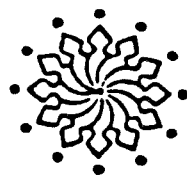

فہرست نسخہ ہامی خطی
فارسی و عربی
کتابخانہ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

۱۳۸۰

سلسله انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

شماره ۲۱۹

انجمن آثار و مفاخر فرهنگی. کتابخانه.
فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه انجمن آثار و مفاخر
فرهنگی - تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۰.
۲۸۲ ص. - (سلسله انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛
شماره ۲۱۹)

ISBN : 964-6278-59-0: ۱۷۰۰۰ ریال

فهرستنویسی بر اساس اطلاعات فیپا.

۱. نسخه‌های خطی - فارسی - - فهرستها.

۲. نسخه‌های خطی - - ایران - - تهران - - فهرستها.

۳. نسخه‌های خطی عربی - - فهرستها

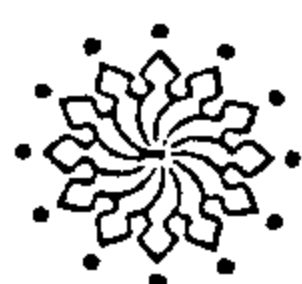
انجمن آثار و مفاخر فرهنگی. ج. عنوان.

۰۱۱/۳۱

۹ف ۱۷۳ الف / ۷۶۶۲۱

م۸۰-۷۷۹۸

کتابخانه ملی ایران
محل نگهداری:

انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه
انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

چاپ اول، ۱۳۸۰ □ شمارگان ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران

حق چاپ برای انجمن آثار و مفاخر فرهنگی محفوظ است

دفتر مرکزی: تهران - خیابان ولی عصر - پل امیربهداد - خیابان سرگردبشیری (بوعلی) - شماره ۱۰۰

تلفن: ۵۳۷۴۵۳۱-۳، دورنویس: ۵۳۷۴۵۳۰

دفتر فروش: خیابان انقلاب بین خیابان ابوریحان و خیابان دانشگاه - ساختمان فروردین - شماره ۱۳۰۴،

طبقه چهارم - شماره ۱۴؛ تلفن: ۶۴۰۹۱۰۱

شابک: ۹۶۴-۶۲۷۸-۵۹-۰ ISBN : 964-6278-59-0

قیمت: ۱۷۰۰ تومان

پیشگفتار انجمن

کزین برتر اندیشه بر نگذرد

به نام خداوند جان و خرد

همان گونه که نسخه‌های خطی انجمن آثار و مفاخر فرهنگی به مرور زمان و از بدو تأسیس انجمن که ابتدا *انجمن آثار ملی* خوانده می‌شد، به تدریج از طریق اهدا و خرید فراهم شده، تهیّه فهرست آن هم به تائی و مرور زمان و تدریج تهیّه شده است و خدا را شکر که بالاخره به صورت مدوّن به علاقه‌مندان نسخ خطی عرضه می‌شود.

استاد دانشور جناب انوار که این فهرست را به فرجام رسانده‌اند. مقدمه مبسوطی درباره نحوه تهیّه فهرست نسخه‌های خطی هم از دیدگاه کتابشناسی و هم از نظر نسخه‌شناسی برای کسانی که با این فنّ دقیق آشنا نیستند، به شیوه خاص خود افزوده‌اند که بی‌تردید آشنایان با فهرست‌نویسی با دیدگاه ایشان آشنا خواهند شد، و ناآشنایان هم از تجربه سالیان ایشان بهره خواهند یافت و بسیاری از اصطلاحات مربوط به خط و کتابت، وجود تعدّد قلم (کاتب) در نسخه‌ها، وحدت مؤلف و کاتب در بعضی نسخ، دقایقی در کشف تاریخ احتمالی استنساخ، اهمیّت اشاره به نامهای جغرافیایی که گاهی کاتب در فراغنامه آن را قید می‌کند، محاسن و معایب کتاب، نحوه آرایش نسخه، نام انواع جلدها را که معمولاً در فهرستها به آنها اشاره‌ای نمی‌شود، خواهند یافت.

مزیت دیگر این فهرست که از دقت و وسواس مؤلف ارجمند و همکاران ایشان حکایت می‌کند، آن است که در کنار نام مؤلف به زمان حیات وی هم اشاره شده است که خواننده به آسانی می‌تواند پس از رؤیت تاریخ استنساخ و مراجعه به زمان حیات مؤلف به ارزش تاریخی نسخه و فاصله‌ای که با زمان تألیف دارد بدون مراجعه به مآخذ دیگر پی برد. باید افزود که برخی از نسخه‌های انجمن، از نظر علمی و تاریخی بسیار ارزشمند است، چنانکه نظیر آنها را در بسیاری از کتابخانه‌ها نمی‌توان یافت یا کمتر می‌توان پیدا کرد. مثلاً جنگ که به شماره ۴/ف معرفی شده است، مطالب دست‌اولی در وقایع دوران فتحعلی‌شاه قاجار را در بردارد که برای جامعه‌شناسان، مردم‌شناسان، ادیبان، مورّخان و همه افرادی که می‌خواهند از رویدادهای گذشته نه چندان دور مردم

این مرزوبوم آگاهی یابند، کتاب مفیدی است. یا دیوان رضوانی شیرازی که به شماره ۸/ف ویژگیهای نسخه آن به دست داده شده ظاهراً از دیوانهای نادر است و تا جایی که بر نویسنده این سطور تاکنون معلوم شده است، نسخه آن زیاد نیست و باتوجه به تاریخ کتابت آن و زمان حیات مؤلف، نسخه ارزنده‌ای شمرده می‌شود. حسن دیگری که این دیوان دارد این است که به دوره قاجار منسوب است و اشعار آن بیشتر به جنبه‌های اجتماعی و تاریخی پرداخته تا جنبه غنایی. به همه نسخه‌های کمیاب یا نایاب؛ لزومی نیست اشاره شود. خوانندگان گرامی خود در متن کتاب و فهرستها آنها را ملاحظه خواهند فرمود.

حق آن است اکنون که این فهرست به چاپ سپرده می‌شود، از کسانی که در راه تهیه آن مدتها زحمت کشیده‌اند و آرزو داشته‌اند که فهرست کتابهای خطی انجمن هر چه زودتر تهیه شود تا فهرست‌نگاران دیگر که به تهیه فهرستهای مشترک مشغول‌اند، نام کتابهای خطی انجمن را هم جزو فهرس عمومی خود بیاورند، یاد شود.

ابتدا شادروان خانم مهران که فهرستی از کتابهای انجمن تهیه کرده‌اند. آن فهرست به سبب اختصار تمامی که داشت مدتی انتظار کشیده است که تکمیل شود ولی کامل نشده است. پس از ایشان تهیه فهرست به جناب علی محدث، فرزند شادروان دکتر میرجلال‌الدین محدث ارموی محوّل شده است. آقای محدث کار را به پایان رسانده‌اند، اما پیش از آنکه به اصطلاح به مرحله آماده‌سازی برسانند، روانه سفر شده‌اند و انجام کار با مکاتبه دشوار می‌نمود. سرانجام استاد عبدالله انوار کار این فهرست را به فرجام رسانده‌اند.

در اینجا لازم می‌دانم که از طرف انجمن آثار و مفاخر فرهنگی برای شادروان خانم مهران آمرزش الهی طلب کنم و از جناب علی محدث قدردانی و تشکر کنم که نیت این کار را داشته‌اند و آن را به عمل هم نزدیک کردند و از استاد عبدالله انوار و همکارانشان هم که کار را به سامان رسانده‌اند، جای سپاسگزاری فراوان است.

توفیق هد. سبحانی

عضو شورای علمی انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

بهمن ماه ۱۳۷۹

مقدمه

به نام آنکه او نامی ندارد به هر نامی که خوانی نام دارد
تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يَقُولُ الظَّالِمُونَ

اینک که بعون الله تعالی فهرستِ مخطوطات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی فراهم آمده از طریق سه فهرست نگار ورزیده آن انجمن، خانمهای: افسانه شفاعتی، نعیمه شهدی علی محمد و سهیلا سادات تیموریان این نسخ خطی را از زاویهٔ خمول گنجینهٔ آن انجمن به بازار نقد می برد، برای آشنایی با آن که آشنایی با خود گنجینه نیز هست لازم است که در این مقدمه مطالبی چند گفته آید که اطلاع بر آن از لوازم کاربرد این فهرست است.

در دید اول این فهرست، در فوق توضیح هر نسخه شماره‌هایی با نماد «ف» و «ع» جلب نظر می‌کند. این شماره‌ها همان شماره‌هایی هستند که در تداول بین کتابداران به نام شماره‌های «پشت جلد» مشهورند. آنها شماره‌هایی اند که با ثبت آنها به روی برگه‌هایی و الصاق این برگه‌ها بر عطف نسخ، یکی از شناسه‌های نسخ اند و به حقیقت کلیدی هستند برای دستیابی به نسخ مخزونه در گنجینه و نیز توضیح فهرستی آنها در فهرست به وجهی که هر پژوهشگری با ارائهٔ آنها به کتابدار به نسخ دست می‌یابد و با راهنمایی آنها از توضیحات و تفسیرات راجع به نسخ در فهرست مطلع می‌گردد. به این ترتیب لازم است که ببینیم این شماره‌ها چگونه تکوین یافته و به چه صورت مشخص نسخ گردیده‌اند:

این شماره‌ها، شماره‌های «دیوئی» یا مُلْهَم از شماره‌های دیوئی نیستند که مع التأسف این روزها در این کشور بدون لحاظ وضع و ظرفیت کتابخانه‌ها، انتشار عام یافته‌اند و به حدی کاربرد آنها در بعضی موارد خنک و بارد و صرف تقلید از یک پدیدار غربی است که درست مصداق وضع الشیء در غیر ماؤضع له نسبت به آن موارد و مواضع پیدا کرده است. باز این شماره‌ها شماره‌های حاصل از تاریخ ورود نسخ به گنجینه نیستند، زیرا آنها در وقتی به نسخ ملصق شده‌اند که نسخه‌ها سالها فارغ از هر شماره حتی شمارهٔ ورود به گنجینه در قفسه‌ها روز به روز دیگر

می‌پیوستند تا روز فهرست نگاری. این شماره‌ها شماره‌هایی هستند که بر اثر تدبیر این فهرست‌نگاران، بر یک پایه منطقی به وجود آمده‌اند بدین توضیح:

فهرست نگاران ما، از قبل بر این تجربه بودند که در کار کتابداری و ترتیب کتب و رسائل هر قدر آنها را بر حسب ملاکی طبقه بندی کنند و طبقات حاصله را از هم جدا نمایند، امر کتابداری آسانتر و دسترسی به نسخ سهل تر می‌شود، هم برای طالب نسخه و هم برای کتابدار ارائه دهنده نسخه. پس آنها با این اندیشه برای یافتن ملاکی به جهت طبقه بندی نسخ خطی خود به تصفح و مطالعه نسخ پرداختند و در این پردازش و دقت به آنجا رسیدند که این نسخه‌ها به استثنای دو نسخه که یکی به زبان ترکی و دیگری به لهجه کردی است، باقی یا به زبان عربی اند یا به زبان فارسی. این دریافت دو زبانی نسخ مُلهم آنها برای اخذ ملاک طبقه بندی شد، یعنی طبقه بندی کتب بر حسب زبان آنها. بدین ترتیب با یافتن این ملاک، آنها نسخ را به دو گروه عربی و فارسی تقسیم کردند و نسخ عربی را با نماد «ع» از شماره یک شماره گذاری نمودند و به نسخ فارسی هم با نماد «ف» بر نهج کتب عربی شماره دادند و دو نسخه ترکی و کردی گفته شده را نیز در جزو کتب فارسی وارد نمودند و در قفسه‌ها نیز این نسخ دو زبانه را جدا از یکدیگر مستقر کردند و برای هر یک از دو گروه فهرستی که مشاهده می‌کنید نوشتند و اما در باره مشکل «مجموعه‌ها» مسأله را چنین حل کردند که گفتند مجموعه یعنی نسخی که در مافی الدفتین خود بیش از یک رساله و کتاب دارد، اگر آن رسائل و کتب همه به زبان عربی بودند به آن مجموعه شماره با نماد «ع» باید داد و در صورتی که همه آنها فارسی بودند آن مجموعه را با شماره با نماد «ف» مشخص باید کرد و در باره مجموعه‌هایی که در مافی الدفتین خود رسائل فارسی و عربی را با هم دارند، یعنی دو زبانه‌اند باید به آن شماره فارسی، یعنی شماره با نماد «ف» داد. چون آنها متعلق به یک کشور فارسی زبان‌اند و مسأله را به این ترتیب باید از تردید خارج کرد، ولی برای آنکه نسخ عربی این مجموعه‌ها مغفول عنها نمانند در نام نامه اسماء کتب عربی، این نسخه‌های عربی محتوی در آن مجموعه‌ها باید با شماره‌های فارسی پشت جلد درج گردند، گرچه آن شماره‌ها معرف این کتب عربی نیستند.

حال که به روش شماره گذاری پشت جلد این نسخ آشنا شدید، ببینید فهرست

نگاران ما در باره سایر مُعرّفات نسخ چه کردند و چگونه هر نسخه را معرفی نمودند. در نقطه متقاطر شماره پشت جلد و به قول عربها در خیال آن، یعنی در فوق توضیحات راجع به نسخه‌ها در بین الهالین‌های مختلف ما به عناوینی به صورت: «شعر»، «دینی»، «تاریخ»، «جغرافیا»... برخورد می‌کنیم و این عناوین مبین اموری‌اند که کتاب و رساله مورد بحث در باره آن امور صحبت می‌کند و امروز به غلط در بین کتابداران و فهرست نگاران این امور به نام «موضوع کتاب» نام گرفته‌اند. در حالی که «موضوع کتاب» به نزد اهل تحقیق چیز دیگر است نه این امور. با اطلاع به این غلط مشهور برای آنکه خرق اجماعی در این مجموعه نشود، حتی اجماعی غیرمحصل، در اینجا نیز همین نام به تبع کاربرندگان به کار رفت.

متأسفانه این «موضوع کتاب» بر اثر تقلید از شماره گذاری دیوئی در این مُلک صورت مضحکی گرفته و در کتابخانه‌ها به صورت مثله کردن کتابها به کار می‌رود، چه «دیوئی» برای آنکه شماره‌های خود را جنبه کاربردی دهد برای کتب «موضوعاتی» مشخص کرد و با تشخیص آن موضوعات شماره‌ای به هر موضوع داد و به خیال خود با تقسیمات موضوعی و شماره گذاری‌های مربوطه به آن کاری بی‌نقص عرضه نمود، ولی بیچاره ندانست که چون این کار به مکانهایی رود که بی‌اندیشه و مقلدوار تبعیت از روشها می‌کنند، حاصل روش او به آنجا می‌رسد که چون قابل انطباق به کتب آنها نیست باید کار او سرسری و تقلیدگونه پذیرفته شود و به قول مولانا:

گر چه با روباه خر اسرار گفت سرسری گفت و مقلدوار گفت

در حقیقت عمل و کاربرد روش او در این مکانها چون عمل آن ظالم اساطیری شد که مظلومان خود را برای آنکه هم اندازه تختی کند که آنها را به روی آن می‌انداخت او برای اینکار شروع به مثله کردن اندام آن بیچارگان و کوتاه بلند کردن اندام آنها می‌شد تا بتوانند هم اندازه تخت گردند. این مقلدان بی‌اندیشه در این مکانها با تبعیت از دیوئی مثل آن ظالم به جان کتابها افتاده و با ارائه عناوین عجیب و غریب به موضوع، هر کتاب زبان بسته‌ای را موافق فهرست موضوعی به اصطلاح مثله کرده و به حدی مقلدوار و سرسری در این راه پیش رفته و می‌روند که چون هر صاحب‌دلی به این موضوعات برسد هم از این تقلیدهای مضحک به خنده می‌افتد و

هم به موضوعات مثله شده به گریه: «ای دو صد لعنت بر این تقلید باد!» چه بایست کرد؟ تقلید از یک امریکایی خیال باف موجب شده تا کتبی که مبین ناقلان «خبر» از ائمه معصومین هستند و باید در طبقه‌ای به نام «مخبرین» فی‌المثل قرار گیرند در تحت موضوع «محدثان» می‌روند، محدثی که ناقل حدیث از حضرت خاتم الانبیاست. از این بحث‌ها و سوز جگرها بسیار داریم، بگذاریم و بگذریم تا وقت دیگر. باری خوشبختانه در موضوع دادن در این فهرست، فهرست نگاران ما گرفتار این تقلیدهای خنک و بارد نشده‌اند و موضوعات واقعی را آن‌طور که بتواند راهنما واقع شود ارائه داده‌اند. لطفاً به فهرست رجوع کنید و صدق این عرایض را دریابید. حال که شناخت عناوین بین‌الهالین روشن شد به اصل معرفی کتب و رسائل می‌پردازیم، یعنی شرح می‌دهیم که نویسندگان این فهرست چگونه به معرفی کتب و رسائل پرداخته و آنها را تحلیل نموده‌اند. در دید اول به نظر می‌آید که آنان بر خلاف روش ناهنجاری رفته‌اند که امروز گریبانگیر فهرست نگاران شده است، یعنی روش ناستوده‌ای که فهرست نگار در آن روش با تعدادی اعداد مجمل و درهم و برهم پژوهشگر را به فهرست دیگری ارجاع می‌دهد که آن فهرست در آن سوی عالم است و بیچاره پژوهشگر برای دستیابی به این فهرست باید از چاههای ویلی بگذرد تا به آن جابلقا و جابلسا رسد، یعنی به فهرست محالّ‌الیه که در اکثر موارد همین فهرست هم او را به فهرست ناکجاآباد دیگری با اعداد دیگری حواله می‌کند که تازه سردرآوردن از آن اعداد مبهم و جفت و جور کردن آنها به قول اهل ریاضی از اخذ انتگرالهای دوگانه و سه گانه بسی مشکل‌تر است و تازه اکثر این ارجاعات، یعنی رفتن از فهرست «الف» به فهرست «ب» و از «ب» به... منتهی به فهرست «الف» می‌شود که حاصل، تسلسل دوری است، یعنی بسته شدن دوره کثیرالاضلاعی به قول هندسه‌دان‌ها و باد در دست داشتن به آخر ارجاعات و باز چنانچه به لطف الهی در این ارجاعات جوابی از این آمد و شدن‌ها از فهرستی به دست آید و کتابی بر حسب قول یک فرنگی یا امریکایی توضیح و تفسیر گردد، آن جواب، اکثر مثل قول کنت دو گوینو می‌شود که «اسفار» آخوند ملاصدرا را شرح سفرهای مکانی «آخوند» معرفی می‌کند و بعد پرفسور براون که به تصحیح قول گوینو می‌ایستد «اسفار» را جمع «سفر» می‌گیرد، یعنی کتاب و اسفار آخوند بدین ترتیب «کتب

آخوند» می‌گردد، اقوال و معرفاتی که در آن هم‌گویی بر باطل است و هم‌براون. ضَعْفُ الطَّالِبِ وَ الْمَطْلُوبُ .

این مراتب موجب شد که فهرست نگاران این گنجینه بدون اتکا بر فهراس دیگر و قائم بر ملاک و اصول مأخوذه خاصی کار کنند که لازم است ابتدا ببینیم این اصول و شناسه‌های آنها چیست و چرا این گروه شناسه‌ها در فهرست نسخ چاپی به کار نمی‌روند و به عبارتی دیگر چرا کیفیت فهرست نسخ چاپی از کیفیت فهرست نسخ خطی کمتر است. پس می‌گوییم علت اصلی در نقصان کیفیت فهرست نسخ چاپی همانا کمیت بسیار بالای این گونه نسخ است، زیرا نسخ خطی به واسطه قلت افراد خود از چندین جهت مورد بحث قرار می‌گیرند که در فهرست چاپی رعایت این جهات - چنانکه خواهیم دید - لازم نیست و به عبارت دیگر اصل فلسفی ثابت ماندن حاصل ضرب کمیت در کیفیت نیز در پدیده فهرست نگاری صادق است. رعایت این نکته در فهرست نسخ خطی موجب گردیده است که فهرست نگاران ما نسخ مورد بحث خود را از دو وجهه و منظر مورد لحاظ قرار دهند: یک منظر خصوصیات مطالب مندرج در خود نسخه است که در بین کتابداران و فهرست نگاران به «کتابشناسی» موسوم است و منظر دیگر ویژگیهای فیزیکی و مادی نسخه خطی است که فهرست نگاران به آن نام «نسخه‌شناسی» می‌دهند و ما هر یک از این دو منظر را مورد نظر قرار می‌دهیم:

۱. منظر کتابشناسی: فهرست نگار در این منظر کتاب یا رساله را وجود کتبی علمی می‌داند که آن کتاب و آن رساله به آن علم این وجود را می‌دهد، یعنی کتابت می‌کند از آنجاکه هر علم از عوارض ذاتی موضوع خود بحث می‌نماید و به عبارت دیگر هر علم مجموعه محمولات منتسب به موضوعات خود است، فهرست نگار در توضیح یک کتاب یا رساله باید در متن خود وجود کتبی به تعدادی از عوارض ذاتی علمی دهد که آن کتاب یا رساله مباشر توضیح و تحلیل آن می‌باشد؛ البته نه همه عوارض ذاتی، زیرا در آن صورت دیگر آن فهرست نیست، بلکه خود کتاب یا رساله است. علاوه بر این عوارض ذاتی توضیح داده شده، فهرست نگار ژرف نگر تعدادی از رؤوس ثمانیه‌ای که یونانیان قدیم قبل از پرداختن به هر علم در ابتدا به آنها می‌پرداختند همراه این عوارض می‌کند و گاه موضوع خود علم را نیز که در علم

نمی‌آورند جزء معرفات فهرستی خود می‌آورد و بدین ترتیب در کتابشناسی کار خود را از «نام کتاب» آغاز می‌نماید، یعنی نام کتاب را می‌آورد که در اینجا نیز، یعنی آوردن نام کتاب همواره کار ساده و آسان مثل کتب چاپی نیست، چه او گاهی به کتبی یا رساله‌ای برخورد می‌کند که آنها صاحب نام نیستند و نویسنده آن با جمله‌ای چون: «این کتاب یا رساله را پرداختم» کتاب یا رساله خود را عرضه می‌نماید. امری که چنانکه گفتیم در نسخه چاپی نظیر آن دیده نمی‌شود. از اینجا است که نویسنده فهرست باید در بیان عوارض ذاتی موضوع علم که مشخص کتاب و علم است نهایت دقت را در انتخاب این عوارض به کار برد تا بتواند این عوارض در وقت بی‌نامی به خوبی از عهده معرفی کتاب برآید. این مشکل بی‌نامی کتاب همیشه حقیقی و ناشی از مؤلف نیست و بسیار اتفاق می‌افتد که بی‌نامی، به واسطه سقطات صحائف آن یا آب افتادگی یا پاک شدگی بر نسخه عارض شده است. در اینجا فهرست نگار با مطالعه دقیق نسخه و اطلاع بر مطالب آن به فهرس دیگر رجوع می‌کند تا اگر چنین مطالبی در باره نسخه‌ای در فهرست‌های دیگر یافت که در آن فهرست‌ها این مطالب متعلق به نسخه‌ای باشد که صاحب نام است، او از این تطابق مطالب نام آن نسخه را از آن فهرست اخذ می‌کند و بر روی نسخه خاص خود با ذکر مأخذ در آن چاپ یا چاپهای بعدی فهرست خود می‌آورد، ولی اگر در فهرست‌های دیگر نیز به نامی دست نیافت، چه در این مورد و چه در مواردی که اصلاً نسخه بی‌نام بود، او از سوی خود نامی موافق مطالب آن نسخه بر آن می‌گذارد و آن نسخه را در فهرست خود با آن نام ارائه می‌دهد و بعدها چنانکه در گنجینه‌ای نسخه‌ای از این رساله یا کتاب با نام پیدا شد فهرست نگار آن نام را از آن نسخه اخذ و با ذکر مأخذ در چاپهای بعدی فهرست خود بر این نسخه می‌گذارد و این نسخه را با آن نام معرفی می‌کند. بعد از نام کتاب نام «نویسنده کتاب یا رساله» در فهرست می‌آید. در اینجا نیز فهرست‌نگار مثل نام کتاب و رساله رفتار می‌نماید، یعنی اگر نسخه صاحب نام بود آن نام را در فهرست خود می‌آورد و در صورتی که بی‌نام بود همان می‌کند که در بی‌نامی نام نسخه کرد. بدین معنا ابتدا از فهرس دیگر کمک می‌گیرد و اگر آن فهرس توانستند کمکی به او کنند نسخه خود را با آن نام موجود در آن فهرس دیگر معرفی می‌کند و اگر آنها نیز این نسخه را بی‌نام مؤلف معرفی کرده

بودند او نیز تبعیت از جمع می‌نماید و نسخه خود را بی‌نام مؤلف در فهرست می‌آورد تا بعدها اگر در گنجینه‌ای یا بر اثر تحقیقی نام نویسنده به دست آمد در چاپ بعدی فهرست خود این نسخه را با آن نام به دست آمده با ذکر مأخذ معرفی می‌نماید. بعد از نام نویسنده «زمان تألیف» آورده می‌شود. در اینجا یا زمان در خود نسخه است که فهرست‌نگار آن را از نسخه برمی‌گیرد و در فهرست خود قرار می‌دهد و اگر نبود از فهرس دیگر کمک می‌گیرد و چنانکه فهرس دیگر نیز نتوانستند کمکی به او کنند، او با مطالعه اصل نوشته و تطبیق سبک آن با سبکهای «مشخص‌الزمان»، زمان مطابق با این سبک را به روی این نسخه می‌آورد، منتهی با قید «محتماً». البته فراموش نشود اگر در نسخه به نام شخص مشهوری برخورد شود که نسخه در زمان او نوشته شده یا به حادثه‌ای در نسخه برخورد گردد که زمانش مشخص باشد اینها قرینه‌ای می‌شوند برای تشخیص زمان نسخه که او باید نسخه خود را با این زمان مورخ کند. چنانکه نسخه ترجمه‌ای بود «نام مترجم» و «زمان ترجمه» را باید بعد از زمان تألیف در فهرست خود بیاورد و در صورت فقدان نام مترجم و زمان ترجمه فهرست‌نگار همان کار را می‌کند که برای نام مؤلف و زمان تألیف می‌کرد و بدین ترتیب پس از درج این مطالب و فراغ از آنها، فهرست‌نگار بایستی به مطالب کتاب، یعنی مندرجات بپردازد و تعدادی از محمولات منتسب به موضوعات آن کتاب را در فهرست خود بیاورد و در آوردن این تعداد باید به آن بسنده کند که این تعداد ایجاد علم اجمالی در باره آن کتاب یا رساله برای پژوهشگر و طالب نسخه بنماید. در این مورد نقل ابواب و فصول و اجزای دیگر نسخه کمک شایانی به ایجاد این علم اجمالی می‌نماید، علاوه بر اینها، فهرست‌نگار در این مرحله مختار است که هر مطلب دیگر که رافع ابهام از کتاب یا رساله است در فهرست خود بیاورد. البته با رعایت عدم اطناب و عدم ایجاز. اگر از راه لطف به یکی از کتابهای مشروحه در این فهرست توجه فرمایید و این مطالب را بعینه ملاحظه خواهید کرد. فراجع فتدبر.

در فهرست‌نگاری نسخ خطی گاه به نسخی برخورد می‌کنیم که در اصطلاح کتابداران به نام «جنگ» مشهورند که با توسعی در خواص آنها رسائی به نام «کشکول» و «مخلاه» تحت آنها می‌آیند. در این نوع رسائل فراهم آورنده چون بر سر

آن نیست که از عوارض ذاتی موضوع خاصی بحث کند، بلکه قصد آن دارد که هر چه دانسته یا در کتابی خوانده و یا از رساله‌ای به دست آورده در این کار خود بگنجانند بدون آنکه توجهی به اتحاد مطالب مبحث و مندرجه در رساله خود داشته باشد. وظیفه نسخه نگار در برابر چنین نسخی آن است که یکایک صفحات آن را تحت مطالعه گیرد و مطالب مندرجه در هر صفحه‌ای را به اختصار، ولی مختصر و وافی با ذکر صفحه در فهرست خود درج کند، چه بسا اتفاق می‌افتد که مطلبی بس گرانها در درج جنگی منطوی است که اگر به آن اطلاعی حاصل نشود موجب عدم اطلاع بر یک پدیدار مهم ذهنی بشر شود که این بی اطلاعی خود ذنب لایغفری است که «لا یفعله الا الغافلون عن التحقيق» و برای اطلاع به این امر تمنا می‌شود که به جنگهای این فهرست رجوع کنید و ببینید که فهرست نگاران ما تا آنجا که در وسع آنان بوده با رعایت اصل گفته شده رفع حجاب از این محجبات مستوره و مسطوره در بین اوراق جنگها نموده و به مفاد آیه «لا یكلف الله نفساً الا وسعها» عمل کرده‌اند. از جنگها که بگذریم همین استفراغ وسع در عرضه جنگها باید شامل حواشی نسخ شود، اعم از حواشی انتقادی یا حواشی توضیحی و تفسیری. چنانکه در این فهرست شده است.

در نام کتاب گاه اتفاق افتاده که کتابی در طول حیات خود از طریق صاحب نظرانی نامهای مختلف گرفته است که در پاره‌ای از موارد این نامها از نام اصلی مشهورتر شده‌اند، فهرست نگار حتماً باید به این امر نیز توجه داشته باشد و این نامها را چه در متن فهرست و چه در نامنامه‌های کتب فهرست و منضم به فهرست ذکر کند. چون توضیح کتاب بدین ترتیب در فهرست آمد، برای شناساندن سبک نگارش کتاب یا رساله فهرست نگاران را رسم بر آن است که جملاتی از ابتدا و انتهای آن در صورتی که نسخه در این دو مبدأ و انتها سقطاتی نداشته باشد در تحت عنوان «آغاز کتاب» و «پایان کتاب» و در صورتی که کتاب و رساله در آغاز و انتها یا در یکی، سقطاتی داشت این مطالب آغازین و پایانی را به صورت «آغاز نسخه» و «پایان نسخه» بیاورند و همچنین در ترجمه‌هایی که ترجمه با متن آمده جملات آغازین و پایانی ترجمه را نیز درج نمایند و باز اگر شرح و متنی جدا از هم بود باید به این شرح و متن با عبارت «شرح و متن» اشاره کنند و بالاخره اگر شرح

مزجی بود این امر نیز باید ذکر گردد. گاه اتفاق می افتد که به آخر کتاب، کاتب نسخه به وقت انتساح نوشتاری از خود به پایان نسخه اضافه می کند؛ درج همگی آن نوشتار یا نکات عمده آن در پایان کتابشناسی بسیار مفید است، چه اغلب اتفاق می افتد که در این نوشته کاتب مطلب مهمی آورده باشد، از قبیل نام بزرگی یا وقوع حادثه‌ای یا نام مکانی و امثال آن، که این درج به شناخت آن امور کمک می نماید و باز اگر خود کتاب یا رساله یا ترجمه یا کتابت آن برای فردی به عمل آمده باشد باید این مطلب نیز به وقت معرفی کتاب یا ترجمه درج گردد.

این بود نکاتی که در کتابشناسی فهرستها باید مورد لحاظ قرار گیرد و خوشبختانه فهرست نگاران ما آن را مراعات کردند، چنانکه خواهید دید. حال با کسب اجازه به منظر دیگر فهرست نگاری یعنی نسخه شناسی نظر می اندازیم تا ببینیم در این منظر فهرست نگار چگونه باید عمل کند.

۲. منظر نسخه شناسی: مقدمتاً می گوئیم این منظر، یعنی نسخه شناسی یکی از شناسه های مختص به نسخ خطی است و به هیچ وجه کاربردی در نسخ چاپی ندارد، چه نسخ چاپی چون تحت تولید انبوهی (Mass production) می باشند و در تولید انبوهی مولدات انبوهی در یک کُرت تولیدی از یک قالب و یک ماده بیرون می آیند، لذا همه مصادیق آن عین هم بوده و بین آنها میزی و تشخیصی نیست و اگر بخواهند یک فرد از آن افراد را از دیگر افراد ممیز گردانند، چون عرض خاصی در اینجا وجود ندارد تا به وسیله آن این فرد از فرد دیگر جدا گردد، حتماً آن تمیز باید از بیرون به عمل آید و به اعتبار معتبر باشد، یعنی او با گذاشتن علامتی بر یکی و عدم گذاشتن آن علامت بر دیگری آن دو را از هم ممیز و مشخص کند. اموری که به هیچ وجه نسخ چاپی متعرض آن نمی شوند و فقط اگر نسخه چاپی در یک کُرت چاپ واجد خصوصیتی باشد آن خصوصیت در برگه های معرفی آن با دادن نام ناشر و تاریخ نشر مشخص می گردد در حالی که چنین چیزی در باره نسخ خطی امکان ندارد، چه در نسخ خطی بسیار دیده شده که کاتب واحدی با قلم واحدی در روی یک نوع کاغذ با مرکب واحدی دو نسخه از یک کتاب را کتابت کرده است. از آنجا که این کتابت با دست صاحب روحی به عمل آمده نه به وسیله ماشین بی روح، این دو نسخه کتابت شده با هم اختلاف دارند و این نکته کاملاً بر محشوران

نسخ خطی خاصه در قرآنهای مکتوبه به وسیله یک خطاط به خوبی مشهود است و همین اختلاف است که مبین امر فاصل بین انسان و جماد است، لذا در فهرست نسخ خطی، فهرست‌نگاران همواره بحث مستوفی از خصوصیات نسخ خطی می‌کنند تا نسخه «حَسَن» از نسخه «غیر حَسَن» به تمیز آید و یا نسخه پر غلط سقط دار آب افتاده با اوراق درهم و صحافی از هم گسیخته و بدون سرلوحه و تذهیب از نسخه بی غلط و تمیز و خوش صحافی و زیبا خط و صاحب سرلوحه و تذهیب تفاوت پیدا کند. تفاوتی که در نزد اهل خبره از زمین تا آسمان است، یعنی در بازار وراقان یکی را به دانگی نخرند، ولی دیگری را اگر به پایش طلاریزند باز بایع مغبون باشد. از این رو در فهرست نسخ خطی، خاصه نسخ خطی ملکی عام و گنجینه‌های متعلق به عموم از واجبات است که خصوصیات و ویژگیهای نسخ خطی تا آنجا که ممکن است به قلم آید که این به قلم آمدگی غیر از ارائه اطلاع بر نوع کاغذ و صحافی و مرکب و رویه‌های چرمی و سایر وسایل تزینی هر عصر موجب می‌شود تا العیاذ بالله امکان تعویض نسخه حَسَن از غیر حَسَن نیز از بین برود و به قول کارپردازان و محاسبان «حفظ اموالی» به عمل آید. این نکات موجب شد تا فهرست نگاران ما با وقوف به این امور نهایت دقت در ثبت ویژگیهای نسخ این گنجینه بنمایند به این شرح:

آنها در ابتدا خط نسخه را تبیین کرده و از دو نوع خط «نسخ» و «نستعلیق» آنکه در نسخه آمده نشان داده‌اند و چنانکه نستعلیق شکسته بود به این شکستگی اشارت نموده‌اند و باز اگر خطی زیبا بود این زیبایی را متذکر شده‌اند، ولی از دیگر اوصاف خط چون «رقاع» و «ثلث» و «تحریر» و امثال آن درگذشتند، زیرا آنها وصف خط کتاب یا رساله کرده‌اند نه وصف مرقع، لذا حاجتی به آن ندیدند که به تذکار این اوصاف پردازند، ولی چنانکه نسخه به وسیله دو کاتب یا چند کاتب نوشته شده بود با عبارت «دوقلم» یا «چند قلم» به آن اشاره نموده‌اند. بعد از بیان خصوصیات خط، نام کاتب را اگر در نسخه موجود بود در فهرست آورده‌اند. در نسخ خطی گاه کاتبان پس از ذکر نام خود، از خواننده کتاب یا رساله مستدعی دعایی یا عبارتی نظیر «که کاتب را به الحمدی کند یاد» می‌شوند. آوردن این عبارت نیز در فهرست نیکوست، زیرا غالباً این عبارات مبین تاریخ کتابت می‌شود و می‌رساند که تقاضای ادعیه در

ازمان و قرون متفاوت چگونه مختلف شده‌اند، اما اگر نام کاتب در نسخه نبود و خط نیز واجد شیوه‌های معروف نگارش نبود که بتوان به وسیله آن نام کاتب را از روش نویسندگی او تشخیص داد، باید از آوردن نام کاتب خودداری کرد. در خیلی از موارد، کاتب نسخه، همان نویسنده و مؤلف است و در این باره باید نام مؤلف نیز در نسخه‌شناسی بیاید. پس از نگارش نام کاتب، «تاریخ تحریر» کتابت یا انتساخ باید در نسخه‌شناسی آورده شود و در اینجا نیز تاریخ تحریر یا همان تاریخ تألیف است که البته باید ذکر گردد یا نیست و اگر تاریخی منقحاً در نسخه نبود باید از قرائن موجود در کتابت کتاب، مثلاً کتابت در زمان فلان امیر یا وقوع فلان حادثه یا تحقق فلان امر و امثال آن تاریخ شناخته شود و نسخه مانند نسخ معلوم التاریخ تاریخی گردد و اگر هیچ یک از این امور وجود نداشت باید از شیوه خط و نگارش نسخه، تاریخی تمیز و تشخیص داد و با قید «احتمال» در فهرست ثبت کرد، همان چیزی که فهرست نگاران این انجمن کرده‌اند. پس از تحریر تاریخ کتابت، چنانکه این نسخه برای اهدا به کسی تحریر شده باشد. آوردن نام آن مهدی‌الیه از جمله ضروریات است، چه گاه همین نام مهدی‌الیه موجب شناخت تاریخ کتابت می‌شود. مضافاً بر آنکه نشان می‌دهد که فردی که نسخه به او اهدا شده اگر واجد خصوصیات و صفات دیگری بوده وصف گوشه چشم به علم و کتاب داشتن را نیز داشته است و نیز اگر کاتب به اسم محلی که کتابت در آنجا به عمل آمده است ذکر کرده باشد باید نام این محل نیز در ضمن خصوصیات نسخه درج گردد، زیرا درج این نام از جهت جغرافیای تاریخی شناسه‌ای است که این گونه شناسه‌ها اغلب موجب شناسایی نقاط مجهول می‌گردد. پس از ثبت نام مهدی‌الیه باید ویژگیهای نوشته‌های نسخه ذکر گردد، از قبیل خط کشی روی پاره‌ای از عبارات و کلمات با مرکب متن یا مرکب قرمز یا رنگ دیگر و نیز نشان دادن نگارش بعضی از کلمات با مرکبی جز مرکب متن و همچنین ذکر جداول توجیهی و مبین عبارات متن، چون جداول توضیحی رسائل و کتب ریاضی یا جداول توضیحی «جهات قضایا» در نسخ منطقی و نیز اگر نسخه دارای عکسهایی یا نقوشی بود اشاره به آن نقوش و عکسها از واجبات است و چنانکه نسخه تحت فهرست نگاری واجد تزئینات و ظرائف و تذهیبات و کمندهای تذهیبی و طلااندازی و سرلوحه‌های متعدد و پشانی‌ها و جداول دور سطور، چه

خارجی و چه داخلی و طلااندازیهای دندان موشی بود، اشاره به یکایک آنها حتی بیان رنگها و نقش و نگارها از ضروریات است. در صورتی که نسخه حواشی داشت باید حاشیه‌دار بودن نسخه در فهرست ذکر گردد و همچنین اگر نسخه دارای آفت یا عیبی چون آب افتادگی و موربانه خوردگی و پریش صحافی و شیرازه گسستگی و جداشدگی از جلد یا دیگر عیوب بود باید همه آنها مذکور افتد. بعد از بیان این خصوصیات باید به بیان نوع کاغذ نسخه فهرست نگار پردازد، زیرا بر واقفان نسخ خطی پوشیده نیست که در روزگار گذشته انواع کاغذ وجود داشته چون کاغذ: «اصفهان»، «دولت آبادی»، «بخارایی»، «خان بالغ»، «ترمه»، «ترمه اصفهانی»، «بغدادی»، «هندی» و «فرنگی» و کتابت نسخ بر روی یکی از این انواع کاغذ به عمل می‌آمده و از آنجا که بین این نوع کاغذها اختلاف فاحش در ارزش است، تشخیص نوع کاغذ یکی از ظرائف و مشکلات مهم فهرست نگاری است و خوشبختانه فهرست نگاران ما در تشخیص نوع کاغذ اصابه به واقع کرده‌اند و این تشخیص آنها یکی از وجوه مرجعه فهرست آنها بر فهارس فاقد تشخیص نوع کاغذ است. پس از بیان نوع کاغذ باید تعداد سطور تسطیر شده در روی یک صفحه مشخص شود و در فهرست بیاید و چون این عنصر نیز در فهرست آمد تعداد صفحات رساله یا کتاب باید ذکر گردد و سپس طول و عرض نوشته یک صفحه کامل با میلی متر اندازه‌گیری و در فهرست ذکر شود. برای درک این مطالب کافی است به خصوصیات یک نسخه موجود در فهرست توجه فرمایید. چون فهرست نگار از بیان خصوصیات کاغذ و نوشته‌های مسطور در آن فارغ آمد نوبت به توصیف جلد می‌رسد و جلد باید از لحاظ صاحب مقوا بودن یا نبودن یا با روکش چرم و تیماج یا با کاغذ (چه رنگی و چه ساده) یا با گالینگور بودن مشخص گردد و در فهرست درج شود. اگر جلد فاقد مقوا بود، ولی چرم آن یک لایی یا دولایی بود باید این نکته نیز مذکور افتد و همچنین عطف و گوشه و سجاف جلد در صورتی که واجد مشخصات بود آن مشخصات باید ذکر گردد و چنانکه جلد کوبیده یا صاحب ترنج و نیم ترنج بود به این ویژگی نیز باید اشاره شود و در وقتی که جلد «روغنی» یا «لاکی» بود، نوع رنگها و نقوش این جلد باید مشخص شود و اعلام گردد و همچنین در جلدهای سوخته خصوصیات آن باید به شرح آید و چنانکه داخل جلد صاحب نقاشی و گل و بوته

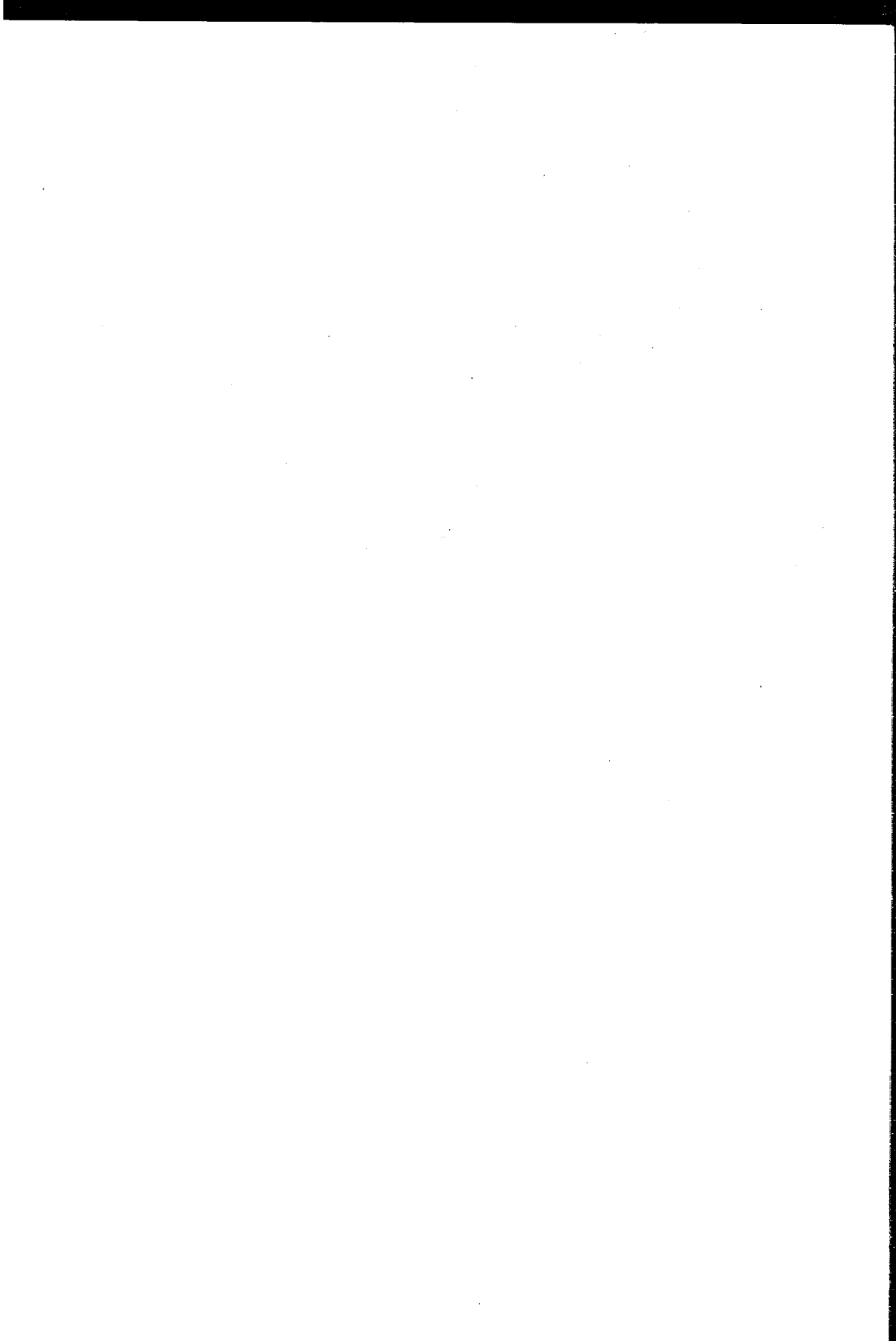
بود این گل و بوته و نقش در فهرست باید ثبت شود و اگر جلد فرسوده و آفت زده و از نسخه جدا شده بود فهرست نگار باید به آن آفات توجه کند و در فهرست خود بیاورد و به آخر طول و عرض آن را با میلی متر در فهرست نشان دهد. اگر در صفحه عنوان یا صفحه آخر نسخه یا در صفحات داخلی «نوشته» یا «مهری» بود که دلالت بر مالک این نسخه یا خواننده این نسخه یا حادثه مهمی می کرد، حتی تاریخ تولدی باید آن نوشته در قسمت نسخه نویسی ذکر گردد و چون نسخ به این ترتیب به فهرست آمدند به پایان آن فهرست دو فهرست «نام نامه» یکی نام نامه کتب و دیگری نام نامه اشخاص باید اضافه شود و فهرست با آنها به پایان رود، چنانکه در این فهرست چنین شده است.

باری این فهرست با مراعات همه نکات مشروحه در فوق به وسیله این فهرست نگاران ورزیده تدوین شد و در محضر پژوهشگران و عاشقان و دل باختگان نسخ خطی آمد. امید آنکه در نظر آنها مقبول افتد و آنان را شاکر و سپاسگزار وجود آورندگان آن کند، اعم از خانمهای تنظیم و تدوین کننده آن که علل محدثه آن بوده و مقامات بالای انجمن: آقایان دکتر مهدی محقق رئیس و آقای دکتر محمد رضا نصیری قائم مقام رئیس که هر دو موجودین شرط تحقق و رافعین موانع تحصیل آن بوده اند. چه بر ارباب عقل پوشیده نیست که مقدمات شرطی و رفع مانعی در عرض مقدمه علی معلول هستند. باز امید از پژوهشگر حاجتمند است که به وقت برآوردن نیاز خود از این فهرست دعای خیری در حق بانیان آن کند، چه یگانه وسیله نجات در روز «يَفْرَأُ الْوَلَدُ مِنَ الْوَالِدِ» و «لَا يَنْفَعُ فِيهِ مَالٌ وَلَا بَنُونَ» همین دعای خیر حاجتمند حاجت برآورده شده است. از خدای بزرگ مسألت داریم که نسیانها و خطاهای ما خطاکاران را مشمول غفارت خود فرماید و قلم عفو بر آن کشد، بمنّه و کرمه. رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

سید عبدالله انوار

عضو شورای علمی انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

خرداد ۱۳۷۹

مجموعه

خط: نستعلیق، محتملاً قرن سیزدهم ه. ق.، سرلوحه (در صفحه ۶) لاجورد، زر با گل و بوته قرمز، مجدول: جدول دور سطور زر و سیاه، جدول بین مضاربع زر و سیاه، بین اشعار در بعضی از صفحات جدول، نسخه صحافی شده، آب افتاده، پنج صفحه آغاز آن مطالب گوناگون الحاقی و با خط غیر خط اصل مجموعه، آخر این مجموعه افتادگی دارد.

کاغذ: فرنگی، ۱۴ سطر کامل، ۲۹۷ صفحه، $120 \times 65 \text{ mm}$.

جلد: مقوایی گالینگور قرمز، جلد مجدد، الحاقی، $150 \times 100 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

مثنوی ناز و نیاز

وحید قزوینی، محمد طاهر بن حسین؛ زمان تألیف: قرن دوازدهم ه. ق.

این مثنوی مسائل گوناگون عشقی را داراست و شاعر آن تحت تأثیر وحشی بافقی است.

آغاز مثنوی: خدایا سینه بی سوز دارم دلی همچون چــــراغ روز دارم
پایان نسخه: امیر زنگیان با آن پری روی بگفت ای چون گلت رنگ چو گل بوی
(پایان این نسخه به واسطه افتادگی آغاز کتاب بعدی دقیقاً مشخص نشد. محتملاً
صفحه ۱۷۳ است.)

جای آن در این مجموعه از صفحه ۶ تا ۱۷۳ است.

۱/ف
۲

(شعر - مثنوی)

عاشق و معشوق
وحید قزوینی (پیشین)

این مثنوی عاشقانه و بر وزن لیلی و مجنون وحشی است.
(صفحه ۱۷۴) حدود یک صفحه از اصل افتاده است.

آغاز نسخه: فریاد کشیده از دلم سر چون سر ورق از میان دفتر
پایان نسخه: چون قرعه به نام آن جفا جو غلطان رفتم ز بس به پهلو
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۷۴ تا ۲۹۷ است.

۲/ف

(شعر)

جمشید و خورشید

سلمان ساوجی، سلمان بن محمد؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

جمشید و خورشید سلمان ساوجی با مقدمه‌ای در توحید و نعت پیامبر و معراج او و سبب نظم کتاب (صفحه ۱۱) شروع می‌شود و از صفحه ۱۴ داستان جمشید و خورشید، بر سبک قصه شیرین و فرهاد که داستانی است عاشقانه می‌آید. در بین نسخه علاوه بر داستان فوق، غزلها و قطعاتی نیز وجود دارد.
آغاز نسخه:

دل زنگار خوردم را صفا بخش مرا آیینی معنی نمابخش

پایان نسخه:

فضا می‌داد نور و سایه را عرض که السلطان ظل الله فی الارض
خط: نسخ نسبتاً خوش، احتمالاً قرن یازدهم ه.ق.، سرلوحه زر و سیو و بنفش،
صفحات مجدول: جدول دور سطور زر و سیاه، جدول بین مصاریم زر و سیاه،
فواصل بین مطالب در جدول با مرکب زر و آبی، صفحه اول و دوم با پارگی، در
صفحه اول جداول زرنگار، بعضی از صفحات آب افتاده، صفحه آغازین نسخه
افتاده است.

کاغذ: بخارایی، ۱۵ سطر کامل، ۱۳۸ صفحه، $۱۲۰ \times ۷۰ \text{ mm}$.
 جلد: مقوایی، تیماج ماشی (یک لت از جلد اصلی افتاده و فقط یک لت آن باقی است). $۱۴۵ \times ۱۰۰ \text{ mm}$.
 توضیح: نسخه با یک لت جلد اصلی باقی در داخل در یک جلد الحاقی تمام گالینگور، $۱۶۰ \times ۱۱۰ \text{ mm}$.

۳/ف

(شعر گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق شکسته نسبتاً خوش، پنج شنبه ۶ ربیع الاول ۱۲۵۲ ه. ق.، (ر.ک به صفحه ۸۳)، میرزا محمد تفرشی، بدون سرلوحه، ساده بدون جدول، پاره‌ای از صفحات بدون صحافی.
 کاغذ: فرنگی، آهارمهره خورده، ۱۳ سطر کامل، ۱۱۵ صفحه، $۱۱۰ \times ۶۰ \text{ mm}$.
 جلد: تیماج قهوه‌ای، مقوایی، ساده، $۱۵۰ \times ۱۰۰ \text{ mm}$.
 در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۳/ف
۱

(شعر)

رباعیات خیام

عمر خیام نیشابوری؛ زمان تألیف: قرن ششم ه. ق.

در این نسخه رباعیات خیام بدون فاصله بین آنها در پی هم آمده است.
 آغاز رباعیات:

ای واقف اسرار ضمیر همه کس در حالت عجز دستگیر همه کس
 پایان رباعیات:

حقا که من از ستیزه جرعه او چون جرعه به خاک ریزم این باقی عمر
 پایان نسخه: «بتاریخ پنج‌شنبه ۶ ربیع‌الثانی ۱۲۵۲ ه. ق.، رباعیات خیام به ید اقل خلق‌الله
 میرزا محمد تفرشی الاصل در ری‌المسکن صورت اختتام و اتمام پذیرفت».

جای این رباعیات در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۸۳ است.

۳/ف
۲

(شعر - عرفان)

رباعیات شیخ ابوسعید ابوالخیر

شیخ ابوسعید ابوالخیر؛ زمان تألیف: قرن پنجم ه.ق.

این نسخه ابتدا مقدمه‌ای دارد به نثر درباره رباعیات ابوسعید ابوالخیر و بعد از آن رباعیات شیخ با شرحی درباره آنها (از فراهم آورنده نسخه) آمده است. آغاز نسخه: بسمله - بدان ایدک الله تعالی فی الدارین که رباعیات حضرت سلطان‌السالکین و مرشد‌العارفین و قطب‌الاقطاب شیخ ابوسعید خراسانی پایان نسخه:

نظام کار دو عالم به یک اشارت توسست به کار ما چه درنگ است یا علی مددی
جای آن در این مجموعه از صفحه ۸۹ تا ۱۱۵ است.

۴/ف

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق بد، قرن سیزدهم ه.ق.، ساده، ابتدای مطالب با مرکب قرمز، حاوی تعداد ۱۵ نقش به رنگهای زرد و سیاه و آبی از نقاشیهای دوره فتحعلیشاه، آب رنگ. کاغذ: فرنگی، ۹ سطر کامل، ۲۹۴ صفحه، ۱۰۰×۶۰ mm. جلد: مخمل بنفش، عطف و سجاف و گوشه تیماج قرمز یک لایه داخل جلد تیماج قرمز، ۱۵۰×۱۰۰ mm.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

(مطالب گوناگون)

۴/ف
۱

جنگ

این جنگ که از صفحه یک آغاز می‌شود در ابتدا وقایع اتفاقیه دوره فتحعلیشاه

قاجار را دربردارد. در این وقایع که پاره‌ای به نثر و پاره‌ای به نظم است، اوّل (از صفحه ۴ تا ۱) حکایت از ناهنجاریها و مصائبی می‌نماید که بر حاجی سید محمد باقر... مجتهد زمان وارد آمده است و سپس از آمدن شاهزاده به اصفهان و نامه‌های طلاب به تحریک محمد علیخان ناظر و در رفتن بانوان نزد سیف‌الدوله و عرض حاجت خود» مطالبی می‌آورد و از صفحه ۴ تا ۳۵ قصیده‌ای است از علی اکبر نساج وزیر که به تاریخ ۱۲۴۹ ه.ق. سروده شده و تحریر آن در ۱۲۵۲ ه.ق. به دست کاتب نسخه در این جنگ درج گردیده است. از صفحه ۴۶ «وقایع اصفهان بعد از فوت فتحعلیشاه» می‌آید و در تحت این عنوان مطالب زیر آمده است:

ورود فتحعلیشاه به اصفهان و درگذشت او به آنجا و سرکشی اشرار بعد از فوت فتحعلیشاه و در تحت این عنوان از زیانهای شرّ اشرار بدانجا سخن می‌رود و بعد شمه‌ای از احوال صرّافان و کسبه و محتکران و سپس دعای دوام دولت شاه جدید می‌آید. بعد از آن نویسنده به معرفی اشرار اصفهان می‌پردازد و در این معرفی از «اسامی اشرار محله میدان کهنه» و «اسامی بعضی از اشرار جوباره» و «احوال اشرار آب‌بخشان» نام می‌برد. پس از آن اسامی و شرح حال «نوابان در دارالسلطنه اصفهان» و جنگ نمودن چهار سرکرده شاهزاده با الواط مسجد جامع اصفهان مطالبی می‌آید، سپس در وصف صنف سبزی‌فروشان، آسیابانان، نانوایان، علاّفان، صحافان، صرّافان، زرگران، بزّازان، قصاب‌ها و انبارداران گفتارهایی به شعر دارد (اشعار این صنوف به صورت دوبیتی آمده است). از صفحه ۹۰ از جنگ کردن مهیارخان با الواط مسجد جامع و اسامی ایشان و مطالبی در باره باقرلوش و صباغ و فرستادن لنزی صاحب (افسر انگلیسی به شیراز برای گرفتن فرمانفرمای شیراز، یکی از فرزندان فتحعلیشاه) مباحثی دارد و در پایان آن از جنگ الواط مسجد جامع با سربازان و بعد جنگ رمضان شاه با سرباز و جنگ حاجی غلامحسین و جنگ علی محمد با سرباز و همچنین وقایعی که بعد از فوت خاقان در اصفهان روی داده است و فرستادن شاهزاده سرباز به سوی مسجد جامع و بیان الواط محله آب‌بخشان و اسامی الواط چاله کله و اسامی الواط محله جوباره و باغبان گل و بلبل پسر باغبان پادشاه و حرم پادشاه و به آخر از احوال ترکان بدکردار در سال ۱۲۵۴ ه.ق. سخن می‌گوید.

این نسخه دارای پانزده نقش رنگی است و روی پاره‌ای از اشعار با مرکب قرمز خط‌کشی شده. این نقوش در صفحات ۵۸ تا ۸۵ قرار دارد. از صفحه ۱۳۶ تا چند صفحه بعد اشعاری در بیان بی‌بقایی دنیا آمده و در صفحه ۱۴۵ مطالبی در باره جانوران گوناگون به نثر وجود دارد. از صفحه ۱۵۰ تا ۱۸۲ «اشعاری است مختلف در وصف قلیان» و بعد مطالبی در «جهالت فرعون و جهالت شیطان و بنای دنیای غدار و داستان موسی در مناجات و حکایت روستایی که یکی از مردم شهر را به باغ خود برده بود و بعد قصه سنگ تراش پاکیزه اعتقاد» می‌آید. از صفحه ۱۸۲ تا ۲۰۱ ابتدا گفتاری است «از تصنیفات مرحوم میرزا ابوطالب نصرآبادی» و بعد (صفحه ۱۹۰) اصطلاحات لوطی اجلاف و دردمندان اصفهان را آورده است. در صفحه ۱۹۹ لطایفی چند آمده تا صفحه ۲۰۱. از صفحه ۲۰۱ تا ابتدای صفحه ۲۰۴ اشعاری است «در مخاطبه میش و رز».

این جنگ از صفحه ۱ تا ۲۰۴ مجموعه است.

۴/ف
۲

(دینی)

عقاید النساء

این رساله که «مختصریست در بیان اقوال و افعال زنان ناقص‌البیان» مشتمل است بر یک مقدمه و شانزده باب و یک خاتمه به این شرح: باب اول: «در اسامی علما و فقها و فضیلت آنها»، باب دوم: «در بیان وضو و غسل ایشان»، باب سیم: «در بیان نماز ایشان»، باب چهارم: «در بیان روزه ایشان»، باب پنجم: «در بیان نکاح و آداب آن»، باب ششم: «در بیان اعمال و افعال شب زفاف و روز آن»، باب هفتم: «در بیان زاییدن زائو و اعمال و متعلقات آن»، باب هشتم: «در بیان آداب حمام رفتن زنان»، باب نهم: «در بیان سازها و فصل اوقات آنها»، باب دهم: «در بیان معاشرت زنان با شوهران»، باب یازدهم: «در بیان مطبوخانی که به نذر واجب میشود»، باب دوازدهم: «در بیان محرم و نامحرم»، باب سیزدهم: «در بیان اوقات اجابت دسای ایشان»، باب چهاردهم: «در بیان مهمان به خانه بردن و بیرون رفتن و تعلیقات آن»، باب پانزدهم: «در بیان کیفیت خواهرخواندگی و فضیلت آن و آنچه به آن متعلق

است»، باب شانزدهم: «در بیان فواید متفرقه و منافع کثیره». خاتمه در بیان علما و فقهای ایشان.

توضیح: بنا بر قول مؤلف در صفحه ۲۰۶، مقصود از علما و فقهای مندرج در این ابواب علمای زن است. یک تصفح در مطالب کتاب عدم مطابقت بابها دیده می‌شود. در آغاز نسخه، این رساله به نام «کلثوم نه» موسوم شده است.

آغاز: بدانکه این رساله ایست مسمی بعقاید النساء هذا کتاب - بسمله - کلثوم نه نه ...

پایان: و این خالی از قوتی نیست. تمت الکتاب بعون ملک الوهاب.

این رساله در صفحات ۲۰۴ تا ۲۵۴ این مجموعه آمده است و ابواب با مرکب قرمز و روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده و بعضی از صفحات آن آب افتاده است. اغلاط املایی نیز در آن دیده می‌شود. در ذریعه ۱۱۲/۱۸ کتاب کلثوم نه نه به نام جمال الدین محمد خوانساری معروف به آقا جمال (مرگ ۱۱۲۵ هـ. ق.) معرفی شده است.

۴/ف
۳

(مطالب گوناگون)

جنگ

در این جنگ اشعاری با این عناوین آمده: «کاغذ نوشتن سلطان احمد پادشاه روم به نادر».. «در جواب نوشتن نامه».. «وصف بیگلربیگی که حاکم دارالسلطنه اصفهان بود».. «نظام الدین در مدح سید ابرار».. «قصه تاجر و طوطی و رفتن تاجر به هندوستان و ارمغان خواستن طوطی».. «رباعیات به جهت اصناف در صنف قصاب، در صنف بقال، در صنف کله پز، در صنف صابونی (در نسخه ثعبونی)، در صنف کلاه دوز، در صنف عطار، در صنف خیاط، در صنف حلوائی، در صنف حلاج، در صنف بزاز، در صنف قنّادی».

از صفحه ۲۷۱ داستانی است در باره فی البدیهه شعر گفتن ملاکاتبی. در صفحه ۲۷۳ «کتاب نکبت و دولت نامه» به شعر، در صفحه ۲۸۰ شعر «در لاف و منی زدن و به جزا و سزا رسیدن»، در صفحه ۲۸۱ «حکایت»، در صفحه ۲۸۲ «غزل شیخ»، در صفحه ۲۸۳ «در غفلت آدمی زاد»، در صفحه ۲۸۵ «حکایت»، در صفحه ۲۸۷ ابتدا

«حکایت» و بعد «بیمارشدن سرگردنه زن و وفات یافتن و وصیت کردن»، صفحه ۲۹۱ در «وصف کردن عاشق و معشوق را» در صفحه ۲۹۲ «حکایتی که اتفاق افتاد در اصفهان».

این جنگ از صفحه ۲۵۴ تا ۲۹۴ مجموعه می‌آید و عناوین در آن با مرکب قرمز تحریر شده است.

۵/ف

(مطالب گوناگون در طالع)

جنگ در طالع

از صفحه یک تا صفحه ۱۱۵ این جنگ مطالبی در طالع است و بنا بر قول ناقل این مطالب نقل شده از کتاب «حیوة» است و در «عصر یوم سه شنبه هشتم شهر شعبان المعظم ۱۲۲۱ ه.ق.» تحریر یافته است. در صفحه اول نویسنده خود را محمد تقی فارسی معرفی می‌کند و این رساله را طالع نامه می‌نامد و در آن مطالبی نیز درباره «تقویم کواکب در اوقات و استخراج و تعیین هیلاج و کدخدا به عبارتی واضح در سلک تحریر درمی‌آورد» مضافاً این جنگ مسائلی چند «از علم احکام» را هم حاوی است و نویسنده آن در طول کتاب با رسم جداولی شرح طالع‌گیری و ولادت را مفصل بیان می‌کند و چنانکه گذشت کار او در این رساله باید فرعی از فروع کتاب «حیوة» مسبق‌الذکر باشد. این جنگ در این قسمت دارای جداول با مرکب قرمز و روی پاره‌ای از عبارات آن با مرکب مشکی خط کشی شده و عناوین مندرج در آن نیز با مرکب قرمز آمده است. پاره‌ای از صفحات آن حواشی دارد. از اواخر صفحه ۱۱۵ مطالبی (با قلم دیگر) با عنوان «در تعیین طالع سال و آنرا طریقه‌است» آمده و در ذیل این عنوان طریقه‌های مزبور شرح داده می‌شود و این شرح تا صفحه ۱۱۹ ادامه دارد و محض نمونه طریقی اول که روش کار نویسنده را مشخص می‌کند در زیر عنوان: «اول طریقی بود و بهت و آن چنانست...»، از صفحه ۱۲۰ مقاله‌ای «در بیان احوال طالع سال زمانی که این طالع مطابق برجی از بروج دوازده گانه یعنی حمل و ثور تا آخر بروج باشد» در دوازده فصل دارد: فصل ۱: «در طوابع بروج اول...»؛ فصل ۲: «زمانی که طالع سال ثور باشد»؛ فصل ۳: «در طالع

سال جوز است بالخاصه بر تلون مردمان...؛ فصل ۴: «در بیان ادله وقوع زهره در بیوت اثنی عشریه...»؛ فصل ۵ به ظاهر در جای اصلی خود در متن نیامده است؛ فصل ۶: «در بیان دلالة بودن عطارد در طالع»؛ فصل ۷: «در حالات قمر در بیوت اثنی عشریه» و این فصول خود حاوی چهار فصل است. در صفحه ۱۲۸ فصل پنجم که خود حاوی دو فصل است با عنوان: «در مداخل سالهای نهاری و لیلی» آمده که شاید همان فصل پنجم مفقوده باشد؛ فصل ۸: «از رساله مذکور در دلالة ذنب است وقتی که با قمر باشد»؛ فصل ۹: «در بیان کسوف ایشان در قوس کسوف شمس در قوس»؛ «فصل دهم در کسوف ایشان در برج جدی»؛ فصل ۱۱: «در کسوف ایشان در دلو»؛ فصل ۱۲: «در کسوف ایشان در حوت» این فصول خود به فصولی چند تقسیم می‌شوند و پایان رساله در صفحه ۱۴۱ است.

از صفحه ۱۴۲ مطالبی «در معرفة تقویم در حین تحویل کواکب غیر شمس» می‌آید و تا صفحه ۱۴۳ ادامه دارد. از صفحه ۱۴۴ تا ۱۷۷ رساله‌ای است «در سه بخش که بخش اول آن در عمل کسوف و بخش دوم در عمل خسوف و بخش سوم در احکام خسوف و کسوف». آخر رساله افتادگی دارد و صفحه ۱۷۷ پایان آن است. از صفحه ۱۷۸ رساله‌ای در طالع می‌آید که آغاز آن افتاده و به ظاهر آن افتادگی سه فصل این رساله بوده، چه رساله با فصل چهارم که به عنوان «بودن طالع سال در برج سرطان» است مطالبش آغاز می‌گردد. رساله پایان نرفته در صفحه ۱۸۹ خاتمه می‌یابد. از صفحه ۱۹۰ تا ۱۹۱ قسمتی از یک رساله‌ای است به ظاهر در طالع و از صفحه ۱۹۲ تا آخر جنگ باقیمانده‌ای از رساله‌ای در طالع می‌آید که مقدمه آن در این نسخه «از عمل قوس خلاف» شروع می‌شود و آخر آن با این عبارت «در زایچه نیت کنند و هو اعلم» می‌آید و سطر آخر محرر را اسماعیل موسوی با این جمله معرفی می‌کند «حرّره العبد العاصی اقلّ السادات و الطلبة اسمعیل موسوی».

خط: با دو قلم نستعلیق و شکسته، قرن سیزدهم ه.ق.، شاید قسمتی از رساله به قلم اسماعیل موسوی باشد، در پاره‌ای از صفحات سر فصلها با مرکب قرمز، جداول با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز و سیاه خط‌کشی شده، پاره‌ای از صفحات دارای حواشی.

کاغذ: فرنگی الوان، ۱۶ سطر کامل، ۱۹۹ صفحه، ۱۲۰×۶۰ mm.

جلد: تیماج تریاکی روشن یک لایی، $170 \times 100 \text{ mm}$.

ف/۶

(فقه)

رساله‌ای در فقه

این رساله که آغاز و انجام آن افتاده با «فصل دوم در اموری که باعث وضو و مبطل آن می‌شود» آغاز می‌گردد. عناوین موجود در این رساله می‌رساند که این رساله یک یک فروع دین را تحت «مقصد» می‌آورد و بدین ترتیب مقصد اول که مسقوطة است باید در طهارت باشد که تا صفحه ۷۷ ادامه دارد و مقصد دوم در نماز است که تا صفحه ۱۶۸ می‌آید، مقصد سیم در زکات است و با بیان این مقصد، رساله بر اثر افتادگی خاتمه می‌پذیرد. این مقاصد خود به مباحث و مباحث به ابواب و ابواب به فصول چند تقسیم می‌شوند و در تحت آن فصول مطالب رساله می‌آیند. آغاز نسخه: وان نماز واجب است و طواف واجب است ...

پایان نسخه: لیکن سنت است و روزه مستحب ...

خط: نستعلیق، احتمالاً سده سیزدهم ه. ق.، سرفصلها با مرکب قرمز، پاره‌ای از

صفحات حاوی حواشی، تعدادی از صفحات آب افتاده.

کاغذ: فرنگی، ۱۳ سطر کامل، ۲۲۰ صفحه، $105 \times 70 \text{ mm}$.

جلد: تیماج مشکی یک لایی الحاقی، $150 \times 100 \text{ mm}$.

ف/۷

(مطالب گوناگون)

کشکول فارسی

(مجلد اول)

این کشکول با پرسش مأمون از یحیی بن اکثم در معنی عشق و پاسخ یحیی آغاز می‌شود و بعد، ابن تمامه که در آن مجلس حاضر بوده به این پاسخ اعتراض می‌کند و می‌گوید مطلب از طریق ادله و قیاس قابل فهم نیست. مأمون چون این اعتراض را از ابن تمامه می‌شنود، می‌گوید اگر تو بهتر معنی عشق را می‌دانی بگو. او جوابی می‌دهد و این گفت و شنود تا صفحه ۶ ادامه دارد. در صفحه ۶ قضا است از

ذوالنون مصری در بارهٔ طیبی که به وقت حرکت دیده بود که خلق عظیمی گرد او آمده بودند و درد خود را به او می‌گفتند و او به آنها پاسخ می‌داد. این قول ذوالنون تا صفحه ۹ این کَشکول است و از صفحه ۹ داستان سلطان ابراهیم ادهم و پاسبانی اوست در باغی که شخص سپاهی بر او گذشت و او از میوهٔ باغ خواست و ابراهیم از دادن میوه خودداری کرد. در آخر رساله قول بوعلی سینا در بارهٔ عشق است که مأخوذ از رسالهٔ عشق اوست.

آغاز: بسمله - الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی ... مأمون الرشید از یحیی بن اکثم ...

پایان: فلکی و عنصری و موالید جاری و ساری است .

پایان نسخه: تم الکتاب بعون الله تعالی از ناظرین عظام ذوی ... که پریشانی حال مانع خوب‌نویسی می‌باشد.

خط: نستعلیق خوش، کاتب رضا قلی، قرن چهاردهم ه. ق.، شیراز، دو صفحهٔ اول جدول زر و بنفش، بین سطور جدول بنفش طلائع‌اندازی دندان موشی، سرلوحه مربع مستطیل، جداول زر و بنفش، اهدا به صدرالمداحین فیاض شیرازی، اسامی با مرکب قرمز، حاوی دو جدول زر دور سطور، بین السطور صفحه ۱۴ چنین آمده جوهر اصفهان تحریر شده .

کاغذ: فرنگی، ۵ سطر کامل، ۱۴ صفحه، $90 \times 60 \text{ mm}$.

جلد: گالینگور ماشی، $175 \times 110 \text{ mm}$.

۸/ ف

(شعر)

دیوان رضوانی شیرازی

محمد رضوانی شیرازی ملقب به فصیح‌الزمان؛ سروده شده: قرن چهاردهم ه. ق.

این دیوان با غزلیات رضوانی از قافیهٔ «الف» آغاز می‌شود تا قافیهٔ «باء» به ترتیب حروف تهجی آخر قوافی می‌آید و پایان آن غزلیات در صفحه ۸۰ است. از صفحه ۸۰ تا ۸۵ ترکیب بندی در مدح اتابک (میرزا علی اصفرخان) و شرح مراجعت ایشان از ارض اقدس قم است. از صفحه ۸۶ تا ۹۰ مسمطی است در تهنیت ورود مظفرالدین شاه از سفر اوّل فرنگ که در قریهٔ باسماج تبریز سروده شده. از صفحه ۹۰

تا ۹۴ مسمطی است در ورود مظفرالدین شاه از سفر دوم فرنگ و تهنیت عید مولود علی بن ابی‌طاب (ع). از صفحه ۹۴ تا ۹۷ مثنوی در عتاب به حسینعلی خان اعتضادالممالک. از صفحه ۹۷ تا ۱۰۶ مثنوی «خطاب بمرحوم حسینعلیخان و اعتذار از گفته سابق». از صفحه ۱۰۶ تا ۱۰۹ مثنوی در وصف ابوالحسن خان و معشوقه او. از صفحه ۱۰۹ تا ۱۱۲ رباعیات. از صفحه ۱۱۳ تا ۱۱۴ قصیده‌ای است در نعت سعیدالسلطنه.

آغاز: بسمله -

عاقبت رقییم زد بوسه لعل جانان را

ببرد اهرمن آخر خاتم سلیمان را

انجام: شب محنت تو بادا چو روز نورانی

صبح عید عدویت چو لعل ظلمانی

پایان نسخه: و انا العبد الذلیل المحتاج... محمد صادق بن محمد علی منشی علی آبادی... المتخلص بذره فی خامس عشر من شهر صفر المظفر ۱۳۲۲ هـ.ق.

خط: نستعلیق شکسته خوش، ۱۳۲۲ هـ.ق.، خط از محمد صادق علی آبادی،

پاره‌ای صفحات آب افتاده، بین مصاریع فاصله، آخر هر غزل هر مصرع در یک سطر.

کاغذ: فرنگی، ۱۲ سطر کامل، ۱۱۴ صفحه، ۱۴۰×۷۰ mm.

جلد: تیماج مقوایی ماشی، ساده، ۱۷۰×۱۱۰ mm.

(شعر)

۹/ف

کلیات ابن حسام قهستانی

محمد بن حسام‌الدین خوسفی (مکنی به ابن حسام)؛ زمان تألیف: ۸۷۵ هـ.ق.

ابتدای این نسخه افتادگی دارد و آغاز آن از قصیده‌ای شروع می‌شود که به قافیه الف است و بعد از آن قصیده‌ای در توحید و ایضاً توحید به قوافی «ها» و «را» و «دال»، بعد قصیده‌ای است با عنوان المعبود هو الله و بعد قصیده‌ای دیگر در مناجات و دعاست و این قصاید تا صفحه ۲۹ می‌آید. بعد از آنها قصیده‌ای است عربی در مدح محمد صادق (= حضرت پیغمبر ص).

إِطْلَعْتُ الْبَدْرَ لَيْلًا وَهُوَ كَالشَّمْسِ الضَّحَى

تُوْرُهُ يَسْعَى لِسَاعٍ قَدْ سَعَى بَيْنَ الصَّفَا

این قصیده عربی تا وسط صفحه ۳۴ می‌آید و بعد ترجیع‌بندی است در نعت سیدالمرسلین به فارسی تا وسط صفحه ۴۶. سپس مثنوی است در نعت سیدالمرسلین تا صفحه ۵۱. بعد قصیده‌ای است در نعت سیدالمرسلین به فارسی. از صفحه ۵۳ تا ۶۹ قصاید متعددی در نعت پیغمبر (ص). از صفحه ۶۹ تا ۷۵ ترجیع‌بندی است به فارسی در نعت پیغمبر. در صفحه ۷۹ قصیده‌ای است در جواب فخر رازی به فارسی تا صفحه ۸۳. از صفحه ۸۴ تا ۹۶ اشعاری است در نعت پیغمبر. از صفحه ۹۷ تا ۱۰۳ قصیده‌ای است در مدح حضرت امیرالمؤمنین. در صفحه ۱۰۳ مثنوی است در جواب مولانا حسن کاشی. از صفحه ۱۰۸ ترجیع‌بندی است در مناقب حضرت امیرالمؤمنین. در ۱۲۰ قصیده مرصعی است به فارسی دارای صنایع شعری. از صفحه ۱۲۳ تا ۲۱۱ قصاید متعددی است در مدح امیرالمؤمنین علی (ع). از صفحه ۲۱۲ لف و نشری است در منقبت حضرت علی (ع). در صفحه ۲۱۵ بحر طویل است تا ۲۲۰. از صفحه ۲۲۰ تا ۲۸۸ ایضاً قصایدی است در منقبت حضرت امیرالمؤمنین (ع). در صفحه ۲۸۹ قصیده‌ای است در چادر فروختن حضرت خیرالنساء رضی الله عنها. در صفحه ۲۹۶ تا ۳۰۰ منقبت حضرت فاطمه (ع). در صفحه ۳۰۴ قصیده‌ای در مدح حمزه عم پیغمبر. در صفحه ۳۱۲ قصیده‌ای در مدح حسن بن علی (ع)، در صفحه ۳۱۴ در مدح امام حسین (ع). در صفحه ۳۱۶ مرثیه‌ای است در واقعه شهدای کربلا. در صفحه ۳۲۰ مخمسی است در مدح آل عبا تا ۳۲۲. از صفحه ۳۲۴ تا ۳۶۴ اشعاری است در مناجات و مدح ائمه اطهار و مرثیه‌ای است در باره شهدای کربلا. در صفحه ۳۶۴ زیارت نامه‌ای است از ابن حسام (ناظم این اشعار). از صفحه ۳۷۰ اشعاری است به عنوان «التنبیه فی التنبیها». از صفحه ۳۰۱ تا ۴۰۶ اشعاری است به عنوان «التماسنامه حضرت مولانا علیه الرحمة». در صفحه ۴۰۶ مرثیه‌ای است در باره سید قاسم انوار. از صفحه ۴۰۹ غزلیات شروع می‌شود و تا ۴۴۷ می‌آید. قوافی از قافیه «الف» تا «دال» است. از صفحه ۴۴۸ اشعاری است که ظاهراً بر اثر صحافی ناموزون در بین غزلیات قرار گرفته تا صفحه ۴۶۱. از صفحه ۴۶۲ دوباره غزلیات به ترتیب حروف

تهجی تا صفحه ۵۲۷. از ۵۲۸ تا ۵۵۲ مقطعات از ۵۵۲ تا ۵۵۵ لغز. از ۵۵۵ تا آخر نسخه یعنی تا ۵۶۸ رباعیات.

آغاز نسخه: طارم شش روزه هفت آشکو بر زیر خاک تو کردی بپا
آخر کتاب: یارب تو اگر گناه می‌آمیزی نبود به جهان دگر گنه کار چو من
پایان نسخه: تمت الكتاب بعون الله ملك الوهاب على يد ... ابوالمحجن ابن محمد
الخوسفی ... تحریراً فی شهر غره جمادی الثانی سنه ۸۹۹ ه.ق.

خط: نسخ قدیم، ابوالمحجن ابن محمد الخوسفی، جمادی الثانی ۸۹۹ ه.ق.،
سرفصلها با مرکب قرمز، پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز، صفحاتی چند آب افتاده،
وصالی شده.

کاغذ: هندی آمار مهره خورده، ۱۵ سطر کامل، ۵۶۹ صفحه، ۱۱۰×۸۰ mm.
جلد: مقوایی لاکی مشکی، جدول زر، دولت الحاقی، عطف تیماج تهوه‌ای،
۱۷۰×۱۲۰ mm.

۱۱/ف

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نسخ و نستعلیق، ابوالحسن نوری یوشی، ۱۳۰۶ ه.ق.، ساده، پاره‌ای از
صفحات دارای حاشیه.

کاغذ: فرنکی، ۱۸ سطر کامل، ۱۴۶ صفحه، ۱۳۵×۷۰ mm.
جلد: مقوایی الحاقی، کاغذ رنگی، عطف پارچه، ۱۷۰×۱۰۰ mm.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۱۱/ف

(دینی - ادعیه)

محاسبة النفس

علی بن موسی بن جعفر بن محمد بن طاوس (سید طاوس).

نویسنده در این کتاب بنابر قول خود: «فاقتصرت علی تصنیف کتاب لطیف

لتعريف المحاسبة الملائكة الحفظة الكرام...» این کتاب را در پنج باب به این شرح آورده است: باب اول: آیاتی که اقتضای ذکر اهتمام به محاسبه حفظه کرام دارد. باب دوم: روایاتی که مقتضی احتیاط به محاسبه در شب و روز است. باب سوم: ایامی که حاجت بر استظهار در محاسبات و مراقبات است. باب چهارم: در اوقات و جهات مهم که مجملی از آن را ذکر می‌کنیم و مقتضی زیادتی تحفظ از بدکاری است. باب پنجم: ذکر است در لفظ محاسبه.

آغاز: بسمله - و به نستین فانه خير معین يقول علی بن موسی بن جعفر بن محمد بن الطاوس العلوی الفاطمی...

پایان نسخه: او کانت همتک خسیسة سخیفة و معرفتک ضعیفة.

این رساله به زبان عربی، خط، نسخ دو قلم است و به ظاهر در آخر افتادگی دارد. جای آن در این مجموعه از صفحه ۲ تا ۱۸ است. (الذریعه، ج ۲، صفحه ۱۲۱).

۱۱/ف
۲

(دینی - الهیات)

توحید مفضل

علی بن طاوس از قول محرز بن سعید نحوی و او از پدرش محمد بن ابی سهیله نقل می‌کند که مفضل بن عمر الجعفی نامه‌ای به امام جعفر صادق نوشت مبنی بر اینکه کسانی هستند که نفی ربوبیت می‌کنند جواب چیست. آن حضرت این رساله را در جواب آنها پرداخت که در بین اهل دین این رساله بسیار مشهور است. در این نسخه متن و ترجمه فارسی آن آمده. متن به خط نسخ و ترجمه به خط نستعلیق است.

آغاز: بسمله - روایت کرد که سید جلیل علی بن طاوس رضی الله عنه گفت حدیث کرد مرا...
پایان نسخه: قدرت او و جبروت او جلیل است از اشباه و اعداد و صاحب کبریا و بزرگی است از شرکاء و انداد. تمام شد. حرّره ابوالحسن نوری یوشی سنه ۱۳۰۶ ه.ق.

۱۲/ف

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق و نسخ و شکسته: چند قلم، از عبدالمؤمن و محمد علی نصرآبادی،
 سنه ۱۰۹۸ ه. ق.، در پاره‌ای از صفحات عناوین با مرکب قرمز، از اواسط نسخه
 اشعار، با خط حمایلی و مندرج در جدول زر و سیاه، از صفحات ۱۶۲ تا ۲۱۳
 روی پاره‌ای از اشعار رنگین شده با رنگهای زرد و ماشی و نیلی تند.
 کاغذ: اصفهانی و فرنگی الوان، ۲۰ سطر کامل، ۳۳۵ صفحه، $135 \times 50 \text{ mm}$.
 جلد: تیماج مشکی، سجاد و عطف تیماج قهوه‌ای، $165 \times 100 \text{ mm}$.
 در صفحه عنوان نام مالک قبلی آن آقا محمد کاظم تاجر کاشانی آمده است که نسخه
 در سال ۱۳۰۴ ه. ق. از پدرش به او ارث رسیده است.
 در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۱۲/ف
۱

(مطالب گوناگون)

جنگ

در این جنگ از صفحه ۱ تا ۱۷ شرح پاره‌ای از اشعار دفتر اول مثنوی معنوی
 آمده؛ در صفحه ۱۸ تعلیقاتی از حکیم ابونصر فارابی به خط حمایلی تا اواسط
 صفحه و در همان صفحه در ذیل قول فارابی از عبدالکریم حبیبی شرح مشکلات
 فتوحات مکی؛ در صفحه ۲۶ مطالبی در باره سورة یاسین و ملخصی از کتاب صبر
 و شکر از احیاء العلوم؛ در صفحه ۲۷ نامه‌ای است از غزالی به نظام الملک؛ در
 صفحه ۲۹ قولی است از شیخ الرئيس از کتاب شفا و سپس اقوالی از فتوحات مکی
 (صفحه ۳۱)؛ در صفحه ۳۲ قصیده عربی معروف ابن سینا در باره نفس؛ در صفحه
 ۳۶ مطالبی از کتاب روضه کلینی؛ از صفحه ۳۸ تا ۴۱ مطالبی در باره معاد جسمانی؛
 از صفحه ۴۲ تا ۶۲ مقدمه کليلة و باب برزویه طبیب؛ از صفحه ۶۳ تا ۶۷ صفحاتی
 بیاض؛ از صفحه ۶۸ مطالبی در باره واجب الوجود؛ صفحه ۷۰ مطالبی از مباحث
 المشرقیه امام فخر رازی؛ در صفحه ۷۱ تفسیر ابتدای سورة بقره از مولانا عبدالباقی

تبریزی؛ در صفحه ۷۲ مطالبی در باره ذات واجب الوجود؛ در صفحه ۷۴ مطالبی از کتاب اخوان الصفا؛ سپس اقوال متعددی از حضرت علی (ع) و بعد نظر نحوین در اعراب «لا حول و لا قوة»؛ بعد قولی از محمد بن محمد بن مکی در تحت چهارده وصیت و بعد مطالبی در باره ائمه آمده؛ در صفحه ۸۱ اقوالی از حضرت نبی و امیرالمؤمنین؛ آنچه گذشت مطالب این جنگ از صفحه ۸۱ تا ۸۱ است که در پاره‌ای صفحات حواشی نیز دارد. از صفحه ۸۲ تا ۲۱۳ اشعاری از محتشم و جامی و مشتاق ... و از صفحه ۲۱۴ تا ۲۴۳ رساله‌ای است به نظم و نثر با ابتدای افتاده در باره یکی از اسامی کواکب یا بروج که در تقویم برای آن رقمی تعیین شده؛ از صفحه ۲۴۵ تا ۲۴۹ مطالبی است در باره تزکیه نفس و زهد؛ از صفحه ۲۵۰ اشعار گوناگون از شاعران مختلف؛ در صفحه ۲۵۶ عریضه‌ای است که از مصحوب «فلان» ارسال شده است؛ از صفحه ۲۵۷ تا ۲۷۷ ابیات گوناگون از شاعران متعدد؛ از ۲۷۸ تا ۲۸۷ مثنوی است عارفانه از کلیم؛ صفحه ۲۹۱ رقعہ‌ای است از شاه عباس به شاه سلیم؛ در صفحه ۲۹۴ جوابی که ملاعرفی نوشته؛ در صفحه ۲۹۶ نامه‌ای است از نصیرای همدانی به امیر سپهری؛ در صفحه ۲۹۷ رقعہ‌ای است که نحوی به طبیبی نوشته و ایضاً در همان صفحه نامه‌ای است از میرزا طاهر وحید و باز نامه‌ای است به حکیمی؛ از صفحه ۲۹۹ نامه‌ای است به میرزا نصیر؛ در صفحه ۳۰۰ ابیاتی است از واعظ قزوینی؛ در صفحه ۳۰۴ گفتاری از عبدالمؤمن تحریر یافته به سال ۱۰۹۳؛ در صفحه ۳۰۵ اشعاری از سعدی است؛ در صفحه ۳۱۱ قولی از فصوص الحکم ابن عربی تا صفحه ۳۱۹؛ از صفحه ۳۲۰ تا ۳۲۱ مثنوی که هفتگانه (سبع المثانی) ذکر گردیده؛ صفحه ۳۲۳ به خط قرمز نامه‌ای آمده؛ در صفحه ۳۲۴ اشعاری از سعدی؛ از صفحه ۳۲۶ تا ۳۳۲ ایضاً اشعار گوناگون.

در صفحه ۳۳۳ قید گردیده که این کتاب را محمد هاشم بن حاجی علی اکبر در ۱۲۳۹ ه. ق. خریده است.

(مطالب گوناگون - دینی)

۱۳/ ف

مجموعه

خط: نسخ و نستعلیق نسبتاً خوش، سنه ۱۱۳۳ ه. ق. عناوین با مرکب قرمز، روی

پاره‌ای از عبارات با مرکب قرمز خط‌کشی شده، صحافی مجدد و وصالی شده،
پاره‌ای از عبارات خط خورده و پاره‌ای آب افتاده، بعضی صفحات دارای حاشیه.
کاغذ: فرنگی، ۱۲ سطر کامل، ۱۸۳ صفحه، $۱۲۵ \times ۶۵ \text{ mm}$.
جلد: تیماج مشکی، ساده یک لایی، $۱۸۰ \times ۱۲۰ \text{ mm}$.
در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ف/۱۳
۱

(دینی)

مقام امین

حاجی محمود بن میرعلی الیمندی انموذجی؛ زمان تألیف: قرن دوازدهم ه.ق.

این رساله که درباره ادعیه است در دو باب تدوین شده است. باب اول دارای شش فصل به این شرح: فصل اول: در ادعیه صبح و شام و دعای چراغ و زوال؛ فصل دوم: در ادعیه شبانه روز و نمازی که حضرت صادق (ع) به جهت والدین خود خواند؛ فصل سوم: در تعقیب فرایض یا سجده شکر؛ فصل چهارم: دعا در وقت به مسجد رفتن؛ فصل پنجم: در ادعیه اکل و شرب و لباس؛ فصل ششم: در نماز امام جعفر و حضرت امیر؛ باب دوم در این نسخه نیامده است.

آغاز: بسم الله - الحمد لله و الصلوة بعد و کلمات الله علی قوام دین الله...
پایان نسخه: و روایتست که هر کس ختم کلام کند که ما شاء الله لأقوة إلا بالله دعایش مستجاب شود. وقع الفراغ من تسویده فی سنة ۱۱۳۳ ه.ق.
این نسخه اغلاط املایی دارد و جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۱۱۳ است.

ف/۱۳
۲

(دینی - نماز)

رساله‌ای در نماز

محمد باقر بن محمد تقی مجلسی؛ زمان تألیف: قرن دوازدهم ه.ق.

مجلسی می‌گوید بنا به خواست بعضی از دوستان این رساله را به فارسی در نماز نوشتیم که دارای یک مقدمه و پنج فصل و یک خاتمه است. مقدمه در اصطلاحی

چند درباره نماز، فصل اول: در بیان خللی است که از روی عمد به نماز به وجود می‌آید؛ فصل دوم: در احکام سهو؛ فصل سوم: در احکام شک در ثبوت مورد؛ فصل چهارم: در بیان متفرقات احکام شک و سهو؛ فصل پنجم: در احکام سجده سهو دارای چند فایده.

آغاز: بسم الله - الحمد لله الذی ازاح ظلمات الشکوک و الشبهات و الاوهام من...
انجام: این رساله عجاله در مشهد مطهر منور امام المؤمنین... علی بن موسی الرضا صلوات الله علیه ... تمت کتابه فی سنة ۱۱۳۳ هـ.ق.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۱۵ تا ۱۸۳ است.

۱۴/ف

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق و نسخ، محتملاً قرن یازدهم هـ.ق.، عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده، چند صفحه با خط حمایی، پاره‌ای از صفحات موربانه خورده.

کاغذ: دولت‌آبادی و اصفهانی، ۱۶ سطر کامل، ۴۱۰ صفحه، $125 \times 55 \text{ mm}$.

جلد: تیماج قهوه‌ای، ترنج و نیم ترنج مقوایی، فرسوده، $190 \times 95 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۱۴/ف
۱

(اخلاق)

لوامع الاشراف فی مکارم الاخلاق

(=اخلاق جلالی)

ملا جلال دوانی؛ زمان تألیف: قرن دهم هـ.ق.

این نسخه که در ابتدا افتادگی دارد، کتاب اخلاق جلالی است که ملا جلال دوانی به تبعیت از اخلاق ناصری آن را به رشته تحریر درآورده و چیزی اضافه بر مطالب اخلاق ناصری ندارد جز پاره‌ای از تناسبات ریاضی که در آن ملا جلال

مطالب اخلاقی را با آن نسبت مشخص کرده است. این اخلاق و اخلاق ناصری همگی تحت تأثیر اخلاق نیکوماخس ارسطویند.

آغاز نسخه: ... دو نیر قدسی بنیان منظر...

پایان نسخه: به حق عین الاعیان محمد و آله و اخواته ذی العیان قد تم یوم السبت من شهر. جای این نسخه در این مجموعه از صفحه ۲۹۱ تا ۲۹۱ است. در پایان صفحه ۲۹۱ این عبارت آمده: «تمت کتابه هذا الكتاب بیدی الجانیة محمد رضا ابن علی رضا الاردبیلی عفی عنهما».

۱۴/ف
۲

(نامه)

مکتوب

این مکتوب را مولانا عبدالباقی تبریزی به میرزا ابراهیم همدانی نوشته است که پس از حمد خدا و پاره‌ای از مطالب دینی در ذیل «الانصاف» مندرج در این مکتوب می‌گوید: من تفسیر بیضاوی را به خط خود نوشتم و در عین علاقه‌مندی به آن مجبورم که آن را به فروش برسانم.

آغاز نسخه: هو مکتوب مولانا عبدالباقی تبریزی...

پایان نسخه: بار دیگر روزی آن مخلص گرداناد بالنبی و آله الامجاد.

جای این مکتوب به خط حمایلی از صفحه ۲۹۳ تا ۲۹۶ در این مجموعه است.

۱۴/ف
۳

(دینی)

رساله‌ای در مقادیر

محمد باقر بن محمد تقی مجلسی؛ زمان تألیف: قرن دوازدهم ه.ق.

مجلسی در این رساله می‌گوید پس از آنکه کتب کثیری نوشتم و مهمات مسائل شرعیه را که مبتنی بر «معرفه الاقدار» است در آنها به تفصیل آورده‌ام که نظیر آن را احدی از علمای ما تحقیق نکرده است، در اینجا به وجه مختصر آن مطالب می‌آورم. او ابتدای سخن را از دنائیر و دراهم آغاز می‌کند، ولی کتاب به پایان نرفته،

این نسخه در اینجا پایان می‌پذیرد.

آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله الذی ارتفع عن مطارح الافهام فلانوزن...

پایان نسخه: و هو الدرهم الذی قدر به النبی (ص) المقادیر الشرعیة.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۹۷ تا ۲۹۹ است و رساله به خط حمایلی و نستعلیق نوشته شده است.

۱۴/ف
۴

(روح و بدن)

المفید للمستفید

افضل الدین محمد کاشانی؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

این کتاب که درباره آدمی و اینکه او ترکیبی از دو نیمه، یکی نیمه تن و دیگر نیمه جان است در پنج باب آمده به این شرح:

باب اول: در بحث مستفید بر طالب؛ باب دوم: در طریق شناخت جسم و جان؛ باب سوم: در صفات جسم و جان؛ باب چهارم: در اعمال جسم و جان؛ باب پنجم: در مراتب جسم و جان.

آغاز نسخه: بسملة - الحمد لله رب العالمین و العاقبة للمتقین و لاعدوان ...

پایان کتاب: گر وهم تو از تویی بیفتد توحید بود دویی بیفتد

جای آن در این مجموعه از صفحه ۳۰۲ تا ۴۰۷ است.

در ظهر صفحه اول این نسخه (صفحه ۳۰۱ مجموعه) این عبارت آمده است: «هذه النسخة الشريفة المسماة بالمفيد للمستفيد تشبه ان يكون من مصنفات العالم النحرير استاد البشر محمد بن محمد الطوسي قدس سره القدوسی» و باز به خط دیگر آمده این نسخه المسمى بالمفيد للمستفيد ... و پس از چند سطر با پاک شدگی تاریخ ۲۷ شعبان ۱۲۸۱ ه.ق. ثبت شده است.

۱۵/ف

(تصوف)

نزهة الارواح

امیر حسینی هروی، حسین بن عالم غوری؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

کتابی است به نظم و نثر در بیان عرفان و تصوف. آغاز این نسخه از صفحه ۱۱ تا ۱۱ افتاده و بعد دوباره نویسی و به آن الحاق شده است. صفحات آن مجدول، ولی بقیه صفحات کتاب دارای جدول زر و لاجورد و مشکی است. کتاب شامل یک مقدمه و بیست و هشت فصل بدین شرح است: فصل اول: در مبدأ سلوک، فصل دوم: در معرفت سلوک؛ فصل سوم: در مقامات سالک؛ فصل چهارم: در نصیحت سالک؛ فصل پنجم: در بدو خلقت؛ فصل ششم: در بیان وحدت؛ فصل هفتم: در تجرید سالک؛ فصل هشتم: در قاعده طریقت؛ فصل نهم: در کمال استغنا؛ فصل دهم: در آغاز فطرت؛ فصل یازدهم: در اختلاف حالات؛ فصل دوازدهم: در بیان دل؛ فصل سیزدهم: در بیان تصفیة دل؛ فصل چهاردهم: در بیان دیباچه عشق؛ فصل پانزدهم: در بیان حقایق عشق؛ فصل شانزدهم: در حیرت سالک؛ فصل هفدهم: در بیان نفس؛ فصل هجدهم: در بیان مخاطبت نفس؛ فصل نوزدهم: در معاملات کون و مکان؛ فصل بیستم: در جد و اجتهاد؛ فصل بیست و یکم: در صحبت و متابعت؛ فصل بیست و دوم: در ترک صحبت خلق؛ فصل بیست و سوم: در صبر و تسلیم؛ فصل بیست و چهارم: در کشف معانی؛ فصل بیست و پنجم: در ارشاد و انتباه؛ فصل بیست و ششم: در اشارت اهل طریقت؛ فصل بیست و هفتم: در نهایت اهل طریقت؛ فصل بیست و هشتم: در ختم کتاب.

آغاز: بسمله -

بتوفیقش چو روشن دیدم آواز سخن را هم بنامش کردم آغاز

پایان: از حال ایشان خبر میدهد محفوظ و مصون ماند ان شاء الله تعالی.

پایان نسخه: و قد تمت تسوید هذا النسخة الشریفة علی ید الحقیق الخلیقه و لا شیء فی الحقیقه میر ضیاء بن میر شاهر بن درویش محمد غفر الله تعالی و هو منسوب الی محله بدرج خواجه سلطان احمد خسرویه در تاریخ سنه هزار و نود یک تحریر یافت در شب ذی الحجه مبارک.

خط: نستعلیق خوش، به کتابت میر ضیاء بن میر شاهر بن درویش محمد منسوب به

محله درب خواجه سلطان احمد خسرویه، در ذی الحجه سنه ۱۰۹۱ ه. ق. از

صفحه ۱۲ تا آخر صفحات مجدول: زر و لاجورد، ۱۱ صفحه الحاقی به خط خوش

غیر مجدول، عناوین و آیات و احادیث با مرکب قرمز.

کاغذ: فرنگی و دولت آبادی، ۱۱ سطر کامل، ۳۰۷ صفحه، $130 \times 65 \text{ mm}$.

جلد: تیماج، مقوایی، سبز، $190 \times 120 \text{ mm}$.

۱۶/ف

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق و نسخ، سنه ۱۲۵۲ ه. ق.، کاتب محمد بن رضا (ذیل حاشیه صفحه ۱۷۴)، در بعضی صفحات توضیحاتی زیر سطور، کلمات و عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی، دو صفحه اول مجدول، دارای دو جدول: جدول دور سطور قرمز و آبی و جدول خارجی قرمز، اشعار حمایلی و مخمسات مصراع پنجم با مرکب قرمز، پاره‌ای از صفحات آب افتاده و بعضی از اوراق با حاشیه.

کاغذ: فرنگی، ۱۴ سطر کامل، چند صفحه آخر بیاض، ۲۳۰ صفحه، $130 \times 65 \text{ mm}$.

جلد: تیماج مقوایی تریاکی با ترنج و سرترنج، حواشی منگنه، $195 \times 115 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۱۶/ف
۱

(نامه‌ها)

مکتوبات

در این مکتوبات نامه‌های زیر آمده: از صفحه ۱ تا ۶ نامه‌ای است از میرزا مهدی خان استرآبادی «در تعریف بیاض امامقلی میرزا»؛ از صفحه ۶ تا ۱۷ «عروسنامه رضاقلی میرزا»؛ از صفحه ۱۷ تا ۲۸ صورت «وقفنامه‌ای است در خصوص کتابهای راقم»؛ از صفحه ۲۸ تا ۳۰ «وقفنامه‌ای که در خصوص وقف مزارع نوشته‌اند»؛ از صفحه ۳۰ تا ۳۱ «وقفنامه‌ای است در خصوص وقف آسیا»؛ از صفحه ۳۱ تا ۳۴ «رقمی که در خصوص گم گشتن مادیان نوشته‌اند»؛ از صفحه ۳۴ تا ۴۱ «مراسله‌ای است در خصوص مطالب خمسه به خواندگار»؛ از صفحه ۴۱ تا ۴۲ «فرمانی در خصوص فتح قلعه هرات به تمامی ولایات»؛ از صفحه ۴۲ تا ۴۶ «نوشته‌ای از

عالی‌شان محمد رضاخان عبدلو؛ از صفحه ۴۶ تا ۵۵ «فرمانی که در خصوص عفوکردن تقصیرات ابراهیم خان ظهیرالدوله به الله یارخان»؛ در حاشیه صفحه ۴۶ «مراسله‌ای که بعد از رد کردن بعضی از مطالب جمعه نوشته‌اند»؛ از صفحه ۵۵ تا ۵۶ «مراسله‌ای که برای میرزا یوسف وزیر مازندران نوشته‌اند»؛ از صفحه ۵۶ تا ۶۰ «مراسله‌ای که در جواب مکتوب میرزا یوسف وزیر مازندران به طریق استهزا نوشته‌اند»؛ از صفحه ۶۰ تا ۶۲ «رقمی که برای تحصیل خواجه سرا نوشته»؛ در صفحه ۶۲ تا ۶۴ «مراسله‌ای که در خصوص نوشتن قطعات در جواب مکتوب» و از اواسط صفحه ۶۴ تا ۶۶ «تاریخ آمدن روس به استرآباد در ایام شاه سلطان حسین»؛ از صفحه ۶۶ تا ۶۷ «نامه‌ای به عزیزی که انار و لیمو فرستاده بود»؛ از صفحه ۶۷ تا ۶۸ «جواب مکتوب به احمدپاشا والی بغداد»؛ از صفحه ۶۸ تا ۷۰ ابتدا «رقم وزارت مهدیقلی خان در ایام شاه سلطان حسین آمده و عریضه‌ای که به تقریر تهنیت والی‌گری خراسان به خدمت اقدس نوشته»؛ از صفحه ۷۰ تا ۷۱ «رقم در خصوص القاب صفی‌علی بیگ قاپوچی‌باشی در زمان شاه طهماسب نوشته‌اند»؛ از اواسط صفحه ۷۱ تا اواخر صفحه ۷۲ «رقم ضابطه نویسی به اسم محمد خان نوشته‌اند»؛ از اواخر صفحه ۷۲ تا ۷۴ «رقم نظارت سرکار خاصه به اسم محمد خان نوشته‌اند» (این عنوان با مرکب قرمز در حاشیه آمده)؛ از اواسط صفحه ۷۶ تا ۷۷ «رقم صدارت ممالک به اسم ابراهیم نوشته»؛ از اواسط صفحه ۷۷ تا ۷۸ «عریضه‌ای که از جانب تیمورخان نصرالله میرزا به پادشاه هندوستان نوشته»؛ از اواخر صفحه ۷۸ تا ۸۰ «رقم نظارت میرزا مهدی به کل باغات و امارات»؛ از اواسط صفحه ۸۰ تا ۸۱ «رقم ایالت به اسم فتحعلی افشار»؛ از اواسط صفحه ۸۱ تا ۸۲ «رقم خلعت دادن یکی از ملازمان»؛ از اواسط صفحه ۸۲ تا ۸۳ «مراسله‌ای که به حکیمی نوشته»؛ از اواخر صفحه ۸۳ تا اواسط ۸۶ «ایضاً مراسله‌ای که به حکیمی نوشته»؛ از اواسط صفحه ۸۶ تا ۹۱ «مراسله‌ای که به عزیزی از دوستان نوشته»؛ از اواسط صفحه ۹۱ تا آخر صفحه ۹۲ «ایضاً مراسله‌ای که به یکی از دوستان نوشته»؛ از آخر صفحه ۹۲ تا اواسط صفحه ۹۴ «دیباچه‌ای که به یکی از دوستان جانی و یکرنگان روحانی نوشته شده»؛ از اواسط صفحه ۹۴ تا اواخر صفحه ۹۵ «مراسله‌ای به مرحوم سید مفید که التماس جماعت کرده نوشته است»؛ از اواخر صفحه ۹۵ تا اواسط صفحه ۹۷

«رقعه‌ای که به محسنا قلندر نوشته شده»؛ از اواسط صفحه ۹۷ تا اوایل صفحه ۹۹ «عریضه‌ای که در مبادی حال در تهنیت تسخیر اصفهان به خدمت اقدس نوشته»؛ از اوایل صفحه ۹۹ تا صفحه ۱۰۲ «نامه امیر معصوم»؛ در پایان صفحه ۱۰۲ در بین سطور قرمز نامی از «معصوم بن دانیال» آمده است. از صفحه ۱۰۲ تا اوایل صفحه ۱۳۴ چند «دیباچه» که در آن میرزا مهدی خان قدرت نویسندگی خود را نشان داده آمده است. اکثر این مکتوبات از آن میرزا مهدی خان نصیر استرآبادی است. این مکتوبات از صفحه ۱ تا ۱۳۴ این مجموعه آمده است.

۱۶/ف
۲

(پزشکی)

رساله‌ای در اخلاط

این رساله در باره چهار خلط: خون و صفرا و سودا و بلغم است که به وجهی منشیانه تا اواسط صفحه ۱۵۵ مطالب آن می‌آید.
آغاز: بسمله - حمد بیحد احدی را سزااست که ریاض بدن را با آب روان...
پایان: و معشوقی و عاشقی از آن خلوت وحدت بیرون ماند والسلام و التمام.
این رساله از صفحه ۱۳۵ تا ۱۵۵ این مجموعه است.

۱۶/ف
۳

(روانشناسی)

حسن و دل

سیبک نیشابوری، محمد بن یحیی؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

نویسنده در این رساله که به نثری مصنوع مطالبی در باره عقل و حس و سایر قوای نفسانی آدمی به صورت حکایت آورده و سر آن دارد که بگوید بقای انسانی با دسترسی به آب حیات است که به دست انسان نمی‌رسد و از اواسط آن شرحی مفصل در مسأله عشق می‌آید و اختلاف عشق و عقل نشان داده می‌شود.
آغاز: بسمله - چنین گوید مخترع این حکایت و مبتدع این روایات که در شهر یونان پادشاهی بود عقل نام...

پایان کتاب: که نوباوه بوستان بیان و تذکره دوستان است.

توضیح: در نسخه چاپی، نویسنده سیبک نیشابوری معرفی شده است، ولی در پایان این نسخه چنین آمده: «مخترع نظم و نثر این داستان اقل عباد فتاح نیشابوری غفرالله ذنوبه». کاتب این نسخه «محمد رضا» و زمان کتابت روز پنج‌شنبه سال ۱۲۵۲ ه.ق. است.

جای این رساله از صفحه ۱۵۵ تا ۱۷۴ است.

۱۶/ف
۴

(شعر)

اشعار گوناگون

از صفحه ۱۷۶ تا آخر کتاب اشعاری از این شاعران آمده است: از صفحه ۱۷۶ تا اول صفحه ۱۷۷ اشعار محتشم؛ از صفحه ۱۷۷ تا ۱۸۴ غزلیات منتخب از جامی؛ از صفحه ۱۸۴ تا ۱۹۷ غزلیاتی از سعدی؛ از صفحه ۱۹۸ مخمس ندیمی با تضمین غزل حافظ (غزلی به مطلع: «بلبل به شاخ سرو به گلبنانگ پهلوی»)؛ از صفحه ۲۰۰ تا ۲۰۱ مخمس عرفی با تضمین غزل حافظ (غزلی به مطلع: «یوسف گم گشته باز آید به کنعان غم مخور»)؛ در پایان صفحه ۲۰۱ تا ۲۰۲ ایضاً مخمسی از عرفی است با تضمین غزل حافظ (غزلی به مطلع: «دوش دیدم که ملائک در میخانه زدند»)؛ از صفحه ۲۰۳ تا ۲۰۶ سه مخمس از جامی است؛ از اواسط صفحه ۲۰۶ تا ۲۰۸ مخمسی است از «کلام رضا»؛ از صفحه ۲۰۸ تا ۲۰۹ مخمسی از صائب؛ از صفحه ۲۰۹ تا ۲۱۰ مخمسی است «با تضمین غزل محتشم» از علوی؛ از صفحه ۲۱۰ تا ۲۱۱ مخمسی است از عرفی؛ از اواسط صفحه ۲۱۱ تا اوایل صفحه ۲۱۲ مخمسی است که شاعر آن خود را معرفی نکرده است. از صفحه ۲۱۲ تا ۲۱۳ مخمسی است از حسرتی؛ در صفحه ۲۱۳ مخمس جامی؛ ۲۱۴ مخمس سعدی؛ ۲۱۵ مخمس مداح؛ از اواسط صفحه ۲۱۶ تا ۲۱۸ مخمسی است از عراقی (رجوع شود به مصرع آخر مخمس).

اشعاری از ناجی قزوینی

ناجی قزوینی، باقر؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

در این رساله یک ترجیع بند از ناجی از صفحه یک تا صفحه ۲۰ آمده در یازده بند با بیت ترجیع بند:

کین عمل اصل ملت و دین است شیوه ما فرنگیان این است
از صفحه ۱۲ تا ۴۹ یک مثنوی از همان شاعر با این عناوین آمده است: «آغاز داستان زن گرفتن ناجی و بعد مهلت خواستن دلاله به جهت زن و بعد تعریف کردن دلاله از زن پیش داماد و سپس پرسیدن کسان دختر از کسب و کار داماد و بعد گفتن دلاله حسب و نسب داماد و پس از آن مایل شدن مادر عروس مواسلت با ناجی و بعد راضی شدن کسان دختر به وصلت و گفتگوی در خصوص مهریه و دستورالعمل کسان عروس از جهت ترتیب عروسی».

آغاز ترجیع بند:

رفت سالی سوی فرنگستان

نوجوانی ز سرحد ایران

پایان ترجیع بند:

شیوه ما فرنگیان این است

کین عمل اصل ملت و دین است

ابتدای مثنوی:

جز خدا حمد بر کسی نه سزااست

اول نامه‌ام سپاس خداست

پایان مثنوی:

من همی گویمت مبارک باد

تو ز احسان مرا کنی دلشاد

خط: نستعلیق زیبا از جلالی، سده سیزدهم ه.ق.، دو سر لوح زر و لاجورد و شنگرف سبز، عناوین با شنگرف، مجدول زر و شنگرف و لاجورد با کمند مشکی، بین مصاریع جدول، ترجیع بندها در جدول و شماره ترجیع بندها با مرکب قرمز، اهدا به میرزا مهدی خان کلاتر سرهنگ.

کاغذ: فرنگی، ۱۰ سطر کامل، ۵۰ صفحه، ۱۲۰×۷۰ mm.

جلد: تیماج یک لایی قرمز، مجدول ضربی درون پارچه گلداز، ۱۹۵×۱۳۰ mm.

تاریخ طبیعی حیوانشناسی

محمد خان مشهور به دکتر محمد (محملاً)؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

این کتاب که مؤلف آن نامشخص است شامل دو فصل است بدین شرح: فصل اول: حاوی تاریخ طبیعی حیوانات که از ترکیبات عمومی اجساد حیوانات و اعمالی که از اعضای مختلفه آنها ناشی شود صحبت می‌کند و مشتمل بر دو مبحث است: مبحث اول: در اعمال تغذیه محتوی یازده فصل و یک فرع. مبحث دوم: در قوای ربطی. محتوی یک مقدمه و چهارده فصل.

فصول مبحث اول و یک فرع آن بدین شرح‌اند: فصل اول: «صورت و تشکیل کل اجسام ذیروح»؛ فصل دوم: «در اعمال تغذیه»؛ فصل سوم: «در عمل هضم» که خود نیز شامل هشت فقره جداگانه است؛ فصل چهارم: «در عمل جذب»؛ فصل پنجم: «در عمل عروق جذابه»؛ فصل ششم: «در خون»؛ فصل هفتم: «در دوران دم خون در داخل بدن»؛ فصل هشتم: «در عمل تنفس»؛ فصل نهم: «در حرارت حیوانی»؛ فصل دهم: «بدل مایتحلل»؛ فصل یازدهم: «در دفع نشر بدن»؛ و فرع آن «تفریع در مختصراتی بیانات».

مبحث دوم: با یک مقدمه و چهارده فصل به این شرح: مقدمه: «در اعمال و افعال حیوانات زنده»؛ فصل اول: «در بیان آلات حساس»؛ فصل دوم: «در حس»؛ فصل سوم: «در قوه لامسه»؛ فصل چهارم: «در قوه ذائقه»؛ فصل پنجم: «در قوه شامه»؛ فصل ششم: «در قوه سامعه»؛ فصل هفتم: «در بیان قوه باصره» (عنوان فصل ذکر نشده است)؛ فصل هشتم: «در حرکت»؛ فصل نهم: «اسکلت»؛ فصل دهم: «در عضلات»؛ فصل یازدهم: «در وضع»؛ فصل دوازدهم: «در انتقال»؛ فصل سیزدهم: «در آواز»؛ فصل چهاردهم: «در عقل و شعور».

فصل دوم: تقسیم حیوانات به شاخه‌های مختلف.

به ظاهر این کتاب یکی از نخستین کتب علوم جدید است که برای شاگردان دارالفنون تدوین یا ترجمه شده است.

آغاز کتاب: مقدمه در تاریخ طبیعی، حیوانشناسی مشتمل بر دو فصل: فصل اول - اگر چه از

تاریخ طبیعی بمعنی ...

پایان کتاب: این رساله بیاناتی که متعلق به طبیعت و صفات عمومی و عمده آنها است و فی الحقیقه تذکره ماندی بجهت رؤوس مسائل . ۱۵ شوال المکرم ۱۲۹۳ ه. ق.

خط: نسخ نسبتاً خوش ، ۱۲۹۳ ه. ق.، بعضی از عناوین با مرکب قرمز ، پاره‌ای

صفحات آب افتاده ، از صفحه ۱۷۹ تا ۱۸۶ بیاض ، در پاره‌ای از صفحات جملات

نا تمام و ارجاع به صفحات دیگر شده است.

کاغذ: فرنگی، ۱۴ سطر کامل، ۵۴۳ صفحه، ۱۲۰×۶۰ mm.

جلد: تیماج مقوایی، تریاکی روغنی، ۱۷۰×۱۱۰ mm.

برای اطلاع از نام نویسنده کتاب (= میرزا محمد خان مشهور به دکتر محمد) ر. ک . ۳۳/ف در این فهرست.

۱۹/ف

(شعر)

جنگ شعر

در این کتاب اشعاری به خط حمایلی از این شعرا آمده است:

در صفحه یک اشعاری از یغما؛ صفحه ۲ و ۳ اشعاری از عبدالواسع جبلی؛ از صفحه ۴ تا ۱۱ اشعاری از هاتف اصفهانی؛ از صفحه ۱۲ تا ۲۱ اشعاری از رودکی؛ از صفحه ۲۲ تا ۲۷ اشعاری از عمیق بخاری؛ از صفحه ۲۸ تا ۳۲ اشعاری از امیر معزی؛ از صفحه ۳۲ تا ۳۴ اشعاری از فرخی سیستانی؛ از اواسط صفحه ۳۴ تا اواخر صفحه ۳۸ اشعاری از خیام و لامعی جرجانی؛ از اواخر صفحه ۳۸ تا آخر صفحه ۳۹ شعری از سنایی؛ از صفحه ۴۰ تا ۴۳ شعری از حکیم اسدی؛ در صفحه ۴۳ تا اواسط صفحه ۴۴ اشعاری از شیخ نظامی و بابا افضل کاشی و ناصر خسرو علوی؛ از اواسط صفحه ۴۴ تا اواخر صفحه ۴۶ شعری از مسعود سعد سلمان؛ از اواخر صفحه ۴۶ تا اواخر صفحه ۵۱ اشعاری از سنایی؛ از اواخر صفحه ۵۱ تا اواسط صفحه ۵۷ اشعاری از کمال اسماعیل؛ از اواسط صفحه ۵۷ تا اواسط صفحه ۵۸ شعری از ابوالعلاء گنجی؛ از اواسط صفحه ۵۸ شعری از اوحدی گنجی؛ از اواخر صفحه ۵۸ تا اول صفحه ۶۰ شعری از حکیم سنایی؛ در صفحه ۶۰ اشعاری از ادیب

صابر و میرزا محمد سبزواری و از اواسط آن تا اول صفحه ۶۳ اشعاری از فرخی سیستانی؛ در اواخر صفحه ۶۳ شعری از شاه علاءالدوله صوفی؛ در صفحه ۶۴ تا اواخر آن شعری از شیخ ابوالعباس؛ از اواخر صفحه ۶۴ تا آخر صفحه ۶۵ شعری از عبدالواسع جبلی؛ از صفحه ۶۶ تا آخر صفحه ۷۳ اشعاری از ادیب صابر؛ از صفحه ۷۴ تا ۱۱۶؛ اشعاری از لامعی جرجانی (در بین اشعار او ابیاتی از شاعران دیگر بدون ذکر نام آنها آمده است) از ۱۱۶ تا ۱۲۶ ایضاً از فرخی سیستانی؛ از ۱۲۷ تا ۱۵۲ ایضاً از حکیم سنایی؛ از ۱۵۲ تا ۱۶۳ از قآنی؛ از ۱۶۳ تا ۲۲۶ ایضاً از فرخی.

آغاز نسخه:

جزع نمایش شد از شبه گهر آمود دیده نم آرد چو گشت خانه پر از دود

پایان نسخه:

ماه خورداد بر تو فرخ باد و آفرین باد بر مه خورداد

خط: نستعلیق شکسته خوش؛ قرن سیزدهم ه.ق.، سطور حمایلی، اشعار در سه ستون، دو مصرع ابیات در زیر هم.

کاغذ: فرنگی، ۲۲۶ صفحه، 130×80 mm.

جلد: تیماج عنابی، یک لایی، 150×120 mm.

(مطالب گوناگون)

۲۰/ف

مجموعه

خط: نستعلیق شکسته خوش دو قلم، قرن سیزدهم ه.ق.، اشعار هر بیت در یک سطر.

کاغذ: فرنگی، ۱۴ سطر کامل، ۱۰۴ صفحه، 120×65 mm.

جلد: مقوایی تیماج تریاکی روشن کوبیده، گل بوته در وسط، جداشده، 150×120 mm.

در پایان مجموعه به نقل از مصطفی طباطبائی رزمی در تاریخ آبان ماه ۱۳۲۶ ه.ش. اشعاری از بانو مهین دختر مرحوم رئیس العلماء شیرازی مندرج است.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:
 ۲۰/ف
 ۱
 (شعر)

رزاقیات

عبدالرزاق بیگ دنبلی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

این نسخه ابتدا ضمن چند سطر نام مؤلف آن مشخص می‌شود و سپس به گفته نویسنده آن: «در ذیل اشعار عبدالرزاق بیگ دنبلی آمده» و اشعار مذکور هم بدون رعایت ترتیب حروف تهجی آخر قوافی ضبط گردیده‌اند.
 آغاز نسخه: بسمله - قطعات و قصائد رزاقیات عبارت از نتایج خاطر فاطر...
 آغاز رزاقیات:

ای عزیزی که مال و جاه ترا به فنا و زوال مشتاقم
 آخر رزاقیات:

سود داد و ستد او همه چون سود قصیر که ببانوی یمن عرضه همیداد بود
 جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۸۳ است.

۲۰/ف
 ۲
 (نامه‌ها)

جوامع الکلم

قائم مقام فراهانی، میرزا ابوالقاسم؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

در این نسخه تعدادی از نوشته‌های قائم مقام فراهانی آمده و فراهم آورنده آن به آن جوامع الکلم نام داده است. این جوامع الکلم که تا آخر مجموعه است حاوی چند نثر از قائم مقام است.

آغاز نسخه: بسمله - این عریضه عاجزانه بر ذریعه چاکرانه ...
 پایان نسخه: رزاق خداست ما را نان جو و چهره کاهی بهتر و خوبتر.
 جای آن در این مجموعه از صفحه ۸۳ تا ۱۰۴ است.

۲۱/ف

(شعر)

کلیات عراقی

عراقی، فخرالدین ابراهیم همدانی؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

این نسخه حاوی اشعار عراقی از غزل و قصیده و ترجیع بند و رباعیات است با مقدمه‌ای در شرح حال عراقی از صفحه ۱ تا ۲۵ و با توجه به نوشته سطر آخر مقدمه، تاریخ وفات عراقی هشتم ذی‌القعدة سنه ۶۸۸ ه.ق. است که بدین ترتیب سن او بر طبق همین نوشته باید ۷۸ سال بوده باشد.

اما اشعار، ابتدا قصاید و ترجیع بندهای عراقی است بدون رعایت ترتیب حروف تهجی آخر قوافی، و سپس غزلیات او نیز به همین وجه، یعنی بدون مراعات ترتیب حروف قوافی می‌آید. از اواخر صفحه ۲۸۳ تا آخر نسخه (که ناتمام است) رباعیات عراقی قرار دارد. به ظاهر این نسخه بر اثر صحافی ناموزون پراکندگی نظم اشعار دارد.

آغاز نسخه: هذا دیوان شیخ عراقی قدس سره العزیز، حمد بی حد و مدح بی عد حضرت احدی...

پایان نسخه:

شمع که شد دست جان من دشمن من صد تو غم دل گرفته پیرامن من
خط: نستعلیق کهنه، محتملاً قرن دهم ه.ق.، صفحه اول دارای پیشانی مجدول
تویاکی با متن طلایی ولی ریخته، عنوان داخل متن با خط نسخ، «وله» با مرکب
قرمز، نسخه از آخر افتادگی دارد.

کاغذ: اصفهانی، ۱۵ سطر کامل، ۳۰۹ صفحه، ۱۰۵×۷۰ mm.

جلد: مقوای الحاقی، یک لت جدا از متن رساله، تیماج مشکی، سجاف پارچه
خاکستری سیر، ۱۶۰×۱۲۰ mm.

در ابتدای نسخه با خط دیگر آمده: از بابت دنیا آمدن پسر عم مکرم معظم حاج
قنبرخان به تاریخ یوم پنجشنبه شانزدهم شهر ربیع‌الآخر سنه ۱۳۰۱ ه.ق. این یادگار
نیک در وی بوده باشد [کذا فی النسخه].

دیوان ظهیر فاریابی

ظهیرالدین طاهر بن محمد فاریابی؛ زمان تألیف: قرن ششم ه.ق.

این دیوان شامل قصاید، ترکیب بند، غزلیات، رباعیات و قطعاتی از ظهیرالدین فاریابی است به این شرح: از صفحه ۱ تا ۱۸۲ قصاید مرتب بر حسب ترتیب حروف تهجی اواخر قوافی؛ از صفحه ۱۸۲ تا ۱۸۷ ترکیب بندی است در مدح قزل ارسلان؛ از صفحه ۱۸۸ ایضاً ترکیب بندی است در مدح وزیر مسعود تا صفحه ۱۹۷؛ از صفحه اواسط ۱۹۷ تا ۲۶۶ قطعات که هر یک از دیگری با عبارت «وله ایضاً» با مرکب قرمز جدا شده و همگی مرتب بر حسب ترتیب حروف تهجی آخر قوافی از الف تا یاء است؛ از صفحه ۲۶۶ تا ۲۷۰ دو مثنوی است؛ از صفحه ۲۷۰ تا ۲۷۷ غزلیات؛ از صفحه ۲۷۷ تا آخر رباعیات.

آغاز نسخه: بسمله -

زمانه بوسه دهد پایه سریر ترا

ستاره سجده برد طلعت منیر ترا

پایان نسخه :

هر صدر تواند که کند دلداری

دلداری این غریب کن گر همه شهر

خط: نستعلیق شکسته خوش، قرن سیزدهم ه.ق.، عنوانین با مرکب قرمز.

کاغذ: فرنگی، ۱۳ سطر کامل، ۲۸۷ صفحه، 130×70 mm.

جلد: تیماج مقوایی ماشی، لبه منگنه، 175×110 mm.

در ظهر صفحه اول آمده «هو بتاریخ ۲۸ شهر ربیع اول این کتاب دیوان ظهیرالدین فاریابی را به نورچشم عزیز و جان شیرین فخرالدین بخشیدم که انشاءالله تعالی قصاید خوب او را حفظ کند. تحریر فی سنه ۱۲۰۹ در دارالدوله کرمانشاهان» با مهر یا قاسم الارزاق و مهر میرزا سید آقاخان سیار.

۲۳/ف

(شعر)

دیوان رونق علیشاه

رونق علیشاه، محمد حسین کرمانی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

در این نسخه غزلیات و اشعار رونق علیشاه با خط حمایلی آمده است. ما در چند جای نسخه به نام او برمی‌خوریم، مثلاً در صفحه ۵۰:

تاچند نالی رونقا از جور آن حوری لقا

افسوس ندارد نی دعا در خاطر خوبان اثر

همچنین در صفحه ۵۲:

لمعه نور علیست برق ظلم خانه سوز

رونق از آن درفکند خوش بظلم خانه سوز

و در صفحه ۹۳ او نام خود را رونقعلی ذکر کرده است در این مصرع «رونقعلی ز نور علی یافت ذره‌ای».

آغاز نسخه:

بس دل که پریشان شد بس جان که بشد بر باد تا سایه کشید از ناز گیسوی مجعد را
پایان کتاب:

تا آنکه یقین کنند و تصدیق بر زندقه‌اش هزار صدیق

پایان نسخه: الحمد لله الذی وفقنی باتمام هذا رساله شریفه العبد محمود بن محمد بن

محمد حسین...

بماند سالها این نظم و ترتیب ز ما هر ذره افتاده جایی

التماس دعا دارم شهر محرم ۱۳۱۱.

خط: شکسته خوش حمایلی، محمود بن محمد بن محمد حسین، سنه ۱۳۱۱ ه.ق.

کاغذ: فرنگی، اشعار در سه ستون به خط نستعلیق، تصدیق بر زندقه‌اش هزار صدیق.

جلد: تیماج تهوه‌ای یک لایه، «التماس دعا دارم شهر محرم ۱۳۱۱».

ادعیه مختلفه

(= زادالمعاد)

محمد باقر مجلسی (جامع)؛ زمان تألیف: قرن دوازدهم ه. ق.

این کتاب از آغاز و پایان افتادگی دارد و مطالب آن از فضائل ماه شعبان شروع می‌شود و تا صفحه ۸ ادامه دارد. از اواخر صفحه ۸ تا ۲۴ «دعای حضرت مشهور به دعای کمیل»؛ از صفحه ۲۴ تا ۹۱ «باب سیم در بیان ماه مبارک رمضان»؛ از صفحه ۹۱ تا ۱۱۴ «دعای صحیفه کامله سجاده»؛ از صفحه ۱۱۴ تا ۱۲۵ «باب چهارم در اعمال ماه شوال»؛ از صفحه ۱۲۶ تا ۱۲۹ «و اما ماه ذیقعد»؛ از صفحه ۱۳۰ تا ۱۳۶ فصل پنجم «در فضایل ماه ذی الحجه»؛ از صفحه ۱۳۷ تا ۱۸۱ فصل دهم «در بیان اعمال روز ترویه»؛ از صفحه ۱۸۲ تا ۱۸۵ فصل سیوم «در بیان اعمال ضروریه شب عید قربان»؛ از صفحه ۱۸۶ تا ۲۰۳ «فضایل شب و روز عید غدیر»؛ از صفحه ۲۰۴ تا ۲۲۱ فصل پنجم «در بیان فضیلت روز مباهله»؛ از صفحه ۲۲۲ تا ۲۲۴ باب ششم «در بیان اعمال ماه محرم»؛ از صفحه ۲۴۵ تا ۲۴۹ باب هفتم «در بیان اعمال ماه صفر»؛ از صفحه ۲۵۰ تا ۲۸۶ باب هشتم «در بیان فضیلت اعمال ربیع الاول» و نسخه با افتادگی پایان می‌یابد.

آغاز نسخه: و تصویر ارواحنا معلقه بعز قدسک ...

پایان نسخه: مؤلف گوید این دعا بسیار خوب است و از دعاهای این شب اما ظاهراً.

خط: نسخ و نستعلیق، احتمالاً قرن ۱۲ ه. ق.، پاره‌ای از مطالب در حاشیه حمایتی، صفحات مجدول: زر و سیاه و آبی، جدول بیرونی سیاه، معانی و عناوین با مرکب قرمز، پیشانی با مرکب سیاه در متن زرین منقط، در صفحه ۲۴ پیشانی در جدول زر و با مرکب قرمز درباره ماه رمضان، همچنین در صفحه ۲۴ و ۲۵ بین سطور طلااندازی.

کاغذ: متن و حاشیه، حاشیه فرنگی، ۲۵ سطر کامل، ۲۸۶ صفحه، 130×60 mm.جلد: مقوایی الحاقی با رویه کاغذ، عطف پارچه ای مشکی، 170×100 mm.

در پشت صفحه اول مسأله اهدا این کتاب به نام زادالمعاد به تیمسار آق اولی در

خرم آباد در هفتم آذر ۱۳۴۸ و نیز اهدای ایشان به این کتابخانه آمده است.

۲۵/ف

(وقایع تاریخی - شعر کردی)

نادرنامه

محملاً: الماس خان کندوله‌ای

این نسخه که در آغاز و پایان افتادگی دارد از صفحه ۱ تا صفحه ۱۳ شرح وقایع ایران به دوران افغان‌هاست. از آخر صفحه ۱۳ تا ۳۹ «خبر رسیدن خرابی ایران بخونکار و فرستادن لشکر بفرافغان»؛ از اواسط صفحه ۳۹ تا ۵۱ «لشکر فرستادن خونکار دوباره به ایران»؛ از اواسط صفحه ۵۱ تا ۶۹ «نامه نوشتن نادر به اشرف»؛ از صفحه ۶۹ تا ۷۴ «بنا کردن نادر به جهانگیری»؛ از اواسط صفحه ۷۴ تا ۸۵ «جنگ کردن نادر با محمد شاه»؛ از آخر صفحه ۸۵ تا ۱۲۹ «فتح کردن نادر هند را و دوباره با افغان حرب کردن»؛ از اواخر صفحه ۱۲۹ تا ۱۷۹ «شکست خوردن نادر، روکردن به ایران و لشکر کشیدن» از اواسط صفحه ۱۷۹ تا اول ۲۰۴ «شبیخون زدن نادر به پولاد و تلف شدن پولاد»؛ از اول صفحه ۲۰۵ تا ۲۱۰ «نامه نوشتن نواب همایون نادر بخونکار روم»؛ از اول صفحه ۲۱۰ تا اواخر صفحه ۲۱۲ «مراجعت نمودن نادر از روم به ایران با فتح و نصرت ...»؛ از اول صفحه ۲۱۹ تا اواسط صفحه ۲۲۲ «شرح گرفتن قلعه ...»؛ از اواسط صفحه ۲۲۲ تا اواسط صفحه ۲۳۲ «ساکن شدن نادر در قلعه کلات بنا به جبر و تعدی نمودن»؛ از اواسط صفحه ۲۳۲ تا آخر صفحه ۲۴۶ «خروش کردن محمد علی قلی خان افشار سرکشکچی باشی»؛ اشعار همگی به زبان کردی است.

آشوی اشکپوش شیدائی شهبال

آغاز نسخه: قصد قشمشاه قاتلی قمتال

نه نادریش من نه هم نادری

پایان نسخه: فک کچ کرد قهر قادری

خط: نستعلیق بد، قرن ۱۳ ه. ق.، متن: جوهر آبی و مشک، صفحات اغلب آب

افتاده و از بین رفته.

کاغذ: فرنگی، ۱۲ سطر کامل، (۲۴ صفحه) ۱۷۵/۱۷۵

جلد: مقوایی با رویه کاغذی، عطف پارچه‌ای، الحاقی ۱۷۰/۱۷۰.

در پشت جلد در صفحه الحاقی آمده که در تاریخ ۱۳۴۹/۴/۱۱ اسفندیار غضنفری امرائی به استاد مراد اورنگ تقدیم کرده است.

۲۶/ف

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق و شکسته، احتمالاً سده یازدهم ه.ق.، عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده، صفحه اول پارگی دارد، پاره‌ای صفحات آب افتاده، پاره‌ای صفحات دارای حواشی به صورت حمایتی. کاغذ: دولت‌آبادی، ۱۵ سطر کامل، ۱۴۵ صفحه، $۸۵ \times ۵۰ \text{ mm}$. جلد: مقوایی، رویه کاغذی سفید، با عطف پارچه، الحاقی، $۱۷۵ \times ۱۱۵ \text{ mm}$. در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۲۶/ف
۱

(منطق)

الکبری

میرسید شریف جرجانی؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

این کتاب در منطق به فارسی است و حاوی امهات منطق برای مبتدیان پارسی زبان است.

آغاز نسخه: بسمله - بدانکه آدمی را قوه‌ایست درآکه که منقش گردد در وی صور اشیاء...

پایان کتاب: لاشجر نیست پس لاحجر باشد لیکن لاحجر نیست بس لاشجر باشد.

پایان نسخه: تمت هذا الرسالة بعون الله تعالى و حسن توفيقه

غریق رحمت یزدان کسی باد که کاتب را بالحمدی کند یاد

جای این کتاب در این مجموعه از صفحه ۳۱ تا ۳۱ است.

۲۶/ف
۲

(منطق)

شرح فارسی غایه تهذیب الکلام

کتاب «تهذیب الکلام» از تفتازانی (مسعود بن عمر) در منطق است و بین طلاب مشهور است. در این نسخه این کتاب به فارسی ترجمه شده است و از ابتدای غایه تهذیب الکلام مطلب دارد تا آخر مقدمات علم. آخر آن افتادگی دارد و بر اثر افتادگی صفحات نام شارح از آن به دست نیامد.

آغاز نسخه: بر مضاف جایز نیست که غیر ظرف باشد اما اگر ظرف باشد...

پایان نسخه: تصدیق است به اینکه علم را فایده معتدبها هست.

برای تشخیص نام شارح رجوع شود به الذریعه، ج ۱۳، صفحات ۱۶۰ و ۱۶۱. در پایان مجموعه از صفحه ۱۴۶ تا ۱۸۵ کتاب چاپی صرف میرمیر سید شریف جرجانی آمده است.

۲۷/ف

(شعر)

هشت بهشت

امیر خسرو دهلوی؛ زمان تألیف: قرن ۸ ه.ق.

این اشعار را دهلوی به قصد تقلید از کتاب هفت پیکر نظامی سروده و در آن از حمد و ستایش خدا شروع می‌نماید و تا صفحه ۵ ادامه می‌دهد. از اواسط صفحه ۵ تا ۹ «در نعت سید المرسلین محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم» می‌آید؛ از اواسط صفحه ۹ تا ۱۲ «در صفت معراج حضرت رسالت صلی الله علیه و آله»؛ از صفحه ۱۲ تا ۱۵ «در مدح شیخ نظام الدین قدس سره»؛ از اواسط صفحه ۱۵ تا ۱۷ «در مدح سلطان علاء الدین محمد شاه انارالله برهانه»؛ از اوایل صفحه ۱۷ تا ۲۰ «در خطاب زمین بوس»؛ از صفحه ۲۱ تا ۲۶ «در سبب نظم کتاب»؛ از اواسط صفحه ۲۶ تا ۳۱ «گفتار در نصیحت فرزند مستوره طول عمره»؛ از اواسط صفحه ۳۱ تا ۳۳ «آغاز داستان هشت بهشت»؛ از اواسط صفحه ۳۳ تا ۳۷ «در صفت دلارام چنگی گوید»؛ از اواسط صفحه ۳۷ تا ۵۵ «در صفت هفت گنبد»؛ از اوایل صفحه ۵۵ تا ۵۶ «نامه

گشادن خلق بهرام روز شنبه در بهشت دوم در گنبد مشگین با غزال هندی طبیت کردن؛ از صفحه ۵۶ «افسانه گفتن آهوی مشگین» و از آنجائتا پایان کتاب داستان هشت بهشت ادامه دارد. از صفحه ۲۱۹ تا ۲۲۹ «در خاتمه الکتاب هشت بهشت» است.

آغاز نسخه: بسمله و به نستعین -

نقش پیوند کارگاه وجود

ای گشاینده خزاین وجود

پایان نسخه:

در قیامت خط امانش باد

نامه او که حرز جاننش باد

خط: نستعلیق خوش، محتملاً سده ۱۱ ه.ق.، صفحات مجدول دارای جدول سیاه و زر و لاجورد، مصاریع بین دو جدول، از صفحات ۹ تا ۵۲ و ۱۸۳ تا ۱۹۰ و ۲۰۳ تا ۲۲۹ الحاقی بدون تزیین، عناوین با مرکب قرمز و زر و نیلی، صفحات الوان.

کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۲۲۹ صفحه، ۱۲۰×۶۰ mm.

جلد: تیماج مقوایی تریاکی روشن، حواشی منگنه، درون جلد کاغذ رنگی، ۱۷۵×۱۱۰ mm.

(مطالب گوناگون - پزشکی)

۲۸/ف

مجموعه

خط: نستعلیق و نسخ، صفحات به هم ریخته، کاتب یکی از رساله‌ها (رساله اسهالیه) محمد حسین بروجردی. بعضی از سطور حمایلی، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده.

کاغذ: فرنگی، ۱۷ سطر کامل، ۲۳۶ صفحه، ۱۳۰×۶۵ mm.

جلد: تیماج یک لایی، کوبیده، ۱۷۰×۱۰۵ mm.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ف/۲۸
۱

(پزشکی - عربی)

قرباذین

این نسخه که ابتدای آن افتاده بحث دربارهٔ امراض و داروهای لازم آنها می‌کند و آن به ظاهر شرح و متنی است که متن در این نسخه به ابتدا آمده و به روی آن با مرکب سیاه خط کشی شده است. در ذیل آن شرح متن می‌آید.

آغاز نسخه: الواقعة فی مرضی کثیر المرضی فی تریذه...

پایان: و سبب آخر یعین المرض و یضار الطبیعة و لا یرد علی هذا الوجه من الایرادات ما یرد علی الوجه الاول تمت.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۳۹ است. نسخه دارای حواشی متعدد و در اکثر حواشی داروهای لازمه ذکر شده است.

ف/۲۸
۲

(پزشکی)

جنگ پزشکی

این جنگ که از صفحه ۴۰ آغاز می‌شود و به خط فارسی و عربی است مطالبی در بارهٔ امراض و داروهای تجویز شده به صورت یادداشت در تشخیص امراض و داروهای لازم آن دارد. این مطالب تا صفحه ۴۷ می‌آید.

از صفحه ۴۷ رساله‌ای است ایضاً در پزشکی به فارسی و عربی در بیان پاره‌ای از امراض که در ضمن داروهای تجویز شده آن را نیز بیان می‌کند. ابتدا و انتهای این رساله غیر مشخص است و تا صفحه ۶۶ ادامه دارد از صفحه ۶۶ تا ۱۱۳ باقیمانده سؤال و جوابی است به پزشکی به زبان فارسی که در سؤال مرضی طرح می‌شود و در جواب آن مرض شرح و داروی لازمش بیان می‌گردد که در ضمن آن اطلاعات پزشکی چندی به دست داده می‌شود و حکایت از شناسایی بدن انسان بدان روزها می‌کند.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۶۶ تا ۱۱۳ است.

از صفحه ۱۱۴ تا ۱۳۱ مطالب و سؤالاتی در بارهٔ امراض گوناگون می‌آید و

مطالب پاره‌ای از صفحات آن مبین این است که این مطالب از کتابی دیگر اخذ شده است؛ مثلاً در صفحه ۱۱۶ آمده «الباب التاسع والاربعون فی الرعاف» و یا در صفحه ۱۲۶ «فی الخنازیر»، اما معلوم نیست این مطالب از چه کتابی اخذ شده است. از صفحه ۱۲۸ تا ۱۳۱ به خط حمایلی پاره‌ای از داروها ذکر و در صفحه ۱۳۱ «طریقه مرحوم حاج میرزا عبدالکریم» در باره درمان مرضی آمده است.

۲۸/ف
۳

(پزشکی)

رسالة اسهالیه

میرزا احمد

این رساله که به زبان فارسی است مرض اسهال را ضمن فصول متعدد بیان و داروهای آن را ذکر می‌کند. پاره‌ای از صفحات آن نیز حواشی دارد.

آغاز نسخه: بسمله - هذا رساله اسهالیه مرحوم میرزا احمد رحمه الله فصل اول در بیان ادویه

مفرده ...

پایان نسخه: چنانچه اطباء عراق عرب می‌گرفتند. تمت الرسالة الاسهالیه بیدالحقیر

المحتاج الى الله الغنی محمد حسین بروجرودی.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۳۲ تا ۲۲۰ این مجموعه است.

از صفحه ۲۲۱ تا ۲۳۵ این مجموعه مطالب گوناگونی در باره امراض مختلف و داروهای آن آمده است.

۲۹/ف

(گوناگون - دینی)

مجموعه

خط: نستعلیق، ابراهیم بن علی محمد، ۱۲۵۲ ه. ق.، دارای سرلوحه گل و بوته:

قرمز، مشکی و سبز، از ابتدا تا صفحه ۱۰۹، مجدول: قرمز، در دو صفحه اول بین

سطور خط کشی با مرکب سبز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی

شده، در صدر صفحه اول مهر ابراهیم، از صفحه ۱۱۰ تا ۱۱۲ بیاض.

کاغذ: فرنگی، ۲۱ سطر کامل، ۲۴۰ صفحه، $۱۳۰ \times ۷۰ \text{ mm}$.

جلد: تیماج مشکی، مقوایی، ساده، $۱۷۵ \times ۱۱۰ \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ف/۲۹
۱

(دینی)

نخبه

محمد ابراهیم اصفهانی ابن محمد حسن خراسانی؛ زمان تألیف: قرن دوازدهم ه.ق.

این کتاب مختصری است در واجبات و مهمات از فروع دینیّه و مشتمل است بر مقاصد زیر: از صفحه ۱ تا ۳۴ مقصد اول در طهارت؛ از صفحه ۳۴ تا اواخر صفحه ۷۵ مقصد دوم در نماز؛ از اواخر صفحه ۷۵ تا اوایل صفحه ۸۵ مقصد سیم در صوم؛ از صفحه ۸۵ تا اواسط صفحه ۱۰۰ مقصد چهارم در زکوة مال و بدن و خمس؛ از اواسط صفحه ۱۰۰ تا ۱۰۹ احادیثی از نبی اکرم (ص). این مقاصد خود به مباحث و ابواب و فصول چند تقسیم و مقصدها هر کدام داخل در سرلوحه است.

ف/۲۹
۲

(دینی)

سراج القلوب

ابونصیر بن محمد القطان غزنوی؛ زمان تألیف: قرن ششم ه.ق.

این کتاب مشتمل بر چند باب است و مطالب آن به این شرح می‌آید: نخست از صفت این جهان و آفرینش آغاز کلام می‌کند. در صفحه ۱۱۶ «باب در صفت نام آسمانها»؛ در صفحه ۱۱۸ «باب در صفت نام زمینها»؛ در صفحه ۱۲۱ «باب در صفت آفرینش بهشت»؛ در صفحه ۱۲۲ «در صفت آفرینش دوزخ»؛ در صفحه ۱۲۴ «باب در صفت مرغی که حق تعالی در زیر عرش آفریده»؛ در صفحه ۱۲۵ «باب در صفت آفرینش دوزخ»؛ در صفحه ۱۲۵ «باب در صفت درخت طوبی و کوثر»؛ در صفحه ۱۲۷ «باب در صفت پیغمبران (ع)»؛ در صفحه ۱۲۹ «باب در صفت اصحاب الاخذود»؛ در صفحه ۱۳۲ «باب در صفت صحیفهای داود علیه السلام»؛ در صفحه

۱۳۳ «باب در صفت ذوالکفل»؛ در صفحه ۱۳۷ «باب در صفت پیغمبرانی که زنده‌اند»؛ در صفحه ۱۴۰ «باب در صفت پنددهنده سلیمان»؛ در صفحه ۱۴۷ «باب در صفت مردن پیغمبران باستان»؛ الی‌الآخر.
(ر.ک: الذریعه ج ۱۲ صفحه ۱۵۹).

آغاز نسخه: بسمله - اما بعد این کتابی است مشتمل بر چند باب...

پایان نسخه: و آنچه شنیدی از برای مردم نقل کن.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۳ تا ۲۴۰ است.

توضیح: این نسخه از آخر افتادگی دارد، پاره‌ای از صفحات با دو قلم و ۲۳ صفحه آخر آن بیاض است؛ در فهرست مستند اسامی مؤلفان، کنیه مؤلف «ابونصر» آمده است.

۳۰/ف

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نسخ خوش، قرن سیزدهم ه.ق.، پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز، روی بعضی

از کلمات با مرکب قرمز خط کشی، مجدول: قرمز و آبی.

کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۳۸۴ صفحه، $120 \times 65 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی روشن، یک لایی، لبه منگنه‌دار، $170 \times 110 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۳۰/ف
۱

(حیوانشناسی)

ترجمه بيطارنامه

مترجم: عباسقلی بیگدلی؛ زمان ترجمه: قرن یازدهم ه.ق.

این کتاب فرسنامه‌ای است که بحث در وصف اسب و امراض این حیوان می‌کند و به گفته مترجم در صفحه پنج: «این کتاب بخط رومیان و به الفاظ و لهجه مغشوش ایشان و به املاء ناملایم عجب و سخنان غیر واقع غریب نوشته بود» و بعد مترجم می‌گوید به خواهش عالمان زمان در سال ۱۰۷۰ ه.ق. به عهد شاه عباس ثانی آن را

ترجمه کردم که شامل یک دیباچه و چهار باب و یک خاتمه است. دیباچه در حمد خداوند و نعت پیامبر و حضرت علی (ع) و مدح شاه عباس ثانی و مختصری در باره کتاب است از صفحه ۱ تا اواسط صفحه ۸؛ از اواسط صفحه ۸ باب اول: «در وصف اسبان و چگونه بودن لون و نگهداشتن ایشان» آغاز شده و تا اواخر صفحه ۲۶ می‌آید و خود این باب شامل ده فصل است به این ترتیب: فصل اول: «در وصف اسبان»؛ فصل دوم: «در لون اسب»؛ فصل سوم: «در نگاه داشتن اسب از آب»؛ فصل چهارم: «در نگاه داشتن اسب از جو و کاه»؛ فصل پنجم: «در نگاه داشتن اسب در فصل زمستان»؛ فصل ششم: «در محافظت کردن پشت اسب»؛ فصل هفتم: «در فریه کردن اسب»؛ فصل هشتم: «هرگاه خواهند که اسب را از جمامی بدر آرند»؛ فصل نهم: «بدانکه هرگاه سپاهی در روز مصاف ...»؛ فصل دهم: «در سواری کردن و تازیانه زدن»؛ از اواخر صفحه ۲۶ باب دوم در اسباب علت و امراض اسبان و علاج آنان آغاز می‌شود و تا اواسط صفحه ۱۴۰ می‌آید. از اواسط صفحه ۱۴۰ باب سوم شروع می‌شود و تا صفحه ۱۴۸ می‌آید در هشت فصل به این شرح: از صفحه ۱۴۰ تا اواخر صفحه ۱۴۱ فصل اول: «در شناختن نیکی و بدی اسب»؛ از اواخر صفحه ۱۴۱ تا اواسط صفحه ۱۴۲ فصل دوم: «در شناختن خجستگی اسب»؛ از اواسط صفحه ۱۴۲ تا اواسط صفحه ۱۴۳ فصل سوم: «در شناختن شب کوری اسب»؛ از اواسط صفحه ۱۴۳ تا آخر همان صفحه فصل چهارم: «در شناختن اسب اعمش»؛ از اواخر صفحه ۱۴۳ تا اواخر صفحه ۱۴۴ فصل پنجم: «در شناختن اصمّی اسب»؛ از اواخر صفحه ۱۴۴ تا اوایل صفحه ۱۴۵ فصل ششم: «در شناختن چپ دستی اسب»؛ از اوایل صفحه ۱۴۵ تا اواسط صفحه ۱۴۷ فصل هفتم: «در شناختن اسب»؛ از اواسط صفحه ۱۴۷ تا اوایل صفحه ۱۴۸ فصل هشتم: «در سیاه کردن سفیدی دست و پای اسب»؛ و از اوایل صفحه ۱۴۸ تا صفحه ۱۵۶، یعنی پایان کتاب باب چهارم: «در خاصیت دماغ و دل و غیره اعضای اسب». جای این کتاب در این مجموعه از صفحه ۱۵۶ تا ۱۵۸ است و نسخه بردار در ماه رمضان ۱۲۵۸ ه.ق. کتابت آن را به پایان برده است.

آغاز کتاب: بسمله - سپاس بی قیاس لایق خالقی است که محبّان آگاه و مخلصان درگاه را...

پایان کتاب: که نیست عیب پوش مردمان جز دیده بینای من.

ف/۳۰
۲

(حیوانشناسی)

مضمار دانش

نظام‌الدین احمد؛ زمان تألیف: (محملاً) قرن سیزدهم ه.ق.

این کتاب فرسنامه‌ای است از نظام‌الدین احمد در وصف اسب و بیماریهای آن، به قول نویسنده: «آنچه در باب اسب از آیات و احادیث خاصه و اقوال پیشوایان این فن و سایر آن چه از فرسنامه و کتب معتبر سنجیده میزان قبول باشد شیرازه التیام بخشیده» او مطالب خود را در این کتاب بدین شرح می‌آورد: از اواسط صفحه ۱۶۵ تا اواسط صفحه ۱۷۳ «مقدمه در ذکر آغاز آفرینش اسب»؛ از اواسط صفحه ۱۷۳ تا اواخر صفحه ۲۴۴ مرحله اول که خود شامل نه باب فرعی است از اواخر صفحه ۲۴۴ تا اواسط صفحه ۳۰۲ مرحله ثانیه که خود این مرحله مشتمل بر نه باب است؛ از اواسط صفحه ۳۰۲ ظاهراً تا صفحه ۳۷۳ مرحله ثالثه است با نه باب فرعی؛ از صفحه ۳۷۷ تا آخر صفحه ۳۸۱ ظاهراً باب پنجم از مرحله ثانیه است که در نسخه وجود ندارد؛ از اواسط صفحه ۳۸۲ تا آخر یعنی صفحه ۳۸۴. با این ملاحظات احتمال جابه جایی اوراق نسخه در اثر صحافی می‌رود. نسخه پایان نیافته خاتمه می‌یابد.

آغاز کتاب: بسمله - از سخن حمد بی نیاز حقیقی میدان داری فرسوده تک و تاز سازد همان به که عنان ...

پایان نسخه: علاج این علت آنست که اول باب و کان ذلک فی سیم شهر ربیع الثانی فی شهر سنه تسع و خمسين و ماتین بعد الالف سنه ۱۲۵۹.

ف/۳۱

(نحو)

ترجمه شرح عوامل جرجانی

عوامل از: عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانی؛ زمان تألیف: قرن پنجم ه.ق.

مترجم: عباسقلی بن میرزا محمد تقی سپهر، اهدا به ناصرالدین شاه؛ زمان ترجمه: قرن سیزدهم ه.ق.

مترجم که فرزند لسان الملک صاحب تاریخ ناسخ التواریخ است، این کتاب را برای ناصرالدین شاه قاجار از عربی به فارسی برگردانده است. (ر.ک: شرح عوامل جرجانی در این فهرست).

آغاز کتاب: بنده کمترین عباسقلی بن میرزا محمد تقی سپهر ملقب به لسان الملک ... پایان کتاب: ... شرح عوامل بر طریق اختصار بر آنچه خواهش (= خواهش) می‌کند او را اعتبار پس به تحقیق که صورت اتمام یافت.

خط: نسخ، سید کاظم طباطبائی، آخر رجب ۱۲۸۲ ه.ق.، عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از عبارات با مرکب قرمز خط کشی شده.

کاغذ: فرنگی، ۱۱ سطر کامل، ۵۷ صفحه، $۱۱۰ \times ۷۰ \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی یک لایی، کوبیده، $۱۷۵ \times ۱۱۰ \text{ mm}$.

توضیح: با این نسخه چهار کتاب چاپی زیر در مجموعه جای دارد: قبل از نسخه خطی کتاب هدایه در نحو و بعد از نسخه خطی سه کتاب چاپی: نان و حلوا، شیر و شکر، با رباعیات شیخ بهائی و باباطاهر، بعد اشعاری است در باره ملاقات حسن (ع) و حسین (ع) با پدر خود به روز عید و به آخر کتاب نثری است به نام نساج و نجار.

در انتهای نسخه خطی تاریخ تولد اسدالله خان فرزند لسان الملک به سال ۱۳۱۲ ه.ق. به خط محمد تقی سپهر آمده به اضافه دو یا سه نوشته دیگر از خاندان سپهر.

۳۲/ف

(نحو)

شرح عوامل

عوامل از: عبدالقاهر جرجانی؛ زمان تألیف: قرن پنجم ه.ق.

این کتاب شرحی است فارسی بر عوامل جرجانی (= عبدالقاهر بن محمد جرجانی). اصل آن یعنی عوامل متصدی بحث در باره عوامل زبان عرب است و کتاب عوامل نزد طلاب بسیار معروف است و در این نسخه مطالب عوامل به فارسی شرح گردیده و به روی عبارات متن یعنی عوامل در اینجا با مرکب مشکی خط کشی شده است. شاید مترجم کاتب نسخه باشد.

آغاز: بسمله - بسم الله یعنی ابتدا می‌کنم بنام خداوندی که مستجمع جمیع صفات و کمال است ...

پایان نسخه: تمت الكتاب بعون الملك الوهاب على يد اقل خلق الله على اكبر ابن شيخ محمد ولي... فی نهایت السرعة و الاستعجال ، ۱۲۴۶ .

خط: نسخ شکسته ، علی اکبر ابن شیخ محمد ولی ، ۱۲۴۶ هـ. ق.، ساده ، روی عبارات متن با مرکب سیاه خط کشی شده .

کاغذ: فرنگی ، ۱۴ سطر کامل ، ۱۳۹ صفحه ، $۱۳۰ \times ۷۰ \text{ mm}$.

جلد: مقوایی رویه کاغذی تهویه ای مخطط ، عطف چرمی ، $۱۷۵ \times ۱۱۰ \text{ mm}$.

۳۳/ف

(تاریخ طبیعی)

حیوانشناسی

میرزا محمد خان مشهور به دکتر محمد؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم هـ. ق.

(ر.ک: تاریخ طبیعی حیوانشناسی در این فهرست شماره ۱۸/ف).

آغاز کتاب: مقدمه : خداوند عالم است که آفریده است این محصول متحرانه (کذا فی النسخه) را و در او گذاشته است...

پایان کتاب: این رساله بیاناتی است که متعلق به طبیعت و صفات عمومی و عمده آنها است و فی الحقیقه تذکره ماندنی است بجهة حفظ و ضبط رؤوس مسائل در پنجشنبه ۲۵ شهر محرم الحرام ۱۲۸۹ اتمام.

پایان نسخه: این کتاب مستطاب را که موسوم است بحیوان شناسی و از تصانیف جناب جلالتماب آقای آقا میرزا محمد خان الشهیر بدکتر محمد الحیات...

خط: نستعلیق ، شکسته ، سنه ۱۲۸۹ هـ. ق.، ساده.

کاغذ: فرنگی آهارمهره ، ۱۳ سطر کامل ، ۴۹۲ صفحه ، $۱۴۰ \times ۷۰ \text{ mm}$.

جلد: تیماج مشکی یک لایی، ساده $۱۷۵ \times ۱۱۵ \text{ mm}$.

تحفة العراقین

خاقانی شروانی، بدیل بن علی؛ زمان تألیف: قرن ششم ه.ق.

خاقانی در این مثنوی شرح مسافرت خویش را به عراق عجم و عراق عرب بیان کرده و از بعضی از علما و بزرگان این نواحی نام برده و به مدح آنها پرداخته است و نیز از آداب و رسوم و اخلاق مردم بعضی از این ممالک ذکری به میان آورده و در اواخر کتاب هم اطلاعاتی از زندگانی خود و پدر و مادر و عمو و پسر عم خود داده است. در تحفة العراقین اشعار آن در ۶ مقاله به این شرح آمده: از صفحه ۱ تا ۱۲ «المقالة الاولى و هی مسمى بعرايس الفكر و مجالس الذكر»؛ از صفحه ۱۲ تا ۶۰ «المقالة الثانية الموسومة بمعراج العقول و منهاج الفحول در مذمت خود گوید»؛ از اوایل صفحه ۶۰ تا ۹۴ «المقالة الثالثة فی وصف بلاد العراق و الهمدان و مدینة السلام بغداد و مدایح اصحاب هو البلاد و هی یسمى بسبحة الاوتاد و یخاطب بالشمس»؛ از اوایل صفحه ۹۴ تا ۱۲۱ «المقالة الرابعة فی اوصاف الکوفه او المدینة هو البلاد و ممالکهم و یسمى سواد الاوراد و خزانة الاوتاد»؛ از اوایل صفحه ۱۲۱ تا ۱۵۱ «المقالة الخامسة هداية المهدي الى الهادی و خطاب بافتاب در صفة مدینة الرسول صلی الله علیه و آله»؛ از صفحه ۱۵۱ تا ۲۱۹ «المقالة السادسة فی وصف الشام و الموصل و اصحاب البلاد خصوصاً فی مدح اصحاب الاجل ملک الوزراء و معماریت الله جمال الدین الموصل و تخلص هذا الكتاب و خطاب بافتاب عالمتاب گوید»؛ از اواخر صفحه ۲۱۹ تا ۲۲۰ «فی ختم الكتاب».

آغاز: بسمله -

مائیم نظارگان غمناک زین حقه سبز و مهره خاک

پایان : از صورت عدل آب او باد عدلش مدد جناب او باد

خط: شکسته، احتمالاً سده قرن سیزدهم ه.ق.، عناوین با مرکب قرمز، پاره‌ای

صفحات دارای حواشی .

کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۲۲۰ صفحه، $125 \times 65 \text{ mm}$.

جلد: تیماج مقوایی تریاک، $180 \times 110 \text{ mm}$.

ف/۳۵

(شعر)

دیوان مغربی

شمس مغربی، محمد شیرین؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

این کتاب از ابتدا تا صفحه ۱۴۲ غزلیات مغربی و از اواسط صفحه ۱۴۲ تا آخر صفحه ۱۷۸ چند ترجیع بند و از اول صفحه ۱۷۹ تا آخر کتاب رباعیات او را دربردارد.

آغاز کتاب: بسمله -

بیا بر چشم عاشق کن تجلی روی زیبا را که جز وامق نداند کس جمال روی عذرا را
پایان کتاب:

چون عدل و جهاد و علم و صدقم نبود بسویکر منم یزید و زندیق منم

پایان نسخه: قد تمت الكتاب بعون الملك الوهاب و انا الاقل مرتضوی الطباطبائی.

خط: نسخ خوش، مرتضوی طباطبائی، رمضان سال ۱۲۷۶ ه.ق.، بعضی صفحات

آخر مخطط با مرکب آبی، در صفحات آخر تاریخ تولدهایی موجود است.

کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۱۸۴ صفحه، ۱۱۵×۷۰ mm.

جلد: تیماج مقوایی تریاکی روشن، صحافی مجدد، ۱۸۰×۱۱۵ mm.

ف/۳۶

(دینی)

ترغیب الصلاة

محمد بن احمد زاهد؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

این کتابی است به فارسی در فقه که بنابر قول مؤلف در «سه قسم» آمده به این شرح: قسم اول: فرضیت صلوة؛ قسم دوم: در بیان انواع طهارت؛ قسم سوم: در بیان احداث و انجاس. این قسمها هر یک به فصولی چند تقسیم شده و مطالب آن تحت آن فصول آمده‌اند و فهرست فصول در ابتدای نسخه ثبت شده است و در هر مطلب فقهی نویسنده روایات لازمه را آورده است. نسخه در آغاز افتادگی دارد.
آغاز نسخه: «حدیث چند که درین باب است آن احادیث رسول صلی الله است با ترجمه در

قلم آورد و این کتاب را ترغیب الصلوة نام نهادم...»

پایان نسخه: بفضلک و برحمتک یا ارحم الراحمین.

بنابر قول حاج خلیفه در کشف الظنون، ج ۱، ص ۳۹۹، نویسنده این کتاب محمد بن احمد الزاهد است.

خط: نسخ، احتمالاً سده نهم ه.ق.، عناوین و پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز، روی بعضی از کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی، پاره‌ای از صفحات وصالی شده، آب افتاده، خط خوردگی چند روی صفحه اول با مرکب آبی.

کاغذ: اصفهانی، کهنه، ۱۹ سطر کامل، ۴۸۸ صفحه، 140×90 mm.

جلد: تیماج مقوایی تریاکی روشن، با ترنج و نیم ترنج، لبه منگنه، عطف چرمی الحاقی، 185×120 mm.

۳۷/ف

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق و شکسته خوش، محمد جعفر قزوینی ابن محمد باقر خان، ۱۲۸۷ ه.ق.، عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی شده، در پاره‌ای از صفحات خط حمایلی.

کاغذ: فرنگی، ۱۲ سطر کامل، ۲۶۵ صفحه، 125×70 mm.

جلد: تیماج مقوایی تریاکی، 175×110 mm.

توضیح: در این نسخه از صفحه ۱۳۵ تا ۱۳۶ صورت دو تلگراف از ناصرالدین شاه به پادشاه عثمانی است با جواب ترجمه شده پادشاه عثمانی و از صفحه ۱۳۹ تا ۱۴۲ چند مکتوب با خط نستعلیق شکسته به شکل حمایلی آمده است. در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۳۷/ف
۱

(نامه)

نامه‌ها و مکاتبات

این قسمت از مجموعه شامل نامه‌ها و مکاتبات از این نویسندگان است: از

صفحه ۱ تا اواخر صفحه ۵ «سواد وصیت نامه مرحوم میرزا مهدیخان»؛ از اواخر صفحه ۵ تا اواسط صفحه ۸ «نامه میرزا تقی علی آبادی به قائم مقام طاب ثراه»؛ از اواسط صفحه ۸ تا اواسط صفحه ۱۴ «سواد رقمی است که مرحوم ولیعهد میرزا به محمد علی آشتیانی مستوفی... نوشته شده به خط مرحوم قائم مقام» از اواسط صفحه ۱۴ تا صفحه ۱۷ «سواد فرمانی است که مرحوم قائم مقام از جانب نایب السلطنه به نواب محمدحسین میرزا نوشته»؛ از اوایل صفحه ۱۷ تا اوایل صفحه ۲۲ «نامه‌ای که قائم مقام از جانب نایب السلطنه به محمد حسن خان نایب‌الایاله کردستان نوشته»؛ از اوایل صفحه ۲۲ تا آخر صفحه ۳۱ نامه‌هایی است که قائم مقام به دوستان و یاران خود نوشته است؛ از صفحه ۳۲ تا آخر صفحه ۳۵ نامه‌ای است که فاضل خان گروسی به آقاخان محلاتی نوشته؛ از اواخر صفحه ۳۵ تا اواخر صفحه ۳۶ نامه‌ای است که قائم مقام به میرزا بزرگ نوری نوشته؛ از اواخر صفحه ۳۶ تا اواخر صفحه ۳۹ نامه‌هایی که معتمد نوشته است؛ از آخر صفحه ۳۹ تا ۶۵ نامه‌هایی است که قائم مقام به مرحوم آقا میرزا تقی علی آبادی و به وقایع نگار، به فاضل خان گروسی و به یکی از وزرای خاقان و به نواب طهماسب میرزا و در خطاب به معشوق نوشته است؛ از صفحه ۶۵ تا اوایل صفحه ۶۷ نامه‌هایی است که مرحوم معتمد نوشته است؛ از اواسط صفحه ۶۸ تا صفحه ۷۱ صورت کاغذی است که نواب شاهزاده میرآخور به نواب اردشیر میرزا نوشته؛ از صفحه ۷۱ تا ۹۱ نامه‌هایی است که قائم مقام به یکی از امیرزادگان و از خراسان به شاهزاده خانم و به آقا علی دشتی و به میرزا بزرگ نوری و به میرزا تقی آقا و به فاضل خان و به محمود خان دنبلی و از سرخس به دوستی و به یکی از امیرزادگان، به تهران و به یکی از یاران و جواب به میرزا ابوالقاسم وزیر کرمانشاه و از جانب نایب السلطنه به عبدالرزاق بیگ دنبلی و از مسودات و مشقهای مرحوم قائم مقام است که به قلم جلی نوشته، از صفحه ۹۲ تا ۹۳ نامه‌ای است که مرحوم میرزا مهدیخان به جهت قراء و مزارع خود نوشته است؛ از صفحه ۹۳ تا اواسط صفحه ۹۴ نامه‌ای است که قائم مقام به میرزا محمد علی خان شیرازی نوشته؛ از اواسط صفحه ۹۴ تا اواسط صفحه ۹۵ نامه‌ای است که نایب السلطنه به قائم مقام بزرگ نوشته؛ از اواسط صفحه ۹۵ تا ۱۳۳ ایضاً نامه‌های است که قائم مقام به دوستان و به نواب شعاع السلطنه و به

فتح الله و به میرزا صادق وقایع نگار و به میرزا محمد علی آشتیانی و به محمدرضا خان وزیر مملکت خراسان و به میرزا موسی خان برادر خود، پس از مصالحه با روس به میرزا بزرگ و به نواب والا شاهزاده معزالدوله و از جانب ولیعهد به سلطان روم نوشته است.

آغاز: بسمله - هو الله تعالی شانه العزیز و به نستعین . سواد وصیت نامه مرحوم میرزا مهدیخان: الحمد لله الذی خلق الموت...

پایان: ... مهمات خاطر اخلاص منظور را سازند والسلام والا کرام.
جای این نسخه در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۱۳۳ است.

۳۷/ف
۲

(شعر)

جنگ شعر

در این جنگ اشعاری است از این شاعران: حافظ، عصمت بخارایی، عاشق اصفهانی، مولوی، جامی، یغما، قآنی، محتشم، انوری، مجمر، هلالی، سعدی، ثنایی (شاید سنائی؟)، هاتف، عراقی.

آغاز: بسمله - من کلام خواجه علیه الرحمه: دانی که چنگ و عود چه تقریر می‌کنند...
پایان:

پیش تو سجود آرد و بر خاک نهد سر هر سنگدلی سیمبری گشته مسخر
جای این جنگ از صفحه ۱۴۷ تا ۲۶۵ است و در بعضی از صفحات اشعار به صورت حمایلی ثبت شده است.

۳۸/ف

(دینی)

سعد و نحس

این نسخه که نه آغاز دارد و نه پایان، در سعد و نحس ایام صحبت می‌کند و آنچه در اینجا آمده از فصل پنجم کتابی است که می‌گوید: «از حضرت امیرالمؤمنین (ع) هشت بیت منقول است در اختیارات ایام هفته و مترجم مضمون آن را در این هشت

بیت فارسی به نظم آورده» و فصل ششم در اخبار اهل بیت (ع) است و در این فصل از خواص روزها از حیث سعد و نحس بحث شده به اضافه چند دعا و خاتمه «در ترجمه حدیث شریفی است مشتمل بر احکام خسوف و کسوف».

آغاز نسخه: تا دشمنی نکنند به تو در خاتمه کتاب...

پایان نسخه: در کتاب قصص الانبیا روایت کرده است.

خط: نستعلیق، این چند صفحه مأخوذ از نسخه‌ای بوده است.

کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۱۸ صفحه، $۱۳۰ \times ۴۰ \text{ mm}$.

فاقد جلد و صفحات در یک پوشه کاغذی ضبط شده‌اند.

۳۹/ ف

(عرفان)

اطوار هفتگانه قلب

محمد علی (محتماً)؛ زمان تألیف: قرن چهاردهم ه. ق.

رساله‌ای است عرفانی و در اطوار قلب که به قول نویسنده تعداد آن هفت است که قابل انطباق با هفت خانه چرخ است و پاره‌ای از مطالب اشراقی آن به فارسی و عربی آمده است.

آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله العزيز العليم و الصلوة... و بعد بر رای منیر فرزند مسعود مکشوف و مشهود...

پایان کتاب: ... عقل عاشق مغلوبتر صفوت عقاید مشهور شد و نسخه شواهد مستور گشت.

پایان نسخه: ... قد تمت بید العبد الحقیر محمد علی غفر ذنوبه و ستر عیوبه به تاریخ بیست

و هشتم شهر محرم الحرام ۱۳۰۵.

خط: شکسته خوش، محمد علی، ۲۸ محرم ۱۳۰۵ ه. ق.، اهدا به احمد علیخان

سرتیپ، مطالب داخل جدول زر، سرخ و آبی.

کاغذ: فرنگی الوان، ۷ سطر کامل، ۱۷ صفحه، $۱۳۰ \times ۶۰ \text{ mm}$.

فاقد جلد صفحات داخل پوشه سفید کاغذی ضبط شده است.

(عرفان)

۴۰/ف

لَبّ لباب مثنوی

کمال‌الدین حسین کاشفی بیهقی؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

کتاب لبّ لباب مثنوی که خلاصه مثنوی مولانا جلال‌الدین است بنا بر قول نویسنده مشتمل بر سه عین است به این شرح: عین اول: در بیان جوامع اطوار شریعت است در هفت نهر؛ عین ثانی: در بیان دقائق اسرار طریقت است در شش نهر و عین ثالث: در بیان لوامع انوار حقیقت است در سه نهر.

آغاز نسخه: بسمله - عین اول در بیان جوامع اطوار شریعت در هفت ...
 آغاز کتاب: بسمله - بعد از تقدیم وظایف ثنای حضرت واجب... (صفحه ۳).
 پایان: رشحه اول معرفت و مراتب آن ۲ فنا و بقا ۳ توحید و درجات آن.
 پایان نسخه: تمت الكتاب بعون الملك الوهاب تحرير في تاريخ بيستم شهر ربيع الاول سنة ۱۰۲۴ ... من الهجرة النبويه صلى الله عليه و آله.
 بین صفحه ۴۳ و ۴۴ به ظاهر صفحه‌ای افتاده است و آن متنی از مقدمه است که در آن محتملاً نام نویسنده بوده است.

خط: نستعلیق، سنه ۱۰۲۴ ه.ق.، عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از عبارات با مرکب قرمز خط کشی شده، در فهرست: رشحات با مرکب قرمز آمده
 کاغذ: فرنگی و اصفهانی، ۱۹ سطر کامل، ۴۸۱ صفحه، 140×50 mm.
 جلد: تیماج ماشی، لبه منگنه، 185×80 mm.

(مطالب گوناگون)

۴۱/ف

مجموعه

خط: نستعلیق و نسخ، عناوین و اشکال هندسی و جداول با مرکب قرمز، بیشتر صفحات دارای حاشیه، نسخه در ابتدا افتادگی دارد، روی بعضی از کلمات خط کشی شده، پاره‌ای از صفحات آب افتاده و از هم جدا شده.

کاغذ: اصفهانی، نخودی، ۱۱ سطر کامل، $100 \times 70 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی، یک لایه، جدا شده از متن، $150 \times 110 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۴۱/ف
۱

(دینی)

تحفه

شیخ بهائی، بهاءالدین محمد بن حسین عاملی؛ اهدا به شاه طهماسب اول صفوی؛ زمان تألیف: قرن دهم ه.ق.

این نسخه را شیخ بهائی به نام شاه طهماسب صفوی برای تعیین مقدار «گر» نوشته و مشتمل بر دوازده فصل به این شرح است: فصل اول: «در تقدیر گر به وزن»؛ فصل دوم: «در تقدیر گر به مساحت»؛ فصل سوم: «در ذکر اوزان شرعی»؛ فصل چهارم: «در ذکر بعضی اعمال حسابی»؛ فصل پنجم: «در ذکر صورت ضرب گر بر سبیل اجمال»؛ فصل ششم: «در کیفیت ضرب گر»؛ فصل هفتم: «در ذکر بعضی اصطلاحاتی که به آن احتیاج است»؛ فصل هشتم: «در بیان طریق اجمالی مساحت حوضها»؛ فصل نهم: «در بیان مساحت حوضهایی که به شکل دایره و نصف دایره و قطاع باشند»؛ فصل دهم: «مساحت حوضهایی که به شکل قطعه دایره ...»؛ فصل یازدهم: «در بیان مساحت حوضهایی که به شکل مثلث و مربع ...»؛ فصل دوازدهم: «در بیان مساحت حوضی که در آن یک زینه یا پیشتر بسته باشد».

جای این کتاب در مجموعه از صفحه ۱ تا صفحه ۲۴ است.

آغاز نسخه: محمد العاملی را بخاطر فاطر رسید که در این مختصر تحقیق وزن و مساحت... پایان نسخه: عمق آن پنجاه و چهار حاصل شد بعد از آن زینه‌ها را مساحت کردیم از مساحت یکی سه شبر حاصل شد.

۴۱/ف
۲

(نجوم)

فارسی هیئت

قوشچی، علاءالدین علی بن محمد؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

این کتاب که در هیئت و نجوم است یک مقدمه و دو مقاله دارد بدین شرح: مقدمه «در بیان آنچه پیش از شروع در علم دانستنی است» که حاوی دو قسم است. قسم اول: «در آنچه تعلق به هندسیات دارد»؛ قسم دوم: «در آنچه تعلق به طبیعیات دارد»؛ مقاله اول از صفحه ۳۵ «در بیان اجرام علوی» که شامل شش باب فرعی است؛ باب سوم و چهارم آن در این نسخه دیده نمی‌شود؛ باب ششم: حاوی چهار فصل و تا اواسط صفحه ۸۷ می‌آید؛ از اواسط صفحه ۸۷ مقاله دوم: «در بیان زمین و قسمت او باقالیم و ...» که در یازده باب است و خاتمه آن در صفحه ۱۳۶ آمده است.

آغاز کتاب: بسملة الحمد لله رب العالمین ... و بعد این کتاب مشتمل است بر مقدمه و دو مقاله، مقدمه در بیان آنچه پیش از شروع ... پایان کتاب: و اعظم ثواب مرصوده ۲۲۲ برابر زمین است و اصغر ثواب مرصوده ۲۳ برابر زمین است.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۶ تا ۱۳۶ و حاوی حواشی متعدد در ضمن صفحات است.

۴۲ / ف

(شعر)

جنگ شعر

این جنگ حاوی اشعاری از شاعرانی است که نام اغلب آنها نیامده، به این شرح: از صفحه ۱ تا ۱۵ اشعاری است به خط حمایلی به زبان ترکی، از صفحه ۱۵ تا ۵۶ مثنوی پیر و جوان میرزا نصیر شیرازی؛ از صفحه ۵۷ تا اواسط ۶۷ مثنوی است از شاعری (اسم لا یقرأ) ابتدا با بیت زیر:

بیا ای ساقی سحر آفرینم خط جام تو سر لوح جبینم
از اواسط صفحه ۶۷ تا صفحه ۷۶ مثنوی است به احتمال از «مهری» ابتدا آن با بیت زیر:

ای بت چابک شیرین حرکات جلوه ناز تو چون آب حیات
از اواسط صفحه ۷۶ اشعاری از معتمر:

معتمر چون بدید صورت حال بر ضمیرش نشست گرد هلال
 از اواسط صفحه ۸۸ تا صفحه ۱۰۹ اشعاری است که بیت اول آن این است:
 تاجری میگذشت در بغداد رهگذارش به خان برده فتاد
 از اواخر صفحه ۱۰۹ تا ۱۱۲ اشعاری است در مناقب ائمه اطهار؛ از صفحه ۱۱۵
 اشعار متفرقه تا آخر صفحه ۱۸۴؛ از صفحه ۱۸۵ تا پایان صفحه ۱۸۷ چند داستان؛
 از صفحه ۱۸۸ تا پایان نسخه اشعار متفرقه.
 خط: نستعلیق، احتمالاً قرن چهاردهم ه. ق.، (سنه ۱۳۰۶ ه. ق.، ر. ک. به صفحات
 ۱۱۷ و ۱۳۳)، بر اثر برهم خوردگی صفحات نسخه اشعار در پی هم نیامده‌اند.
 کاغذ: فرنگی الوان، خطوط حمایی، (۱۹ سطر کامل در صفحه ۱۷۱).
 جلد: بیاض، تیماج یک لایه مشکی کهنه، $210 \times 95 \text{ mm}$.

۴۳/ف

(دینی)

بیاض دینی

در این بیاض حادثه عاشورا به نظم و نثر آمده و در آن در باره احوال رجال
 عاشورا به فارسی و عربی مطالبی به شعر نقل شده است.
 آغاز نسخه:
 ای از ازل بماتم تو در بسیط خاک گیسوی شام باز و گریبان صبح چاک
 پایان نسخه: فلما أصبح ابن زیاد و فی المنبر مقدمه عبدالله عقیف.
 خط: نستعلیق و نسخ، احتمالاً سده ۱۳ ه. ق. پاره‌ای صفحات حمایی.
 کاغذ: فرنگی، ۲۰ سطر کامل، ۱۲۶ صفحه، $170 \times 70 \text{ mm}$.
 جلد: تیماج یک لایه بارویه پارچه، $210 \times 95 \text{ mm}$.

۴۴/ف

(شعر)

جنگ شعر

این جنگ حاوی اشعاری از این شاعران است: نظامی، سعدی، خاقانی،

ابن حسام، یغما، زرگر، جامی، ثاقب ...
آغاز نسخه:

بسم الله الرحمن الرحيم
هست کلید در گنج حکیم
پایان نسخه:

بردیم بسرچشمه این بادیه پی را از لعل مذابی
در نظم کشی سلسله رشته وی را از در خوشابی
خط: نستعلیق، شکسته، احتمالاً قرن سیزدهم ه.ق.، پاره‌ای از صفحات آب افتاده.
کاغذ: فرنگی، حمایلی، ۱۰۸ صفحه، 170×90 mm.
جلد: تیماج یک لای مشکی فرسوده، قسمت داخل یک لِتِ جلد کاغذ قرمز،
 220×110 mm.

ف/۴۵

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق خوش، از محمد صادق بن حاج محمد رضا، ۱۲۷۸ ه.ق.، عناوین با
مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی، اشعار هر بیت در
یک سطر.
کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۴۵۸ صفحه، 120×75 mm.
جلد: مقوایی با رویه کاغذ الوان، عطف و گوشه تیماج تریاکی، 205×130 mm.
در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ف/۴۵

۱

(عرفان)

شرحی عرفانی بر بیت سنایی

محمد رضا بن محمد امین کوثر همدانی (= کوثر علیشاه)؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

این رساله شرحی است بر این بیت سنایی:

عارفان در دمی دو عید کنند عنکبوتان مگس قدید کنند

و ملا محمد رضا آن را در جواب یکی از فاضلان عصر تحریر و نیز در مجلسی برای فتح‌علیشاه این بیت را با این شرح بیان کرده، چه فتح‌علیشاه مراد از دو عید را خواسته و نویسنده جواب او را داده است.

آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله الذی کشف عن جماله حجاب و ...

آغاز نسخه: شرحی است از جناب مرحمت ماب حاجی ملامحمد...

پایان کتاب: توجهی شنیده‌ام و از هیچکس تحقیق را ندیده و این تدقیق را نشنیده‌ام.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۵ است.

ف/۴۵
۲

(شعر)

اشعار کوثر علیشاه همدانی

محمد رضابن محمد امین کوثر همدانی (علیشاه)؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

ابتدا غزلیات از صفحه ۶ تا اواخر صفحه ۱۶ و سپس از صفحه ۱۸ مثنوی کوثر علیشاه تا صفحه ۱۱۸.

آغاز غزلیات: بسمله -

شد بهار و بار دیگر داغ مجنون تازه شد روی هامون از گل رخسار لیلی غازه شد
پایان غزلیات:

ساقیه قیمیوپ نندن

کوثر اونی حواله سینی

آغاز مثنوی:

نامه‌ام از نام خود نامی نما

ای ز نامت نامها نامی نما

پایان مثنوی:

نقش نقاش می‌کند مانی

همه یار است و غیر او فانی

جای آن در این مجموعه از صفحه ۶ تا ۱۱۸ است.

(عرفان)

ف/۴۵
۳

رساله عرفانی

کوثر علیشاه، محمد رضا بن محمد امین؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

کوثر علیشاه این رساله را در پاره‌ای از مطالب عرفانی تحریر کرده و چنانکه خود او می‌گوید «شاید آن فوائد زمانه و فرایند یگانه آشنا و بیگانه را دلاویز کردن جان مستمندان مستعد گردد».

آغاز: بسمله - شرح دیباچه نامه دلنواز که هزار گلشن راز...
پایان: در آن نگرم و بلا تأمل در صدد انکار بر نیایند که خسارت بار آورد و اسباب ندامت گردد.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۲۰ تا ۱۲۲ است.

۴۵/ف
۴

(عرفانی - عربی)

رساله‌ای عرفانی

محملاً کوثر علیشاه؛ زمان تألیف: محتملاً قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید در این رساله بر سر آنم تا آن فروعی را که استنباط از اصول کرده‌ام و از بزرگان قوم درباره مسائل عرفانی شنیده‌ام در اینجا بیاورم خاصه آنکه شاهزاده طهماسب میرزا مرا بر این امر تأیید کرد.

آغاز: بسمله - الحمد لله الذی احب نور ذاته و استحب ظهور صفاته ، جلی فتجلی ، دنی فتدلی ...

پایان نسخه: من اراد تعریفه یزداد السویفه کالوجود سئل.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۲۳ تا ۱۳۱ است.

۴۵/ف
۵

(شعر)

منطق الطیر

شیخ فریدالدین عطار نیشابوری؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

مثنوی است عرفانی و مشهور از عطار.

آغاز کتاب:

آنکه جان بخشید و ایمان خاک را

آفرین جان آفرین پاک را

پایان کتاب :

تا در این دریا بصبر و انتظار
آیدت آن گوهر آخر در کنار
پایان نسخه: تمت هذه النسخة الشريفة في ليلة الاربعاء رابع عشر رجب المرجب ۱۲۷۸ على
يد الاحقر الاذل الاقل محمد صادق...
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۳۴ تا ۴۵۸ است.

ف/۴۶

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق خوش، پاره‌ای صفحات حمایی، محمد اسمعیل بن محمد ابراهیم
کاشانی، روز شنبه ۲۰ ماه جمادی الثانی سال ۱۲۵۴ ه. ق.، عناوین با مرکب قرمز،
روی پاره‌ای از عبارات با مرکب قرمز خط کشی، از صفحه ۱ تا ۲۷ این مجموعه
مطالب گوناگون بعضاً شعر و ادعیه گوناگون با خطوط مختلف آمده است.
کاغذ: فرنگی، ۲۳ سطر کامل، ۳۹۸ صفحه، ۱۶۵×۶۰ mm.
جلد: تیماج تریاکی، یک لایه، عطف الحاقی فرسوده، ۲۱۰×۱۳۰ mm.
در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ف/۴۶
۱

(سعادت، نحوست)

اختیارات

محمد باقر بن محمد تقی مجلسی؛ زمان تألیف: قرن دوازدهم ه. ق.

این کتاب در باره سعادت و نحوست ماه، ایام هفته، روز و ساعت در چهل فصل
و یک خاتمه آمده است.

آغاز کتاب: بسم الله - الحمد لله رب العالمین .. اما بعد چنین گوید احقر عباد الله الغنی محمد
باقر بن محمد تقی عفی ...

پایان کتاب: چون کسی بانگ کلاغ شنود بگوید اللهم لا طیر... و در روایت دیگر...
جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۸ تا ۱۳۴ است.

توضیح: از صفحه ۱ تا ۲۷ در این مجموعه مطالب گوناگون بعضاً شعر و ادعیه با خطوط مختلف آمده است.

(تعبیر خواب)

۴۶/ف
۲

تعبیر الرّویا (= کامل التّعبیر)

ابوالفضل حبیش بن ابراهیم تفلیسی؛ اهدا به ابوالفتح ارسلان مسعود؛ زمان تألیف: قرن هفتم
ه.ق.

این کتاب را تفلیسی در ۴۹ باب در تعبیر رویا برای سلطان روم ابوالفتح ارسلان مسعود تدوین کرده است و نویسنده می‌گوید این کتاب را بعد از نگارش کتاب «صحت» نوشتم و تعبیر هر خوابی در آن به ترتیب حروف تهجی آمده است. آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله رب العالمین و الصلوة والسلام... اما بعد چنین گوید ابوالفضل (حسن در این رساله، ولی حبیش در فهرست مستند مشاهیر) بن ابراهیم تفلیسی... پایان کتاب: بدانکه آدمی را خوابهای عجایب و غرایب است میباید علی الاتصال با طهارت و با وضو باشد بجائی که خوابد خوابهای خوش ببیند. جای این کتاب در این مجموعه از صفحه ۱۳۸ تا ۱۶۴ است.

(تعبیر خواب)

۴۶/ف
۳

کامل التّعبیر

ابوالفضل حبیش بن ابراهیم تفلیسی؛ اهدا به قزل ارسلان بن مسعود؛ زمان تألیف: قرن هفتم
ه.ق.

این کتاب که به نام سلطان ابوالفتح قزل ارسلان بن مسعود نوشته شده و کتابی است مفصل در تعبیر خواب. نویسنده در این رساله اشاره می‌کند که اگر در خواب فلان کس یا فلان چیز را دیدید مثلاً تعبیر آن چنین است. او مطالب خود را از کتابهایی چون کتاب تقسیم امام جعفر (ع) و کتاب جوامع محمد بن سیرین و کتاب دستور ابراهیم کرمانی و کتاب ارشاد جابر مغربی... فراهم آورده است.

آغاز کتاب: سپاس و ستایش خدای را که واحد و صمد و قادر است مالک ذوالجلال و حی حاضر است...

پایان کتاب: اگر دید که یوز با او جنگ کرد و او بر یوز خیره شد (شاید چیره شد)...
نام مؤلف در رساله «حسین» ولی صحیح آن «حبیبش» است.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۶۸ تا ۳۷۹ است.

توضیح: این نسخه از طریق اسماعیل بن محمد ابراهیم کاشانی به جهت میرزا محمد ابراهیم صندوق‌دار بهاءالدوله کتابت شده است. در پایان نسخه از صفحه ۳۸۳ تا ۳۹۷ اشعار پراکنده و چند تاریخ وفات آمده و اشعار اکثراً حمایلی تحریر یافته است.

۴۷/ف

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق شکسته و نسخ، شکسته، قرن چهاردهم ه.ق.، در رساله اول عناوین با مرکب قرمز و روی پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز خط کشی، از صفحه ۹۹ تا ۱۰۵ این مجموعه صفحات سفیداند.

کاغذ: فرنگی، ۱۹ سطر کامل، ۲۲۵ صفحه، $170 \times 90 \text{ mm}$.

جلد: مقوایی، رویه کاغذ رنگی با عطف پارچه‌ای مشکی، $210 \times 135 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۴۷/ف
۱

(دینی)

رساله ماشاءالله در ردّ رساله ان شاءالله

سید برهان‌الدین بلخی؛ زمان تألیف: قرن چهاردهم ه.ق.

این رساله بحث در کاربرد کلمه «ماشاءالله» می‌کند و به ظاهر نویسنده قصد آن دارد که با آن، ردّ ان شاءالله کند، چه او می‌گوید که در شب جمعه ماه رجب ۱۳۰۰ در خانه یوسف رضا پاشا رئیس کمیسیون مهاجرین در ضیافتی دعوت داشتم و در

این ضیافت سخنان «شیرینی» از زبان مجلسیان شنیده شد و این افراد بمفصله الاسامی (که نام یکایک آنها را می‌برد) در این مجلس بودند و از بین آنها شخصی به تخلص میرزا نصرت و از طایفه شیخیان با من به صحبت نشست، بعد رساله کوچکی از جیب در آورد و گفت «که از تصنیفات رئیس ماست» و به من داد من آن را مطالعه کردم «سراتاپای آن در معنی ان شاء الله بود» من که از اصطلاحات فلسفی و دینی بی‌بهره نیستم و «احیاء العلوم» غزالی و «حکمت الاشراق» شیخ شهاب را به ترکی ترجمه نموده‌ام هر چه به نظر عبرت در این رساله گشتم چیزی به دست نیاوردم پس به ردّ این رساله پرداختم که حاصل این صفحات شد.

آغاز: چنانچه معلوم است عثمانیان شب جمعه اول...

پایان: باید هر درختی را از میوه شناخت تمت الرساله فی ثانی عشرين شهر صفر ۱۳۲۸. جای این رساله از صفحه ۳۵ تا ۳۵ مجموعه است. (به ظاهر این رساله چنانکه کاغذ آن نشان می‌دهد رساله الحاقی است به سایر رسائل این مجموعه).

ف/۴۷
۲

(سیاسی)

سلطنت و استیلای خوف و وحشت در ایران

سید جمال‌الدین افغانی؛ قرن سیزدهم ه.ق.

سید جمال‌الدین معروف در این رساله از استبداد در کشورهای ایران و عثمانی صحبت می‌کند و مطالبی از شیوه حکومت انگلیس‌ها می‌آورد و نشان می‌دهد که سلطنت در این کشورها با چه جور و وحشتی برقرار است.

آغاز: شخص معروف پلتیک دان که مدرس و خطیب بزرگ است..

پایان: بهتر از وضع حالیه خواهد بود ملت ایران چیزی که می‌خواهد تغییر است. شیخ...

جای آن در این مجموعه از صفحه ۴۰ تا ۵۸ است.

ف/۴۷
۳

(علوم اجتماعی)

تحقیق احوال کنونی ایران با محاکمات تاریخی

تقی‌زاده؛ زمان تألیف: اواخر قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده که به علوم اجتماعی و زندگی اروپایی آشنایی دارد، در این کتاب به بحث در فلسفه تاریخ می‌پردازد و مطالب اساطیری تاریخ ایران را با قوانین اساطیری مقایسه می‌کند و در ضمن اشاراتی به وضع حکومت داخلی می‌نماید و نشان می‌دهد که غریبه‌ها چگونه پیشرفت کرده‌اند و ما تا این مسائل جدید را در شرق، خاصه در ایران مطرح نکنیم کار تباهی به همان حال باقی می‌ماند که بوده است.

آغاز: در علوم اجتماعیة جدید و فلسفه عمرانی ثابت شده که تمام مادیات کونیه و معنویات متعلقه...

انجام: پایانش انقراض دمار و اسلام.

من آنچه شرط بلاغ است با تو می‌گویم تو خواه... خواه... (کذافی نسخه)
جای آن در این مجموعه از صفحه ۴ تا ۹۸ است.

۴۷/ف
۴

(علوم اجتماعی و اقتصاد)

اصول تمدن

پرنس میرزا ملکم خان؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه. ق.

میرزا ملکم خان که از تمدن اروپا آگاهی داشته و از عقب افتادگی ایرانیان رنج می‌برده در این رساله از تمدن غربی و اصول تمدن صحبت می‌کند و می‌گوید که شرط اصلی در تمدن، مراودات تجاری است که اگر در این مراودات قوانین تجاری جدید مراعات نشود کار تجارت مملکتی عقیم می‌ماند، چنانکه فعلاً در ایران چنین است. این رساله تا حدی اطلاعات اقتصادی میرزا ملکم خان را نشان می‌دهد. آغاز: آبادی یک ملک بسته بمبلغ امتعه‌ایست که در آن ملک بعمل می‌آورند آهن و گندم... پایان: اگر لازم باشد باید مبالغی به روچلید (بانکدار معروف یهودی آلمانی) داد که امتیاز را قبول نماید.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۰۴ تا اواسط ۱۳۸ است.
(این رساله شماره گذاری جداگانه دارد و طبق آن شماره گذاری شماره صفحه آخر آن ۳۵ است).

۴۷/ف

۵

(اصول ملکداری)

حرف غریب

پرنس میرزا ملکم خان؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده که به تمدن غربی آشنایی داشته و اوضاع ایران را مخالف اصول آن تمدن می‌بیند برای آشنا کردن صاحبان قدرت به اصول تمدن غرب این رساله را تحریر کرده و چنانکه خود او می‌گوید: «مقصود از این کتابچه فقط ضبط بعضی از اصول است و بر هر یک از این اصول البته پانصد جلد کتاب نوشته‌اند و به هریک از این اصول سالها و قرن‌ها تجربه کرده‌اند کل علوم و تدابیر فرنگستان راجع به تدابیر و تکمیل این اصول و از برای تقویت اجزای این اصول است». حاصل بحث نویسنده در این رساله طرحی برای ایجاد ضرابخانه جدید و پیدایی مجلس مقننه و تشکیلات پلیسی و فرهنگ جدید و مدارس تربیت کننده نسل آتی است. بیان این مطالب در آن روزها بسیار جالب توجه بوده است.

آغاز: در فرنگستان هیچ حرفی نیست که بنظر ما غریب نیاید (از اواسط صفحه ۱۳۸).

پایان: با تمام قدرت بجان دل در اجرای این اصول بکوشیم.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۳۸ تا ۱۵۸ است.

۴۷/ف

۶

(امور اجتماعی - مطالب روز)

ترجمه از روزنامه جات روسی

مترجم: ماردروس خان مسیحی (مترجم روسی و فرانسه)؛ زمان ترجمه: قرن سیزدهم ه.ق.

این کتاب ترجمه‌ای است از روزنامه‌های روسی به فارسی در خصوص خط راه‌آهن جدید الاحداث دولت تزاری در سمت شمال.

آغاز: در روزنامه قفقاز مطلبی در خصوص خط راه‌آهن جدید الاحداث...

پایان: حق بجانب امناء و ارکان دولت انگلیس بوده است.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۶۰ تا ۱۷۷ است.

(این رساله شماره گذاری جداگانه دارد و طبق آن شماره گذاری، تعداد صفحات آن ۱۷ است.)

ف/۴۷
۷

(تاریخی - سیاسی)

ترجمه وصیت نامه پطرکبیر

پطرکبیر (امپراطور روس)؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

این وصیت نامه پطرکه بسیار معروف است، گرچه در صحت آن شک شده است، در باره سیاست آتیه روسیه است و در آن نصایحی است که این امپراطور به جانشینان خود در باره سیاست آتی روسیه می‌کند و دستورهایی برای توسعه کشور روس می‌دهد که اهم آن دستیابی به آبهای گرم است و از زمانهای قدیم این مسأله مورد توجه روسها بوده است او می‌گوید که چه بایست کرد تا سرحدات روسیه را حفظ کرد و بر وسعت خاک این کشور افزود.

آغاز: پس از حمد بی‌پایان خالق کون و مکان جمله اولاد جانشینان خود را از وصیت مندرج...

پایان: انجام کار آنچه سایر ممالک است نامه را بقلمرو خود داخل نماید. دستخط پطر اقل امپراطور روسیه.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۸۰ تا ۱۸۴ است.

ف/۴۷
۸

(سیاسی - تاریخی)

مسامره قریه حصار ابوعلی شمیران

زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده این رساله می‌گوید شبی در حصار ابوعلی شمیران هم مجلس حسنعلی خان گروسی (امیرنظام) بودم که در آن روزها وزیر مختار دولت ایران در پاریس بود و در آن شب از هر گوشه‌ای سخن رفت و مطالبی درباره ایران و سیر حوادث در این مملکت مورد بحث قرار گرفت و سپس سخن به کریمخان زند رسید و مطالبی چند

در باره او گفته شد. همچنین این رساله اشعاری در باره کریمخان زند و نیز شاعری به نام حاجی سلیمان صباحی در تاریخ وفات میرزا نصیر شیرازی صاحب کتاب مثنوی پیر و جوان دارد و علاوه بر آن، تاریخ وفات کریمخان نیز در این بیت آمده است:

کریم زند از این دار بی قرار گذشت

سه از نود، نود از صد، صد از هزار گذشت

آغاز: شبی در مجلسی خاص و محفلی دور از نفاق ...

پایان کتاب:

مرا بروز قیامت غمی که هست این است که روی مردم عالم دوباره باید دید
پایان نسخه: بتاریخ غره شهر جمادی‌اولا ۱۲۸۲ اصل نسخه تحریر شده و ۱۲ ذی قعدة الحرام ۱۳۰۲ این سواد از روی اصل نسخه نوشته شده .. «بتاریخ ۷ ربیع‌الاول ۱۳۱۱ قلمی گردید».

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۸۵ تا ۱۹۸ است.

۴۷/ف
۹

(نامه - سیاسی)

مکتوب سبریکودا به امپراطور روس

زمان ترجمه: قرن سیزدهم ق.ه

این نامه را زنی به نام سبریکودا در روزنامه طیمس (تایمز) انگلیس به امپراطور روس نوشته است و ترجمه نامه از روی آن روزنامه به عمل آمده است. در این نامه نویسنده مطالب تهدید آمیزی به امپراطور روس نوشته و نیز نسخه‌هایی از آن را برای وزرای روس فرستاده است.

آغاز: این نسخه ترجمه مکتوب است که زنی سبریکودا نام بامپراطور روس نوشته ...
پایان: این بیان واقع و حالت حالیه سلطنت و دولت متمدنی مثل... (یکی دو سطر آن پاک شده است).

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۹۹ تا ۲۰۶ است.

۴۷/ف
۱۰

(امور اجتماعی)

انتقادات آخوندوف به روزنامه ملت ایران آخوندوف (آخوندزاده)؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

آخوندزاده یکی از ایرانیان مقیم قفقاز بود و تحت تأثیر تمدن فرنگی قرار داشت و نسبت به وضع آن روز ایران سخت ناراحت و منتقد بوده. انتقادات او یکی از مشهورترین انتقادات دوره قاجار است. در این رساله که به تاریخ ۱۲۸۳ ه.ق. در شهر تفلیس نوشته شده می‌گوید: روزنامه ملت ایران را خواندم و در آن این عبارت را یافتم که از جانب «سنی الجوانب همایونی خلدالله ملکه و سلطانه امر و مقرر است که روزنامه‌ای مبنی بر سبیل آزادی نگارش یابد» این عبارت می‌رساند که فعلاً سعی حکومت بر آن شده تا آزادی قلم به ایرانیها داده شود، ولی باید متوجه بود این آزادی بیشتر جنبه لفظی دارد تا معنوی و فریب این وعده‌ها را نباید خورد. او سپس برای اثبات قول خود با استفاده از کتب گذشته و تواریخ ایرانی مطالب بسیاری در اینجا می‌آورد و چنانکه می‌گوید می‌خواهد نقایص را بیان کند.

آغاز: در تاریخ جمعه چهاردهم شهر ربیع‌الاول سنه ۱۲۸۳ در شهر تفلیس روزنامه ملت ایران را...

پایان:

بپندیشد از خامه تیز من وزین تیغ برآن خون ریز من
جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۰۷ تا ۲۲۵ است.

۴۸/ف

(اشعار عرفانی)

سلسلة الذهب (دفتر دوم و سوم)

عبدالرحمن بن احمد جامی؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

در این نسخه اول دفتر ثالث سلسلة الذهب می‌آید و آن از آغاز نسخه تا صفحه ۹۳ است و بعد دفتر ثانی سلسلة الذهب در پی آن تا پایان نسخه می‌آید. به ظاهر در صحافی این نسخه تقدم و تأخر در دو دفتر رخ داده است.

آغاز دفتر سوم:

حمد ایزد نه کار تست ای دل هر چه کار تو بار تست ای دل

پایان دفتر سوم:

صبح رویش ز والضحی فصح منشرح صدرش از الم نشرح

آغاز دفتر دوم:

بشنو ای گوش بر فسانه عشق از صریر قلم ترانه عشق

پایان دفتر دوم:

[لایقرا...] قال خموش [لایقرا...] حال [لایقرا...]

خط: نستعلیق، محتملاً قرن دهم ه. ق.، عناوین با مرکب قرمز داخل جدول،
مجدول: زر و آبی و سبز، با دو سر لوح آبی و بنفش و زر، سرلوحه دوم بر اثر پارگی
از بین رفته و بر روی آن کاغذ با خطوط رنگی الحاق شده، بین مصاریع جدول زر،
وصالی شده، پاره‌ای صفحات آب افتاده.

کاغذ: دولت آبادی، ۱۵ سطر کامل، ۲۹۴ صفحه، $140 \times 65 \text{ mm}$.

جلد: گالینگور، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای، الحاقی مجدد، $215 \times 115 \text{ mm}$.

ف/۴۹

(شعر)

شرح دیوان انوری

شارح: محمد بن داود شادی آبادی؛ زمان تألیف: قرن دهم ه. ق.

این کتاب شرح چندین قصیده انوری است. شادی آبادی در این شرح ابتدا
لغات اشعار را معنی می‌کند و بعد به تفسیر بیت‌ها می‌پردازد.

آغاز کتاب: بسمله - سپاس بی قیاس مرصاعی قدیم را که بامرکن جمله مکونات ...

پایان نسخه:

آنکه به شهور نه به ایام معنیش هر آینه بدانیم

خط: نستعلیق، دو قلم: قلم نخستین خوش، محتملاً قرن یازدهم ه. ق.، عناوین و

علامات با مرکب قرمز، روی اشعار انوری با مرکب قرمز خط‌کشی شده، آب افتاده،

صفحه اول وصالی شده.

کاغذ: بخارایی، ۱۷ سطر کامل، ۲۴۴ صفحه، $150 \times 65 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی یک لایی، $200 \times 120 \text{ mm}$.

۵۰/ف

(ادبیات - تاریخ)

المعجم فی آثار ملوک المعجم

(تاریخ معجم)

شرف‌الدین فضل‌الله بن عبدالله قزوینی؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

این کتاب تاریخ عمومی است و به ذکر پادشاهی سلاطین افسانه‌ای ایران از کیومرث به بعد پرداخته و به ترتیب آنها را تا پادشاهی انوشیروان می‌آورد. نثر آن از نثرهای مصنوع فارسی است که طالبان نثرهای مصنوع سابقاً به قرائت آن می‌پرداختند.

آغاز کتاب: باسمه سبحانه و تعالی إِنَّ أَحَقَّ مَا يَفْتَحُ بِهِ الْكَلَامُ وَ يَنْحِجُّ بِهِ الْمَرَامُ ، حمدالله الملك العالم القدوس السلام الذى اشرفت...

پایان کتاب:

که خود قومی که برگردون رئیسند به زر بر لوح گردون می‌نویسند
الاستعانة من الله تعالى ان يثبت اقدامنا... و اليه انيب.

خط: نستعلیق و نسخ، محتملاً قرن ۱۲ ه.ق.، عناوین و علامات سجاوندی با

مرکب قرمز، پاره‌ای از صفحات دارای حواشی مبین متن، آب افتاده.

کاغذ: فرنگی، ۱۸ سطر کامل، ۲۶۶ صفحه، $140 \times 70 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی، مقوایی، کوبیده، $215 \times 140 \text{ mm}$.

۵۱/ف

(شعر)

اشعاری از جامی

عبدالرحمن بن احمد جامی؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

ابتدای نسخه تا صفحه ۲۱- که غزلیات جامی آغاز می‌شود - مطالبی چند درباره

جامی به اضافه اشعاری در حمد الهی و مدح پیغمبر دارد و از صفحه ۲۱ تا ۴۹۶ غزلیات جامی مرتب به ترتیب حروف تهجی آخر قوافی از «الف» تا «ی» و از صفحه ۴۹۷ ابتدا مثنوی و سپس دو ترجیع‌بند از او تا ۵۱۷؛ از صفحه ۵۱۷ رباعیات تا صفحه ۵۴۰ و از صفحه ۵۴۱ تا انتهای صفحه ۵۴۲ اشعار گوناگون و از صفحه ۵۴۳ تا ۵۴۶ ایضاً ترجیع‌بندی از جامی را داراست.

آغاز کتاب: بسمله - موزون‌ترین کلامی که غزل سرایان انجمن انس و محبت و قافیه سنجان

نشیمن عشق...

آغاز غزلیات:

یا من بداء جمالک فی کل مابدا بادا هزار جان مقدس تو را فدا

پایان کتاب:

یکی در سلطنت تابنده بین خورشید فر

که مه طی کرده در روی چو مهرش حسن هر ماهی

پایان نسخه: (پایان ترجیع‌بند جامی) که می عشق را تویی ساقی.

خط: نستعلیق، ۹۰۱ ه.ق.، پاره‌ای صفحات آب افتاده.

کاغذ: اصفهانی، آهارمهره، ۱۵ سطر کامل، ۵۴۸ صفحه، ۱۳۰×۶۵^{mm}.

جلد: تیماج تریاکی، کوبیده، ترنج و سرترنج، دارای منگنه، ۲۱۰×۱۳۵^{mm}.

۵۲/ف

(پند - نصیحت)

تحفة الوزراء

این کتاب پندنامه‌ای است در چهل باب که هر باب آن دارای چهار نصیحت است به نقل از کتب قدما.

آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله رب العالمین و الصلوة... و بعد این کتاب مشتمل است بر آنچه حکما...

پایان کتاب: باب چهلم، در آنکه چهار چیز اصل سعادات دو جهانی و مرادات جاودانی است... شفقت بر خلق خدای جلّ جلاله.

خط: نستعلیق خوش، احتمالاً قرن ۱۳ ه.ق.، مجدول: زر، قویمز و آس، جدول

بیرونی سیاه و زر، عناوین با مرکب آبی.

کاغذ: فرنگی، ۹ سطر کامل، ۱۴ صفحه، 150×80 mm.

جلد: مقوایی، رویه کاغذی رنگی، عطف تیماج، 205×130 mm.

۵۳/ف

(شعر - ترکی)

حکایت شیخ صنعان

امیر علیشیر نوایی؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

داستان شیخ صنعان از داستانهای معروف عطار است. این داستان را امیرعلیشیر به ترکی و به صورت مثنوی آورده است و در تحت آن اشعار این داستان را برای ترک زبانان بیان کرده است.

آغاز کتاب: بسمله -

کونکلی غیب اسرار بدن آگاه ایدی

شیخ صنعان واصل درگاه ایدی

پایان کتاب:

تا اونی هم یارنه قو شدی قضا

تاریفه عرض ایندی عذر ما مزی

خط: نستعلیق، لطفعلی شادلو، ۱۶ ذی الحجه ۱۳۱۲ ه.ق.، از صفحه ۴۰ تا ۴۵

اشعار مختلف به خط خوش حمایلی.

کاغذ: فرنگی، ۱۰ سطر کامل، ۳۹ صفحه، 160×85 mm.

جلد: تیماج عنابی مقوایی، ساده، کوبیده، 210×130 mm.

۵۴/ف

(شعر)

دیوان منوچهری دامغانی

احمد بن قوص منوچهری دامغانی؛ زمان تألیف: قرن پنجم ه.ق.

در ابتدای کتاب ذکر احوال حکیم منوچهری دامغانی به نقل از رضاقلی خان هدایت از مجمع الفصحاء آمده. از صفحه ۸ قصاید با رعایت ترتیب حروف تهجی تا اواخر صفحه ۱۵۹ و از اواخر صفحه ۱۵۹ مسمطات تا صفحه ۱۹۰ می آیند و این

مسمّطات به تعداد ۷ مسمّط است .

آغاز کتاب: بسمله - دیباچه دیوان ذکر احوال ملک الادبا سلطان الفصحا و البلغا حکیم
منوچهری دامغانی...

پایان:

احباب ترا سعادت بیغم باد تا شاد زیند و باده گیرند بچنگ
خط: نستعلیق، محمدعلی ابن سرکار آقا میرزا محمد طاهر طغرودی، در شهر قم
سنه ۱۲۰۹ هـ.ق.، با حواشی توضیحی.
کاغذ: فرنکی، ۱۲ سطر کامل، ۱۹۰ صفحه، ۱۶۰×۱۲۰ mm.
جلد: تیماج مشکی یک لای، ۲۰۰×۱۷۰ mm.

۵۵/ف

(مزارات)

روضه اطهار (= تذکره ملاحشری)

محمد امین حشری تبریزی انصاری؛ زمان تألیف: قرن یازدهم هـ.ق.

این کتاب تذکره‌ای است از اولیایی که در محله چرنداب تبریز مدفون‌اند و آن
مشمول است بر هشت باب بدین شرح: باب اول: در ذکر مدفن شریف ائمه
معصومین؛ باب دوم: در ذکر چهارده معصوم؛ باب سوم: در ذکر اصحاب کبار که
درین دیار فرخنده آثار مدفونند؛ باب چهارم: در ذکر اولیا و اهل الله و فضلا و شعرا
که در نفس شهر آسوده‌اند؛ باب پنجم: در ذکر اولیاء کبار و وکلای عالمقدار که در
سرخاب آسوده‌اند؛ باب ششم: در ذکر اکابر بی‌عدیل که بعد از رحیل در مقابر کجیل
آسوده‌اند؛ باب هفتم: در ذکر اولیای و مشایخ و فضلالی عاليجناب که در چرنداب
آسوده‌اند؛ باب هشتم: در ذکر اولیای کرام و مشایخ عظام که در نواحی تبریز
آسوده‌اند.

آغاز: بسمله - سپاس محمدت اساس و ستایش بیحد و قیاس صانع را سزاست که انسان...

پایان:

در حشر ز شاه اولیا دارم امید کاندر صف اولیا کند محشورم

خط: نسخ، جمعه پنجم شهر رجب، سنه ۱۲۴۵ هـ.ق.، ساد.

کاغذ: فرنگی، ۱۶ سطر کامل، ۱۰۵ صفحه، $140 \times 90 \text{ mm}$.

جلد: تیماج مشکی یک لایی، لبه منگنه، $205 \times 150 \text{ mm}$.

۵۶/ف

(جغرافیا)

جغرافیای بلوچستان

احمد علی بن محمد علی خان (نوه میرزا حسین خان وزیر کرمان)؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

این کتاب در زمان ناصرالدین شاه قاجار در یک آغاز و چهار فصل و یک انجام درباره جغرافیای بلوچستان به این شرح آمده: آغاز: در حدود این قطعه بلوچستان که از سموت اریعه به کدام خاک منتهی می شود...؛ فصل اول: در طول بلوچستان و قرائی که در طول آن واقع است؛ فصل دوم: در عرض بلوچستان و آبادانی آن؛ فصل سوم: در شرح دهاتی که خارج از این طول و عرض است؛ فصل چهارم: در تاریخ بلوچستان به طریق اختصار انجام؛ در حال مصنف بر وجه اجمال و اختصار. توضیح: صفحات آخر این رساله مبحثی از کارهای محمد اسمعیل خان وکیل الملک در آبادانی کرمان و بلوچستان دارد.

آغاز کتاب: بسمله - بعدالتحمیدو... سپاس ایزد را که ممالک محروسه ایران بوجود مبارک اعلی...

پایان کتاب: جرح و تعدیل از ملاحظه کنندگان عذر می خواهم العفو عند کرام الناس مقبول.

خط: شکسته، احتمالاً قرن ۱۴ ه.ق.، پاره‌ای از کلمات با مرکب آبی و قرمز، در بعضی از صفحات حاشیه‌نویسی.

کاغذ: فرنگی الوان، ۸ سطر کامل، ۳۴۰ صفحه، $150 \times 75 \text{ mm}$.

جلد: ترمه فرسوده، لبه و عطف چرمی، منگنه، داخل جلد، تیماج تریاکی، $200 \times 125 \text{ mm}$.

۵۷/ف

(مطالب گوناگون)

جنگ

این جنگ که به صورت بیاض آمده ابتدای آن ادعیه چندی است با ترجمه

بعضی از آنها و این ادعیه از صفحه ۱ شروع می‌شود و تا صفحه ۱۲۶ می‌آید و در این صفحه هم دعای مندرج در آن به پایان نرفته است. از صفحه ۱۲۸ به خط خوش مطالبی آمده که به ظاهر نامه‌ای را مشخص می‌کند. در صفحه ۱۳۰ نامه‌ای است که در آن به ولی بیک اشاره شده. این نامه تا صفحه ۱۴۲ ادامه دارد، ولی بر اثر صحافی ناموزون، بقیه مطلب آن در صفحه ۱۵۶ قرار گرفته و از صفحه ۱۵۶ «چون به قهقرا آییم» مطالب نامه تا صفحه ۱۴۴ می‌آید. از صفحه ۱۵۸ تا ۱۶۳ رساله‌ای است ادبی که نویسنده مطالب خود را در ضمن صنایع بدیعی آورده و به ظاهر این رساله برای مبتدیانی تحریر شده که قصد آموزش صنایع ادبی داشته‌اند. از صفحه ۱۶۶ تا ۲۲۴ داستانها و مطالب گوناگونی آمده و در آن اشاره به پاره‌ای از حوادثی است که اغلب آن حوادث و داستانها از کتب داستانی دیگر اخذ شده‌اند و نویسنده خود نیز در پاره‌ای از داستانها به رساله‌ای که این داستان را از آن گرفته اشاره می‌کند. از صفحه ۲۲۵ تا ۵۱۰ مجموعه‌ای است از اشعار به خط حمایلی. از صفحه ۵۱۱ تا ۵۱۵ نام پاره‌ای داروها و موارد کاربرد آن آمده است. از صفحه ۵۱۸ تا ۵۶۰ ادعیه‌ای چند آمده و در ضمن آن مباحثی در سعد و نحس ایام و اوقات استخاره ذکر شده است.

خط: نسخ و شکسته، قرن سیزدهم ه. ق.، پاره‌ای از صفحات آب افتاده، و اشعار به صورت حمایلی، نسخه بر اثر صحافی ناموزون در هم، این جنگ بیاض گونه است.
کاغذ: فرنگی آهار مهره، مختلف السطور، ۵۶۸ صفحه، ۱۲۰×۴۵^{mm} .
جلد: تیماج مشکی یک لایه کوبیده، ۱۷۰×۷۵^{mm} .

(شعر - اخلاقیات)

ف/۵۸

هدایت نامه

رضا قلی خان هدایت؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه. ق.

منظومه‌ای است در پند و حکمت و اخلاق که آنها تحت حکایت‌های گوناگون آمده‌اند.

آغاز: بسمله -

طوطی جان مست مستان گشته است زانکه محو شگرستان گشته است
پایان کتاب:

خیز و سوی وجه حق میدار رو کل شیء ها لک الا وجهه
خط: نستعلیق خوش، محمد کریم، شیراز، ۱۲۵۳ ه. ق.، عناوین با مرکب قرمز.
کاغذ: فرنگی، نخودی، ۱۴ سطر کامل، ۳۵۴ صفحه، 140×90 mm.
جلد: تیماج تریاکی روشن یک لایه، لبه منگنه، 210×150 mm.

ف/۵۹

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق، محتملاً اوایل قرن سیزدهم ه. ق.، عناوین با مرکب قرمز، روی
بعضی از عبارات با مرکب قرمز خط‌کشی شده، نسخه وصالی شده، پاره‌ای
صفحات حاوی حاشیه.

کاغذ: فرنگی، الوان، ۱۴ سطر کامل، ۲۱۸ صفحه، 150×55 mm.
جلد: تیماج مشکی، یک لایه، 200×130 mm.
در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ف/۵۹
۱

(منطق)

کبری

میر سید شریف جرجانی؛ زمان تألیف: قرن نهم ه. ق.

کتابی است در منطق به فارسی و امهات منطق را برای مبتدیان فارسی زبان شرح
می‌دهد.

آغاز کتاب: بسمله - بدانکه آدمی را قوتیست درآکه که منقش گردد در وی صور اشیاء...
پایان کتاب: پس لا حجر باشد لکن حجر است پس لاشجر باشد.
پایان نسخه: قد تمت الفراع یوم الثلاثاء غره شهر رجب سنه... علی ید الکاتبه [کذا فی
النسخه] در روز جمعه در دارالسلطنه تهران.

توضیح: تاریخ کتابت این نسخه خط خورده است و قابل نقل در این فهرست نبود و آخر نسخه مهری از ابراهیم نامی دارد.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۴۱ است.

۵۹/ف

۲

(نحو - عربی)

الصمدیه

محمد بن حسین شیخ بهائی؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

صمدیه رساله معروفی است در نحو عربی که شیخ بهائی برای برادر خود عبدالصمد نوشته است و در بین طلاب مشهور است.
آغاز کتاب: بسملة - احسن كلمة يبتدأ بها الكلام و خير خبر يختتم به المرام حمدك اللهم
على جزيل...
پایان کتاب: انك انت سميع العليم . نتوسل اليك بحبيبك محمد سيد المرسلين و الائمة
المعصومين...

توضیح: این رساله در این مجموعه حاوی حواشی چندی است.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۴۵ تا ۱۰۰ است.

۵۹/ف

۳

(روانشناسی)

در ذکر قوای انسانی

نویسنده می‌گوید خداوند در وجود آدمی قوای چندی آفریده که بر حسب آن قوا افعالی از آدمی در حال بیداری سر می‌زند و نیز در حال خواب که حالت سکون حرکات قواست. این قوا موجودند و بنابر قول او آنها بر دو قسم اند: خارجی و داخلی. خارجی: قوای پنج حس: شامه، سامعه، ذائقه، لامسه و باصره و قوای داخلی نیز پنج قسم اند: قوای جاذبه، قوای مخدومه، قوای مدرکه، قوه محرکه، قوه عقلیه؛ نویسنده پس از ذکر این قوا، قوای داخلی را نیز به اجزای چند تقسیم می‌کند.

آغاز کتاب: بسمله - در ذکر قوای انسانی که حق سبحانه و تعالی آن را در وجود آدمی جهت قوام بدن آفریده...

پایان کتاب: وقت سن تمیز است تا قریب چهل سالگی که حد کمال عقول است والله اعلم بالصواب.

جای این کتاب در این مجموعه از صفحه ۱۰۱ تا ۱۰۴ است.

۵۹/ف
۴

(منطق - عربی)

حاشیه ملا عبدالله

ملا عبدالله بن حسین یزدی؛ زمان تألیف: قرن دهم ه. ق.

این رساله حاشیه‌ای است بر تهذیب المنطق تفتازانی که طلاب آن را در اوایل آموزش منطق می‌خوانند. طرز تدوین آن به صورت شرح و متن است، یعنی ابتدا قول تفتازانی می‌آید و سپس شرح آن از طریق ملا عبدالله. در این نسخه قول تفتازانی به صورت «قوله» با خط قرمز آمده است و صفحات اول این رساله حاوی حواشی چند است، ولی نسخه به پایان نمی‌رود.

آغاز کتاب: بسمله - قوله الحمد لله افتتح بحمد الله تعالی بعد البسملة ابتدا بخیر الکلام و اقتداء...

پایان نسخه: کل وضع الاخر لعدم امتناع الخلو بینهما و مانعة الخلو بالعکس و اما الحقیقه مما اشتملت.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۰۷ تا آخر مجموعه است.

۶۰/ف

(شعر)

دیوان وحشی بافقی

کمال‌الدین وحشی بافقی؛ زمان تألیف: قرن دهم ه. ق.

این نسخه دیوان وحشی که بسیار نفیس است شامل مثنوی، قصاید، قطعات، دوبیتی‌ها و اشعار دیگر اوست بدین شرح:

از صفحه ۱ تا ۳۱ مثنوی :

آغاز: خامه برآورد صدای صریر بلبل از خلد برین زد صفیر
پایان: آنکه ترا مایه جان می دهد آنچه طلب می کنی آن می دهد

از صفحه ۳۳ تا ۹۰ مثنوی عرفانی معروف وحشی:

آغاز: الهی سینه‌ای ده آتش افروز در آن سینه دلی وان دل همه سوز
پایان: اگر چه صد نوا خیزد از این چنگ چو نیکو بنگری باشد یک آهنگ
از صفحه ۹۱ تا ۱۷۸ ایضاً مثنوی دیگر:

آغاز: زهی نام تو سر دیوان هستی ترا بر جمله هستی پیش دستی
پایان: قبول خاص و عامش ساز یارب به خاطرها مقامش ساز یارب
از صفحه ۱۷۹ تا ۳۲۰ قصاید و قطعات و دوبیتی و مراثی بدون رعایت ترتیب
حروف آخر قوافی، که در ضمن آنها نام پاره‌ای از ممدوحان وحشی نیز نقل شده
است مثل شاه طهماسب اول در این بیت:

شاه طهماسب خسرو عادل که ز شاهان کسش ندید عدیل
از صفحه ۳۲۱ تا ۴۵۰ غزلیات وحشی با مراعات ترتیب حروف آخر قوافی:

آغاز: ای سرخ گشته از تو به خون روی زرد ما

ما را ز درد کشته و غافل ز درد ما

پایان: وحشی‌ام طوطی از پس آینه بخت

دایم از شکر عطای تو به شکرخواهی

پایان: تمت الغزلیات فی تاریخ شهر ذی الحجة الحرام سنه ۱۰۶۳ ه.ق.

از صفحه ۴۵۱ تا ۴۵۸ رباعیات:

آغاز:

می خواست فلک که تلخکامم بکشد ناکرده می طرب به جامم بکشد
پایان:

بلقیس اگر به ملک جاویدان شد جاوید تو مانی ای سلیمان زمان
از صفحه ۴۵۹ تا ۴۷۲ ترکیب بند:

آغاز: ساقی بده آن باده که اکسیر وجود است

شوینده آرایش هر بسود - تسبیح است

پایان: حاشالله که وفای تو فراموش کند

سخن مصلحت آمیز کسان گوش کند

از صفحه ۴۷۳ تا ۴۹۶ هجویات:

آغاز: ای ننگ تمام کفش دوزان

ضایع ز تو نام کفش دوزان

پایان: چه با فیض است زو نبود جدا فیض

طلب تاریخش از حمام با فیض

پایان نسخه: تمت الكتاب بعون الملك الوهاب فی تاریخ شهر محرم الحرام سنه ۱۰۶۴ ه.ق.

در پشت صفحه عنوان این نسخه یادداشتی به خط و امضای احمد گلچین

معانی در معرفی این نسخه آمده که عیناً بدین شرح درج می‌گردد:

«این نسخه نسبت به نسخ چاپی اضافات ذیل را دارد. مثنوی ناظر و منظور در نسخ

چاپی تا این بیت آمده است:

مجو وحشی وفا از مردم دهر که کار شهد ناید هرگز از زهر

و در این نسخه بعد از بیت مزبور، ۴۶ بیت دیگر با یک قطعه هفت بیتی شامل تاریخ

منظومه اضافه است. قصاید نسخه‌های چاپی ۳۹ و اینجا ۴۲ است.

ترکیبات نسخه‌های چاپی ۲ و اینجا ۹ است.

قطعات نسخه‌های چاپی ۱۴ و اینجا ۳۴ است. (این ۱۴ قطعه در چاپ اول است

چاپ دوم یک قطعه هم ندارد).

غزلیات نسخه‌های چاپی ۲۵۶ و اینجا ۳۵۲ است.

ترجیع بند نسخه‌های چاپی ۱ و اینجا ۱ است. (پنج بند از این ترجیع را نسخ چاپی

کم دارد).

مسدس نسخه‌های چاپی ۲ و اینجا ۲ است.

و باز سه مثنوی این نسخه علاوه دارد بدین شرح: پنجاه و دو بیت در هجو کفش دوز

که آخر آن افتاده است، سیصد و بیست و دو بیت متضمن وصف حال شاعر در

مدح غیاث‌الدین میرمیران که آغاز آن افتاده است، پنجاه بیت در تعریف حمام که

بانی آن از خاندان شاه نعمة‌الله بوده و این مثنوی خیلی خوب گفته شده است. امید

می‌رود ... برای دوست بزرگوار و دانشمند جناب آقای عبدالحسین خان بیات

مدظله بمبلغ هشتاد تومان خریداری کردم. احمد گلچین معانی ۱۳۳۷/۱۲/۱۶.
خط: نستعلیق، خوش، قرن یازدهم ه.ق.، دارای ۶ سرلوح در (ابتدای هر قسمت):
زر و قرمز و لاجورد، ابیات در جدول زر و لاجورد، صفحات هر قسمت کمنددار،
زیر سطور طلااندازی، دندان موشی، پاره‌ای صفحات آب افتاده، وصالی شده،
نسخه با صحافی مجدد.

کاغذ: دولت آبادی، ۱۹ سطر کامل، ۴۹۶ صفحه، $۱۴۵ \times ۶۵ \text{ mm}$.

جلد: شبرو، مقوایی، تریاکی، جدید، $۲۲۰ \times ۱۱۰ \text{ mm}$.

ف/۶۱

(اسطرلاب)

شرح بیست باب در معرفت اسطرلاب

شارح: عبدالعلی بن محمد البیرجندی؛ زمان تألیف: قرن ۱۰ ه.ق.

کتاب بیست باب در معرفت اسطرلاب از خواجه نصیرالدین طوسی به گفته
شارح «چون آن حضرت در تحریر قواعد این کتاب نوعی اختصار فرموده و بر تبیین
مهمات مسائل اقتصار نموده گاهی بخاطر این بی بضاعت خطور می نمود که بجهت
تنقیح عبارات و توضیح اشارات هم بزبان فارسی شرحی ترتیب نماید که هم
مبتدی و هم منتهی از فواید مضامین آن مستفیض گردند». در ذیل این مطلب
بیرجندی شروع به نقل اقوال خواجه می کند و به شرح و تحلیل های آنها می پردازد.
آغاز کتاب: بسمله و به ثقتی - فاتحه خطاب در هر باب و خاتمه مقال در هر حال سپاس و
ستایش...

پایان کتاب: این است تمامی سخن در معرفت اسطرلاب والله اعلم بالصواب بغایت رسید و
باتمام انجامید.

پایان نسخه: در معرفت قواعد خط اسطرلاب در سیم ماه محرم الحرام سید احقر الانام
محمد کربلایی حسنخان سبزواری بی سرانجام در ارض اقدس مشهد الرضا علیه آلاف التحية
والسّلم ۱۲۳۳.

خط: نستعلیق، محمد کربلایی حسنخان سبزواری، سنه ۱۲۳۳ ه.ق.، مشهد الرضا،

عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از عبارات و متن اصلی و اشکال و جداول با

مرکب قرمز خط‌کشی، در پاره‌ای از صفحات جای شکل یا جدول خالی و جدول و شکل نیامده است.

کاغذ: فرنگی، ۱۸ سطر کامل، ۲۴۷ صفحه، $۱۳۰ \times ۶۰ \text{ mm}$.

جلد: تیماج مشکی یک لایه، ساده، $۲۰۰ \times ۱۲۰ \text{ mm}$.

ف/۶۲

(حکمت عملی - اخلاق)

اخلاق ناصری

محمد بن محمد نصیرالدین طوسی؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

آن طور که خواجه در مقدمه می‌گوید شبی در مجلس ناصرالدین بزرگ اسماعیلی در قهستان صحبت از طهارة الاعراق ابن مسکویه می‌رود و آن بزرگ یعنی ناصرالدین عبدالرحیم بن ابی منصور از خواجه می‌خواهد تا آن را به فارسی برگرداند پس خواجه آن را، یعنی طهارة الاعراق را به فارسی برمی‌گرداند که در تهذیب اخلاق است و به آن نیز دو باب یکی در تدبیر منزل (که قواعد درباره خانواده است) و دیگری در سیاست مدن (که آیین ملکداری است) اضافه می‌کند و سپس به نام ناصرالدین رئیس اسماعیلی این کتاب را اخلاق ناصری نام می‌گذارد. خواجه نصیر این کتاب را ابتدا به ناصرالدین اهدا می‌کند و پس از آن که به دربار هلاکو خان مغول می‌رود با اندک تغییری در مقدمه، آن را به پادشاه مغول عرضه می‌نماید. در این کتاب خواجه مباحث سه قسمت حکمت عملی ارسطو را می‌آورد، یعنی تهذیب اخلاق، تدبیر منزل و سیاست مدن.

آغاز کتاب: بسمله و به ثقتی - حمد بیحد و مدح بیعد لایق حضرت عزت مالک الملکی باشد که همچنانکه...

پایان نسخه: ششم تکبر هفتم استهزاء هشتم عذر نهم ضیم دهم طلب نفایسی که از عزت...

خط: نستعلیق خوش، دو قلم، احتمالاً سده ۱۳ ه.ق.، عناوین با مرکب قرمز،

پاره‌ای از صفحات مجداول: زر، سیاه، حواشی پاره‌ای صفحات در جدول زر،

وصالی شده، نسخه در پایان ناتمام، دو قلم نسخه به ظاهر یکی متمم دیگری است.

کاغذ: فرنگی، ۱۷ سطر کامل، ۳۳۱ صفحه، $۱۵۵ \times ۷۰ \text{ mm}$.

جلد: مقوایی رویه کاغذی، الوان، فرسوده، عطف تیماج تریاکی روشن،
۲۱۰×۱۱۵^{mm}.

(مطالب گوناگون)

ف/۶۳

مجموعه

خط: نستعلیق و شکسته، علی اکبر، قرن ۱۴ ه. ق.، از صفحه ۶۸ تا ۶۶ اشعاری از
عبدالله رحیم عارف.

کاغذ: فرنگی الوان، ۱۱ سطر کامل، ۲۳۷ صفحه، ۱۴۰×۸۰^{mm}.

جلد: مقوایی، رویه کاغذی الوان، عطف تیماج تریاکی، ۲۱۵×۱۳۵^{mm}.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

(عرفان)

ف/۶۳
۱

لوايح

عبدالرحمن جامی؛ زمان تألیف: قرن نهم ه. ق.

این رساله‌ای است مسمما به لوايح که بنا به قول نویسنده «رساله‌ایست در بیان
معارف و معانی که بر الواح اسرار و ارواح ارباب عرفان و اصحاب ذوق و وجدان
لایح گشته با عبارت لایقه». جامی در بیست و شش لایحه، مسائل عرفانی را در این
کتاب به بحث می‌گذارد و در آن اشاراتی به آرای دیگران نیز می‌کند.
آغاز کتاب: بسمله - ربّ وفقنا للتکمیل و التتمیم لاحصى ثناء علیک کیف و کل...
پایان کتاب:

مرغ غم او به حيله شد ما را رام خاموش که مرغ رام را رم ندهی
پایان نسخه: تمت الكتاب بعون... من شهر جمادی الثانی حرّره الاحقر علی اکبر غفرذنوبه و
ستر عیوبه در طهران ۱۳۰۴ ه. ق.

در این رساله اشعار داخل پراکنده گذاشته شده است
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۶۵ است.

ف/۶۳
۲

(پند)

پند نامه

شیخ فریدالدین عطار نیشابوری؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

این نسخه به آغاز دارای مقدمه‌ای است در احوال شیخ فریدالدین به نثر (از صفحه ۶۹ مجموعه تا اوایل صفحه ۷۸)؛ بعد از آن پندنامه عطار می‌آید در این پندنامه عطار ابتدا به حمد خدا و نعت رسول می‌پردازد و بعد مناجات می‌کند و سپس نامه خود را آغاز می‌کند.

آغاز نسخه: بسمله - ذکر شیخ فریدالدین عطار علیه الرحمة و هو محمد...
پایان کتاب:

رحمت حق باد بر روح کسی کین نصایح را بخواند او بسی
جای آن در این مجموعه از صفحه ۶۹ تا ۱۵۹ است.

ف/۶۳
۳

(شعر)

رباعیات باباطاهر

باباطاهر همدانی؛ زمان تألیف: قرن پنجم ه.ق.

در این نسخه رباعیات باباطاهر به خط حمایلی آمده است.
آغاز رباعیات:

ز کشت خاطر من جز غم نروئی ز باغم جز گل ماتم نروئی
پایان رباعیات:

من از روز ازل طاهر بزادم از آنرو نام باباطاهرستم
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۶۰ تا ۱۷۱ است.

ف/۶۳
۴

(شعر)

ترجیع بند هاتف

هاتف اصفهانی، زمان تألیف: قرن دوازدهم ه.ق.

این ترجیع‌بند که از اشعار بسیار معروف توحیدی است در این رساله به صورت کامل آمده است.

آغاز ترجیع‌بند:

وی نثار رخت همین و همان

ای فدای تو هم دل و هم جان

پایان ترجیع‌بند:

که همین است سرّ آن اسرار

پی بری گر برآزشان دانی

وحده لا اله الا هو

که یکی است و هیچ نیست جز او

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۷۲ تا ۱۷۹ است.

توضیح: از صفحه ۱۸۰ تا ۱۸۳ اشعاری چند از هاتف آمده با پایان «قد تم اشعار هاتف علیه الرحمه بید این عبد مذب علی اکبر» و از صفحه ۱۸۴ اشعاری از مرحوم عبدالله رحیم عارف در اداره نظام وظیفه مشهد برای آقای درم‌بخش گفته شده است.

(عرفان)

ف/۶۳
۵

زاد السالک

ملاحسن فیض کاشانی؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

ملاحسن فیض می‌گوید که روح انسانی مسافری است و باید از مبدأ جهل حرکت کند و به منتهای شناسایی که کمال حقیقی است برسد. در این سلوک مثل هر سفری او را حاجت به زاد راه است من این رساله را به عنوان زاد راه پرداختم و به نزد سُلّاک آوردم.

آغاز: بِسْمِ اللَّهِ - الحمد لله و سلامه علی عباده الذین اصطفی و بعد از کیفیت راه حق پرسیده ...

پایان کتاب:

به که دل در خانه و دکان نهم

در غرور این هوس گر جاندهم

پایان نسخه: وارث علوم الائمه الهادین صلوات الله علیهم اجمعین مولانا محسن کاشی فی

شهر جمادی الاول ۱۳۰۴. (ر.ک: حاشیه صفحه ۱۹۵).

در دو صفحه آخر مطالب در حواشی آمده است.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۸۵ تا ۱۹۵ است.

ف/۶۳
۶

(سیاسی - انتقاد)

رساله مجدیه

مجدالملک حاج محمدخان سینکی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

این کتاب که به مناسبت لقب مؤلف به رساله مجدیه معروف است، به وضع حکومت در دوره ناصرالدین شاه قاجار انتقاد کرده و چون خود از بزرگان دولت بوده و معایب دستگاه خوب را می‌شناخته قولش در نزد اهل فضل مسموع افتاده است و آن یکی از نخستین کتابهای انتقادی از حکومت قاجارهاست. آغاز: بسمله -

من گنگ خواب دیده و عالم تمام کر
من عاجزم ز گفتن و خلق از شنیدنش
پایان: و نسخ فتاوی نفس و آسایش رعیت و آبادی مملکت تا در میانه خواسته کردگار
چیست تم بالخیر... علی اکبر شهر جمادی الثانی ۱۳۱۰.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۹۶ تا ۲۳۷ است.

ف/۶۴

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نسخ، با دو قلم نسبتاً خوش، احتمالاً قرن ۱۳ ه.ق.، حواشی نستعلیق، پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز، صفحات، حاوی حواشی.

کاغذ: فرنگی آهار مهره، ۱۷ سطر کامل، ۱۰۴ صفحه، $۱۴۰ \times ۶۰ \text{ mm}$.

جلد: تریاکی یک لایی، کوبیده، عطف پاره، جدا شده از نسخه، $۲۱۰ \times ۱۵۵ \text{ mm}$.

توضیح: از صفحه ۸ تا ۱۱ و بعد حواشی صفحات ۱۴ تا ۹۴ و ایضاً متن صفحات ۹۵ تا ۱۰۳ در فن کیمیاگری است و ظاهراً محشی آنها همان است که حواشی مفاتیح الکنوز را تحریر کرده است.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۶۴/ف
۱

(کیمیا)

مفاتیح الكنوز

این کتاب که از آغاز و انجام افتادگی دارد، کتابی است به فارسی در علم کیمیا که فقط چند برگه از آن باقی مانده است. و آن باقیمانده حاوی قسمتی از مفتاح کنز پنجم و همه مفتاح کنز ششم و باز پاره‌ای از مفتاح کنز هفتم است که بنا بر قول مؤلف (در صفحه ۷) مفتاح کنز هفتم آخر کتاب «مفاتیح الكنوز» است. در حواشی این رساله مطالبی در باره کیمیا آمده که به ظاهر توضیحات متن است. آغاز نسخه: ... ماه که آفتاب در سرطان و اسد و سنبله بود آن مایع را اگر آب صافی باشد... پایان نسخه: و خدایتعالی دشمن روزگار آن کس که بداند و کشف کند... جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۸ است.

۶۴/ف
۲

(کیمیا - شعر)

مخزن الحکمت

(= مخزن الحکمة)

اسمعیل کوفی

این نسخه که در پایان افتادگی دارد منظومه‌ای است به فارسی در علم کیمیا که اسمعیل کوفی (ر.ک: صفحه ۱۹) آن را در نه باب سروده بدین شرح: باب اول: انواع کانی؛ باب دوم: آلات این فن؛ باب سوم: ازواج؛ باب چهارم: تکلیس احجار و اجساد؛ باب پنجم: تشمیع؛ باب ششم: صنعت حل؛ باب هفتم: شرح عقدها؛ باب هشتم: تصعید اجساد و احجار؛ باب نهم: چهار نوع آب (ر.ک: ابیات صفحه ۲۰). آغاز نسخه: بسمله -

کلید گنج دل نام خداوند

بود نزد حکیمان هنرمند

پایان نسخه:

دو از زر کن و را بفروش بی بیم

یکی گر افکنی بر پانزده سیم

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۳ تا ۹۴ است.

ف/۶۵

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نسخ، سنه ۱۲۰۹ ه. ق.، عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی.

کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۱۷۴ صفحه، $۱۵۰ \times ۷۵ \text{ mm}$.

جلد: تیماج کوبیده مشکی، یک لایی، لبه منگنه، ترنج و نیم ترنج، $۲۲۰ \times ۱۴۰ \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ف/۶۵
۱

(اسب شناسی)

علاج خیل

این کتاب در معالجه و مداوای بیماریهای اسبان در شصت باب آمده است و عناوین ابواب در ابتدای نسخه مندرج است.

آغاز کتاب: بسمله - حمد بیحد و مدح بی‌عد حضرت حکیم علی‌الاطلاق را که کلّ دل خواص ...

پایان کتاب: فلولا انه كان من المحسنين للبت في بطنه الى يوم يبعثون والله اعلم و احکم تمت الكتاب بعون الملك الوهاب.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۶۹ است.

ف/۶۵
۲

(اسب شناسی)

خیل نامه

این کتاب در شناخت اسبان و امراض و معالجه آنان در چهل باب است که عناوین ابواب در ابتدای نسخه مندرج است.

آغاز کتاب: افضل جزایل نعما و اجزل فواضل الاء که از حضرت عزة جلّ و علا...

پایان کتاب: و عایشه صدیقه رضی الله عنها با یکدیگر دویده آمده و باین سخن کتاب بآخر رسید تبرکاً و تیمناً و باسمهما... و السلم تسليماً کثیراً کثیر.

پایان نسخه: فی يوم السبت سنه من شهر رمضان المبارک تسعة و مائتان بعد الالف من هجرة النبویة سنه ۱۲۰۹.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۶۹ تا ۱۷۴ است.

از اواسط صفحه ۱۷۴ دعایی از حضرت امیر (ع) در باره اسبان است که خود آن حضرت آن دعا را به گردن دلدل بسته بود و دعا به پایان نیامده نسخه پایان پذیرفته است.

ف/۶۶

(ادبیات)

کلیات سعدی

مصلح بن عبدالله سعدی؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

این نسخه کلیه آثار سعدی را در متن و حاشیه خود آورده است: از صفحه ۱ تا ۶ شرحی است از جامع کلیات سعدی که در سال ۷۳۴ ه.ق. به جمع آن پرداخته است؛ از صفحه ۶ تا ۱۳ «رساله اول در تقریر دیباچه»؛ از صفحه ۱۳ تا ۱۶ «مجلس اول»؛ از صفحه ۱۶ تا ۲۰ «مجلس دوم»؛ از صفحه ۲۰ تا ۲۳ «مجلس سوم»؛ از صفحه ۲۳ تا ۲۹ «مجلس چهارم»؛ از صفحه ۲۹ تا ۳۹ «مجلس پنجم»؛ از آخر صفحه ۳۹ تا ۴۲ «در سؤال صاحب دیوان»؛ در صفحه ۴۲ «سؤال مولانا سعدالدین نظری» به شعر؛ در انتهای صفحه ۴۲ تا ۴۵ «رساله عقل و عشق» به نثر؛ از وسط صفحه ۴۵ تا ۵۴ «رساله نصیحة الملوک»؛ از صفحه ۵۴ تا ۵۹ «رساله انکیانو (به زر)»؛ از صفحه ۵۹ تا ۱۸۹ گلستان (در متن و حاشیه)؛ از صفحه ۱۹۰ تا ۳۶۷ بوستان (بوستان)؛ از اواسط صفحه ۳۶۷ تا ۳۸۰ قصاید عربی؛ از اواسط صفحه ۳۸۰ تا ۳۸۲ مثلثات؛ از صفحه ۳۸۲ تا ۳۸۷ ملتمعات؛ از صفحه ۳۸۷ تا ۴۳۱ قصاید فارسی؛ از صفحه ۴۳۱ تا ۴۴۰ مرثی؛ از صفحه ۴۴۰ تا ۴۵۰ ترجیعات؛ از صفحه ۴۵۰ تا ۶۲۳ طبییات یا بدایع؛ از صفحه ۶۲۳ تا ۶۶۰ خواتیم؛ از صفحه ۶۶۰ تا ۶۸۳ غزلیات قدیم؛ از صفحه ۶۸۳ تا ۷۲۹ صاحبیه؛ از صفحه ۷۳۰ تا ۷۳۷ «خات» (=)

لغویات)؛ از صفحه ۷۳۸ تا ۷۵۱ هزلیات (در سه مجلس)؛ از صفحه ۷۵۲ تا ۷۶۴ رباعیات؛ از صفحه ۷۶۴ تا ۷۶۸ فردیات.

آغاز کلیات: بسمله - شکر و سپاس معبودی را جل جلاله که آفریننده مخلوقات است و روزی...

پایان کلیات:

گر عنایت کند در آخر کار دولت آن دولت است و کار آن کار

خط: نستعلیق خوش، متن و حاشیه، غزه شهر مبارک ربیع الاول ۹۵۳. ه. ق.، عناوین با مرکب لاجورد و زر، مجدول: زر و سیاه، جدول بین مصاریع زر، جدول خارجی زر و لاجورد، اشعار همگی داخل دو جدول، حواشی به خط حمایلی بین جدول بیرونی و جدول دور اشعار، دو صفحه اول با سر لوحه زر، بنفش و قرمز، بین سطور طلاندازی، دندان موشی، در کمند این دو صفحه فهرست کلیات در متن زر با مرکب سفید، عنوان هر کتاب در پیشانی لاجورد و زر با مرکب سفید، حاوی گوشه‌های گل و بوته در مثلث‌های حواشی، نسخه وصالی شده.
کاغذ: دولت آبادی، ۱۱ سطر کامل، ۷۶۸، صفحه، $170 \times 100 \text{ mm}$.
جلد: تیماج مقوایی ماشی، منگنه، ترنج و نیم ترنج، $220 \times 145 \text{ mm}$.

ف/۶۷

(دینی)

ترجمه عیون اخبارالرضا

محمد باقر اصفهانی مسجد شاهی معروف به آقا نجفی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه. ق.

اصل کتاب عیون اخبارالرضا از ابن بابویه قمی است. این کتاب که ترجمه آن است از آغاز و انجام افتادگی دارد، مترجم آن احتمالاً شیخ محمد باقر اصفهانی مسجد شاهی معروف به آقا نجفی است. (ر.ک: خانبابا مشار، فهرست کتابهای چاپی فارسی، ج ۲، صفحه ۲۵۹۰).

آغاز نسخه: باب بیست و هشتم در ذکر اخبار متفرقه که از امام رضا علیه التحیه و الثنا...
پایان نسخه: ... از فاتحه الکتاب یا نه آنحضرت فرمودند آری حضرت رسول صلی الله علیه و اله و سلم.

خط: نستعلیق خوش، محتملاً قرن سیزدهم ه.ق.، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی.

کاغذ: فرنگی، الوان، ۲۲ سطر کامل، ۲۸۶ صفحه، 155×90 mm.

جلد: تیماج تریاکی روشن مقوایی، لبه منگنه، با ترنج و نیم‌ترنج، 220×150 mm.

(نامه‌ها)

ف/۶۸

مکاتیب

ابوالحسن یغما (محتملاً)؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

در این نسخه مکتوباتی آمده که بنا بر حاشیه صفحه ۷۰ می‌بایست کاتب آنها میرزا ابوالحسن یغما باشد. در این مکاتیب شرح حال میرزا عبدالوهاب نشاط اصفهانی و حمله روس‌ها به ایروان و نخجوان به فرماندهی کداویچ و شکست آنها به وسیله عباس میرزا نایب السلطنه آمده است. در بیان جنگ‌های ایران با روسیه تزاری به نام میرزا حسین خان سردار بیگلربیگی برمی‌خوریم که همان میرزا حسین خان سردار ایروانی قزوینی است. از صفحه ۵ تا ۱۲ به خط حمایلی دو نامه آمده که ملصق به این مکاتیب شده و به آخر نیز دو نامه دیگر است که آن هم با خط حمایلی و کاغذی غیر کاغذ متن الحاق به این رساله شده است.

آغاز کتاب: هو الله تعالی شأنه، ربّ اشرح لی صدری و یسر لی امری و احلل عقدة من

لسانی...

پایان کتاب: چراغ دولت روزافزون افروخته و جان بدخواهان در شعله قهر سوخته باد الامر

الاشرف الاعلی ...

خط: شکسته خوش، دو قلم، قرن سیزدهم ه.ق.، جای عناوین سفید است و به

ظاهر کاتب قصد داشته آنها را با مرکب دیگر کتابت کند.

کاغذ: فرنگی الوان، زرافشان، ۱۵ سطر کامل، ۱۰۶ صفحه، 150×80 mm.

جلد: تیماج مشکی مقوایی، با ترنج و سر ترنج، لبه منگنه، 210×130 mm.

۶۹/ف

(شعر)

دیوان سلمان ساوجی

سلمان بن محمد سلمان ساوجی؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

این نسخه که از آغاز و انجام افتادگی دارد شامل قصاید، غزلیات، ترجیع بند، قطعات، رباعیات و مفردات سلمان ساوجی، بدون رعایت حروف تهجی است.
آغاز نسخه:

ای ز فیض خاطرت آب سخن کوثر ذهاب وی ز ابر همتت باغ امل طوبی نما
پایان نسخه:

اگر چه مصیبت عظیم است لیکن چه تدبیر باشد تو جاوید مانی
خط: نستعلیق بد، عناوین با مرکب قرمز، جدول دور: قرمز، جدول بین مصاریع قرمز، آب افتاده، اوراق.

کاغذ: دولت آبادی، فرسوده، ۲۴ سطر کامل، ۲۴۶ صفحه، ۱۹۰×۹۵^{mm}.
جلد: تیماج تریاکی مقوایی، تریج و نیم تریج (از بین رفته)، ۲۱۰×۱۳۵^{mm}.

۷۰/ف

(تاریخ - سفرنامه)

چهار فصل

(کتاب روزنامه سفر فرنگستان)

عبدالفتاح بن نجفعلی گرمرودی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

این کتاب سفرنامه حسین خان آجودان باشی از رجال معروف دوره محمد شاه قاجار است که به امر شاه در تاریخ ۱۲۵۴ ه.ق. به همراهی و منشی‌گری عبدالفتاح گرمرودی به سه کشور نمسا (اتریش)، انگلیس و فرانسه رفته است. این نسخه مشتمل بر یک مقدمه، چهار فصل و یک خاتمه بدین شرح است: مقدمه: در بیان اوضاع منازل عرض راه؛ فصل اول: وقایع اوضاع ممالک عثمانی؛ فصل دوم: اوضاع دولت روم ایلی؛ فصل سوم: اوضاع دولت فرانسه؛ فصل چهارم: اوضاع ولایت انگریز (انگلیس).

آغاز کتاب: بسمله -

آسمان گرچه بتماشای جهان مشتاقست گرد آفاق نگردد که در این اوراقست
خداوندی را بنده‌ایم و کردگاری را پرستنده که دارنده جهان است و داننده نهان ...
پایان کتاب: یکصد و سی و هشت ملیان و چهارصد و نود هزار فرنک، قشون پنج هزار و
هفتصد و هشتاد نفر.

خط: نسخ خوش، احمد بن محمد هاشم، ۱۲۵۹ ه.ق.، نسخه به دستور عبدالفتاح
گرمرودی تحریر شده، پاره‌ای عبارات با مرکب قرمز، جدول دور سطور: زر و
لاجورد، جدول بیرونی سیاه، زر، دارای یک سرلوح بنفش، زر و قرمز، صفحات
اول و دوم کمنددار با گل و بوته زر، پاره‌ای از صفحات حاوی حواشی با مرکب
قرمز.

کاغذ: فرنگی، ۱۲ سطر کامل، ۴۷۹ صفحه، $۱۵۰ \times ۸۵ \text{ mm}$.
جلد: تیماج مشکی مقوایی، ترنج زر، منگنه دار، $۲۲۰ \times ۱۴۰ \text{ mm}$.
توضیح: این کتاب چاپ شده است.

(پزشکی)

۷۱/ف

قرباذین

عباس بن محمد حسین قاجار؛ زمان تألیف: ۱۳۰۳ ه.ق.

این قرباذین شامل داروهای مختلف و خواص آنهاست که برای درمان
بیماریهای گوناگون به کار می‌رود. نویسنده در این کتاب بعد از آوردن فهرست
الفبایی داروها به بحث در باره خواص هر کدام از آنها پرداخته و باب سموم و
تریاقات را به صورت رساله‌ای جداگانه در آخر رساله در سه باب آورده است: باب
اول: در سمومات معدنی؛ باب دوم: در سمیات نباتی؛ باب سوم: در سمیات
حیوانی.

آغاز نسخه: از حفظ صحت ابدان حیّه و ازاله مرض از آن کنند و حکمای ... (ر.ک: صفحه ۲).
پایان کتاب: باین قسم که یک خردل را در دویت پنجاه الی هزار جزء آب حل نموده
تغسیل و قطور نمایند.

خط: شکسته نسبتاً خوش، کاتب: نویسنده، تاریخ کتابت ۲۱ ماه شعبان ۱۳۰۳ ه.
 ق.، ابتدای نسخه حاوی جدول اسامی داروها و به آخر نسخه حدود ۵ صفحه
 داروهای کاربردی و مقدار مصرف آنها اضافه شده است.
 کاغذ: فرنگی، ۱۸ سطر کامل، ۲۱۴ صفحه، $180 \times 95 \text{ mm}$.
 جلد: تیماج تریاکی مقوایی، منگنه، ترنج کوبیده، $210 \times 150 \text{ mm}$.

۷۲/ف

(نامه‌ها)

منشآت قائم مقام فراهانی

میرزا ابوالقاسم قائم مقام فراهانی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه. ق.

این نسخه دارای مقدمه‌ای است از صفحه ۱ تا اواسط صفحه ۶ که در آن رضا الحسینی تفرشی کاتب نسخه می‌گوید که فرهاد میرزا قاجار او را برمی‌گمارد تا «رسایل و مفاوضات و فرامین و نامجات و حکایات بهجت انگیز و نوادر طیبیت آمیز» از سید میرزا ابوالقاسم قائم مقام را در این مجموعه گرد آورد و او بدین امر اقدام می‌کند و سی و چهار نامه از قائم مقام فراهانی را در این نسخه می‌آورد. نامه‌های قائم مقام از صفحه ۶ شروع می‌شود و تا آخر نسخه می‌آید.
 آغاز نسخه: بسمله - بعدالحمد و الصلوة علی سیدنا محمد و خاتم النبیین و علی اولاده ... اینکه حقیر سراپا تقصیر و روسیاه بارگاه کبریا اعنی الرضا الحسینی تفرشی کاتب ... پایان کتاب: و شمر با این طینت و نهاد گسیل ندارد که پیمانه احسان را وارون و دیگ کرم را واژگون سازد العاقبة بالعافیه تمت.

خط: نستعلیق نسبتاً خوش، رضا حسینی تفرشی، قرن سیزدهم ه. ق.، در پاره‌ای صفحات حواشی با مرکب آبی، عناوین با مرکب مشکی با خط نسبتاً درشت، صفحه اول و آخر افتاده و بازنویسی شده.
 کاغذ: فرنگی، ۱۷ سطر کامل، ۸۲ صفحه، $150 \times 80 \text{ mm}$.
 جلد اصلی از بین رفته و جلد جدید الحاقی، گالینگور قرمز، درون جلد کاغذ طلایی، روی جلد علامت شیر و خورشید و عنوان «وزارت راه بنگاه راه‌آهن دولتی ایران...» درج شده است، $220 \times 150 \text{ mm}$.

۷۳/ف

(حقوقی - معاملات)

بیع نامه

این نسخه رساله‌ای است در شرح معاملات قریه آشناخور از قری و بلوک سرلک بختیاری به انضمام بعضی مزارع و باغها و پاره‌ای از خانه‌های میان ده که در سال ۱۲۷۸ ه. ق. مالکین املاک فوق ورثه مرحوم اسدالله خان آشناخوری آنها را به فروش رسانده‌اند. در این نسخه شرح انتقالات شرعی این املاک آمده و از صفحه ۱ تا اوایل صفحه ۱۵ شرح معاملات و بعد از اوایل صفحه ۱۵ تا ۳۰ محاسبات قریه مزبور با اعداد سیاقی ثبت شده است همچنین در سه صفحه پایان کتاب سه شخص: آخوند ملا زین العابدین و آقا میرزا محمدرضا و سومی با مُهر ابوالقاسم، صحت این معاملات را تصدیق کرده‌اند.

آغاز کتاب: بسمله - منظور از نگارش این اوراق شرح معاملات قریه آشناخور...

پایان کتاب: کتبه العبد الحقیر الجانی... فی الخامس من شهر شعبان المعظم من شهر سنه ثمان و سبعین و ماتین بعد الف.

خط: شکسته نستعلیق (بخش محاسبات به خط سیاق)، محتملاً ابوالقاسم، سنه ۱۲۷۸ ه. ق.، سر لوحه: زر و لاجورد و قرمز و سیاه، صفحات مجدول: زر و لاجورد و سیاه، جدول بیرونی: زر و سیاه، چنانکه گذشت به آخر بیع نامه سه صفحه آخر صحت معامله با قلم شهود آمده است.

کاغذ: فرنگی الوان، ۸ سطر کامل، ۳۳ صفحه، $۱۶۵ \times ۹۵ \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی روشن، یک لایی، $۲۲۰ \times ۱۴۵ \text{ mm}$.

۷۴/ف

(داستان - فارسی)

صد حکایت کوچک برای اطفال

مترجم: ابوالمکارم؛ زمان ترجمه: ۱۳۰۹ ه. ق.

این کتاب دارای صد داستان کوتاه آموزنده برای کودکان است در مطالب گوناگون مانند اعتقاد و ایمان به خدا، صبر و استقامت، تمرین - ممارست،

مسافرت، مرگ ... بنا بر قول نویسنده، این داستانها از طریق ترجمه فراهم آمده است.

آغاز کتاب: یک عیسوی جوان در خانه یکی از بت پرستان بسر برده و اغلب اوقات... پایان کتاب: عمل نیکی که میتوانی در این دنیای فانی بجای آوری اسباب دستگیری تو نزد واجب‌الوجود خواهد بود.

خط: شکسته خوش و نسخ، ماه صفر سال ۱۳۰۹ ق.، زیر عناوین داستانها با مرکب مشکی خط‌کشی شده.

کاغذ: فرنگی، ۱۳ سطر کامل، ۱۱۷ صفحه، $۱۶۵ \times ۸۵ \text{ mm}$.

جلد: مقوایی با روکش مخمل آبی روشن، حاشیه منگنه گل و بوته، ترنج و نیم ترنج، عطف کتاب آب افتاده، $۲۱۰ \times ۱۳۵ \text{ mm}$.

۷۵/ف

(سفرنامه)

روزنامه سفر ناصرالدین شاه به روسیه

ناصرالدین شاه قاجار؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ق.هـ.

در این نسخه آمده که ناصرالدین شاه سفر خود را به اروپا از روسیه آغاز می‌کند. در این سفرنامه جریان مسافرت او در روسیه به وقت آغاز مسافرت اروپا به تفصیل می‌آید. این سفر روسیه ۸ روز طول کشیده است و چنانکه در نسخه آمده ناصرالدین شاه در ۱۱ شهر ربیع الاول برای این سفر در انزلی به کشتی نشسته است و روز هشتم سفر از روسیه خارج می‌شود. به ظاهر باید این سفر دوم ناصرالدین به اروپا باشد. آغاز کتاب: سرکار اعلیحضرت اقدس همایون بتاريخ ۱۱ شهر ربیع الاول در انزلی سوار کشتی قسطنطنین شده...

پایان کتاب: مادام توقف روسیه از هر جهة بذات همایون زیاد خوش گذشت و قرار شد که در مراجعت هم از قفقاز تشریف فرمای رشت بشوند.

خط: شکسته نستعلیق خوش، اواخر قرن سیزدهم ق.هـ.، ساده.

کاغذ: فرنگی، ۱۴ سطر کامل، ۹ صفحه، $۱۶۰ \times ۷۵ \text{ mm}$.

جلد: فاقد جلد چرمی، کاغذ آبی و مضبوط در پوشه سفید کاغذی، $۲۱۵ \times ۱۳۵ \text{ mm}$.

ف/۷۶

(دینی - رجال)

نسب نامه

این رساله که از آغاز و پایان افتادگی دارد درباره نسب عمر بن الخطاب به فارسی تحریر شده است. از امام جعفر صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند «مادر عمر، صهاک حبشیه است و او کنیز عبدالمطلب بوده و شتران عبدالمطلب را در صحرا میچرانیده» همچنین از پیغمبر اکرم آمده که نسب خود را برشمرده تا به ابراهیم خلیل الله رسیده و فرموده اند که در «نسب ما مخلوط نشده نکاح جاهلیت و سپس از هر که بپرسد مرا، از پدر و مادر او خبر میدهم» به ظاهر این نسخه به وسیله یک شیعی متعصب تحریر شده است.

آغاز نسخه: دلام بوده پس او عدویست یعنی از بنی عدی است که از جمله طوایف...
پایان نسخه: دیدم در پشت کتابی دو بیت شعر که منسوبند آن دو بیت بحضرت امام جعفر صادق.

خط: نسخ، محتملاً قرن ۱۳ ه. ق.، صفحات مجدول: قرمز و زر و سیاه و آبی.

کاغذ: فرنگی، ۱۴ سطر کامل، ۹ صفحه، $160 \times 80 \text{ mm}$.

بدون جلد و مضبوط در پوشه کاغذی.

ف/۷۷

(سفرنامه سیاسی)

سفرنامه حشمت الدوله به تفلیس

زمان تألیف: قرن سیزدهم ه. ق.

حشمت الدوله (محتملاً حمزه میرزا) از طرف ناصرالدین شاه برای ملاقات امپراطور روس به تفلیس می‌رود. در این رساله، شرح ورود و شرفیابی حشمت الدوله نزد امپراطور آمده است.

آغاز کتاب: بسمله - چون از حالا تا روز ورود اعلیحضرت امپراطور به تفلیس وقتی باقی نیست نواب مستطاب...

پایان کتاب: چند طغرا فرمان نشان همایون سفید مهر باید همراه داشته باشند که لدی
الحاجه بکار بیاید.

خط: نستعلیق شکسته بسیار خوش، قرن سیزدهم ه. ق.، ساده.
کاغذ: فرنگی، ۱۶ سطر کامل، ۵ صفحه، 160×75 mm.
بدون جلد و مضبوط در پوشه کاغذی.

ف/۷۸

(علوم غریبه)

زبدة الاسرار و خلاصة الاذکار

محمود دهمدار عیانی شیرازی؛ زمان تألیف: قرن دهم ه. ق.

این کتاب از دو قسمت «زبدة الاسرار» به نظم و «خلاصة الاذکار» به نثر تشکیل
شده و در آن علوم غریبه از علم جفر، تفسیر و حروف... بحث می‌شود. نویسنده
ضمن بحث خود از فوت شاه طهماسب اول صفوی و به سلطنت رسیدن شاه
اسماعیل دوم نیز یاد کرده و سبب تألیف کتاب را خواست مردی از مردمان عراق
ذکر می‌کند. (ر.ک: صفحه ۱۰).

آغاز کتاب: بسمله

فتح این نسخه همایون فال شد بنام مهیم متعال
پایان کتاب: ...حروف حاشیه هر دو با برابر داشتم این حروف شدت رح بک س ش غ ف
ق ت.

خط: نسخ نسبتاً خوش، سر فصل‌ها با مرکب قرمز، جدول داخلی: قرمز، جدول
خارجی قرمز، حواشی با مرکب قرمز، برگهایی از آغاز و انجام از بین رفته و بین
سطور با مرکب قرمز مطالبی آمده.

کاغذ: دولت‌آبادی، ۱۳ سطر کامل، ۱۳۱ صفحه، 135×80 mm.
جلد: تیماج یک لایه، عنابی، منگنه الوان، جداشده از نسخه، 210×160 mm.

۷۹/ف

(شعر)

یوسف و زلیخا

لطفعلی بیگ آذربایگانی؛ زمان تألیف: قرن دوازدهم ه.ق.

در این کتاب داستان یوسف و زلیخا به نظم آورده شده است. صفحه اول این نسخه قدیم تر از بقیه صفحات آن به نظر می‌رسد و به ظاهر بر اثر صحافی ناموزون نظم و ترتیب کتاب به هم خورده است. نسخه از آخر افتادگی دارد.

آغاز کتاب: بسمله و به نستعین

رهی کو بایدت پیمود بنما

خداوندا دری از جود بگشا

پایان نسخه:

غرض چون شوق وصل یار کردند بسوی مصر محمل بار کردند
خط: نسخ، احتمالاً قرن ۱۳ ه.ق.، عناوین با مرکب قرمز، صفحه اول وصال شده،
عطف صفحات موربانه خوردگی.

کاغذ: فرنگی الوان، ۱۵ سطر کامل، ۲۴۷ صفحه، ۱۶۰×۱۱۰ mm.

جلد: تیماج مقوایی تریاکی ساده، عطف پارچه‌ای سبز، ۲۱۰×۱۶۰ mm.

۸۰/ف

(پزشکی)

کفایه منصوری

منصور بن محمد بن احمد بن یوسف بن الیاس؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

این کتاب پزشکی بنا بر قول نویسنده مبتنی بر دو فن است. فن اول: در طب نظری و عملی که طب نظری آن یک مقدمه و چهار مقاله دارد و هر مقاله را ابواب و فصول متعدد است. فن دوم به ظاهر باید در داروپزشکی باشد، ولی در این رساله دیده نشد. نویسنده امراض متعدد را در ذیل فصول متعدد آورده و در ضمن داروها و علائم آن مرض را نیز ذکر کرده است.

آغاز کتاب: بسمله - شکر و سپاس مرخالقی را که در خلقت انسان دقایق حکمت او بی پایان

است...

پایان نسخه: علامت او آنست که تب دیگر اشتداد کند و مریض به پشت باز نتواند خفت.
خط: شکسته خوش، پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب
قرمز خط‌کشی، بعضی صفحات دارای حاشیه توضیحی، محتملاً با دو قلم؛ در آخر
نسخه به خط دیگر و مرکب آبی آمده است «در شهر ذی حجه ۱۳۳۷ در طهران
خریدم ۵ قران».

کاغذ: فرنگی الوان، ۱۴ سطر کامل، ۲۸۵ صفحه، $155 \times 85 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی، مقوایی، ساده، $215 \times 165 \text{ mm}$.

ف/۸۱

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق و نسخ، اقلام مختلف، پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز، روی بعضی
کلمات با مرکب قرمز و سیاه خط‌کشی شده، حاوی اشکال، با چند جدول، نسخه
صحافی شده.

کاغذ: فرنگی الوان، ۱۷ سطر کامل، ۲۵۱ صفحه، $155 \times 90 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی سیر، مقوایی، $210 \times 145 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ف/۸۱
۱

(نسب نامه)

نسب نامه پیامبر

در این کتاب ابتدا نعت پیامبر و ائمه معصومین و سپس انساب خاندان پیامبر
می‌آید و بعد از زندگی امام رضا(ع) و اتفاقات زمان ایشان بحث می‌کند. این کتاب
ظاهراً در قرن سیزدهم نوشته شده است.

آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله الذی اصطفی المصطفی نبیاً و آدم بین الماء و الطین ...

پایان کتاب: در ترکستان دو قبیله و در سراب یک قبیله ساکن است والله اعلم.

جای این کتاب در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۱۰۳ است.

۸۱/ف
۲

(دینی - نجوم)

معیار السّاعة

محسن بن مرتضی فیض کاشانی؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید این کتاب برای تعیین سعد ونحس روزها و ساعات در دو مقصد نوشته شده. مقصد اول: از صفحه ۱۰۴ تا ۱۱۸ «در اختیار اوقات بجهة مهمات از اخبار ائمه معصومین» مشتمل بر ۱۴ فصل فرعی؛ مقصد دوم: از صفحه ۱۱۸ تا ۱۲۷ «در اخبار ساعات بجهة مهمات معتبره اصحاب نجوم» مشتمل بر ۳ فصل فرعی. در آخر کتاب جداول نجومی و اشکال در ۶ صفحه آمده است. آغاز کتاب: بسمله و به نستعین - دمبدم و نفس به نفس و هزار به هزار آن سپاس و ستایش مرخدا و لحظه ...

پایان کتاب: برج ذوجدین جوزا و سنبله و قوس و حوت.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۰۴ تا ۱۲۷ است.

۸۱/ف
۳

(حکایات)

جنگ حکایات

در این نسخه پنج حکایت آمده: ۱. حکایت تولد پیغمبر از صفحه ۱۲۸ تا ۱۳۸؛ ۲. حکایت وفایابی بنی آدم و هدهد با سلیمان از اواسط صفحه ۱۳۸ تا ۱۴۶؛ ۳. حکایت هاروت و ماروت از صفحه ۱۴۶ تا ۱۶۹؛ ۴. حکایت هارون الرشید با ابوالقاسم از صفحه ۱۶۹ تا ۱۸۶؛ ۵. حکایت بهرام گور از صفحه ۱۸۶ تا ۱۹۵؛ در آخر کتاب از اواخر صفحه ۱۹۵ تا ۲۰۲ چند سؤال و جواب مذهبی است. آغاز کتاب: بسمله - حکایت تولد حضرت محمد (ص) و کشتی گرفتن با ابوجهل، روایت کرده‌اند بزرگان دین که محمد المصطفی (ص) از مادر متولد...
پایان کتاب: جواب بگو که در دهان یک ملائکه نهاده است که نام او رحمت است از آن سبب است و السلام علی من اتبع الهدی .

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۲۸ تا ۲۰۴ است.

۸۱/ف
۴

(دینی)

قصص الانبیاء

این نسخه که از آغاز و انجام افتادگی دارد چند حکایت از زندگی حضرت سلیمان، لقمان، یونس و قوم بنی اسرائیل دارد. آغاز نسخه: غیبت نمود و خاتم سلیمان را به دریا انداخت و ماهی به امر الهی انگشتر را فرو برد...

پایان نسخه: قال عز من قائل قالت اليهود عزیر بن الله و قالت النصارى المسيح بن الله آورده‌اند.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۰۸ تا ۲۴۹ است. توضیح: دو صفحه آخر این مجموعه در «احوال جناب ابوالفضل العباس» است.

۸۲/ف

(پزشکی)

کتاب طب

در این کتاب مباحث پزشکی، یعنی شرح بیماریها و طرق علاج آنها در ۱۹ باب آمده است. ابتدا و انتهای این نسخه افتاده است.

آغاز نسخه: ... ۳ در علت مغض (کذا) ۴ در علت قولنج ۵ در علت ایلاوس ۶ در علت کرم دراز...

پایان نسخه: علت ضما کند منفعت بزرگ دارد و از سردیها پرهیز کند و بگرمیها گراید...

خط: نستعلیق، احتمالاً سده سیزدهم ق.، عناوین با مرکب قرمز، روی اعداد و

پاره‌ای از اسمای داروها با مرکب قرمز خط‌کشی، صفحه اول نسخه پارگی دارد.

کاغذ: فرنگی، ۱۴ سطر کامل، ۳۹۴ صفحه، ۱۳۰×۹۰ mm.

جلد: تیماج مقوایی مشکی، لبه منگنه، با ترنج و سرترنج، عطف تیماج قهوه‌ای،

۲۱۰×۱۵۰ mm.

۸۳/ف

(سفرنامه)

سفرنامه

تألیف: قرن سیزدهم (= ۱۲۹۹ ه.ق.)

این سفرنامه گزارش تشییع جنازه امین السلطان اول (میرزا ابراهیم) به کربلا از یکی از خادمان دربار ناصرالدین شاه است. عزیمت او به وقتی بوده که شاه قصد سفر لار و نور را داشته است. در این رساله گزارشگر که نامش به دست نیامد، شرح سفر خود و منازل راه و خصوصیات عتبات مقدسه را می‌آورد.

آغاز کتاب: بسم الله تعالی شانه در اواخر بهار هذه السنه یونت ثیل ۱۲۹۹ که موکب همایونی روحنا فداء عزیمت سفر ییلاقات لار و نور را فرمودند...

پایان نسخه: اگر چه این فقره از شأن و شوکت برای حکومت کامله است ولی مسؤولیت هم کمتر است.

خط: نستعلیق تحریری، اکثر مطالب بی نقطه، اکثر صفحات حمایلی، اواخر قرن سیزدهم ه.ق.، روی پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی.

کاغذ: فرنگی، نوشته حمایلی در دو جهت، ۳۰ سطر، ۳۸ صفحه.

جلد: تیماج مشکی یک لای، عطف و سجاف تیماج تریاکی، ۲۱۵×۱۴۰ mm.

۸۴/ف

(پزشکی)

کتاب العلل و الامراض

این نسخه شامل سه کتاب از ده کتاب العلل و الامراض است به این شرح: از صفحه ۱ تا ۱۹ که «کتاب سادس من الکتب من کتاب العلل و الامراض فی الامراض الحاصله من السموم» در باره امراض سمی است که بر اثر ورود سموم به بدن به وجود می‌آیند؛ از صفحه ۱۲۰ تا ۲۲۵ «الکتاب السابع من الکتب العشرة من کتاب العلل و الامراض فی تغییرات تغذیه البدن» در باره نوعی امراض است که علل آنها بر اثر تغذیه نامناسب و تغییرات آن در بدن پیدا می‌شود؛ از صفحه ۲۲۶ تا ۵۴۶ «الکتاب الثامن من الکتب العشرة من کتاب العلل و الامراض فی الامراض الحاصله»

من تبدیل الآلات او المحصولات غیرالطبیعی « از امراضی بحث می‌کند که حاصل از تبدیل انساج بدن به یکدیگر و یا نمو نسج تازه و یا نسج تازه غیر طبیعی در بدن است (محملاً سرطان) ظاهراً این کتاب باید از کتب طبی جدید باشد که برای شاگردان دارالفنون ترجمه شده است. اصل آن به احتمال به زبان فرانسه بوده، زیرا در حواشی آن لغات فرانسوی دیده می‌شود و در آخر کتاب سه صفحه لغت نامه فرانسوی - فارسی آمده است.

آغاز کتاب: بسمله و به نستین - الحمد لله رب العالمین و الصلوة... الکتاب السادس من الکتب...

پایان نسخه: در اینصورت دخول میل با شیار و شکافتن بشرط کافی است و بعد از شکافتن در مابین...؟

خط: نستعلیق شکسته، سنه ۱۲۹۳ هـ. ق.، عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی، لغات فرانسوی در حاشیه، نسخه در آخر افتادگی دارد.

کاغذ: فرنگی، ۲۰ سطر کامل، ۵۴۶ صفحه، ۱۶۵×۱۰۵ mm.
جلد: تیماج مقوایی مشکی، لبه منگنه، ترنج و سرترنج، ۲۱۰×۱۶۰ mm.

(مطالب گوناگون)

۸۵/ف

جنگ

در این جنگ اشعاری از شاعرانی چند آمده چون: ملاشیخعلی، شیخ بهائی، کیوان، یغما، هلالی، عاشق، جامی، محتشم،...؛ از صفحه ۴۲ تا ۵۰ پندنامه‌ای است از بوذرجمهر، لقمان حکیم، شیخ بهائی و دیگران...؛ از صفحه ۵۰ تا ۵۲ لغز؛ در صفحه ۷۶ تا ۸۱ دو رقعۀ از مرحوم محسن میرزای میرآخور است، یکی به مستوفی الممالک و دیگری به عزیزخان سردار کل؛ از صفحه ۹۸ تا ۹۹ نسخه حب نشاط از مرحوم میرزا حسین حکیم باشی فتحعلی شاه به مرحوم حسنعلی خان آمده، حسنعلی خان سالها «مشغول ساختن این نسخه بوده است». و از صفحه ۱۶۵ تا ۱۶۷ صد پند از لقمان حکیم آمده است.

آغاز کتاب: قصائد

داد از دست تو ای بیدادگر

ای ز راه رسم باری بی خبر

پایان نسخه:

هر آن نگار پریوش که ضرب آن بیند چونان مطیع تو گردد که باز نستیزد

خط: شکسته نستعلیق، در پاره‌ای از صفحات خط حماییلی، قرن سیزدهم ه. ق.،

روی پاره‌ای از کلمات با مرکب مشکی خط‌کشی شده.

کاغذ: فرنگی، نخودی، آهار مهره، نوشته حماییلی در دو جهت، ۱۷۰ صفحه.

جلد: مقوایی با رویه کاغذ رنگی، عطف و گوشه تیماج مشکی، $215 \times 175 \text{ mm}$.

توضیح: در صفحه ۱۷۰، از ۱۲ دستگاه موسیقی و گوشه‌های آن نام برده شده است.

(مطالب گوناگون)

ف/۸۶

جُنگ

در این جنگ مطالب مختلف به نظم و نثر آمده است: از صفحه ۱ تا ۱۱ «مناظره النرجس والورد المسماة به الجوهر الفرد» از ابی الحسن علی بن محمد الماردینی به عربی؛ در صفحات ۱۱ تا ۲۶ «مناظره المنجم والطبيب المسماة بمنية اللبيب» از محمد مؤمن بن الحاج محمد قاسم الجزایری به عربی؛ صفحه ۲۴ و ۲۵ «منتخب مناظره السیف والقلم» به عربی؛ از صفحه ۲۶ تا ۴۸ کلمات مستظرف در مدح و ذم از بزرگان زبان عرب و مطالبی در باره تحدی بین بعضی امور چون فضل شطرنج بر نرد؛ از صفحه ۴۸ تا ۵۷ بیاض و فقط در صفحه ۵۸ اعداد اسماء آمده؛ از صفحه ۵۸ تا ۵۹ کلماتی از اولیا نقل شده به زبان عربی؛ از صفحه ۶۲ تذکره‌ای است از فصحا و شرح حال و کارهای آنها؛ از صفحه ۶۴ تا ۷۶ اشعار و مطالب گوناگون که پاره‌ای از آنها حکایات و پاره‌ای دیگر مطالب تاریخی با خط چلیپا در بعضی صفحات؛ از صفحه ۷۸ تا ۱۰۵ مطالبی منقول از نفایس الفنون تألیف محمد بن محمود آملی؛ از صفحه ۱۰۶ تا ۱۱۳ منشآت؛ در صفحه ۱۱۴ مطالبی است از کتاب معارف الحقایق فی التسمیة الامامیه؛ در صفحات ۱۱۵ و ۱۱۶ مطالب گوناگون؛ از صفحه ۱۱۸ تا

۱۲۰ نامه‌ای از فتحعلیشاه به آقاخان محلاتی؛ در صفحه ۱۲۰ نامه‌ای از میرزا ابوالقاسم فراهانی به شاه وقت؛ از صفحه ۱۲۴ تا ۱۲۷ مکاتیب متعدد؛ در صفحه ۱۳۱ سواد فرمانی است به تاریخ ۱۲۲۰ ه. ق.، در صفحه ۱۳۲ اشعاری از مجمر اصفهانی؛ در صفحه ۱۳۳ ایضاً اشعاری از مجمر «در تاریخ عمارت شمیران»؛ از صفحه ۱۳۴ تا ۱۳۷ اشعار گوناگون؛ در صفحه ۱۳۸ نامه‌ای از میرزا محمد تقی علی‌آبادی به والی گرجستان؛ از صفحه ۱۴۱ تا ۱۴۳ مطالب گوناگون از حبیب‌السیر؛ در صفحه ۱۴۴ قصیده‌ای از خاقانی به مطلع:
عید است پیش از صبحدم مژده به خمار آمده

بر چرخ دوش از جام جم یک نیمه دیدار آمده
از صفحه ۱۵۰ تا آخر نسخه اشعاری از ناصر خسرو، عنصری، قائم مقام، امیر معزی، ازرقی و دیگران.

خط: شکسته نستعلیق، چند قلم، قرن سیزدهم ه. ق.، پاره‌ای صفحات با خط حمایلی، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی، بعضی کلمات با مرکب قرمز، بعضی اسامی شعرا با مرکب قرمز و بعضی دیگر با مرکب سیاه، پاره‌ای صفحات بیاض.

کاغذ: فرنگی، ۱۷ سطر کامل، ۲۱۷ صفحه، $۱۵۵ \times ۸۵ \text{ mm}$.

جلد: تیماج مقوایی، ماشی سیر، ساده، $۲۱۵ \times ۱۷۵ \text{ mm}$.

۸۷/ف

(پزشکی)

کتاب حکمت

این کتاب مباحثی در باره بیماریهای مختلف و راه علاج آنها از طریق داروهای گیاهی و ادویه‌جات را دارد. محتملاً در آغاز و انجام افتادگی دارد.
آغاز نسخه: بسمله - باب کتاب حکمت - علامت سودا در پی سفوری بحقنه کند که مذکور میشود و در حین...

پایان نسخه: شمن بی علامتش وجود لت و خون شمن فربهی است و هزال لاغری و تنقیح چیزی را که شده را برطرف کنند...

خط: شکسته و نسخ بد، روی پاره‌ای کلمات با مرکب سیاه خط کشی، پاره‌ای مطالب در حواشی، آب افتاده، نسخه فرسوده و چرک، پارگی در صفحات آغازین.
کاغذ: اصفهانی، ۹ سطر کامل، ۱۶۸ صفحه، 140×90 mm.
نسخه فاقد جلد است.

۸۸/ف

(فرامین)

فرمان محمد شاه قاجار

این کتاب نسخه فرمانی است از محمدشاه قاجار به برادر خود بهمن میرزا حاکم «مملکت آذربایجان» در باب تجارت بین دولت ایران و روسیه و در این فرمان صورت تدبیرات تجارتي در هجده فقره آمده است.
آغاز کتاب: صورت فرمان قضا جریان مهر لمعان سرکار اعلیحضرت قدر قدرت...
پایان کتاب: آن برادر حسب المقرّر معمول و از حکم همیون تخلف و عدول جایز نداند و در عهده شما شد. تحریر فی دویم شهر ذی‌عقده الحرام سنه ۱۲۵۹.
خط: نستعلیق خوش، دوم ذی‌عقده سنه ۱۲۵۹ ه.ق.، عنوان و فقرات با مرکب قرمز، صفحات با جدول: قرمز و لاجورد.
کاغذ: فرنگی، ۱۱ سطر کامل، ۱۴ صفحه، 160×90 mm.
جلد: تیماج ماشی یک لایی، لبه منگنه، 215×145 mm.

۸۹/ف

(علوم)

دانشنامه علایی

ابن سینا، حسین بن عبدالله؛ زمان تألیف: قرن پنجم ه.ق.

این کتاب فلسفه ابوعلی سینا به نام علاءالدوله ابو جعفر محمد بن دشمنزیار تألیف کرده و شامل ۴ رساله است که سه رساله منطق، علم برین (الهیات) و علم زیرین (طبیعیات) به قلم ابوعلی است و ریاضیات آن که هندسه، مجسطی، ارثماطیقی و موسیقی است به قلم شاگرد وی ابوعبید جوزجانی است که پس از

مرگ استاد از سایر مصنفات او تلخیص کرده و جزو دانشنامه آورده است؛ در این نسخه از صفحه ۱ تا ۶۶ منطق؛ از صفحه ۶۹ تا ۱۸۳ علم برین (الهیات)؛ از صفحه ۱۸۵ تا ۲۵۲ علم زیرین (طبیعیات)؛ از صفحه ۲۵۳ تا ۳۰۷ علم ریاضی. توضیح: رساله مجسطی آن از آخر افتادگی دارد.

آغاز کتاب: سپاس و ستایش مرخداوند آفریدگار بخشاینده خرد را و درود بر پیامبر گزیده وی محمد مصطفی و بر اهل بیت و یاران وی ...

پایان نسخه: بدان قوس زیادت دیگر بار از حسیض باوج شود پس بدینجا که ...؟ خط: نستعلیق قدیم، رفیع بن علی بن عبدالله ملقب به علم الهدی (صفحه ۶۶) احتمالاً قرن نهم ه. ق.، دارای یک سر لوحه زر و لاجورد، عنوان کتاب در سر لوحه با زر، صفحه ۱ و ۲ با جدول زر و سیاه، عناوین با مرکب قرمز، جای اشکال ریاضی خالی، نسخه از آخر افتادگی دارد. این نسخه بنابر مهری که در اول آن است متعلق به رستم نامی بوده و بعد به تصرف محمد صالح طبیب اردبیلی (با مهر لایقرا در زیر آن) و سپس تعلق به عباس اقبال داشته و از طریق او به انجمن آثار ملی فروخته شده است.

کاغذ: اصفهانی آهار مهره، ۱۷ سطر کامل، ۳۱۹ صفحه، $۱۴۰ \times ۶۰ \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی یک لایی، عطف تیماج مشکی الحاقی، $۲۳۰ \times ۱۳۰ \text{ mm}$.

۹۰/ف

(دینی)

مجالس المؤمنین

قاضی نورالله بن شریف الدین شوشتری؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه. ق.

این نسخه که از آغاز و انجام افتادگی دارد، در واقع از اواسط مجلس هشتم از دوازده مجلس مجالس المؤمنین مطلب می‌آورد. مجالس المؤمنین از حقانیت مذهب تشیع و برتری آن بر دیگر مذاهب اسلامی سخن می‌گوید.

آغاز نسخه: ... ابن الحسین از خدای تعالی چند چیز طلبید که آنها بر دست من بوقوع آمد...

پایان نسخه: مختار گفت ای منهل تو خود مرا خبر دادی که علی بن حسین ...

خط: نستعلیق، چند قلم، با جدول قرمز، روی بعضی از کلمات و اسامی خاص با

مرکب قرمز خط‌کشی، سرفصلها با مرکب قرمز، وصالی شده، آب افتاده، موریانه
خوردده، بر اثر صفافی ده صفحه آخر نسخه باید متعلق به اول نسخه باشد.
کاغذ: اصفهانی، ۲۶ سطر کامل، ۵۶۰ صفحه، 200×90 mm.
جلد: تیماج عنابی مقوایی، ساده، 250×135 mm.

۹۱/ف

(دینی)

مزارات

این نسخه که آغاز و پایان آن افتاده در بیان مزارات چهارده معصوم و آداب
زیارت آنان و نیز در احکام عبادات واجب و مستحب آمده است.
آغاز نسخه: ملک آن حضرت است و بعد از فوت آنحضرت بعضی صحابه میخواستند آن
حضرت را در گورستان...

پایان نسخه: اول آمین گفتن بعد از خواندن فاتحه دوم سوره طویل...
خط: نسخ، چند قلم، پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز، بعضی صفحات با جدول
قرمز، وصالی شده، در صفافی بعضی صفحات جابه جا شده است.
کاغذ: فرنگی، ۱۷ سطر کامل، ۲۱۶ صفحه، 200×100 mm.
جلد: تیماج مشکی مقوایی، کوبیده، سجاف با منگنه، جلد، جدا شده از متن،
 240×140 mm.

۹۲/ف

(ادبیات)

دیوان و منشآت نشاط اصفهانی

عبدالوهاب نشاط اصفهانی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

در ابتدا مثنوی نشاط از صفحه ۱ تا ۳۲، از صفحه ۳۳ تا ۸۱ غزلیات؛ از صفحه ۸۲
تا ۸۸ قصاید؛ از صفحه ۸۹ تا اوایل ۱۰۲ منشآت نشاط و از صفحه ۱۰۲ تا اواخر
۱۱۷ ایضاً قصاید؛ از اواخر صفحه ۱۱۷ تا اوایل ۱۲۰ ترکیب بند؛ از اول صفحه
۱۲۰ تا ۱۲۵ ایضاً منشآت؛ از صفحه ۱۲۵ تا ۱۴۸ ایضاً غزلیات، قطعات، دوبیتی‌ها

با منشآت نشاط آمده است.

آغاز کتاب:

سید کونین سبط مصطفی
بهترین فرزند خیرالاولیا
پایان کتاب: که مرا بصورت از خود ربوده تا بحقیقت نیز پذیری ز پا افکنده تا دست گیری
انت اکرم من ان تسأل و أنا أحوج السائلین.
خط: نستعلیق، قرن سیزدهم ه. ق.، ابتدا صفحه اول نسخه پیکر یک قلندر با رنگ
بنفش و زر و قرمز و سیاه.
کاغذ: فرنگی، ۲۱ سطر کامل، ۲۴۱ صفحه، ۱۷۵×۸۰ mm.
جلد: مقوایی، تیماج تریاکی سیر، ۲۵۵×۱۵۰ mm.

۹۳/ف

(شعر)

قصاید ادیب صابر

شهاب الدین ادیب صابر ترمذی؛ زمان تألیف: قرن ششم ه. ق.

این کتاب با مقدمه کوتاهی در شرح حال شاعر آغاز می‌شود و شامل منتخبات
قصاید ادیب صابر ترمذی است که با رعایت ترتیب حروف تهجی آخر قوافی تا
قافیه حرف «ر» آمده. نسخه از آخر افتادگی دارد.
آغاز کتاب: بسمله - ملک الشعراء جلال الدین (کذا فی النسخه) ادیب صابر شاعریست
مشهور و از افاضل شهر ترمذ...

نو بهار بدیع بی همتا همتی بذل کرد بر صحرا

پایان نسخه:

اگر ندید کسی آفتاب را در شب شبش چگونه گرفت آفتاب را بکنار

خط: شکسته نستعلیق، قرن سیزدهم ه. ق.، جای عناوین در متن خالی.
کاغذ: فرنگی، ۱۸ سطر کامل، ۹۸ صفحه، ۱۸۰×۸۰ mm.
جلد: مقوایی با رویه کاغذی الوان، عطف و گوشه تیماج مشکی، ۲۶۰×۱۷۰ mm.

۹۴/ف

(شعر - عربی)

جنگ اشعار عربی با ترجمه

این نسخه جنگ اشعار عربی است که توسط شیخ عبدالرحمن دیری به فارسی ترجمه شده و به دستور وی در ۲۸ جمادی الثانی سال ۱۳۰۳ ه. ق. به وسیله سعدالدین بن ملا لطف الله برای میرزا حسنعلی خان منشی باشی حکمران آن روز کردستان، یعنی احتشام السلطنه نسخه برداری شده و آن شامل معلقات سبعة از صفحه ۲ تا اول صفحه ۷۰؛ از صفحه ۷۰ تا آخر صفحه ۷۵ قصیده نابغه ذبیانی؛ از صفحه ۷۶ تا ۱۱۹ قصاید السبع العلویات به نقل از کتاب ابن ابی الحدید در فتح خیبر و مدح حضرت علی (ع)؛ از صفحه ۱۲۰ تا ۱۲۴ قصیده طیطرانیه از رشیدالدین وطواط؛ از صفحه ۱۲۴ تا ۱۲۸ خمریه از عمر بن الفارض؛ از صفحه ۱۲۸ تا ۱۳۴ قصیده مدح النبی از کعب بن زهیر؛ از صفحه ۱۳۵ تا ۱۴۲ لامیه العرب منسوب به شنفری؛ از صفحه ۱۴۳ تا ۱۴۹ لامیه العجم از حسین بن علی طغرائی؛ از صفحه ۱۴۹ تا ۱۵۹ قصیده لامیه الکرد از عبدالرحمن دیری فرزند نعمت الله مردوخ سنندجی؛ از صفحه ۱۵۹ تا ۱۶۳ ایضاً قصیده لامیه الکرد از عبدالرحمن دیری فرزند نعمت الله مردوخ در مدح میرزا محمد خان حاکم کردستان؛ از صفحه ۱۶۴ تا ۱۷۶ قصیده ای از عمیدالدین اسعد که هنگام حبس در قلعه اشکنوان سروده شده؛ از صفحه ۱۷۶ تا آخر قصیده مشهور به بردیه از شیخ محمد البوسیری (= بوسیری، کذا فی النسخه) در مدح حضرت رسول (ص).

آغاز کتاب:

بسقط اللوی بین الدخول فحول

قفانیک من ذکرى حبيب و منزل

پایان کتاب:

مارئحت عذبات البان ریح صبا

و کل شخص الیه کان منتسباً

و أطرب العیس حادی العیس بالنغم

خط: نسخ و نستعلیق شکسته، ملا لطف الله متخلص به سعدالدین ، ۲۸

جمادی الثانی ۱۳۰۳ ه. ق.، بنا بر گفته خود کاتب، نسخه ای است مفلوط ،

ترجمه ها با مرکب قوتمز، روی بعضی از عبارات و کلمات با مرکب قوتمز خط کشی،

پاره‌ای از صفحات با حواشی توضیحی.

کاغذ: فرنگی، ۹ سطر کامل، ۲۲۹ صفحه، 160×60 mm.

جلد: تیماج قرمز یک لایی، 225×180 mm.

توضیح: این نسخه به پایان حدود ۱۵۰ صفحه سفید و به آغاز نویسنده‌ای که باید مالک کتاب باشد تاریخ مرگ جلال‌الدین همایی و محمود و علی اکبر شهابی را آورده است.

۹۵/ف

(علوم غریبه - کیمیا)

کتاب اکسیر

زمان تألیف: محتملاً قرن دهم ه.ق.

این کتاب که احتمالاً در سنه ۹۵۰ ه.ق. تحریر شده در علم اکسیر است و در آن از تکلیس متعدد و طرق مختلف آن بحث کرده و نیز اعمال بعضی از کیمیاگران را آورده؛ از صفحه ۱ تا ۳ اسامی نام عناصر این علم که به علم شریف موسوم است، نزد آن کسان در فوق آمده و در زیر آن نام فارسی آن عنصر از صفحه ۱۸۳ تا انتهای کتاب مباحثی است در باره اکسیر و در صفحه ۱۸۲ و ۱۸۳ حروف عبری و رمل و طلسمات نوشته شده است.

آغاز کتاب: بسمله - اسامی علم شریف - صمغ الارض نمکست، صابون الاجساد سرب است...

پایان نسخه: حکماء اخیار و ابرار و خاتم انگشت سلیمان روزگار و مهر نگین جمیع مؤمنان و جواهر انبیا...؟

خط: نستعلیق، محتملاً قرن ۱۳ ه.ق.، عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای کلمات

با مرکب قرمز خط‌کشی، پاره‌ای توضیحات در حواشی.

کاغذ: فرنگی آهار مهره خورده، ۲۱ سطر کامل، ۱۸۹ صفحه، 190×120 mm.

جلد: تیماج تریاکی یک لایی، فرسوده، 240×170 mm.

۹۶/ف

(سفرنامه)

سیاحت‌نامه ترکستان

آمینوس وامبری؛ زمان تألیف: قرن چهاردهم ه.ق.

این نسخه که احتمالاً انجامش افتاده نسخه‌ای مغلوپ از سفرنامه وامبری سیاح مجارستانی است که در زمان ناصرالدین شاه قاجار با لباس درویشی به عثمانی و ایران مسافرت کرده و خاطرات و سفرنامه خود را در دو قسمت تدوین کرده است. از ابتدای نسخه تا صفحه ۲۱ با یک قلم آمده و از صفحه ۲۱ با شماره‌گذاری مجدد باقیمانده سفرنامه با قلم دیگر و مرکب آبی می‌آید. محتملاً این نسخه در اصل از صفحه یک تا صفحه ۲۱ بوده و صفحات بعدی باقیمانده سفرنامه است که به آن الحاق شده.

آغاز نسخه: بسمه تبارک و تعالی - سیاحتنامه‌ایست که یکنفر از اهالی مجارستان موسوم به وامبری که به سفر ترکستان رفته ...

پایان نسخه اصلی: (ص ۲۱) و ارباب صنعت و کسبه ماهر برای خدمت ایران خاصه نمودند. پایان ملحقات: به آسیای مرکزی و چادرهای قرقیز و تراکیه میبرد و در آن خیالات مستغرق می‌شوم.

خط: اصلی نستعلیق و نسبتاً درشت و بقیه شکسته ریز نسبتاً خوش که روی پاره‌ای از کلمات خط خورده که به ظاهر غلط بوده و با این خط خوردگی تصحیح شده است، قرن ۱۴ ه.ق.، از صفحه ۲۱ صفحات اصلی باقی مانده سفرنامه بریده شده است.

کاغذ: فرنگی، ۱۲ سطر کامل، ۳۲۸ صفحه، 150×180 mm.

جلد: مقوایی با رویه کاغذی، عطف تیماج، از متن جداشده، 180×230 mm.

۹۷/ف

(تاریخی)

روزنامه میرزا محمد کلانتر فارس

محمد بن ابوالقاسم کلانتر؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

این کتاب شرح خاطرات و زندگی میرزا محمد کلانتر است. او وقایع ایام زمامداری خود در فارس را که مقارن با سلطنت افشاریه و قسمتی از سلطنت زندیه است به تفصیل آورده که حوادث مهم حکومت نادرشاه و زندیه را نیز شامل است. آغاز کتاب: بسمله - و الصلوة والسلام علی سیدنا محمد... اما بعد چون از تقدیرات ربانی درینوقت که سال هجرت خیرالانام صلی الله علیه و آله به هزار و دویست رسید... پایان کتاب: خلاصه جلادت خان رستم نشان بظهور رسید فعلیه لعنة الله و الملائكة ... تمت الكتاب علی يد الاحقر علی رضاء الحسینی غفر ذنوبه فیشهر (= فی شهر) رمضان للمبارک منشهور (= من شهر) سنه ۱۲۹۹.

خط: نستعلیق خوش، علی رضا حسینی، رمضان ۱۲۹۹ هـ. ق.، صفحه اول دارای یک سرلوحة بسیار ظریف لاجورد، زر، قرمز و سبز، در دو صفحه اول بین سطور طلااندازی، دندان موشی، صفحات یا جدول: زر، سبز، قرمز و لاجورد و جدول خارجی زر و سیاه، اشعار همگی داخل جدول سیاه، عناوین و کلمات با مرکب قرمز.

کاغذ: فرنگی، آهارمهره، ۱۵ سطر کامل، ۱۷۲ صفحه، $۱۶۵ \times ۹۵ \text{ mm}$.
جلد: تیماج قرمز، مقوایی، درون جلد کاغذ الوان، $۲۴۰ \times ۱۶۰ \text{ mm}$.

(مطالب گوناگون)

ف/۹۸

مجموعه

خط: نستعلیق، شعبان سنه ۸۳۴ هـ. ق.، (ر.ک: صفحه ۵۷)، متن و حاشیه دارای دو پیشانی زر، لاجورد، قرمز، صفحات با جدول: زر و مشکی، جدول بین مصاریع زر و مشکی، اشعار داخل دو جدول زر و مشکی، حواشی به خط حمایی بین جدول بیرونی و جدول دور اشعار.

کاغذ: اصفهانی، ۱۵ سطر کامل، ۱۷۲ صفحه، $۱۹۰ \times ۱۱۵ \text{ mm}$.
جلد: تیماج مقوایی مشکی، با تریج و سر تریج زر، لبه منگنه، $۲۳۰ \times ۱۵۰ \text{ mm}$.

توضیح: در صفحه اول و آخر نسخه چهار غزل و یک رباعی از قدسی به خط

دیگری نوشته شده و نیز در سال ۱۳۴۱ این نسخه به مبلغ پانصد تومان به وسیله عبدالحسین بیات خریده شده است.
در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۹۸/ف
۱

(ادبیات)

انیس العشاق

حسن بن محمد شرف الدین رامی؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

نویسنده این کتاب در مقدمه آن می‌گوید زمانی در عهد سلطان السلاطین شیخ اویس خان بهادر در مراغه نزد شیخ طوسی بودم و در مجلسی سخن از زیباییهای طبیعت و نوروز و ... شنیدم به وجهی که در این باب بحث زیاد شد و «کلام از مباحثه به مجادله انجامید و مضمون مبحث مفهوم نشد» اما من سخن را گرانمایه دیدم و پس از آن مجلس این نسخه را که مشتمل است بر اوصاف حسن خوبان در نوزده باب گردآوردم.

آغاز نسخه: حمد و ثنا خالق را علت کلمته که در مبدأ خلقت وجود خاکیانرا بتشریف و لقد کرمنا بنی آدم...
پایان نسخه:

فرق است میان سوزکز جان خیزد تا انک بریسمانش بر خود بندی
پایان نسخه: والله اعلم بالصواب ... المرجع ... تمت فی شعبان المعظم سنة ۸۳۴ و الحمد لله الطیبین الطاهرین .
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۵۷ است.

۹۸/ف
۲

(شعر)

منظومه ده فصل

حسین بن محمد شرف الدین رامی؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.
این اشعار اکثراً مثنوی است. در این نسخه در حواشی صفحات ۲ تا ۳۰ به خط حمایلی آمده است.

آغاز نسخه:

حمد نامحصور و شکر بی قیاس بی نیازی را که می‌زبید سپاس

پایان نسخه:

ختم گردد بر تو معنی پروری گر شرف را در دعا یادآوری
جای آن در این مجموعه از صفحه ۲ تا ۳۰ است.

ف/۹۸
۳

(شعر)

دیوان بساطی سمرقندی

سراج الدین بساطی سمرقندی؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

این اشعار از صفحه ۳۱ تا ۵۷ در حاشیه و از صفحه ۵۸ تا ۶۶ در متن و حاشیه آمده و فردیات و رباعیات بساطی را شامل است. و همچنین در حواشی صفحات ۱۵۰ تا ۱۵۲ نیز اشعاری از بساطی آمده است.
آغاز نسخه: (صفحه ۳۱).

از تو باری دگر امید وصال است مرا آخر ای دوست بگو این چه خیال است مرا
پایان نسخه: (صفحه ۶۶).

در دل بنده اگر یار قدم رنجه کند ترسم اینست که بی آب شود آتش دل
تم الدیوان بعون الله و حسن توفیقه.

ف/۹۸
۴

(شعر)

غزلیات رضای سبزواری

شرف الدین رضای سبزواری؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

این شاعر از سادات عریضی و معاصر شاهرخ و مقتول به دست موکلان امیر باباحسن قوچین بود. غزلیاتش از صفحه ۶۷ تا ۱۷۱ آمده است.
آغاز نسخه:

ما و عشق و باده و امید لطفش عاقبت زاهد و زهد و ریا و حیل و تقوی و یأس

پایان نسخه:

جو رضا تشنه لب از بادیۀ حرص و حسد در محیط کرم‌ت غرق گناه آمده‌ایم
جای آن در این مجموعه از صفحه ۶۷ تا ۱۷۱ است.

۹۸/ف
۵

(شعر)

دیوان احمد بن اویس جلایر

غیاث‌الدین بن شیخ اویس احمد جلایر؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

این اشعار ابتدا از حاشیۀ صفحه ۶۷ تا ۱۳۴ به خط حمایلی آمده. از حاشیۀ
صفحه ۱۵۳ تا ۱۷۱ نیز این گونه است.

آغاز نسخه:

چون قضا خواهد که ناگه بر کسی نازل شود هیچ تدبیری نماند صاحب تدبیر را
پایان نسخه: (صفحه ۱۳۴).

بی نیازی گزید ابن اویس تکیه بر لطف بی نیازی کرد
جای آن در این مجموعه در حواشی صفحات ۶۷ تا ۱۳۴ و حواشی ۱۵۳ تا
۱۷۱ است.

۹۸/ف
۶

(شعر)

غزلیات همام تبریزی

محمد بن فریدون همام تبریزی؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

غزلیات این شاعر در حواشی صفحات ۱۳۵ تا ۱۵۰ این نسخه آمده است.
آغاز نسخه: (حاشیۀ صفحه ۱۳۵).

مکن ای دوست ملامت من سودایی را که تو روزی نکشیدی غم تنهایی را
پایان نسخه:

دهد وقت همام خوش نفس را خیال همدمان از خود رهایی

دیوان انوری

محمد بن محمد انوری؛ زمان تألیف: قرن ششم ه.ق.

این نسخه، قصاید، مقطعات، غزلیات و رباعیاتی از انوری است و در پایان نیز افتادگی دارد.

آغاز نسخه: در مدح دستور اعظم ابوالفتح طاهر گفته:

صبا بسبزه بیاراست دار دنیی را نمونه گشت زمین مرغزار عقبی را
پایان نسخه:

گر آتش آه ماست دیرت بگرفت ور خطّ به خون ماست زود آوردی

خط: نستعلیق، ۱۶ جمادی الاول ۱۰۳۲ ه.ق.، سرفصلها و پاره‌ای از عبارات با

مرکب قرمز، دارای حواشی توضیحی، آب افتاده، وضایی شده.

کاغذ: بغدادی، ۲۳ سطر کامل، ۵۵۳ صفحه، 180×80 mm.

جلد: تیماج تریاکی، از متن جدا شده، 240×140 mm.

خلاصه رسائل اخوان الصفا (=مجممل الحکمة)

(=اخوان الصفاو خلان الوفا)

این نسخه نفیس که از آغاز و انجام افتادگی دارد، خلاصه ترجمه رسائل اخوان الصفاست که از نیمه رساله دوم از قسم اول ریاضیات در مدخل هندسه آغاز می‌شود تا صفحه ۶؛ از آخر صفحه ۳۳ تا رساله سوم از قسم اول ریاضیات در مدخل نجوم؛ از آخر صفحه ۳۳ تا ۵۷ رساله چهارم از قسم اول ریاضیات در موسیقی؛ از اواخر صفحه ۵۷ تا اواسط صفحه ۷۶ رساله پنجم از قسم اول ریاضیات در هیئت زمین؛ از اواسط صفحه ۷۶ تا ۸۴ رساله ششم از قسم اول ریاضیات در نسبت عدد هندسی؛ از صفحه ۸۴ تا ۹۰ رساله هفتم از قسم اول ریاضیات در صنعت‌های عملی؛ از صفحه ۹۰ تا ۹۳ رساله هشتم از قسم اول ریاضیات در

طبیعت‌های عملی؛ از صفحه ۹۳ تا ۱۰۲ رساله نهم از قسم اول ریاضیات در خلقت بنی آدم؛ از صفحه ۱۰۲ تا ۱۱۱ رساله دهم از قسم اول ریاضیات در ایساغوجی در منطق؛ از صفحه ۱۱۱ تا ۱۱۸ رساله یازدهم از قسم اول ریاضیات در قاطیغوریاس در منطق؛ از صفحه ۱۱۸ تا ۱۲۵ رساله دوازدهم از قسم اول ریاضیات از باریمیناس در منطق؛ از صفحه ۱۲۵ تا ۱۳۴ رساله سیزدهم از قسم اول ریاضیات از انولوطیقا در منطق؛ از صفحه ۱۳۴ تا ۱۳۹ رساله چهاردهم از قسم اول ریاضیات از انولوطیقا در منطق؛ از صفحه ۱۳۹ تا ۱۵۰ رساله اول در قسم دوم در هیولی و صورت؛ از صفحه ۱۵۰ تا ۱۶۰ رساله دوم از قسم دوم در سماء و عالم؛ از صفحه ۱۶۰ تا ۱۶۵ رساله سوم از قسم دوم در کون و فساد؛ از صفحه ۱۶۵ تا ۱۷۲ رساله چهارم از قسم دوم در آثار علوی؛ از صفحه ۱۷۲ تا ۱۹۴ رساله پنجم از قسم دوم از عقلیات (کذا فی النسخه در متن چاپی: در تکوین معادن)؛ از صفحه ۱۹۴ تا ۲۱۰ رساله هشتم از طبیعیات در ترکیب حد؛ از صفحه ۲۱۰ تا ۲۳۰ رساله دهم از قسم دوم از طبیعیات در مسقط نطفه؛ از صفحه ۲۳۰ تا ۲۳۹ رساله یازدهم از قسم دوم در آنکه مردم عالم کوچک است؛ از صفحه ۲۳۹ تا ۲۴۹ رساله دوازدهم از قسم دوم از طبیعیات در نفس؛ از صفحه ۲۴۹ تا ۲۵۷ رساله سیزدهم از قسم دوم طبیعیات در جمع کردن علمها؛ از صفحه ۲۵۷ تا ۲۶۵ رساله چهاردهم از قسم دوم طبیعیات در حکمت مرگ؛ از صفحه ۲۶۵ تا ۲۷۴ رساله پانزدهم از قسم دوم طبیعیات در بیان الم و لذت؛ از صفحه ۲۷۴ تا ۲۷۹ رساله شانزدهم از قسم دوم طبیعیات در اختلاف لغات؛ از صفحه ۲۷۹ تا ۲۸۳ رساله اول از قسم سوم عقلیات در مبادی عقل بر رأی فیثاغورس؛ از صفحه ۲۸۳ تا ۲۸۷ رساله دوم از قسم سوم عقلیات در مبادی عقل بر رأی حکماء؛ از صفحه ۲۸۷ تا ۲۹۳ رساله سوم از قسم سوم عقلیات در آنکه عالم حیوانی بزرگ است؛ از صفحه ۲۹۳ تا ۳۰۶ رساله چهارم از قسم سوم عقلیات در عقل و معقول؛ از صفحه ۳۰۶ تا ۳۳۰ رساله پنجم از قسم سوم عقلیات در ادوار کواکب؛ از صفحه ۳۳۰ تا ۳۳۹ رساله ششم از قسم سوم عقلیات در درجه عشق؛ از صفحه ۳۳۹ تا ۳۴۹ رساله هفتم از قسم سوم عقلیات در قیامت و بعث و نشور؛ از صفحه ۳۴۹ تا ۳۶۹ رساله هشتم از قسم سوم عقلیات در حرکتها؛ از صفحه ۳۶۹ تا ۳۷۲ رساله نهم از قسم سوم عقلیات در علت و معلول

این رساله به پایان نرفته و ناتمام است. از صفحه ۳۷۳ مبحث حدود رساله اخوان الصفا آمده و این رساله از حد هیولی شروع می‌شود و تا حدّ عقل می‌آید. نسخه پایان نیافته ختم می‌شود.

آغاز نسخه: ساعت بر آیند و حمل و جوزا و اسد و میزان و قوس و دلو نرانند...

پایان نسخه: ... و از قوت بفعل آرد و دیگر را عقل مستفاد گویند.

خط: نسخ قدیم، احتمالاً قرن ۵۷ ق.، اشکال و عناوین و سرفصلها با مرکب قرمز، موریا نه خورده، آب افتاده، وصالی شده، مهر دکتر قاسم غنی در برگهای صحافی شده ملحقه وجود دارد.

کاغذ: سمرقندی، ۱۳ سطر کامل، ۴۱۸ صفحه، $180 \times 115 \text{ mm}$.

جلد: مقوایی رویه گالینگور، عطف و گوشه تیماج ماشی، جدا شده از متن، $220 \times 160 \text{ mm}$.

(شعر)

۱۰۱/ف

مجموعه

خط: نستعلیق، چند قلم، اواخر قرن سیزدهم ه. ق.

کاغذ: فرنگی، ۱۴ سطر کامل، ۳۳۲ صفحه، $140 \times 90 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی روشن، لبه منگنه، $215 \times 150 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

(شعر)

۱۰۱/ف
۱

دیوان مطیع

مطیع؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه. ق.

این دیوان بیشتر شامل قصایدی است که در منقبت فتحعلیشاه سروده شده است.

ز ملک سلیمان برون رفت دیو

پی سال تاریخ گفتا مطیع

(صفحه ۴۷).

آغاز: بسمله

لطیفه‌ایست هم از رحمت تو روضه مینو بدیهه‌ایست هم از قدرت تو گنبد مینا
پایان:

که مرا ورد صبحگاه بود مدح رکن رکین و صدر صدور
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۴۸ است.

۱۰۱/ف
۲

(شعر - تاریخ)

مثنوی در مدح فتحعلیشاه

این مثنوی شامل مدایحی است درباره فتحعلیشاه و یکی از فرزندان
محمودلی میرزا که حاکم خراسان و خوارزم و بلخ بوده است.
آغاز:

به نام خدایی که جان آفرید زبان سخن در دهان آفرید
پایان:

بکن خیر بر هر که افتد زپای (کذا) که دست تو گیرد خدا در جزا
جای آن در این مجموعه از صفحه ۴۹ تا ۱۰۶ است.

۱۰۱/ف
۳

(مدیحه)

دیوان نشاطی

نشاطی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

این دیوان شامل قصاید نشاطی است که بیشتر ابیات آن در مدح فتحعلیشاه و
رجال آن دوره است. در صفحات ۲۳۴ تا ۲۳۸ قصیده‌ای است در مدح حضرت
علی (ع).

آغاز:

در گوش ذرات از ازل چون از الست آمد ندا...

پایان :

آه کز بخت همایون جارچی باشی شده

کاش شاهش جای دادی در صف نعال خویش

ف/۱۰۲

(تاریخ)

تاریخ سیاقی

(=تاریخ پادشاه عجم و غیر عجم که در ملک ایران سلطنت کرده‌اند)

محمد تفرشی (محملاً)؛ زمان تألیف: ۱۲۵۷ ه.ق.

این کتاب در تاریخ پادشاهان ایران از قبل از اسلام تا آخر دوره فتحعلی شاه است. مؤلف کتاب خود را با ذکر پادشاهی کیومرث اولین پادشاه پیشدادی آغاز می‌کند و تا مرگ فتحعلی شاه قاجار تاریخ شاهان را می‌آورد. طرز بیان مطالب مختصر و سنوات با عدد سیاقی آمده است.

آغاز کتاب: در ذکر پادشاهانی که قبل از ظهور اسلام سلطنت کرده‌اند...

پایان کتاب: در دارالایمان قم در جوار حضرت معصومه مدفون شد...

خط: نستعلیق شکسته ، محمد تفرشی ، رمضان سنه ۱۲۵۷ ه.ق.، پاره‌ای صفحات

با حواشی توضیحی ، نسخه دارای اغلاط املائی ، سنوات با اعداد سیاقی است.

کاغذ: فرنگی، آهارمهره، ۱۷ سطر کامل، ۲۶۷ صفحه، $150 \times 80 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی روشن، ترنج و نیم ترنج، گوشه و دور منگنه، کوبیده،

 $215 \times 155 \text{ mm}$.

ف/۱۰۳

(تاریخ)

تاریخ سیاقی (= خلاصه التاریخ)

(=تاریخ پادشاهان عجم که در ممالک ایران سلطنت کرده‌اند).

این کتاب تاریخ سیاقی دیگری است غیر شماره ۱۰۲/ف که حوادث پادشاهان

قبل از اسلام تا حکومت ناصرالدین شاه را داراست. حوادث به اختصار آمده و تاریخ وقایع با عدد سیاقی است.

توضیح: در آخر کتاب، حوادث ایام مظفرالدین شاه و محمد علیشاه تا سال ۱۳۲۵ با قلم الحاقی و مرکب آبی آمده و نسخه در آخر افتادگی دارد. در سه صفحه اول نسخه فهرست مطالب این کتاب آمده است.

آغاز کتاب: خلاصه التاريخ از قرار تفصیل ذیل است...

پایان نسخه: آنکه در اوایل ذیقعه جمع کثیری از اوباش و بیعار شهر را...

خط: نستعلیق شکسته، پاره‌ای از کلمات و سرفصل‌ها با مرکب قرمز، از اواسط صفحه ۱۵۹ تا آخر کتاب با مرکب آبی (الحاقی)، محتملاً اواخر قرن سیزده و چهارده ه.ق.

کاغذ: فرنگی، آهارمهره، ۱۸ سطر کامل، ۱۶۵ صفحه، $۱۶۰ \times ۸۵ \text{ mm}$.

جلد: مقوایی، رویه کاغذی، عطف تیماج تریاکی، جدا شده از کتاب، $۲۲۰ \times ۱۳۵ \text{ mm}$.

۱۰۴/ف

(شعر - ترکی)

غزلیات نوایی (= فواید البصر)

نوایی، امیر علیشیر بن کیچکنه، سده نهم ه.ق.

این نسخه شامل غزلیات نوایی است، ولی بدون رعایت ترتیب حروف تهجی آخر قوافی آمده در آخر از صفحه ۲۹۴ تا ۲۹۸ یک مثنوی است و نسخه به پایان نرفته است.

آغاز کتاب: بسمله و به نستعین

اشرق من عکس شمس الکاس انوار الهدی

یار عکسین میده کوروب جام دین حقدی صدا

پایان نسخه:

که ویرور مسیحا دُمندن خبر

کتور ساقیا بردم اول آب تر

خط: نستعلیق، محتملاً قرن دهم ه.ق.، صفحات مجزا، اول زر و شکستگی، بین

مصاریع جدول زر و مشکی، جدول بیرونی یک خط مشکی، صفحات آخر وصالی شده.

کاغذ: اصفهانی، ۱۵ سطر کامل، ۲۹۸ صفحه، $۱۷۰ \times ۹۰ \text{ mm}$.

نسخه فاقد جلد است.

۱۰۵/ف

(تذکره)

تذكرة الشعراء

دولتشاه سمرقندی، دولتشاه بن بختیشاه، زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

این تذكرة الشعراء در ذکر شاعران فارسی و عربی در یک مقدمه و هفت طبقه است. شاعران عرب در «مقدمه» آمده و در «طبقات هفتگانه» شاعران از رودکی شروع می‌شوند و تا خواجه محمود پرسی می‌آیند (پایان طبقه هفتم). این تذکره خاتمه‌ای دارد که به قول نویسنده شامل حال «اکابر و افاضل است که حالا روزگار بر طور فضل و کمال ایشان آراسته شده است» و از پنج شاعر نام می‌برد: جامی، امیرعلیشیر نوایی، احمد سهیلی، خواجه افضل‌الدین محمد وزیر، خواجه شهاب‌الدین عبدالله مروارید.

آغاز کتاب: تحمیدی که شاهباز بلند پرواز اندیشه بساحت جانفزای آن پرواز نتواند نمود و تحمیدی...

پایان کتاب:

از آن بیشتر کاوری در ضمیر ولایت ستان باش و آفاق گیر
یرحم الله قال امناً مصلحت آنست که کتاب را بدعای پادشاه اسلام ختم کرد...

خط: نستعلیق خوش ریز، نورالدین محمد بن کمال‌الدین ارزنه، جمادی‌الاول ۹۷۵ ه.ق.، سر لوحه زر و لاجورد و قرمز و سبز، عناوین و نشانه‌ها با مرکب قرمز، صفحات مجداول لاجورد، در پاره‌ای صفحات حواشی توضیحی.
از صفحه ۳۸۰ تا ۳۹۹ نسخه با قلم و کاغذ دیگر و احتمالاً بازنویسی و الحاقی است.

کاغذ: اصفهانی، ۱۹ سطر کامل، ۴۲۶ صفحه، $۱۶۵ \times ۱۰۰ \text{ mm}$.

جلد: چرمی آبی، مقوایی، الحاقی، جدید، $235 \times 150 \text{ mm}$.

۱۰۶/ف

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نستعلیق، محمد صالح بن محمد رضا النجفی الجزایری، سنه ۱۲۳۳ و ۱۲۳۴
 ه. ق.، اشکال و عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز
 خط‌کشی، آب افتاده.

کاغذ: فرنگی، ۱۷ سطر کامل، ۲۰۵ صفحه، $180 \times 80 \text{ mm}$.

جلد: تیماج عنابی مقوایی، عطف تیماج تریاکی، $260 \times 150 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۱۰۶/ف
۱

(هیئت)

هیئت

قوشچی، علاءالدین علی بن محمد؛ زمان تألیف: قرن نهم ه. ق.

این رساله شامل یک مقدمه و دو مقاله به این شرح است: مقدمه: در دو فصل
 است: فصل اول در هندسه؛ فصل دوم: در آنچه تعلق به طبیعیات دارد؛ مقاله
 اول: در بیان احوال اجرام علویه؛ مقاله ثانی: در بیان زمین و قسمت اوباقالیم.
 آغاز کتاب: بسملة الحمد لله رب العالمین حمد الشاکرین ... اما بعد این کتاب مشتمل است
 بر مقدمه‌ای و دو مقاله ...

پایان کتاب: اعظم ثوابت مرصوده دویست و بیست و دو برابر زمین است و اصغر ثوابت
 مرصوده بیست برابر زمین است.

جای این کتاب در مجموعه از صفحه ۷۶ تا ۷۶۱ و تاریخ تحریر آن ۱۲۳۳ ه. ق. است.

ف/۱۰۶
۲

(دینی - عربی)

الحواشی علی معالم الدین (= حاشیه خلیفه السلطان)

محشی: خلیفه السلطان، حسین بن رفیع الدین محمد؛ زمان حاشیه: قرن یازدهم ه. ق.

کتاب معالم الدین در اصول فقه شیعه از حسن بن زین الدین بن علی (شهید ثانی سده یازدهم ه. ق.) است این کتاب از کتب مشهوره اصول است و حواشی متعددی بر آن نوشته شده است. از آن جمله حواشی خلیفه السلطان. حاشیه خلیفه السلطان از دقیق ترین حواشی این کتاب است که بعدها مطالب آن مورد توجه بزرگان اصول شیعه قرار گرفت. در این نسخه قول صاحب معالم تحت «قوله» با مرکب قرمز آمده و بعد حاشیه خلیفه نقل شده است.

آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله رب العالمین ... اما بعد فیقول الفقیر العبد الغریق فی بحر العصیان المشرف...

پایان کتاب: و موافقها فی احتمال التقیه فی احدهما دون الآخر یوجب الترجیح فما ذکره ساقط...

جای این کتاب در مجموعه از صفحه ۸۱ تا ۲۰۴ و تاریخ تحریر آن ۱۲۳۴ ه. ق. است.

(مطالب گوناگون)

ف/۱۰۷

مجموعه

خط: نسخ، قرن چهاردهم ه. ق.، (ر. ک: صفحه ۴)، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی، بعضی کلمات با مرکب قرمز، نسخه آب افتاده، حواشی توضیحی، صفحه آخر وضالی شده، در داخل جلد اسکناس روسی چسبانده شده است.

کاغذ: فرنگی، ۲۰ سطر کامل، ۱۵۳ صفحه، $190 \times 85 \text{ mm}$.

جلد: مقوایی با رویه کاغذی رنگی، عطف پارچه، $260 \times 145 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۱۰۷/ف
۱

(مزارات)

مشهد رضا

زمان تألیف: ۱۳۰۰ ه.ق.، اهدا به ناصرالدین شاه

این نسخه که در پایان افتادگی دارد، بناها و مرمت‌هایی که فتحعلیشاه و محمدشاه و ناصرالدین شاه در شهر مشهد رضا کرده‌اند شرح می‌دهد. نویسنده در سال ۱۳۰۰ ه.ق. کتاب خود را تألیف و به ناصرالدین شاه قاجار تقدیم کرده است. او در ضمن توضیح بنای تعمیر شده نام کسانی که این تعمیرات زیر نظر آنها انجام شده نیز می‌آورد.

آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله الذی جعلنا من المجاورین للروضة الرضویه... چون خداوند حکیم مَنان از غایه...

پایان نسخه: من زاره اوبات عنده ليلة کان کمن زارالله فی عرشه و دو حدیث دیگر خود آن سرور می‌فرماید من زارنی کنت انا ... نحجی و لو کان علیه وزر ثقلین.
جای این کتاب در مجموعه از صفحه ۱ تا ۸ است.

۱۰۷/ف
۲

(دینی)

احادیث و اخبار

در این رساله تعدادی از احادیث و اخبار با ترجمه فارسی آنها آمده و اسناد این اخبار و احادیث نیز در حواشی ثبت شده است. بعضی از صفحات حواشی به فارسی دارد.

آغاز کتاب: قال قال رسول الله صلی الله... آن سرور فرمودند که جناب رسول خدا ...

پایان کتاب: ... ان شهیدان با من و حضرت خلیل الرحمن بر مائده ... و نظر مینماید هر صبح و شام برحمة خداوند مَنان ...

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۰ تا ۵۷ است.

۱۰۷/ف

۳

(مزارات)

مزارات مشهد

این کتاب شرح مزارات پاره‌ای از عالمان مدفون در مشهد رضا است که ضمن ذکر نام صاحب مزار و حسب حال او تاریخ وفات و سنگ قبر او شرح می‌شود. آغاز نسخه: الشیخ الامام امین الدین ابوعلی الفضل الحسن الفضل الطبرسی ثقه و عادل و بصیر و اخبار ...

پایان نسخه: روز و شب چون بثوابت و سیار روشن و درخشان است و جلوه از بقعه منور کالنور فی جنب النظر لامع است. جای آن در این مجموعه از صفحه ۵۹ تا ۸۹ است.

۱۰۷/ف

۴

(پزشکی)

رساله ذهبیه (=رساله طب الرضا)

منسوب به امام رضا (ع)

نویسنده می‌گوید مأمون در مجلسی از اطبا و حکما از امام رضا (ع) خواست نظر خود را در باره طب بگوید. امام نیز این رساله را نوشت و برای وی فرستاد. مأمون پس از خواندن آن دستور داد تا آن را به آب طلا بنویسند و از این رو آن را رساله ذهبیه یا مذهبه نامید.

آغاز کتاب: بدان که رساله مبارکه ذهبیه مشهور است نزد علما و منقول است از محمد بن حسن بن جمهور بصری ...

پایان کتاب: پس از چشیدن بدعای مغفرت و رفع درجات دستگیری نماید و الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی خیر خلق محمد و آله الطاهرین. جای آن در این مجموعه از صفحه ۹۰ تا ۱۵۳ است.

۱۰۸/ف

(دینی)

ترجمه شرح اربعین شیخ بهائی
(شرح خاتون آبادی)
(= ترجمه قطب شاهی)

شمس‌الدین محمد خاتون آبادی؛ زمان ترجمه: قرن یازدهم ه.ق.
مترجم این کتاب را به دستور سلطان محمد قطب شاه (متوفای ۱۰۳۵ ه.ق.) به فارسی ترجمه کرده و از همین رو به ترجمه قطب شاهی معروف شده است. اصل کتاب چهل حدیث از پیامبر است، ولی در ترجمه علاوه بر ترجمه هریک از آن احادیث مترجم بحث و گفت و گوی مفصل درباره هریک می‌کند، اما جمع چهل حدیث به واسطه امر شرعی است مبنی بر وجوب جمع چهل حدیث بر هر مسلمان که شیخ بهائی چنین جمعی کرده و چون فقیهی عالی مقام بوده این امر باعث شده است که قطب شاه توجه فراوانی به کار او کند و دستور ترجمه آن را بدهد.

آغاز کتاب: بسمله -

ای از تو حدیث معرفت را تبیین
وی ترجمه وصف تو تنزیل مبین
پایان کتاب: ... آن جماعت را نیز در آنچه خبر می‌دهند از آن اسرار عالم قدوسی و ملکوتی
والله وکیل علی ما ... انا نختتم الکلام حامد الاعلی علی توفیق الاتمام.

خط: نسخ، کاظم کاظمی، ۱۱ جمادی‌الثانی ۱۰۷۲ ه.ق.، اهدا به بانو خاتون، دارای یک سر لوح زر، آبی، قرمز و مشکی، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب زر خط‌کشی شده، پاره‌ای کلمات با مرکب زر، در دو صفحه اول و دوم بین سطور طلااندازی، دندان موشی، مجدول: زر و مشکی و آبی، موریا نه خورده، وصالی شده.

کاغذ: فرنگی، ۱۹ سطر کامل، ۷۳۱ صفحه، 185×90 mm.

جلد: تیماج قهوه‌ای روشن، مقوایی، جدید، الحاقی، 280×155 mm.

۱۰۹/ف

(شعر - دینی)

زبدة المعارف

از: صفی

این نسخه که از آغاز افتادگی دارد مثنوی است از صفی در نعت علی بن ابی طالب (ع) و آیاتی که در مدح او نازل شده است. این شاعر به ظاهر صوفی بوده است. از صفحه ۹۰ تا ۹۳ دارای حواشی به خطی غیر خط متن و در آن حواشی رباعیات صفی نیز آمده است. (ر.ک: حاشیه صفحه ۹۰).
توضیح: شاید این صفی، صفی علیشاه صوفی معروف سیزدهم و اوایل قرن چهاردهم ه.ق. باشد.
هشدار صفی که سوی شهر مست روی دانی که بلند آمدی پست روی آغاز نسخه:

باقی بخود و ز خویش برپاست

ضد نیست خدایی را که یکتاست

پایان کتاب:

وز نور ولایت آفرید او

عالم به محبت آفرید او

تو دست صفی مساز کوتاه

یا رب از دامن یدالله

خط: نستعلیق شکسته، نسبتاً خوش، احتمالاً قرن چهاردهم ه.ق.، عناوین و آیات با مرکب قرمز، صفحات آخر موربانه خورده، نسخه کمی اوراق.
کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۹۴ صفحه، ۱۸۰×۸۰ mm.
جلد: تیماج مقوایی مشکی، ساده، ۲۷۵×۱۶۰ mm.

۱۱۰/ف

(عرفان)

کنز الرموز

امیر حسین هروی؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

این نسخه مثنوی است در مطالب عرفانی که ابتدا در نعت حضرت مصطفی (ص) اشعاری دارد و سپس از عارفان بزرگ چون: شیخ شهاب‌الدین سهروردی،

شیخ شهاب‌الدین زکریا، شیخ محمد زکریا، سید احمد کبیر ذکر می‌شود و بعد از صفحه ۱۴ موعظه و نصیحت آغاز می‌شود و بعد حکایتی از عالم بوسعید می‌آید از صفحه ۲۵ مطالبی «در بیان علم»؛ «توحید»؛ «معرفت»؛ «عقل»؛ «تصوف» دارد. از صفحه ۴۰ تا ۴۲ حکایات صوفیانه چندی نقل می‌شود و بعد مقامات صوفی: در مقام توبه، در مقام ورع، در مقام زهد و ایضاً با حکایت می‌آید و پس از آن احوال صوفیان از: محبت، شوق، انس، محو و اثبات، علم الیقین، عین الیقین، وقت، تلوین، غیبت در حضور، با حکایات شرح می‌شوند و بعد از سماع سخن می‌رود و رساله ختم می‌گردد.

آغاز کتاب:

بلبل جانرا نوای دیگرست

باز طبعم را هوای دیگرست

پایان کتاب:

مصلحت نامه شکستم خامه را

طول و عرضی خواستم این نامه را

خط: نستعلیق بسیار خوش، قرن دهم ه. ق.، معزالدين محمد الحسيني، سنة ۹۸۳ ه. ق.، سر لوحه زر و لاجورد و قرمز، بین سطور طلااندازی، دندان موشی، گل و بوته‌دار، عناوین در پیشانی بنفش، عناوین با خط زر و سفید، پاره‌ای اشعار به خط حمایلی، در گوشه هر صفحه مثلث زر با گل بوته، جدول بین مصاربع لاجورد و گل و بوته طلا. نسخه بسیار نفیس.

کاغذ: سمرقندی، ۱۲ سطر کامل، ۶۴ صفحه، $160 \times 85 \text{ mm}$.

جلد: سوخته طلایی، داخل جلد عنابی با ترنج و سرترنج زر و لاجورد، جداول داخلی طلااندازی، $265 \times 165 \text{ mm}$.

۱۱۱/ف

(تاریخ)

تاریخ معجم

(= کتاب المعجم فی تاریخ ملوک المعجم)

شرف‌الدین فضل‌الله بن عبدالله قزوینی؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه. ق.

این کتاب که به نظم و نثر است با نثر مصنوع تحریر شده و چنانکه نویسنده آن

می‌گوید چون قصد بیان تاریخ داستانی ایران را دارد از کیومرث آغاز می‌کند و تا انوشیروان می‌آید. (ر.ک: تاریخ معجم ۵۰/ف در این فهرست).
 آغاز کتاب: بسمله و به نستین - انّ احق ما یفتح به الکلام و ینحج به المرام حمدالملک
 العلام القدوس السلام الذی...

پایان کتاب: و یعصم نفوسنا عن تفرق الالهواء والله المستعان و علیه التکلان تمت الکتاب ...
 خط: نستعلیق، جمادی الاولی ۱۲۵۲ هـ. ق.، عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از
 کلمات با مرکب قرمز نقطه چین.

کاغذ: فرنگی، ۱۸ سطر کامل، ۲۲۸ صفحه، ۱۸۰×۹۰ mm.
 جلد: مقوایی، مندرس، رویه کاغذی، عطف پارچه تریاکی، ۲۶۰×۱۷۰ mm.

۱۱۲/ف

(تصوف)

تحفه سپهداریه

عبدالحمید بن محمدرضا تفرشی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم هـ. ق.

نویسنده این کتاب راکه حاوی یک مقدمه و سی باب و یک خاتمه است به نام فتحعلیشاه قاجار نوشته و به سپهدار او غلامحسین خان صاحب اختیار عراق «بل» ایران پیشکش کرده است. ابواب آن در مسائل الهی و عالم و خلقت عالم بر حسب نظر صوفیان است و خاتمه آن در بیان احادیثی است که در کتاب به آنها اشاره شده است.

آغاز کتاب: حمد خدایی راکه عین عنایتش جمیع اعیان را عین حقین عنایت فرما و شکر
 کریمی راکه ...

پایان کتاب: پس ایشان احیاء هستند در حین نماز فافهم الاکت ... فارغ شد از جمع و تألیف
 و نظم و ترصیف در آخر خریف ... سنه ۱۲۴۶ بعد از سعی و کوشش و الحمدلله اولاً و آخراً و
 ظاهراً و باطناً.

خط: نستعلیق نسبتاً خوش، آخر پاییز ۱۲۴۶ هـ. ق.، آخر کتاب مهر (عبده مصطفی
 قلی) شماره ابواب با مرکب قرمز، روی پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی،
 دارای اشکال و جداول.

کاغذ: فرنگی، آهار مهره، ۱۳ سطر کامل، ۲۵۶ صفحه، $۱۶۵ \times ۱۰۰ \text{ mm}$.
جلد: تیماج عنابی فرسوده، ترنج و نیم ترنج زر، عطف تیماج تریاکی روشن،
 $۲۵۰ \times ۱۷۵ \text{ mm}$.

۱۱۳/ف

(اخلاق - موعظه)

ابواب الجنان (جلد اول)

واعظ قزوینی، محمد رفیع بن فتح‌الله؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

این کتاب که دربارهٔ وعظ و خواص وعظ نگاشته شده مطالب آن از قرآن و احادیث اهل بیت جمع‌آوری گشته و یک مقدمه دارد که آن مقدمه در سه مطلب آمده که هر مطلب نیز به مراتبی تقسیم شده است و در این مقدمه و مطالب و مراتب آن دربارهٔ وعظ و خواص وعظ صحبت شده و به قول بزرگانی که در این رشته کار کرده‌اند اشاره شده، سپس در ابواب که آنها نیز به فصول متعددی تقسیم می‌شوند در ذکر دنیای فانی و شرح مفاسد و بیان مکاره و ذمائم آن صحبت شده و باز از آخرت و تقرب به خداوند و سعادت اخروی در آن بحث گردیده و در تمام موارد به احادیث و کلمات بزرگان استشهد شده است.

آغاز کتاب: بسمله - بهترین مقالی که سرخیل کاروان فنون محاورات تواند بود و شیرین کلامی که بشادابی...

پایان کتاب: بمذاق خاطر مشکل پسندان روزگار آشنا و ادویهٔ اخبار و آثار مذکوره را بر آموزجه قلوب دردمندان سازگار و گوارا گردانیده توفیق اتمام باقی ابواب بر وجه صواب کرامت فرماید بمنه و کرمه.

خط: نستعلیق، ربیع الاول سنه ۱۰۹۷ ه.ق.، عناوین و نشانه‌ها با مرکب قرمز، روی پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی، پاره‌ای صفحات و ضالی شده، روی پاره‌ای از کلمات صفحات ۸ تا ۱۸ مرکب ریخته شده.

کاغذ: فرنگی، ۲۵ سطر کامل، ۳۹۲ صفحه، $۱۸۰ \times ۱۳۰ \text{ mm}$.

جلد: تیماج مقوایی مشکی ساده، $۲۵۰ \times ۱۸۰ \text{ mm}$.

ف/۱۱۴

(پزشکی)

ذخیره خوارزمشاهی

جرجانی، اسماعیل بن حسن؛ زمان تألیف: قرن ششم ه.ق.

این نسخه که از آغاز و انجام افتادگی دارد قسمتی از کتاب معروف ذخیره است در پزشکی و داروشناسی و حاوی مجلدات ۷ و ۸ و ۹ و ۶ از ده جلد اصل کتاب است که در اثر صحافی مجدد نظم کتاب به هم خورده و کتاب ششم بعد از کتاب نهم آمده است. آغاز این نسخه از «باب دهم اندر علاج قرحه که ناصور گردد» شروع می‌شود و آخر آن که متعلق به کتاب ششم است در «باب دوم اندر علاج گوژی پشت و بیرون آمدن مهره از جای خویش» است.

آغاز نسخه: و حوالی آن تا ماده بیرون آید و بسیار باشد که حجة افتد که قرحه را بآهن پاک بردارند...

پایان نسخه: رطوبتی باشد روان همچون رطوبتی که از آن فالج خیزد یا رطوبتی باشد غلیظ همچون ...

خط: نسخ خوش، چند قلم، محتملاً قرن یازدهم ه.ق.، عناوین با مرکب قرمز، آغاز هر جلد ابواب فهرست شده آمده، در پاره‌ای از صفحات حواشی توضیحی در باره مطالب متن، بعضی صفحات موربانه خورده، در صفحه ۸۰۸ که پایان گفتار مجدهم از کتاب ذخیره خوارزمشاهی است سنه ذکر شده بیست و یکم شهر رجب المرجب ۱۰۳۸ آمده، در صفحه الحاقی نخستین دو مهر با نام عبدالله انصاری.

کاغذ: هندی، ۱۹ سطر کامل، ۹۲۵ صفحه، $۱۶۰ \times ۱۲۰ \text{ mm}$.

جلد: مقوایی تیماج عنابی یا ترنج و نیم ترنج، لبه منگنه، $۲۵۵ \times ۱۸۵ \text{ mm}$.

ف/۱۱۵

(دینی)

عین الحیوة

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی؛ زمان تألیف: قرن دوازدهم ه.ق.

این کتاب ترجمه پندها و نصایح پیامبر عظیم‌الشأن اسلام است به ابوذر غفاری و در مقدمه آن شرح مبسوطی از زندگانی ابوذر غفاری آمده است. آغاز کتاب: بسمله و به نستین - لالی حمد و جواهر ثنا تحفه بارگاه جلال کبریا حکیمی که الواح ارواح قابله بشر را که مظهر ...

پایان کتاب: چون فارغ شود گناهانش آمرزیده شود و دیگر نمازها و دعاها و اعمال بسیار است و از کتب مبسوط علما طلب می‌باید نمود باینجا ختم می‌کنم. پایان نسخه: کتاب عین‌الحیوة و از الطاف ... شراب طهور حقایق و معانی جرعه برگیرند در حیات و ممات ... و رفع درجات مرحوم نگرداند ربیع‌الاولی ۱۲۵۸ ه.ق.

خط: نستعلیق، چند قلم، محمد ابراهیم بن علی محمد، ربیع‌الاول ۱۲۵۸ ه.ق.، پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز، آب اقتاده، وصالی شده، صفحه آخر دارای یک جدول مشکی و قرمز، حاوی اسمای چهارده معصوم، پاره‌ای صفحات دارای حواشی، روی پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز خط کشی.

کاغذ: فرنگی، ۲۴ سطر کامل، ۴۶۸ صفحه، 220×110 mm.

جلد: تیماج مشکی، مقوایی، کوبیده، فرسوده، 290×190 mm.

۱۱۶/ف

(دینی)

زبده

زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

این کتاب که از آغاز افتادگی دارد شامل مسائل اخلاقی است که از آیات و احادیث و مناجات بزرگان دین گرفته شده، همچنین آخر کتاب فضیلت و آداب زیارت و زیارتنامه‌ها را داراست. نویسنده رباعی زیر را در تاریخ تألیف این زبده گفته:

صد شکر که باری دگر از گفت شنفت

از گـلبـن طـبـعـم گل امید شکفت

بر خواست بفکر قلم از روی هوس

احسنت احسنت از پی تاریخش گفت (۱۰۳۸)

آغاز نسخه: و از طاعت مطیعان . مثنوی خداوند بخشیده دستگیر کریم خطابخش پوزش پذیر... که چون هر یک از تصانیف خود را تاریخی بنظم آورده که بر عقلا ظاهر و هویدا باشد که در چه سال به اتمام رسید بنابراین...

پایان کتاب:

برخواست [برخواست] بفکر قلم از روی هوس
احسنت احسنت از پی تاریخش گفت
غریق نعمت یزدان کسی باد

که کاتب را بالحمدی کند یاد
خط: نستعلیق ، دو قلم، محتملاً سده سیزدهم ه.ق.، عناوین و نشانه‌ها با مرکب
قرمز، روی پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی، پاره‌ای صفحات و ضالی شده،
نسخه از آغاز افتادگی دارد، کاتب مراعات املاء کلمات را نکرده و نسخه مغلوط
است .

کاغذ: فرنگی ، ۲۵ سطر کامل، ۴۴۳ صفحه ، $220 \times 130 \text{ mm}$

جلد: چرمی مقوایی، مشکی ، عطف تیماج مشکی الحاقی، فرسوده،
 $290 \times 200 \text{ mm}$

(فرهنگ فارسی)

۱۱۷/ف

برهان قاطع

برهان محمد حسین بن خلف تبریزی؛ زمان تألیف قرن یازدهم ه.ق.

این کتاب که به نام سلطان عبدالله قطب شاه بن قطبشاه در سال ۱۰۶۲ هجری قمری تألیف شده. از کتب معروف لغت فارسی است. نویسنده که از ایرانیان مقیم هند بوده می‌گوید: «...می‌خواست که جمیع لغات پارسی و پهلوی و دری و یونانی و سریانی و رومی و بعضی از لغات عربی و لغات زند و پازند مشترکه و متفرقه و اصطلاحات فارسی و استعارات و کنایات بعربی آمیخته...» کتاب برهان قاطع را فراهم آورد و این کتاب حاوی لغات فارسی و معانی و تلفظ آنهاست که در نه فایده و بیست و پنج گفتار نوشته شده و بر حسب حروف اول تهجی آنها مرتب شده

است.

آغاز کتاب: بسمله و به ثقتی -

ای راه نما بر هر زبان در افواه یزدان و کرسطوسی و تانگری و آله...

بهترین لغتی که متکلمان بدیع البیان محفل زبان آرائی ...

پایان کتاب: نام مردی بوده صاحب مذهب و مجتهد نصاری و کبک نر را گویند که جفت و کبک ماده است.

خط: نسخ، ملک احمد بن ملا محمد در مزرعه «لو» از توابع سمیرم روده، جمادی

الثانی ۱۲۴۸ ه. ق.، عناوین با مرکب قرمز، چند صفحه آخر بیاض.

کاغذ: فرنگی، ۲۲ سطر کامل، ۱۰۳۱ صفحه، $215 \times 135 \text{ mm}$.

جلد: مقوایی لاکی مشکی، با تریج و سر تریج گل و بوته طلا، فرسوده، عطف چرم

مشکی، $300 \times 205 \text{ mm}$.

(دینی)

ف/۱۱۸

روضۃ‌الابرار

(در شرح فارسی نهج البلاغه)

علی بن حسن زواری؛ زمان تألیف: قرن دهم ه. ق.

این کتاب شرحی فارسی بر نهج البلاغه است. نویسنده آن می‌گوید: «دیدم کلام آنحضرت را که می‌گردد بر سه قطب اول خطبها و اوامر، دویم نامه و رسایل، سئوم حکمتها و مواعظ پس عزم جزم کردم بتوفیق الهی از برای هر نوعی از این مذکورات بابی از ابواب و زیاد گردانیدم ورقی چند را از بیاض در آن باب...» (ر. ک: صفحه ۳). همچنین شارح در اواخر شوال ۹۴۷ از تألیف آن فراغت یافته است (ر. ک: صفحه ۶۹۳). این شرح، شرح متن است نه شرح مزج.

آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله علی نعمائه و الشکر علی آلائه و الصلوة علی محمد خیر انبیائه ... و بعد مخفی نیست که بعد از کلام حضرت رب العالمین و سید المرسلین کلام موجز نظام امیر المؤمنین است...

پایان کتاب: و خللی و زللی که از روی نسیان و غفلت در آن وقوع یافته باشد از روی لطف و

شفقت اصلاح فرمایند.

خط: نستعلیق، دو قلم، (متن عربی نسخ و شرح فارسی نستعلیق)، محمد شریف کارانی، محمد صادق، در آخر کتاب سه مهر (یا ناصر)، سنهٔ ربیع الاول ۱۱۰۴ هـ. ق.، روی عبارات نهج البلاغه با مرکب قرمز خط‌کشی تا صفحه ۳۳۸، از صفحه ۳۳۸ تا آخر کتاب روی عبارات نهج البلاغه با مرکب سیاه خط‌کشی، پاره‌ای صفحات وصالیه شده، صفحات ۲۰۱ مجدول با مرکب قرمز، در حاشیه صفحه ۱ عنوان کتاب و نویسنده با مرکب قرمز آمده.

کاغذ: فرنگی، ۲۵ سطر کامل، ۶۹۳ صفحه، $۲۰۰ \times ۱۳۰ \text{ mm}$.

جلد: گالینگور مقوایی مشکی، عطف و گوشه چرمی تریاکسی، فرسوده، $۲۹۰ \times ۲۰۰ \text{ mm}$.

۱۱۹/ف

(دائرة المعارف)

نفایس الفنون و عرایس العیون

شمس‌الدین آملی، محمد بن محمود؛ قرن هشتم هـ. ق.

نویسنده در صفحه ۱۲ تحت عنوان «در ترکیب کتاب» آورده است «صواب چنان نمود که این کتاب بر دو قسم مرتب شود، قسمی در علوم اوایل و قسم دوم در علوم اواخر، و تقسیم اخیر جهت نسبت او با اهل اسلام تقدیم افتاد مجموع آن مشتمل بر نه مقاله برین وجه» از این نه مقاله چهار مقاله متعلق به علوم اواخر و پنج مقاله متعلق به علوم اوایل است بدین شرح: مقاله اول در ادبیات مشتمل بر پانزده فن، مقاله دوم در شرعیات مشتمل بر نه فن، مقاله سوم در علوم تصوف و توابع آن مشتمل بر پنج فن، مقاله چهارم در علم محاورت مشتمل بر هفت فن، پنج مقاله قسم دوم (علوم اوایل) نیز بدین شرح است: مقاله اول در حکمت عملی مشتمل بر سه قسم، مقاله دوم در اصول حکمت نظری مشتمل بر چهار فن، مقاله سوم در اصول ریاضی مشتمل بر چهار فن، مقاله چهارم در فروع طبیعی مشتمل بر ده فن، مقاله پنجم در فروع ریاضی مشتمل بر سیزده فن.

آغاز کتاب: بسمله - حمد و ثنا شکر بی انتها حضرت پادشاهی را که افکار اذکیا و انظار عقلاء

در بیداء عظمت و معرفت کبریا...

پایان کتاب: برقتی که بیرون آمد یک سبب با او بیش نماند آن سبب‌ها چند بوده باشد
دویست و پنجاه و شش بوده باشد. والله اعلم بالصواب.

خط: نسخ نسبتاً خوش، ۹ ذیقعه ۱۰۳۵ ه. ق.، سر فصلها و پاره‌ای کلمات با مرکب
قرمز، روی بعضی کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی، در صفحه ۱۲۳۶ مهر
معتدالدوله دیده می‌شود.

کاغذ: فرنگی، آهار مهر، ۲۳ سطر کامل، ۱۲۳۶ صفحه، $۱۹۰ \times ۹۵ \text{ mm}$.
جلد: تیماج مقوایی قهوه‌ای روشن، لبه منگنه زر، $۳۰۰ \times ۱۷۰ \text{ mm}$.

۱۲۰/ف

(دینی)

مجالس المؤمنین

شوشتری، قاضی نورالله شریف‌الدین؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه. ق.

نویسنده این کتاب مطالب خود را در باره حقانیت مذهب تشیع بر دیگر مذاهب
اسلامی در دوازده مجلس تحت عنوان مجالس المؤمنین آورده است. در پشت
صفحه اول فهرست مجالس دوازده گانه دیده می‌شود.
آغاز کتاب: بسمله و به ثقتی - نفحات دلگشای حمد و رشحات جانفزای ثنا که از مهبط
شمال اعتقاد و مصب زلال انقیاد...

پایان کتاب: چنانچه در اکثر تاریخ و سیر به نظر میرسد بتعاقب... تمام شد کتاب
مجالس المؤمنین.

خط: نسخ نسبتاً خوش، محمد امین تستری، پنج شنبه ۲۸ صفر ۱۰۶۳ ه. ق.، در
حاشیه صفحه آخر آمده مؤلف در اول رجب ۹۹۸ ه. ق. در لاهور آغاز به نوشتن
این کتاب کرده و در پنج شنبه ۲۳ ذیقعه ۱۰۱۰ ه. ق. از تألیف آن فارغ شده است.
با جدول: قرمز، آبی، عناوین و پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز، موربانه خورده،
نسخه دارای مهرایی است چون محمدرضا الحسینی.

کاغذ: فرنگی، ۲۵ سطر کامل، ۸۷۰ صفحه، $۲۲۰ \times ۱۲۰ \text{ mm}$.
جلد: تیماج مقوایی تریاکی، عطف تیماج، تریج و نیم تریج زر، $۳۲۰ \times ۲۰ \text{ mm}$.

۱۲۱/ف

(شعر)

مثنوی معنوی

مولوی، جلال‌الدین محمد بن محمد؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

این کتاب شامل شش دفتر مثنوی است از صفحه ۱ تا ۳ دیباچه، از صفحه ۴ تا ۱۲۲ دفتر اول با سرلوح زر و مشکی و بنفش و قرمز؛ از صفحه ۱۲۳ تا ۲۲۰ دفتر دوم با سرلوح زر و آبی و قرمز؛ از صفحه ۲۲۱ تا ۳۴۶ دفتر سوم با سرلوح زر و مشکی و آبی؛ در پایان نیز دارای یک سرلوح پیشانی زر و مشکی و قرمز؛ از صفحه ۳۴۷ تا ۴۴۸ دفتر چهارم با سرلوح زر و پشت گلی؛ از صفحه ۴۴۹ تا ۵۶۲ دفتر پنجم با سرلوح زر و مشکی و آبی و زرروشن؛ و در پایان دارای چند حاشیه گل و بوته؛ از صفحه ۵۶۳ تا آخر دفتر ششم با سرلوح زر و بنفش و آبی.

آغاز کتاب: بسمله -

بشنو از نی چون حکایت می‌کند
واز جدائی‌ها شکایت می‌کند
پایان نسخه:

باز جویم در ظهور و در خفا
همت از ارواح اخوان الصفا
صد درود و صد سلام از کردگار
بر پیمبر باد و بر آل کبار

خط: نستعلیق خوش چهار ستونه، محمد رضی بن میرزا نصرالله تفرشی، چهارشنبه ۲۹ صفر ۱۳۰۵ در رشت، نویسنده از روی نسخه چاپی کتاب را رونویسی کرده، عناوین در جدول با مرکب قرمز، پاره‌ای طلااندازی، مجدول: مشکی و قرمز، جدول بین مصاریع مشکی، جدول بیرونی مشکی بین جدول داخلی و خارجی حواشی داخل ترنج های زر.

کاغذ: فرنگی و الوان، ۲۲ سطر کامل، ۶۹۲ صفحه، 250×150 mm.
جلد: تیماج مقوایی تریاکی، با ترنج و نیم ترنج، گوشه لبه منگنه، 310×250 mm.

۱۲۲/ف

(فرهنگ لغت)

کشف اللغات و الاصطلاحات

عبدالرحیم بن احمد سور بهاری هندی (شیخ المشایخ)؛ زمان تألیف: قرن دهم ه.ق.

نویسنده در صفحه ۲ کتاب در سبب تألیف می‌نویسد: فرزندم «شیخ شهاب» دیوان سید قاسم انوار را نزد پدر می‌خواند و به پاره‌ای لغات و اصطلاحات برخورد که در لغت نامه‌های دیگر نمی‌یافتند لذا مؤلف دست به نوشتن این کتاب زده است و لغات و اصطلاحات مشکل را بر آن به حسب حروف تهجی از الف تا ی آورده است.

آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله رب العالمین .. اما بعد حمد و صلاة می‌گوید اضعف العباد خادم الفقراء بنده رب کریم عبدالرحیم که این فقیر اگر چه قابلیت ...

پایان کتاب: این هر سه لغت مضارع اند و اصل یهدی یهتدی بوده است.

خط: نستعلیق، احتمالاً قرن سیزدهم ه. ق.، واژه‌ها با مرکب قرمز، معانی با مرکب مشکی، روی پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز خط کشی. به آخر کتاب مهر نصرالله دیده می‌شود.

کاغذ: فرنگی، آهار مهره، ۲۱ سطر کامل، ۶۹۷ صفحه، 210×130 mm.

جلد: تیماج مشکی مقوایی، کوبیده، 295×210 mm.

۱۲۳/ف

(اخلاق - موعظه)

ابواب الجنان (جلد اول)

واعظ قزوینی، محمد رفیع بن فتح الله؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه. ق.

(ر. ک: ابواب الجنان ۱۱۳/ف در این فهرست).

آغاز کتاب: بسمله و به نستعین - بهترین مقالیکه سر خیل کاروان فنون محاورات تواند بود و خوش‌ترین کلامیکه بشادابی لالی کلماتش تیغ...

پایان کتاب: بمذاق خواطر مشکل پسندان روزگار آشنا و ادویه اخبار و آثار مذکوره بر امزجه قلوب و روان سازگار و گوارا گردانیده توفیق اتمام یافت و باقی ابواب را بر وجه ثواب کرامت فرماید بمنه و کرمه.

خط: نستعلیق نسبتاً خوش، کاظم بن ملا احمد متولی امام‌زادگان واجب الاحترام ...

واقع بقریه رودت؟ از محل فومن، محرم سنه ۱۲۳۴ ه. ق.، عناوین با مرکب قرمز،

روی پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز خط کشی، آب افتاده، پاره‌ای صفحات وصال

شده، در پایان صفحه ۴۷۶ به خط دیگری چند تاریخ تولد آمده است.
 کاغذ: فرنگی، ۲۱ سطر کامل، ۴۷۶ صفحه، 220×110 mm.
 جلد: مقوایی با رویه کاغذی فرسوده جدا شده از متن، عطف پارچه مندرس،
 290×190 mm.

۱۲۴/ف

(تاریخ)

ترجمه کتاب تاریخ ناپلئون

مترجم: محمد رضا تبریزی، تاریخ ترجمه، ۱۲۵۲ ه.ق.

این کتاب که از زبان فرانسه به انگلیسی ترجمه شده بوده به دستور محمد شاه قاجار توسط مترجم از انگلیسی به فارسی برگردانده شده که در شرح وقایع و احوال ناپلئون و کشور فرانسه است و در صفحه ۷۷۵ وصیت نامه ناپلئون آمده است. مترجم یکی از پنج نفر شاگردانی است که عباس میرزا نایب السلطنه به انگلیس فرستاد و او در آنجا درس مهندسی خواند و در بین رجال به میرزا رضای مهندس باشی تبریزی مشهور است. او طرح ساختمان دارالفنون را به امیرکبیر داد. آغاز کتاب: بسمله - سالکان مسالک هنروری و گوی ربایان حلیه فصاحت گستری را سر رشته آن و سران افواج ارباب درایت و ...
 پایان کتاب: در آن مکان محقر جسد بزرگواری که صفحه ممالک فرنگستان بر وجود وی تنگ بود جای دادند.

آغاز وصیت نامه ناپلئون: (صفحه ۷۷۵) وصیت اول آنکه بدانی که من در دین روم قدیم بدانچه که از فرستادگان خداوند...

پایان وصیت نامه: بالتمام (بالتمام) بدست خود نوشته و بدستهای خود در حال شعور و اختیار دستخط گذارده و ممهور داشته‌ام.

خط: نستعلیق خوش، محمد ابراهیم حسن الکوهنی التفرشی، سنه ۱۲۶۲ ه.ق.،
 کاتب نسخه را بدستور کسی نوشته بوده، ولی نام آن شخص را در نسخه به ظاهر پاک کرده‌اند به جای آن نجفقلی بیگ آمده، صفحات مجدول: زر و قرمز و مشکی،
 جدول بیرونی مشکی، کلمات و عناوین با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با

مرکب قرمز خط‌کشی.

کاغذ: فرنگی، آمار مهره خورده، ۲۱ سطر کامل، ۷۷۸ صفحه، $220 \times 125 \text{ mm}$.

جلد: تیماج مقوایی تریاکی روشن، $300 \times 200 \text{ mm}$.

۱۲۵/ف

(اداری - مالیه)

صورت جمع و خرج سال ۱۳۰۶ ه.ق.

این کتاب، شرح بودجه سال ۱۳۰۶ ه.ق. تحریر شده و به عرض ناصرالدین شاه رسیده است. مطالب آن از طریق مستوفیان متعدد که بالای کار هر یک با عنوان: «تعلق به گوشه‌ای از این کشور فراهم آمده است». مهر و خط ناصرالدین شاه در صفحه ۱ در داخل طلاندازی است و بنا بر نوشته به خط ناصرالدین شاه در مدح این بودجه یا صورت جمع و خرج چنین آمده «در نهایت خوب و حفاظت (=حذاقت) داده و از عهده برآمدند»، بالای مهر نوشته «بسمه تعالی شأنه العزیز» طلاندازی شده، نوشته روی مهر چنین است: الملك لله تعالی - تا که دست ناصرالدین خاتم شاهی گرفت

صیت داد و معدلت از ماه تا ماهی گرفت

آغاز کتاب: هو الله شأنه تعالی شأنه العزیز مقاصدا حساب هذه السنة سیچقان ثیل خیریت دلیل خزانه عامره ابواب جمعی کارگزاران (=گزاران) جناب مستطاب اجل اشرف امین السلطان...

پایان کتاب: در باب تلگرافخانه بدهی جناب مخبرالدوله (رقم سیاقی)

خط: نستعلیق شکسته، اعداد و ارقام به سیاق، رجب المرجب سنه ۱۳۰۷ ه.ق.، در پای هر صفحه مهر «مستوفی الممالک» طغرای طلاندازی شده، بالای خط حمایلی صفحه ۱ «هو الله تعالی شأنه العزیز حکم همایون شد» در ظهر صفحه اول و در صفحه ۱۲۵ کتاب مهر هده‌ای از رجال است که از آن جمله در صفحه آخر مهر «حسین بن هدایت الله»؛ «مستوفی الممالک»؛ «قوام الدوله»؛ «امین السلطان» موجود است.

کاغذ: فرنگی، فلفل نمکی، ۱۲۸ صفحه، $210 \times 110 \text{ mm}$.

جلد: تیماج سبز، دولایی، عطف و سجاف درون جلد تیماج عنابی،

۳۰۰×۱۹۵^{mm}

۱۲۶/ف

(لطائف)

ترجمه زهرالربیع

از: جزایری شوشتری، نعمت‌الله بن عبدالله؛ زمان تألیف: قرن دوازدهم ه.ق.
 مترجم: جزایری شوشتری، نورالدین محمد بن نعمت‌الله؛ زمان ترجمه: قرن سیزدهم ه.ق.؛
 اهدا به محمد علی میرزا

این کتاب ترجمه جلد اول زهرالربیع است که توسط یکی از نوادگان مؤلف به فارسی ترجمه و به نام شاهزاده محمد علی میرزا (قاجار) و محمد صالح خان مشهور به آقاجانی خان مکرری، بیگلریگی صفحه (خوزستان) مزین گردیده و به قول مترجم این کتاب مشتمل بر بسیاری فواید لطیفه و حل احادیث مشکل به حدی که از مجلد دوم مغنی بلکه اکثر ظرائف مجلد دوم نیز همان مجلد اول است. آغاز کتاب: بسمله و به التوفیق - درود و سپاس و ستایش بقیاس سزاوار صانعی است حکیم و قادری علیم که نسخه جامعه عالم امکان ...
 پایان کتاب: از عربی به فارسی سیما هرگاه فی الجملة نقل به لفظ منظور بوده باشد ناقل را اختیاری نیست بلکه تابع منقول منه است.

خط: نستعلیق شکسته، دو قلم، جمعه ۱۹ جمادی الثانی ۱۲۳۱ ه.ق.، زمان ترجمه، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب مشکی خط‌کشی.
 کاغذ: فرنگی، ۲۱ سطر کامل، ۴۴۰ صفحه، ۲۱۵×۱۲۵^{mm}.
 جلد: تیماج عنابی، مقوایی، ساده، ۳۰۰×۲۰۰^{mm}.

۱۲۷/ف

(فرهنگ فارسی)

برهان قاطع

برهان، محمد حسین بن خلف تبریزی؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

(ر.ک: به برهان قاطع ۱۱۷/ف در این فهرست).

آغاز نسخه: بهجت آنکه تفرقه توان کرد میان بیت دو مصرعی و میان نیم بیت چه اول شعر
بیت تمام است و ...

پایان کتاب: بفتح یای حطی و سکون عین بی نقطه نام پیغمبری بوده مشهور و کبک نر را نیز
گویند که جفت ماده باشد.

خط: نستعلیق نسبتاً خوش، اسماعیل بن حسن الاصفهانی، بیستم ذیحجه الحرام
۱۲۴۵ هـ. ق.، عناوین و واژه‌ها با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب
قرمز خط‌کشی، صفحات مجدول: زر و مشکی، جدول بیرونی مشکی، نسخه از
آغاز افتادگی دارد.

کاغذ: فرنگی، ۲۵ سطر کامل، ۷۸۰ صفحه، 215×130 mm.

جلد: مقوایی با رویه روغنی، کمند دار، تونج و سرتونج گل و بوته، داخل جلد قرمز
با نقش گل نرگس آبی، عطف چرم مشکی، 300×210 mm.

۱۲۸/ف

(عرفان - شرح حال)

صفوة الصفا

ابن بزار، توکل بن اسماعیل؛ زمان تألیف: قرن هشتم هـ. ق.

کتابی است در شرح حال و نسب و سخنان و فرزندان شیخ صفی الدین اردبیلی
و شامل یک مقدمه و دوازده باب و یک خاتمه و هریک از مقدمه و ابواب و خاتمه
آن خود به فصولی چند تقسیم می‌شود که شامل حال شیخ صفی و تبارش است. در
این نسخه بر اثر افتادگی مقدمه باب اول آن از صفحه ۶ آغاز می‌شود.
آغاز نسخه:

هر یکی بر تخت ملک دل پناهی بوده‌اند رهنمای خلق از مه تا بماه‌ی بود [ه‌اند]
پایان کتاب:

هر که از دل خبری یافت بدل باخبرست در دل آینه‌اش از همه دلها خبرست.
خط: نسخ نسبتاً خوش قدیمی، احتمالاً قرن نهم هـ. ق.، عناوین با مرکب قرمز و
آبی، چند صفحه اول و آخر وصالی شده، آب افتاده، این نسخه از آغاز افتادگی
دارد.

کاغذ: اصفهانی، ۲۷ سطر کامل، ۳۵۸ صفحه، 230×160 mm.
جلد: گالینگور مقوایی، عطف و گوشه چرمی تریاکی روشن، 330×230 mm.

۱۲۹/ف

(عرفان - شرح حال)

صفوة الصفا

ابن بزاز، توکل بن اسماعیل؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

(ر.ک: صفوة الصفا ۱۲۸/ف در این فهرست). این نسخه بر اثر صحافی ناموزون بر هم خورده است.

آغاز نسخه: عصیان و طغیان با شیخ زاهد قدس را... روحه آغاز کردند و از جاده مطابعت (=متابعت) و نهج ...

پایان نسخه: بمن گفته است که وفات من در وجد خواهد بود و باز آن وجد و ذوق بر وی غالب کرد...؟ و او در آن اضطراب وجد جان تسلیم کرد (لایقرا).

خط: نستعلیق خوش، محتملاً قرن دوازدهم ه.ق.، عناوین و آیات با مرکب قرمز، پاره‌ای از صفحات وصالی شده، از آغاز و انجام افتادگی دارد، بر اثر صحافی ناموزون نسخه پریشان و نظم و ترتیب اوراق به هم خورده است و آغاز نسخه در باب احوال و اقوال شیخ زاده گیلانی آمده است، آب افتاده، دارای اغلاط املائی.
کاغذ: فرنکی، ۱۶ سطر کامل، ۵۶۹ صفحه، 220×130 mm.
جلد: تیماج قهوه‌ای تریاکی ساده مقوایی، 310×210 mm.

۱۳۰/ف

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نسخ و نستعلیق، ۲۸ ذی الحجة ۱۳۵۳ ه.ق. و ۱۴ ذی القعدة ۱۳۵۳ ه.ق.، عناوین و پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز، روی بعضی از کلمات با مرکب قرمز خط کشی، پاره‌ای از صفحات دارای حواشی.

کاغذ: فرنکی، آهار مهره، ۱۹ سطر کامل، ۳۱۸ صفحه، 225×120 mm.

جلد: تیماج مقوایی مشکی، تریج و نیم تریج زر، لبه منگنه، $330 \times 200 \text{ mm}$.
در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۱۳۰/ف
۱

(دینی)

تذکرة الائمة

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی؛ زمان تألیف: قرن دوازدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید: مقصد اصلی از تحریر این کتاب «اثبات امامت و فضیلت و بزرگواری ائمه معصومین صلواة الله و سلامه علیهم اجمعین است که از کتب معتبره اهل اسلام از تواریخ و از کتب براهمه هندوان و حکمای یونان و ملل باطله استخراج شده است».

آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله الذی جعل النبیین لسان صدق ... اما بعد چنین گوید خاک راه شیعیان محمد باقر بن محمد تقی عفی الله عنها که ...
پایان کتاب: و تا حال الحمد لله جمعی از ایشان مومن و شیعه شدند والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم.

جای این کتاب در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۲۷۲ است.

۱۳۰/ف
۲

(دینی)

گزیده حدیقة الشیعة

مقدس اردبیلی، احمد بن محمد؛ زمان تألیف: قرن دهم ه.ق.

این کتاب به طور اجمال به بیان طوایف و فرق مختلف صوفیه پرداخته و در رد و ذم آنها تا آنجا که توانسته کوشیده است.

آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله رب العالمین و الصلوة ... اما بعد پس بنابر وعده که در اوایل جزء اول این مختصر نموده چند کلمه در بیان ...

پایان کتاب: اخبار و احادیث در خدمت ایشان بسیار لیکن چون این مختصر بیش از این گنجایش نبود بهمین چند کلمه اختصار نمود.

جای کتاب در این مجموعه از صفحه ۲۷۵ تا ۳۱۸ است.

ف/۱۳۱

(اخلاق - موعظه)

ابواب الجنان (جلد اول)

واعظ قزوینی، محمد رفیع بن فتح‌الله؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

(ر.ک: به ابواب الجنان ۱۱۳/ف در این فهرست).

آغاز کتاب: بسمله - بهترین مقالیکه سر خیل کاروان فنون محاورات تواند بود و خوشترین کلامیکه بشاداب تیغ زبان...
پایان کتاب: بمذاق خاطر مشکل پسندان روزگار آشنا و ادویه اخبار و آثار مذکوره بر امزجه قلوب دردمندان سازگار و گوارا گردانیده توفیق اتمام باقی ابواب را بر وجه صواب کرامت فرماید.

خط: دو قلم، از صفحه (۲۲۳ تا ۲۲۴) نستعلیق نسبتاً درشت و از صفحه (۲۲۴ تا ۵۲۲) شکسته نستعلیق، علی بن محمد رضاخان الشهیر به باباخان بیگ، یکشنبه چهاردهم جمادی‌الثانی ۱۲۸۵ ه.ق.، عناوین و نشانه‌ها با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی، در آخر صفحه ۵۲۲ تاریخ تولد میرزا ابوالحسن نام آمده است که تحریر آن در ۱۲۸۶ اتفاق افتاده است.
کاغذ: فرنگی، ۲۰ سطر کامل، ۵۲۲ صفحه، $250 \times 130 \text{ mm}$.
جلد: تیماج مقوایی تریاکی، ضربی، لبه منگنه، $330 \times 200 \text{ mm}$.

ف/۱۳۲

(تاریخ - مغول)

تجزیه الامصار و تزجیه الاعصار

(تاریخ و صاف جلد چهارم)

وصاف الحضرة، عبدالله بن فضل الله؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

این نسخه جلد چهارم از مجلدات تاریخ و صاف است که شامل حوادث دوران سلطان غازان خان و سلطنت سلطان محمد خداپنده و حوادث و وقایع اوایل قرن

هشتم ه.ق. است.

آغاز کتاب: بسمله - اِئْتَسَمَ الْوَرْدُ بِنَشْرِ الْيَسْمِ (كذا) بُشْرًا بَيْنَ يَدَي رَحْمَتِهِ وَافْتَحَ الطَّيْرُ بَصَوْتِ يَهِيْمٍ... پادشاهی که پادشاهان را پادشاهی ز پادشاهی اوست عقل در معرض ثنا خوانیش... پایان کتاب: با ظالم بممانعت هرگز از گردش روزگار نخرود و ناخن ندامت رخسار جان او را نخراند یا ایها الناس قد جائکم موعظة من ربکم... و رحمة للمؤمنین بتوفیق رب العالمین. خط: نسخ نسبتاً خوش، ذیحجه ۱۰۲۲ ه.ق.، عناوین با زر و آبی، کلمات و نشانه‌ها با مرکب قرمز، با جدول: زر و لاجورد و قرمز و مشکی، موربانه خورده، پاره‌ای صفحات آب افتاده.

کاغذ: بخارایی، ۲۷ سطر کامل، ۲۱۰ صفحه، $270 \times 140 \text{ mm}$.

جلد: تیماج مقوایی تریاکی روشن، گوشه کوبیده، $330 \times 210 \text{ mm}$.

۱۳۳/ف

(شعر)

دیوان مسعود سعد سلمان

مسعود سعد سلمان؛ زمان تألیف: قرن ششم ه.ق.

این کتاب شامل قصاید از صفحه ۱ تا ۳۶۳ مرتب شده بر حسب حروف تهجی آخر قوافی در متن و حاشیه می‌آید از صفحه ۳۶۳ ترکیب‌بند و ترجیع‌بند، غزلیات و رباعیات و مثنوی مسعود سعد سلمان بدون رعایت ترتیب حروف تهجی آخر قوافی آمده است. آغاز کتاب: بسمله -

شادی ندید هیچ کس از نای نینوا

چون نای بینوایم از این نای بینوا

پایان کتاب:

آخر بجهد فضل مرا بازاری

آخر نگذارم فلک چون رازی

خط: نستعلیق شکسته خوش، محتملاً قرن سیزدهم ه.ق.، در صفحه آخر اعتمادالدوله یادداشت کرده که این کتاب متعلق به مرحوم اعتضادالدوله عین الملک خان سالار دولت علیه ایران بوده و اینک مال من است و نمیدانم خط کدامیک از خوشنویسان بوده است، دارای یک سر لوح مستطیل، گل و بوته،

ترنج زر و عنابی و لاجورد، مجدول: زر و لاجورد، پیشانی: زر، عنابی، نیلی، نیم
حاشیه زر و آبی و قرمز، اشعار به خط حمایلی داخل جدول بیرونی، جدول بین
مصاریع زر.

کاغذ: فرنگی، ۱۷ سطر کامل، ۴۸۵ صفحه، 290×90 mm.

جلد: تیماج مقوایی عنابی، 340×220 mm.

۱۳۴/ف

(شعر)

دیوان شمس تبریزی

مولوی، جلال‌الدین محمد بن محمد؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

این کتاب شامل قصاید و غزلیات مولوی است که قصاید آن با رعایت حروف
تهجی آخر قوافی آمده و در حواشی رباعیات قرار گرفته است.
آغاز کتاب: بسمله -

ای طایران عرش را عشقت فزوده بالها در حلقه سودای تو روحانیان را حالها
پایان کتاب:

من دوش بخواب در بدیدم قمری دریا صفت عجایب سیم بری
امروز بگرد هر دری میگردم از یارک دوشینه که دارد خبری
خط: شکسته نستعلیق ریز، احتمالاً سده دوازدهم ه.ق.، موریانه خورده، در
حاشیه اشعار حمایلی، مصاریع در چهار ردیف.

کاغذ: فرنگی، ۲۶ سطر کامل، ۲۶۴ صفحه، 290×150 mm.

جلد: مقوایی، موریانه خورده، رویه کاغذی رنگی، عطف چرم مشکی،
 345×220 mm.

۱۳۵/ف

(تاریخ)

تاریخ طبرستان و رویان و مازندران

مرعشی، ظهیرالدین بن نصیرالدین؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

این کتاب به تواریخ محلی طبرستان و رویان و مازندران و خاندانهایی که در آن حکومت کرده‌اند پرداخته و تألیف آن در سال ۸۸۱ ه.ق. به عمل آمده و متمم مباحثی است که در تاریخ طبرستان ابن اسفندیار آمده و دارای یک مقدمه است در فواید علم تاریخ و چند فصل در تاریخ نقاط مورد بحث که مطالب مقدمه آن به اقسامی چند تقسیم می‌شود.

آغاز کتاب: بسمله - حمد بیحد و سپاس بقیاس مالک الملکی را سزاست که ذات پاکش بصفت دوام و قدم موصوفست...

پایان کتاب: گفته خود که موجب رضای تو در آن نبود پشیمانم ... انک لا تخلف الميعاد و سال بر هشتصد و هشتاد و یک، روز جمعه تمام گشت.

خط: نستعلیق شکسته، ۲۴ جمادی‌الاول ۱۲۷۵ ه.ق.، پاره‌ای کلمات با مرکب قرمز، روی بعضی از کلمات با مرکب قرمز خط‌کشی، بنا به یادداشت‌های تحریر شده در سال ۱۲۷۸ ه.ق. که در ابتدا و انتهای کتاب آمده این نسخه متعلق به رضاقلی خان هدایت بوده. در صفحه ۲۶۱ کتاب تاریخ فوت تعدادی از شعرا آمده است و در صفحه ۲۶۳ یادداشتی از سلمان بن جعفر است مبنی بر تجلید نسخه اصلی.

کاغذ: فرنگی، آهار مهره، ۲۳ سطر کامل، ۲۶۳ صفحه، 235×120^{mm} .

جلد: تیماج مقوایی ساده، عنابی، 345×215^{mm} .

۱۳۶/ف

(تاریخ)

اکبرنامه

علامی، ابوالفضل بن مبارک؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

این نسخه که از آغاز و انجام افتادگی دارد به تاریخ هند و سلسله گورکانیان هند پرداخته است.

آغاز نسخه: بعد از دو سال و چهار ماه تعبیر رویای صدق پیرای بظهور پیوست تبارک‌الله و هی اسم سامی و طلسم کرامی ...

پایان نسخه: پایه دولت در رکاب سعادت آورده توسن شیر صید آهو خرامرا در نخجیرگاه جلوه دادند.

خط: نستعلیق، محتملاً قرن دوازدهم ه.ق.، عناوین و سرفصلها با مرکب قرمز، بعضی صفحات دارای حواشی، نسخه آب افتاده، وصالی شده، موریانه خورده.
کاغذ: فرنگی، آهار مهره، ۲۷ سطر کامل، ۳۷۸ صفحه، 250×150 mm.
جلد: تیماج مقوایی عنابی، ترنج و نیم ترنج کوبیده، منگنه، 365×240 mm.

۱۳۷/ف

(تاریخ)

عالم آرای عباسی

اسکندر بیگ منشی ترکمان؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

تاریخ عالم آرای عباسی مشتمل بر حوادث ایام سلطنت شاه عباس اول صفوی است که به وسیله منشی او اسکندر بیگ ترکمان تحریر یافته و چنانکه خود او می‌گوید کتاب را در دو مقصد فراهم آورده، مقصد اول: از روزگار جلوس شاه عباس شروع می‌شود و تا سال سی‌ام سلطنت او می‌آید و مقصد دوم: «از آغاز قرن دوم که به زمان حضرت صاحب الامر متصل باد وقایع و روایات عجیبه روزگار این پادشاه تعلق دارد و آغاز قرن دوم به قول از سنه بیلان ترکی مطابق ست و عشرين و الف سال سی و یکم سلطنت ابد پیوند» شاه عباس صفوی است. در این نسخه همه مطالب عالم آرا نیامده بلکه قسمت اول آن وقایع سال ۱۰۱۵ ه.ق. تا سال ۱۰۳۰ ه.ق. را دربر می‌گیرد، یعنی از صفحه ۱ تا ۱۳۱ و از صفحه ۱۳۳ تا آخر نسخه شامل وقایع از سال سی و یکم مطالب بقیه کتاب عالم آرا است.
آغاز نسخه: بسمله - وقایع سال همایون فال قوی ثیل ترکی بعضها مطابق خمس عشر و الف و... نوروز این سال همایون فال در روز چهارشنبه ...

پایان نسخه و کتاب: حقد و حسد دور بوده اگر بسهو و خطایی مطلع گردند در اصلاح آن کوشند و چشم عیب بین از آن پوشند.

مکن گرم در عیب هنگامه را

پذیرای خوبی شو این نامه را

خط: نستعلیق خوش، احمد بن محمد موسوی حسینی، جمادی الثانی ۱۰۶۰ ه.ق.، صفحات مجدول: قرمز و لاجورد، با دو سر لوح زر و لاجورد (صفحه ۱۳۴)، عناوین با مرکب قرمز، پاره‌ای صفحات وصالی شده، آب افتاده، نسخه

قدیمی.

کاغذ: فرنگی، ۲۵ سطر کامل، ۲۶۲ صفحه، $250 \times 145 \text{ mm}$.جلد: تیماج مقوایی مشکی، با ترنج و سرترنج، لچکی زر، $360 \times 230 \text{ mm}$.

۱۳۸/ف

(شعر)

لیلی و مجنون

نظامی، الیاس بن یوسف؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

این نسخه بسیار نفیس لیلی و مجنون نظامی است و از جهت نفاست نسخه مطالب آن به ترتیب زیر آمده است:

از صفحه ۱ تا ۴ دیباچه؛ از اواخر صفحه ۴ تا آخر صفحه ۵ «فی النعت النبی صلوات الله و سلامه علیه»؛ از صفحه ۵ تا اواسط صفحه ۱۲ «صفت معراج حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم»؛ همراه با یک نقاشی در صفحه ۶؛ از صفحه ۱۲ تا ۱۵ «در سبب نظم کتاب»؛ از صفحه ۱۵ تا وسط صفحه ۱۷ «در دعای دولت پادشاه اسلام»؛ از صفحه ۱۷ تا اواخر صفحه ۱۸ «در خطاب زمین بوس»؛ از صفحه ۱۸ تا آخر صفحه ۱۹ «در سفارش فرزند محمد به ملک زاده»؛ از آخر صفحه ۱۹ تا اواسط صفحه ۲۱ «حال خویش و شکایت منکران»؛ در صفحه ۲۱ «در عذر شکایت»؛ از آخر صفحه ۲۱ تا اوایل صفحه ۲۳ «در نصیحت فرزند خویش»؛ از صفحه ۲۳ تا آخر صفحه ۲۶ «در مستی و طریق عشق و رزی»؛ از آخر صفحه ۲۶ تا صفحه ۳۰ «آغاز داستان لیلی و مجنون» همراه با یک صفحه نقاشی در صفحه ۲۹؛ از اواخر صفحه ۳۰ تا اواخر صفحه ۳۱ «در شهرت یافتن عشق لیلی و مجنون در میان مردم»؛ از صفحه ۳۱ تا اواخر ۳۲ «هم در این معنی» از اواخر صفحه ۳۲ تا اوایل صفحه ۳۳ «رفتن مجنون بنظاره جمال لیلی»؛ از صفحه ۳۳ تا اول صفحه ۳۵ «رفتن پدر مجنون بخواستگاری لیلی و ناامید برگشتن»؛ از صفحه ۳۵ تا آخر صفحه ۳۷ «ناله و بیقراری کردن مجنون در عشق لیلی»؛ از صفحه ۳۷ تا اواسط صفحه ۳۹ «رفتن پدر مجنون به کعبه و بردن مجنون را با خویشستن»؛ از صفحه ۳۹ تا ۴۱ «قصد کردن قبیله لیلی بر هلاک مجنون»؛ از صفحه ۴۱ تا ۴۲ «پند دادن پدر مجنون را»؛ از

صفحه ۴۳ تا ۴۲ « پاسخ دادن مجنون مر پدر را و حکایت »؛ از صفحه ۴۳ تا ۴۴ ایضاً « پاسخ دادن مجنون مر پدر را »؛ از صفحه ۴۴ تا ۴۶ « در صفت جمال لیلی و طلبیدن قیس را »؛ از صفحه ۴۶ تا ۴۸ « به تماشا شدن لیلی به نخلستان »؛ از صفحه ۴۸ تا اوایل صفحه ۴۹ « خواستگاری کردن ابن سلام لیلی را و نیافتن »؛ از صفحه ۴۹ تا ۵۱ « صفت احوال مجنون و رسیدن نوفل به او »؛ از اواسط صفحه ۵۱ تا اول صفحه ۵۲ « غزل گفتن مجنون در انگیزش نوفل »؛ از اول صفحه ۵۲ تا آخر صفحه ۵۴ « رفتن نوفل با لشکر رزمجوی بخواستگاری لیلی بجهت لیلی و رزم کردن قبیله لیلی »؛ از صفحه ۵۴ تا اواخر صفحه ۵۶ « جنگ کردن نوفل با قبیله لیلی بار دوم »؛ از صفحه ۵۶ تا اواسط صفحه ۵۷ « برگشتن نوفل از قبیله لیلی و ناامید شدن مجنون »؛ از اواسط صفحه ۵۷ تا اواخر صفحه ۵۸ « صحرا گرفتن مجنون و دیدن آهوان و خلاص کردن از بند صیاد »؛ از آخر صفحه ۵۸ تا اوایل صفحه ۶۰ « دیدن مجنون گوزن را در صحرا و خلاص کردن او از دام »؛ از صفحه ۶۰ تا اوایل صفحه ۶۱ « دیدن مجنون زاغ را و سخن گفتن با او »؛ از صفحه ۶۱ تا اول صفحه ۶۳ « بردن پیرزنی بر بسته مجنون را به قبیله لیلی »؛ از اوایل صفحه ۶۳ تا اواسط صفحه ۶۷ « خواستن ابن سلام لیلی را بطریق زناشوهری » به همراه یک صفحه نقاشی در صفحه ۶۵؛ از صفحه ۶۷ تا اواخر صفحه ۶۸ « آگاه شدن مجنون از شوهر کردن لیلی »؛ از اواخر صفحه ۶۸ تا اواخر صفحه ۷۰ « ابیات خواندن مجنون در بی وفایی لیلی »؛ از صفحه ۷۰ تا اواسط صفحه ۷۱ « آمدن پدر مجنون و نصیحت کردن فرزند را »؛ از صفحه ۷۳ تا اوایل صفحه ۷۶ « پاسخ دادن مجنون پدر خویش را »؛ از صفحه ۷۶ تا اوایل صفحه ۷۸ « آگاه شدن مجنون از وفات پدر »؛ از صفحه ۷۸ تا اواخر صفحه ۷۹ « انس گرفتن مجنون با وحوش و سباع »؛ از اواخر صفحه ۷۹ تا اوایل صفحه ۸۱ « حکایت »؛ از صفحه ۸۱ تا اوایل صفحه ۸۳ « اوصاف بروج کواکب »؛ از صفحه ۸۳ تا ۸۶ « آمدن قاصد لیلی به مجنون و ناله آوردن »؛ از اواخر صفحه ۸۶ تا ۸۸ « رسیدن نامه لیلی به مجنون »؛ از صفحه ۸۸ تا ۹۱ « نامه فرستادن مجنون از برای لیلی »؛ از اواسط صفحه ۹۱ تا اواخر صفحه ۹۲ « آمدن سلیم عامری خال مجنون و آوردن مادر مجنون را و وفات یافتن »؛ از اواخر صفحه ۹۲ تا اواخر صفحه ۹۸ « حکایت »؛ از اواخر صفحه ۹۸ تا اواسط صفحه ۱۰۱ « ابیات خواندن مجنون در حضور لیلی »؛ از صفحه ۱۰۱

تا آخر صفحه ۹۴ «آشنا شدن سلام بغدادی با مجنون»؛ از اواخر صفحه ۹۴ تا آخر صفحه ۹۵ «وفات یافتن مادر مجنون و رفتن او بزیارت پدر و مادر»؛ از آخر صفحه ۹۵ تا اواخر صفحه ۱۰۴ «طلب کردن لیلی مجنون را در همه حال»؛ از اواخر صفحه ۱۰۴ تا اواسط صفحه ۱۰۵ «صفت عصمت و طهارت مجنون»؛ از صفحه ۱۰۵ تا آخر صفحه ۱۰۸ «قصه زید با زینب و تعلق ایشان»؛ از صفحه ۱۰۸ تا اوایل صفحه ۱۱۱ «در وفات یافتن ابن سلام»؛ از اوایل صفحه ۱۱۱ تا اواخر صفحه ۱۱۲ «ملاقات زید با مجنون»؛ از اواخر صفحه ۱۱۲ تا اواسط صفحه ۱۱۳ «زاری کردن لیلی در فراغ مجنون به بهانه شوهر»؛ از اواسط صفحه ۱۱۳ تا اواخر صفحه ۱۱۹ «دعوت کردن لیلی مجنون را بر خوان وصال» به همراه یک نقاشی در صفحه ۱۱۵؛ از اواخر صفحه ۱۲۲ «صفت خزان و وفات لیلی»؛ از اواخر صفحه ۱۲۲ تا اواسط صفحه ۱۲۵ «آگاه شدن مجنون از وفات لیلی»؛ از صفحه ۱۲۵ تا اول صفحه ۱۲۷ «آمدن سلام نوبت دوم نزد مجنون»؛ از اوایل صفحه ۱۲۷ تا اوایل صفحه ۱۳۰ «داستان وفات مجنون بر تربت لیلی»؛ از صفحه ۱۳۰ تا اول صفحه ۱۳۲ «گفتار اندر خواب دیدن زید لیلی و مجنون را»؛ از اول صفحه ۱۳۲ تا آخر «در مدح پادشاه و ختم کتاب گوید».

آغاز کتاب:

بی نام تو نامه کی کنم باز

ای نام تو بهترین سرآغاز

پایان کتاب:

المِنَّةُ لِلّٰهِ اِیْ نِظَامِیْ

شد نامه بغایت تمامی

خط: نستعلیق بسیار خوش، میرعماد حسنی، قرن یازدهم ه.ق.، در ظهر صفحه آخر به قلم ابوعلی محمد قدسی حسینی شیوازی مطالبی در محاسن این کتاب آمده و او نیز تأیید کرده که این کتاب خط میرعماد است و همچنین علی‌نقی نامی تصدیق بر کتابت این نسخه به خط میرعماد نموده است، مجدول: زر و مشکی و لاجورد و قرمز و بنفش، دارای جدول بیرونی مشکی و قرمز، جدول بین مصاربع زر و مشکی، طلاندازی، دندان موشی، عناوین داخل پیشانی‌ها متفاوت با تزیینات مختلف، دارای چهار صفحه نقاشی، در صحافی از صفحه ۱۰۲-۹۴ به هم ریختگی و جابه جایی صفحات دیده می‌شود.

کاغذ: متن و حاشیه بخارایی و فرنگی، بین هر دو ورق یک کاغذ سفید نازک فاصله گذاشته شده، ۱۷ سطر کامل، ۱۳۴ صفحه، $230 \times 140 \text{ mm}$.
جلد: سوخته، تیماج، ترنج و نیم ترنج، کمند و گوشه زر، داخل هر دو لث جلد تیماج عنابی با ترنج و گوشه زر، $350 \times 215 \text{ mm}$.

۱۳۹/ف

(مطالب گوناگون پزشکی)

مجموعه

خط: نسخ و نستعلیق، احتمالاً قرن یازدهم ق. ه.، پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز، از برگ ۱۸ تا ۲۳ ابتدای صفحات پاره شده و ساقط است.
کاغذ: فرنگی، ۱۷ سطر کامل، ۲۳ برگ، $160 \times 65 \text{ mm}$.
جلد: مقوایی، الحاقی، $240 \times 180 \text{ mm}$.
در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

۱۳۹/ف

۱

(پزشکی)

رساله در خواص میوه‌ها و سبزیها و معدنیات

این رساله که آغاز آن افتاده است در خواص میوه‌ها و سبزیها است و خواص هر یک بر حسب قول ائمه دینی بیان می‌شود میوه‌های مشروح در آن عبارتند از: فالودج، رمان، سفرجل، تفاح، عنب، کمثری (گلابی = امرو)، اجاص (آلو)، عناب، غبیراء، دبا (کدو)، کراث، بادزوح، فرفخ، جرجیر، کرفس، سداب، سلق (چغندر)، شلجم، فجل، بصل، خس، بادمجان، جرز، بطیخ، غثاء، شونین (سیاه‌دانه)، تمر، حرمل، ماش، حلبه، نانخواه، حمص، عدس، سنا. برزاقطونا، ملح، خل، مری، زیت، سعتر، سعد، اشنان، سویق، لحم، جبن، طلع.

آغاز نسخه: لاحب الرجل التمری عن الحسین ...

پایان نسخه: ینفعان من کل شیء ولا یضران من شیء و السكر و الرمان.

جای آن در این مجموعه از ورق یک تا ۱۵ است و کاتب آن محمد صالح

بسطامی و سال کتابت ۱۰۸۱ ه.ق. است.

۱۳۹/ف
۲

(پزشکی)

ترجمه طب الرضا

مترجم: محمد قاسم بن حکیم؛ (اهدا به شاه عباس صفوی).

مترجم می‌گوید چون کتاب طب الرضا منسوب به حضرت ثامن الائمه در خواص داروها و تدبیر حفظ بدن از امراض است لذا بر آن شدم که در عهد این شاهنشاه صفوی به ترجمه فارسی آن پردازم پس این ترجمه را پرداختم. مطالبی که در این نسخه آمده است تحت فصل با مرکب قرمز می‌آید که فصول آن به این شرح است: فصل در اینکه هر دردی را دارویی است؛ فصل در اینکه ابدان مانند مزارع اند که در حفظ و نگاهداشت آن باید کوشید؛ فصل در حجامت؛ فصل در کاربرد نوره؛ فصل در نرساندن کوفت مثانه؛ فصل در غسل؛ فصل در بوییدن نرگس؛ فصل در ایمن داشتن بدن از ریاح؛ فصل در خالی نبودن معده مسافر از غذا؛ فصل در نافع بودن حرارت قلیل برای ابدان ضعیفه و نافع بودن آن برای ابدان قویه؛ فصل در اینکه هر مسافر باید آب منزلی را که در آن فرود می‌آید با آب منزل قبل ممزوج کند و بعد بیاشامد؛ فصل در آداب جماع.

آغاز نسخه: بسمله و به ثقتی - جواهر زواهر حمد و سپاس و انفاش لآلی شکر بقیاس...

پایان نسخه: اکل در حین امتلاء معده مورت.

جای آن از برگ ۱۵ تا برگ ۲۳ است و رساله فارسی و خط آن نستعلیق است و صفحات در قسمت صدر بر اثر پارگی ساقط است.

۱۴۰/ف

(تاریخ)

عالم‌آرای عباسی

اسکندر بیک منشی ترکمان؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

(ر.ک: عالم‌آرای عباسی شماره ۱۳۷/ف در این فهرست).

توضیح: این نسخه بنا بر قول اسکندر بیگ «صحیفه اول از رموز تاریخ عالم آرای عباسی رقم اختتام پذیرفته» باز طبق قول او از «سوانح عجیبه غریبه ایام ولادت با سعادت آنحضرت تا زمان جلوس بر مسند دولت و کامرانی» بحث می‌کند.
آغاز کتاب: بسمله - چگونگی نشر مجاهد کبریا الهی که ...

پایان نسخه:

که باقی بود از شناگستران همی در جهان نام نام آوران
خط: نستعلیق ، صفحه اول با سر لوحه زر و آبی و سرخ و گل بوته، در دو صفحه
اول بین سطور طولاندازی و در حواشی این دو صفحه بین دو جدول گل و بوته زر ،
عناوین با مرکب قرمز ، به روی پاره‌ای سطور با مرکب قرمز خط کشی شده ،
صفحات با جدول زر و قرمز و آبی، پاره‌ای از صفحات آب افتاده ، قسمتی از
صفحات اول از بین رفته.

کاغذ: بخارایی، ۲۷ سطر کامل، ۲۷۰ صفحه، 229×150 mm.

جلد: مقوایی، تیماج تریاکی فرسوده، ترنج و نیم ترنج، عطف تیماج الحاقی،
 335×120 mm.

۱۴۱/ف

(شعر)

شاهنامه فردوسی

ابوالقاسم فردوسی؛ زمان تألیف: قرن پنجم ه.ق.

این شاهنامه از صفحه یک تا صفحه نه دارای شاهنامه ابومنصوری به نثر می‌باشد و از صفحه ۱۱ شاهنامه شروع می‌گردد. شاهنامه ابومنصور درین نسخه ناتمام است.

آغاز شاهنامه ابومنصوری: سپاس و آفرین خدا را جل جلاله که این جهان...
پایان نسخه شاهنامه ابومنصوری (ص ۹): بهرام گور یازده سال بود پادشاهی بلاش بسر
پرویز

آغاز شاهنامه فردوسی:

بنام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

پایان شاهنامه فردوسی:

بآواز خسرو نهادند گوش سپردند شه را همه گوش و هوش

خط: نستعلیق، ۲۳ رمضان ۹۳۴ ه. ق.، نورالدین فضل الحق بن لطف‌الله حسنی، دارای سرلوحه زر، گل و بوته آبی، صفحات ۱۱ و ۱۲ مجدول: جدول زر و در بین مصاریع، عناوین با مرکب قرمز در جدول، باقی صفحات بی جدول ولی عناوین با مرکب قرمز، از صفحه ۲۲ تا آخر نسخه حواشی نیز حاوی اشعار، نسخه آب افتاده و وصالی شده.

کاغذ: فرنگی، ۲۵ سطر کامل، هر صفحه دارای دو بیت، ۵۱۷ ص. $220 \times 145 \text{ mm}$.
جلد: تیماج مقوایی قهوه‌ای، مستعمل، $365 \times 225 \text{ mm}$.

حواشی شرح تجرید الاعتقاد (تجرید الکلام)

محشی: ملا میرزا جان؛ زمان تحشیه: قرن یازدهم ه.ق.

کتاب تجرید یک دوره کلام شیعی است که خواجه نصیرالدین طوسی به قرن هفتم ه.ق. تحریر کرده است. این کتاب بعد از خواجه مورد توجه بزرگان شیعی قرار گرفته و بر آن شروحن نوشته‌اند و خود شروح حواشی عالمانه نیز خورده که از آن جمله این حاشیه از ملا میرزا جان شیرازی است. این حواشی بر باب جواهر شرح تجرید نوشته شده و مطالعه آن حکایت از یک حاشیه انتقادی می‌نماید. حاشیه چون متن به عربی آمده است.

آغاز حاشیه: بسمله - فناسب ذلک اه حاصل وجد المناسبة أنه لما كان وجود العرض...
پایان حاشیه: ثبت الحواشی المتعلقة لبحث جواهر شرح التجريد الجديد للمحقق الطوسي من سوانح ... لتجريد الشيرازي ملا ميرزا جان .

خط: نسخ نسبتاً خوش ریز، ۱۲۹۰ ه.ق.، شیراز، پاره‌ای از صفحات وصالی، ساده، قول شرح خالی و قول محشی تحت «اقول» آمده است .
کاغذ: فرنگی، ۱۲ سطر کامل، ۱۸۳ صفحه، ۱۰۰×۵۰ mm.
جلد: تیماج مقوایی، تریاکی، ساده، ۱۶۰×۱۰۰ mm.

شرح تصریف

شارح: تفتازانی مسعود بن عمر؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

تفتازانی می‌گوید چون کتاب صرفی که عبدالوهاب زنجانی پرداخته بود دیدم و

متن را مختصر یافتم برآن شدم که با نوشتن شرحی آن را از اختصار درآورم و آن صرف عربی است و قسمت اعلال افعال آن به بهترین وجهی این قسمت صرف عربی را می‌آموزاند.

آغاز کتاب: بسمله و به نستعين اَنْ اروي زهر يخرج في رياض الكلام ...

پایان کتاب: حسنة او قبيحة او غيرها للتنوع وكذا البواقى واللّه المستعان واليه التوفيق .

خط: نسخ نسبتاً خوش ، شفیع ابن فولادخان ، ۱۱۰۷ هـ.ق.، روی عبارات متن با مرکب مشکی خط کشی شده، پاره‌ای از صفحات حاوی حواشی با خط ریز، نسخه دارای اشتباهات املائی .

کاغذ: فرنگی، فلل نمکی، ۱۷ سطر کامل، ۱۹۲ صفحه، $115 \times 65 \text{ mm}$.

جلد: تیماج مشکی دولایی، ساده، عطف با کمی پارگی، $160 \times 105 \text{ mm}$.

ع/۳

(دینی)

زبور اهل البيت و انجيل آل محمد

ملاحسن فیض (محمد بن مرتضی)؛ زمان تألیف: قرن یازدهم هـ.ق.

ملاحسن فیض از اعظام علمای شیعه دوران صفوی است او می‌گوید: من این تعلیقه را بر صحیفه سجاده بر حسب خواهش بعضی از دوستان پرداختم و در آن لغات و اصطلاحات صحیفه سجاده را شرح و معنی کردم. در این تعلیقه گاه استناد به اشعار عرب یا احادیث و اخبار نیز شده است. ملاحسن فیض در شرح این تعلیقه می‌گوید: من این تعلیقه را در جانب غربی بغداد به سال ۱۰۰۳ هجری قمری تمام کردم در حالی که ابتدای نگارش آن در قزوین اتفاق افتاد.

آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله الذی کتب فی صحیفه قلوبنا محبة اهل بیت ...

پایان کتاب: فی الجانب الغربی من دارالسلام بغداد بالمشهد المقدس المطهر المنور الکاظمی ... فی أوایل جمیدی الآخر سنة الف و ثلث من الهجرة و کان افتتاح تألیفها بمحروسة قزوین حرست عن کید المفسدین .

خط: نسخ نسبتاً خوش، محمد امین ابن محمد علی، مشهد رضوی، ۱۰۹۳ هـ.ق.،

روی لغات و اصطلاحات با مرکب قرمز خط کشی شده، ابتدای ادعیه با مرکب

قرمز، پاره‌ای از صفحات حاوی حواشی، از صفحه ۱۴۸ تا ۱۵۶ بیاض، در صفحه ۱۴۷ در پایان دعا در «استکشاف الهموم» تاریخ ۱۰۷۹ قید شده، در صفحه بعد از جلد آمده: این کتاب از آن ملا ابوالقاسم جناب قندهاری می‌باشد و این کسی است که رضا قلی خان لله باشی او را برای معلمی فرزندان خود انتخاب نموده بود. کاغذ: دولت آبادی، ۱۲ سطر کامل، ۲۹۲ صفحه، $۱۱۰ \times ۵۵ \text{ mm}$. جلد: تیماج تریاکی، یک لایه ساده، عطف تیماج سفید، الحاقی، نسخه جدا شده از عطف، $۱۵۵ \times ۹۰ \text{ mm}$.

ع/۴

(دینی)

مجموعه

خط: نسخ ریز خوش، قرن سیزدهم ه. ق.، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده، باب‌ها با مرکب قرمز آمده، در پشت صفحه عنوان آمده: این کتاب در تهران در رمضان ۱۲۵۳ ه. ق. خریده شده با مهر عبدالمولی، نسخه از جلد جدا شده.

کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۳۳۱ صفحه، $۹۰ \times ۵۵ \text{ mm}$. جلد: مقوایی، لاک، متن مشکی با تریج و نیم تریج، گل و بوته زر و سبز و عنابی، عطف تیماج تریاکی، فرسوده، $۱۴۵ \times ۹۵ \text{ mm}$. در این مجموعه دو کتاب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ع/۴
۱

(دینی)

هدایة المحدثین الی طریقہ المحدثین

محمد امین بن محمد علی کاظمی؛ زمان تألیف: ۱۰۸۸ ه. ق.

کاظمی می‌گوید چون به کتاب «جامع المقال» که در حدیث و رجال است رجوع کردم در باب دوازدهم آن اغلاط فراوان یافتم. اغلاطی که چون در منظر هر صاحب بصیرت قرار گیرد که اطلاعی در حدیث و رجال دارد او بزودی بر آنها واقف

می‌شود. پس بر آن شدم که به تصحیح آن پردازم و در این تصحیح از کتاب منتقى الجمان فى معرفة الاحادیث الصحاح و اللسان شیخ حسن صاحب معالم الاصول و نیز از چهار کتاب اخبار شیعه استفاده کردم و در چهار قسم مطالب خود را آوردم.

آغاز کتاب: بسملة به ثقتی: الحمد لله الذی أنقذنا من شفا جرف الظنون ...
پایان کتاب: لمن دام الاطلاع على رواية هذه الأوضاع و الحمد لله أولاً و آخراً... المعصومین.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۲۳۰ است.

ع/۴
۲

(دینی - رجال)

ایضاح الاشتباه فى اسماء الرواة

حسن بن یوسف بن مطهر حلی (علامه حلی)؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

علامه می‌گوید در این کتاب من نام جماعتی از روات احادیث و اخبار شیعی را به اختصار آورده‌ام و در آوردن آنها تکیه بر استقصای احوال آنها و ذکر تطویل احوال آنها را در کتاب کبیر کشف المقال فى معرفة الرجال خود نموده‌ام. او سپس بر حسب ترتیب حروف تهجی اسماء روات از همزه با نام ابورافع آغاز کار می‌کند.
آغاز کتاب: بسملة و به ثقتی الحمد لله رب العالمین و صلی الله على سيد المرسلین محمد النبى و آله الطاهرين

پایان کتاب: من اراد التطویل ... فى معرفة الرجال کلهم و احوالهم ... فعليه بكتابنا الكبير الموسوم بكشف المقال فى معرفة الرجال .
جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۳۱ تا ۳۳۱ است.

ع/۵

(صرف عربی)

شافیه

ابن حاجب عثمان بن عمر؛ زمان تألیف: قرن ششم ه.ق.

ابن حاجب یکی از اساطین صرف و نحو عرب است. او این کتاب را در صرف

پرداخته که بعدها از بزرگان علم صرف و نحو شروحن بر آن نوشتند. او ابتدا علم صرف را تعریف می‌کند و سپس اصول ابنیه اسم و فعل را می‌آورد و در ذیل آنها مباحث صرفی را شرح و تحلیل می‌نماید و چنانکه خود او می‌گوید این کتاب به واسطه خواهش سائلی از او نوشته شده است.

آغاز: بِسْمِ اللَّهِ، رَبِّ تَمِّم بِالْخَيْرِ، أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ الصَّلَاةُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ أَجْمَعِينَ.
پایان: أَمَّا الْحُرُوفُ فَلَمْ يَكْتُبْ مِنْهَا بِالْيَاءِ غَيْرَ بِلِیْ وَ الِیْ وَ عَلِیْ وَ حَتَّى .

خط: نسخ، عبدالله جعفر بن حضرت دولتشاه القاری، ۷۹۷ ه. ق.، نسخه وصالی شده، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده، در آخر نسخه آمده: که این نسخه متعلق به خزانه سلطان بو صدقه جیلی ساکن شیراز بوده است، پاره‌ای از صفحات دارای حواشی.

کاغذ: اصفهانی، ۹ سطر کامل، ۱۱۲ صفحه، $115 \times 80 \text{ mm}$.

جلد: مقوایی الحاقی، رویه کاغذ رنگی، عطف تیماج نیلی، $170 \times 125 \text{ mm}$.

ع/۶

(مطالب گوناگون)

جنگ

این جنگ با یک رساله از منطق آغاز می‌شود که به شعر عربی سروده شده و به نام رساله «شریفیه» موسوم است و سراینده آن ابن ابی اسحاق موسوی در قرن سیزدهم ه. ق. است، چنانکه در این بیت او خود را معرفی می‌کند:

الموسوی ابن ابی اسحاقاً یکشف عن منطقه النطقاً

و مطالب آن در ابواب زیر می‌آید: ۱- باب اوّل: در الفاظ و دلالات؛ ۲- باب دوم: در کلیات خمس؛ ۳- باب سوم: اشیاء سه گانه در لفظ موضوع؛ ۴- باب چهارم: در تصدیقات؛ ۵- باب پنجم: در متن عنوان این باب نیامده به نظر باید «فی الشرطیات» باشد؛ ۶- باب ششم: در عکس؛ ۷- باب هفتم: در حجة؛ ۸- باب هشتم: در قیاس؛ ۹- باب نهم: در استقراء؛ ۱۰- باب دهم: در تمثیل. در این رساله تحت هر باب زیر عنوان «قانون» مباحث منطقی می‌آیند و جای آن در این جنگ از صفحه ۲۸ تا ۲۸ است.

آغاز رساله: بسمله و به نستعین -

بسم الله فتح كل الألسنة

پایان رساله:

والحمد لله جميع الأزمنة

و الماتين ثم احدى عشرة

والختم في ألف مضي من هجرة

در صفحه ۳۰ این جنگ قطعه‌ای مسجع در باره مردگان و خفتگان در تحت تراب آمده و در صفحه ۳۱ ایضاً قطعه‌ای با نثر مسجع وجود دارد که در آن نویسنده می‌گوید: که مؤمنان برای آخرت باید با زاری و گریه زاد و توشه فراهم آورند خاصه برای شهیدان کربلا، در صفحه ۳۲ قصیده‌ای است در مرثیه کربلا؛ از صفحه ۳۳ تا ۵۲ محمد جعفر بن محمد طاهر خراسانی رساله‌ای در اخبار اهل بیت پرداخته و می‌گوید چون به این اخبار رجوع کنیم می‌بینیم این اخبار غالباً با هم اختلاف دارند لذا باید در تحت قاعده‌ای عمل کنیم که اختلاف مزبور اشکالی ایجاد نکند و سپس به وجه مختصر او با استعانت از کار فقیهان و بخصوص راویان بزرگ شیعه قاعده تعادل و تراجیح را در اخبار بیان می‌کند. از صفحه ۵۳ رساله‌ای شروع می‌شود که احمد بن محمد فراهم آورده و می‌گوید در این رساله به جواب پرسشهایی می‌پردازم که ملامحمد علی ارجانی از شیخ عبدالحسین بن محمد احسائی کرده است و چون این سؤالات و وقتی به شیخ عبدالحسین در سیرجان، اقامتگاه او می‌رسد شیخ درگذشته است و شیخ علی، فرزند شیخ مرحوم، جواب آن مسأله را می‌دهد، ولی سید محمد بن سید ابراهیم از من می‌خواهد که جواب شافی در این باره فراهم آورم من نیز ردّ مطلوب این طالب را نکردم و این رساله را به نام: «الأفاضة الرحمانية في جواب المسائل الارجانية» پرداختم به این شرح: سؤال اوّل: در مسأله اختلاف اقوال و روایات است و جواب آن تا صفحه ۷۴ می‌آید؛ سؤال دوّم: طرق دسترسی به روایات طبق روایتی که در آن ادّعای عصمة روات شده و محمد امین استرآبادی این روایت را از حیث سند و متن قطعی می‌داند و جواب آن از صفحه ۷۵ تا ۷۷؛ سؤال سوّم: فرق بین اخباریها و اصولیها جواب آن از صفحه ۷۸ تا ۱۰۸، در این جواب مجیب از رساله‌ای به نام «غایة نیل السؤال فی جمع بین الاخبار» نام می‌برد که در یک مقدمه و به ظاهر دو فصل و یک خاتمه تدوین شده و در آن مسأله خلاف بین اصولی و اخباری و ادّله هر یک آمده است؛ سؤال چهارم: بحث در حقیقت

اجماع و جواب آن که تا صفحه ۱۲۸ می‌آید در صفحه ۱۲۸ سوال پنجم آمده و آن خواهشی است از سائل مبنی بر اینکه اگر کتابی از شیخ در این زمینه نوشته شده آن را کتابت نماید در جواب او گفته می‌شود که کتابی در این زمینه دیده نشده است؛ سؤال ششم: سؤالی در باره شیخ مرحوم است که سائل می‌گوید شیخ توجه به رأی اخباریها دارد و در جواب می‌آید تا آنجا که ما اطلاع داریم روش شیخ مرحوم «عدم العمل بکل ماروی» است و در ذیل این قول داستانی از شیخ در مشهد حسین (ع) نقل می‌شود که تا صفحه ۱۳۲ یعنی پایان رساله ادامه دارد که جواب سؤال ششم نیز هست. در صفحه ۱۳۲ نوشته‌ای در باره قتل حسین بن علی (ع) و برادران و فرزند و انصار او در دارغریه و مطالبی در باره طرز شهادت این خاندان است. از صفحه ۱۳۳ تا ۱۴۳ ضمن قطعاتی چند به نثر ایضاً بحث از شهادت امام حسین و خاندان آن مظلوم است و اینکه آن حضرت به چه صورتی شهید گردیده است. در صفحه ۱۴۴ بحث از علمی می‌شود به نام «علم الادب» و بر طبق تعریف نویسنده آن علمی است که با اطلاع بر آن احتراز از خطا در کلام می‌شود و سپس نویسنده به اقسام علم ادب که صرف و نحو و عروض و اشتقاق است به اختصار می‌پردازد. از صفحه ۱۴۵ تا ۱۵۸ رساله‌ای است در علم عروض که نویسنده آن می‌گوید آن را در یک مقدمه و یک مقصد بنا بر خواهش بعضی از اخوان پرداختم «مقدمه» آن مشتمل بر فوایدی است در بیان تعریف این علم و بیان اصطلاحات آن و در «مقصد» قواعد این علم می‌آید که ضمن این قواعد بحث از افاعیل شعری نیز می‌گردد. به ظاهر رساله ناتمام است. از صفحه ۱۵۹ تا ۱۷۳ صورت دخل و خرجهایی است که در یکی از آنها تاریخ ۱۳۴۳ قمری آمده است.

خط: نسخ و نستعلیق، احتمالاً قرن سیزدهم و چهاردهم ق.، پاره‌ای از صفحات با خط حمایی، دو قلم، تعدادی از صفحات نیز حاوی حواشی، در صفحه ۱۷۱ مهر «یا حسین».

کاغذ: فرنگی، ۱۹ سطر کامل، ۱۷۳ صفحه، $۱۳۰ \times ۶۵ \text{ mm}$.

جلد: تیماج مشکی یک لایه، ساده، فرسوده، $۱۶۰ \times ۱۰۵ \text{ mm}$.

ع/۷

(نحو، عربی)

الوافیه فی شرح الکافیه

استرآبادی محمد بن حسن ملقب به رضی‌الدین؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

ابن حاجب نحوی معروف، کتابی در نحو پرداخت و امهات علم نحو را به اختصار در آن کتاب آورد بعد از او شارحانی به شرح آن قیام کردند که یکی از شروح آن به نام «وافیه» یعنی این کتاب است. وافیه از شروح بسیار عالمانه این کتاب و از مراجع علم نحو است. در این نسخه وافیه بدون آغاز و انجام آمده است. آغاز نسخه: تحقیقاً او تقدیراً بالأسناد ای معه و هو نسبة أمر الی أمر... پایان نسخه: بل هو ألف بل قبل الألف فتحه و لعل هذا.

خط: نسخ، محتملاً قرن یازدهم ه.ق.، عبارات کافیه با مرکب قرمز، آغاز و پایان افتاده ولی با مداد در آغاز و پایان رساله چند سطری که گویا از نسخه دیگر کافیه انتساخ شده آمده، صحافی شده، پاره‌ای از صفحات وصالی. کاغذ: اصفهانی، ۱۵ سطر کامل، ۳۸۷ صفحه، $110 \times 70 \text{ mm}$. جلد: مقوایی، تیماج عنابی، لبه منگنه، ساده، $175 \times 110 \text{ mm}$.

ع/۸

(دینی)

قرآن مجید

چند برگ از قرآن مجید است از آیه «یبدء الخلق ثم یعیده فأنی توفکون» تا آیه «وأن یمسک الله بضر فلا کاشف له الا هو و أن یردک بخیر» آمده است.

خط: نسخ قدیمی، آیات در صفحات بین مستطیلی حاصل از دو جدول قرمز قرار گرفته و سجاوندی با مرکب قرمز و این صفحات به ظاهر متعلق به قرآنی بوده که از آن جدا مانده، در صدر صفحه یک آمده «موزه تزیینی $\frac{3995}{4096}$ خط. کاغذ: بخارایی، ۱۰ سطر کامل، ۱۷ صفحه، $120 \times 65 \text{ mm}$. فاقد جلد و نسخه در یک صفحه کاغذ سفید محتوی است.

ع/۹

(دینی)

أدعیه

در این نسخه أدعیه زیر آمده است: دعای کمیل از صفحه ۳۱ تا ۳۱؛ دعای صباح حضرت امیر از صفحه ۳۲ تا وسط صفحه ۳۸؛ دعای سهم اللیل از صفحه ۳۸ تا ۴۳؛ دعای مفترض الاحترام بطمطام از ۴۳ تا ۵۷؛ دعای حجب از صفحه ۵۸ تا ۶۴؛ دعای عالیة صغیر از ۶۴ تا ۷۵؛ از ۷۵ تا ۷۶ مناجات صاحب الزمان؛ از ۷۶ تا ۸۲ دعای احتجاج.

خط: نسخ بسیار خوش، محمد هاشم بن میرزا ابوالقاسم طالقانی، ۱۲۷۵ ه. ق.، متن و حاشیه، جدول دور سطور آبی و زر و قرمز، جدول خارجی زر، نام ادعیه مندرج در پیشانی صفحات: قرمز و زر و عنابی، نام دعاها با خط زر در متن بنفش، سرلوحه گل و بوته زر و عنابی و آبی، صفحه اول طلائندازی در بین سطور با دو جدول زر، نسخه اوراق.

کاغذ: متن ترمه و فرنگی، ۷ سطر کامل، ۸۲ صفحه، $125 \times 75 \text{ mm}$.

جلد: مقوایی، لاکی فرسوده تریاکی، کمنددار لبه گل و بوته با متن مشکی، $195 \times 130 \text{ mm}$.

ع/۱۰

(کلام)

حاشیة جلالیه

ملا جلال دوانی؛ زمان تألیف: قرن دهم ه. ق.

ملا جلال دوانی از فلاسفه قرن دهم ه. ق. است. او بر شرح تجرید الکلام یا شرح تجرید الاعتقاد و آن هم شرح جدید «تجرید الاعتقاد» طوسی این حاشیه را پرداخته است و در این نسخه قول مؤلف تحت «قوله» (با مرکب قرمز) آمده و سپس قول شارح. متأسفانه ابتدای نسخه افتاده و آغاز آن از احوال مبدأ است که عقل به استقلال نمی تواند آن را اثبات کند و ملا جلال پس از تفصیلی می گوید مراد از این قول معاد جسمانی است. این حاشیه با حاشیه صدرالدین دشتکی بعدها در کتابی

جمع آمده که «طبقات جلالیه و صدریه» نام دارد. (البته صدرالدین و ملا جلال چند حاشیه دیگر بر شرح تجرید دارند).

آغاز نسخه: احوال المبدأ ممّا لا يستقل بأبوابها العقل لكان اظهر...

پایان نسخه: استدلال علیه نمط آخر و اطال الکلام فیه علی ما هو دأبه.

خط: نستعلیق قدیم، «قوله» با مرکب قرمز، پاره‌ای از صفحات حاوی حواشی، از صفحه ۳۶۷ تا ۳۶۸ مباحثی از محمد خفّری در باره قضیه معروف «کُلّ خبری کاذب»، در صفحه ۳۶۹ برهان بر واجب الوجود از اسراری نام به خط حمایلی، در صفحه ۳۷۴ و ۳۷۵ به خط آقا جمال خوانساری فقیه و فیلسوف معروف قرن یازدهم ه. ق. مطلبی آمده مبنی بر اینکه در مباحثه از این رساله استفاده شده و این قول حاکی بر ملکیت او بر این نسخه است، اصل رساله حاشیه به خط محمد موبد جیلانی (ر. ک: صفحه ۳۶۶) یکی از فلاسفه قرن یازدهم ه. ق. است. تاریخ کتابت نسخه ۱۰۲۲ ه. ق.

کاغذ: اصفهانی، ۲۱ سطر کامل، ۳۸۰ صفحه، ۱۳۰×۵۰ mm.

جلد: تیماج تریاکی، مقوایی، عطف تیماج تریاکی، ۱۹۰×۱۰۰ mm.

ع/۱۱

(عروض و قافیه)

شرح قصیده حسناء

شارح: محمد بن محمود آملی؛ تاریخ شرح: ۷۱۵ ه. ق.

قصیده حسناء که در دو علم عروض و قوافی است چون مشکلات و الغازی داشته، محمد بن محمود آملی بر آن می‌شود تا قصیده مزبور را شرح کند. پس او ابیات آن را بیت بیت می‌آورد و سپس آن ابیات را شرح و مشکلات موجود در آن را برطرف می‌کند.

آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله الذي غرقت في أبحر جلاله بصائر النظائر والنقاد...

پایان کتاب: ... ثامن شهر الله المعظم رجب عمّت برکته سنة خمس عشرة و سبعمائه و انا الفقير الى الله تعالى محمد بن محمود الاملی ختم الله بالخیر و السعادة بمحمد و آله الطاهرين. خط: نسخ، عبدالعلی بن شاه تقی اردکانی، ۷ رمضان ۱۱۶۹ ه. ق.، روی ابیات با

مرکب قرمز خط کشی شده، نسخه وصالی شده، به پایان صفحه آخر کتاب مهر مصطفی قلی.

کاغذ: فرنگی، ۲۱ سطر کامل، ۱۷۷ صفحه، $۱۵۵ \times ۹۵ \text{ mm}$.

جلد: مقوایی، عنابی کمرنگ، کوبیده، $۱۹۰ \times ۱۲۵ \text{ mm}$.

ع/۱۲

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نسخ و نستعلیق، محمد نظام بن ملا احمد اردبیلی (کاتب تعلیق خفری)،
محتماً قرن دوازدهم ه. ق.، «قوله» و «قال» و «اقول» با مرکب قرمز، پاره‌ای
صفحات حاوی حواشی، نسخه وصالی شده.

کاغذ: فرنگی، ۱۸ سطر کامل، ۲۴۱ صفحه، $۱۵۰ \times ۷۵ \text{ mm}$.

جلد: تیماج عنابی، ساده، مقوایی، $۱۹۰ \times ۱۳۰ \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ع/۱۲
۱

(مطالب گوناگون)

تعلیقات الهیات تجرید

محمد بن احمد خفری؛ زمان تألیف: قرن دهم ه. ق.

بر کتاب تجرید الکلام (= تجرید الاعتقاد) خواجه نصیرالدین طوسی که در کلام
شیعی است شرح و تعلیقات زیاد نوشته شده است که از آن جمله است تعلیق
«خفری» و در این نسخه الهیات تجرید تحت «قوله» آمده و سپس خفری هر یک از
این «قوله» را شرح داده است.

آغاز کتاب: بسم الله - الحمد لله رب العالمین ... فیقول الفقیر الی الله الغنی محمد بن احمد
الخفری...

پایان کتاب: ما صار أنه کان الواجب الوجود بذاته واجب الوجود بغيره .

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۸۳ و رساله به خط محمد نظام بن

ملا احمد اردبیلی است .

ع/۱۲
۲

(منطق)

رساله‌ای در منطق

این رساله که قسمتی از یک کتاب منطق است و احتمالاً خود آن کتاب منطق متعلق به کتاب فلسفه یا کلامی بوده است در اینجا از فصل ثانی آن می‌آید ، ابتدای این فصل مطالبی در باره مقولات دارد و سپس ابواب منطق یک یک شرح شده است و تا «متواتر» می‌آید که یکی از مبانی علم است. در این رساله ابتدا شرح و متن با «قال» و «اقول» با مرکب قرمز آمده، ولی از اواسط رساله دیگر جای «قال» و «اقول» در متن خالی است. شارح صاحب کتاب الاسرار است (بنابر قول خود او).
آغاز نسخه: قال الفصل الثانی فی المقولات ...

پایان نسخه: بالاحتیاج الی جودة المضغ و قدیستعمل الجميع فی بیان شیء واحد.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۸۴ تا ۲۴۱ است.

ع/۱۳

(فلسفه مشاء)

شرح هداية الحكمة

شارح: حسین بن معین الدین میبدی؛ زمان تألیف: اواخر قرن نهم ه.ق.

اثیرالدین مفضل ابن عمرالأبهري کتابی به نام هداية در فلسفه مشاء پرداخته و در آن یک دوره طبیعیات و الهیات این فلسفه را آورده است. میبدی چون این کتاب را نیکو می‌یابد آن را به شرح می‌کشد که به صورت شرح و مزج آمده است.
آغاز کتاب: بسملة - الهداية أمر من لديه وكل شيء يعود إليه ...

پایان کتاب: فرغت من تألیفه فی شوال سنة ثمانین و ثمانمائة من الهجرة النبوی .

خط: نسخ ، ۱۲۷۱ ه.ق.، اصفهان ، روی عبارات متن با مرکب مشکی خط کشی

شده، نسخه آب اقتاده و از جلد جدا شده، پاره‌ای از صفحات حاوی حاشیه.

کاغذ: فرنگی ، ۱۷ سطر کامل، ۱۵۰ صفحه، ۱۵۵×۹۵^{mm} .

جلد: مقوایی، عطف و گوشه پارچه‌ای قرمز سیر، رویه گالینگور مشکی، ألحاقی،
 225×150 mm

ع/۱۴

(دینی)

منظومه در نعت نبی

در اینجا دو قصیده در نعت پیغمبر اسلام (ص) آمده یکی به مطلع:
 کیف ترقی رفیک الأنبیاء یاسماء ما طاولتها سماء
 و این قصیده تا صفحه ۱۵۶ ادامه دارد و پایان آن این بیت است:
 ما أقام الصلوة من عبدالله و قامت برّ بها الاشیاء
 ابیات این قصیده اکثراً با عبارتی شرح شده و شارح ضمن شرح وضع اعراب و بناء
 این الفاظ را معین کرده است.
 قصیده دوم به مطلع:
 شوقی لتلك الخيام المدملج والقلب فيه لاجع متوّهج
 و پایان آن این بیت است:
 و آخر قولی مثل ما قلت اولاً شوقی لتلك الخيام المدملج
 این قصیده در روز جمعه ۱۲۲۰ ه. ق. در مسجد جامعه به پایان آمده است.

خط: نسخ، حواشی با قلم دیگر، محتملاً قرن سیزدهم ه. ق.، در حواشی روی
 پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده است.
 کاغذ: فرنگی، ۶ سطر کامل، ۱۶۱ صفحه، 120×40 mm.
 جلد: تیماج تریاکی، مقوایی، ترنج و نیم ترنج کوبیده، لبه منگنه، 210×155 mm.

ع/۱۵

(دینی)

شرح زیارت جامعه

احمد بن زین الدین احسانی (= شیخ احمد احسانی)؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه. ق.

شیخ احمد احسائی می‌گوید سید حسین بن سید محمد قاسم حسینی اشکوری جیلانی از من خواست که زیارت جامعه را که یکی از زیارات مشهور است شرح کنم. من این شرح را به تعویق می‌انداختم تا آنکه او اصرار ورزید و بر اثر تأکید او به شرح آن پرداختم. احسائی ابتدا سلسله روایات این زیارت را می‌آورد و سپس به شرح خود آن می‌پردازد.

آغاز کتاب: الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهیرین أماً بعد فبقول العبد المسکین...

پایان کتاب: و القیام بأوامره و اجتناب نواهیه و التأدب بآدابہ و الحمد لله رب العالمین اللهم صل علی محمد و آل محمد.

خط: نسخ و نستعلیق، چند قلم، ۱۲۵۶ هـ. ق.، عبارت زیارت در صدر صفحات با مرکب قرمز آمده، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده.
کاغذ: فرنگی، ۱۹ سطر کامل، ۳۷۱ صفحه، 150×90 mm.
جلد: تیماج ماشی، مقوایی، ترنج و نیم ترنج کوبیده، لبه منگنه، 215×140 mm.

ع/۱۶

(نحو عربی)

حاشیه بر فوائد الضیائیة

مولوی عبدالغفور؛ زمان تألیف: قرن دهم هـ. ق.

جامی ملا عبدالرحمان برای فرزند خود ضیاءالدین یوسف، کتاب نحو «فوائد الضیائیة» ابن حاجب را شرح می‌کند که بین طلاب به شرح جامی مشهور است و در تداول آنهاست. در این نسخه مولوی عبدالغفور (متوفی به سال ۹۱۲ هـ. ق.) بر این شرح حواشی نوشته که پاره‌ای از آن به زبان فارسی است.

آغاز کتاب: بسملة - قوله الحمد مصدر المعلوم و اللام للجنس ...

پایان کتاب: لکن توقف علیها فی الأكثر بالتأنیباً علی .

خط: نستعلیق، محتملاً قرن دهم هـ. ق.، چند صفحه اول در جدول، جداول دور سطور و بیرونی با مرکب قرمز، از صفحات ۱۰۹ تا ۱۸۰ ایضاً جداول قرمز، پاره‌ای از صفحات اول صاحب حواشی «قوله» با مرکب قرمز.

کاغذ: هندی، ۱۹ سطر کامل، ۳۳۷ صفحه، ۱۵۵×۷۰ mm.

جلد: تیماج ماشی، مقوایی، ترنج و نیم ترنج، عطف و لبه تیماج قرمز،
 ۲۲۰×۱۲۵ mm.

ع/۱۷

(دینی)

دیوان منسوب به حضرت امیر علی علیه السلام

این دیوان شعر منسوب به حضرت امیر است که قطعات آن با عنوان «له علیه السلام» از هم جدا شده است.

آغاز کتاب:

أبوهوم آدم و ألام حواء

الناس من جهة التمثال اكفاء

پایان کتاب:

والحمد لله بما اطويه

فالعالم لله بما يجديه

خط: نسخ خوش، محمد تقی بن ابوطالب کازرونی، ۱۲۶۶ ه. ق.، عناوین با مرکب قرمز.

کاغذ: فرنگی، ۱۱ سطر کامل، ۱۹۵ صفحه، ۱۳۵×۷۵ mm.

جلد: تیماج تریاکی روشن، مقوایی، ۲۰۵×۱۴۵ mm.

ع/۱۸

(حساب)

شرح السّحاب فی شرح نظم الحساب

محسن بن محمد طاهر؛ زمان تألیف: ۱۲۲۸ ه. ق.

قوام‌الدین محمد حسنی در سال ۱۱۱۸ ه. ق. کتابی به نام «نظم الحساب» در علم حساب سروده است. محسن بن محمد طاهر چون این کتاب را در عین اختصار دارای امهات علم حساب می‌یابد به شرح آن می‌پردازد. طریقه او در این شرح این است که ابتدا ابیات «نظم الحساب» را می‌آورد و سپس در ذیل آن به شرح

می‌پردازد. این شرح در قزوین پرداخته شده است.

آغاز کتاب: بسمله و به نستین، الحمد لله الأحد الذی قسم بین عبادہ...

پایان کتاب: هم مصابیخ الدجی و مفاتیخ الهدی و لاحول و لا قوة إلا بالله العلی العظیم.

خط: نسخ خوش، کاتب ظاهراً نویسنده، محتملاً ۱۲۲۸ ه.ق.، قزوین، روی

اشعار با مرکب قرمز خط کشی شده، پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز، عناوین در

حواشی با مرکب قرمز.

کاغذ: فرنگی، ۱۶ سطر کامل، ۳۹۹ صفحه، $150 \times 95 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی، یک لایی، ساده، $200 \times 135 \text{ mm}$.

ع/۱۹

(دینی)

حاشیه شرح نجم‌الدین بر غرر الفراید

غرر الفراید از سید محسن بن حسن اعرجی در فروع فقهیه است و نجم‌الدین نام بر آن شرحی نوشته و این شرح در اینجا با حاشیه تحت عناوین «قال» و «اقول» تفسیر شده است و محشّی یک یک کلمات متن را در شرح خود از جهت لغت و خواص اعرابی مورد بحث قرار داده و در مطالب فقهی نیز توضیحات لازم را داده است. به ظاهر پایان نسخه افتاده است.

آغاز نسخه: بسمله - قال الحمد لله المتوحد بجلال ذاته و کمال صفاته

پایان نسخه: لأنه عند البعض موضوع للحال (لا یقرا).

خط: نسخ بسیار بد، محتملاً قرن سیزدهم ه.ق.، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب

قرمز خط کشی شده، نسخه آب افتاده، پاره‌ای از صفحات با حواشی.

کاغذ: فرنگی، ۲۰ سطر کامل، ۷۶ صفحه، $145 \times 110 \text{ mm}$.

جلد: مقوایی، رویه گالینگور، عطف چرمی سیاه، الحاقی، $195 \times 120 \text{ mm}$.

ع/۲۰

(دینی)

فتاوی فقهی

این نسخه مجموعه‌ای است از فتاوی فقهی در مسائل مختلف دینی که در

پاره‌ای از موارد از صاحبان فتاوی، چون تاتارخانیه، حسین الحموی، ابوالسعود افندی، سیوطی، قهستانی نام برده شده است و نیز پاره‌ای از اقوال آنها که منقول از کتب فقهی است آمده و نام آن کتاب یا رساله منقول عنها نیز ذکر شده است و در آخر هم چند زیارتنامه دارد. آغاز و انجام رساله افتاده است.

آغاز نسخه: يحضر صلاة الجماعة بأئ ذلک ...

پایان نسخه: ينظر الى الغروب و صَلَّى الله عَلَى مُحَمَّدٍ و عَلَى آلِهِ و صحبه اجمعين .

خط: نسخ خوش، مطالب در دو ستون به خط حمایلی، عناوین با مرکب نیلی و سبز و عنایب، بین دو ستون دو جدول زر و جدول دور سطور زر.

کاغذ: فرنگی الوان، ۱۷ سطر کامل، ۳۰۱ صفحه، $150 \times 80 \text{ mm}$.

جلد: تیماج، یک لایه، تریاکی، $190 \times 115 \text{ mm}$.

(اصول فقه)

ع/۲۱

هدایة المسترشدين

محمد تقی اصفهانی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

کتاب هدایة المسترشدين، شرحی است بر کتاب معالم الدین در اصول فقه شیعه این کتاب که بسیار عالمانه مباحث اصولی معالم را شرح کرده است مطالب آن مباحث اوائل کتاب «معالم» است و نظریات صاحب هدایة به قدری عالمانه است که بعدها آنها مورد توجه اصولیها واقع شده و نیز در پیشرفت علم اصول آنها تأثیر بسزا داشته‌اند. در اینجا قول صاحب معالم تحت «قوله» آمده و در ذیل آن قول صاحب هدایة نقل گردیده است. نسخه ناتمام است.

آغاز کتاب: بسمله و به توکلی و اعتمادی الحمد لله رب العالمین ... قوله ألقه فی اللغة الفهم کمانض علیه الجوهری ...

پایان نسخه: ولا یخلو عن ذلک عن وجده کما مرّت الاشارة .

خط: نسخ نسبتاً خوش، قرن سیزدهم ه.ق.، «قوله» با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی.

کاغذ: فرنگی، ۲۱ سطر کامل، ۴۴۳ صفحه، $150 \times 100 \text{ mm}$.

جلد: مقوایی، تیماج تریاکی روشن، ساده، $200 \times 145 \text{ mm}$.

ع/۲۲

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نسخ و نستعلیق، ۱۲۲۸ ه. ق.، میرزا ابوالقاسم ایروانی، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده، «قوله» با مرکب قرمز، پاره‌ای از صفحات با حواشی.

کاغذ: فرنگی، ۱۷ سطر کامل، الوان، ۲۹۰ صفحه، $150 \times 75 \text{ mm}$.

جلد: تیماج مشکی، دولایی، ساده، $200 \times 150 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ع/۲۲
۱

(معانی و بیان)

حاشیه مختصر النافع

(= حاشیه خطائی)

نظام‌الدین عثمان بن عبدالله خطائی؛ زمان تألیف: قرن دهم ه. ق.

کتاب مختصر النافع شرحی است از تفتازانی بر «تلخیص المفتاح» خطیب قزوینی که «مفتاح» همان «مفتاح العلوم» سکاکی است در علم معانی و بیان. این شرح که در بین طلاب به شرح مختصر تفتازانی مشهور است در برابر کتاب مطوّل نویسنده این کتاب است و چون این کتاب بین طلاب تداول عام دارد لذا حواشی و شروح متعددی بر آن نوشته شده است که حاشیه نظام‌الدین از آن جمله است او مطالب مختصر را تحت «قوله» می‌آورد و سپس به شرح آن می‌پردازد. این حاشیه از حواشی عالمانه‌ای است بر مختصر النافع.

آغاز کتاب: بسمله و به نستعین - نحمدک اللهم علی ما أعطیتنا من سواغ النعم ... قوله نحمدک آثار...

پایان کتاب: أن یقال المترك بالمترك الیه فیقال ترک المعین الی غیر المعین او الخطاب و

السلام علی من اتبع الهدی.

جای آن در این مجموعه از صفحه یک تا ۱۳۱ است.

ع/۲۲
۲

(معانی و بیان)

حاشیه بر حاشیه مختصر النافع

(حاشیه بر حاشیه خطائی)

ملا عبدالله بن حسین یزدی؛ زمان تألیف: قرن دهم ه. ق.

چون حاشیه خطائی بر مختصر النافع مشکلاتی داشت از طریق ملا عبدالله یزدی (نویسنده حاشیه ملا عبدالله در منطق) شرح شده و مشکلات آن رفع شده است. این حاشیه توضیحی است و در تحت «قوله» قول خطائی در صفحات آن می‌آید و سپس آن قول شرح می‌شود.

آغاز: بسملة - حمداً لمن خلق الانسان و علّمه البيان و شكراً ...

پایان: المرجو من الله حسن خاتمة و صلاح العاقبة.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۳۳ تا ۲۵۴ و کتاب آن میرزا ابوالقاسم ایروانی و محل کتابت در تبریز سال ۱۲۲۸ ه. ق. است.

ع/۲۳

(دینی - فقه)

شرح کتاب الفقه

این نسخه که در آغاز و پایان افتادگی دارد شرحی است بر یک کتاب فقهی اهل سنت. قول اصل کتاب با مرکب قرمز در صفحات آمده و در ذیل آن قول شارح با مرکب مشکی. مطالب این نسخه ابتدا قسمتی از احکام به معنای اخصّ فقه است، یعنی ابواب قصاص و دیه و حدّ و تعزیر و سپس احکامی در باب نکاح و طلاق.

آغاز نسخه: تعالی فلن یقبل من احدهم علی الارض ذهباً...

پایان نسخه: و الشهادة علی ولده بالاستیلاذ و یسمع.

خط: نسخ، کلمات اصل با مرکب قرمز، شرح با مرکب مشکی، احتمالاً قرن نهم ه.
 ق.، پاره‌ای از صفحات حاوی حواشی، قسمتی از کتاب آب افتاده.
 کاغذ: اصفهانی، ۲۵ سطر کامل، ۵۷۰ صفحه، 160×100 mm.
 جلد: مقوایی، تیماج عنابی، ساده، 205×155 mm.

ع/۲۴

(طب)

بحر الجواهر

محمد بن یوسف هروی؛ زمان تألیف: قرن دهم ه.ق.

این نسخه که بر اثر افتادگی در آغاز ابتدای آن مشخص نیست، کتابی است طبّی و از امراض دماغی بحث می‌کند و آن را تا صفحه ۱۷۷ می‌آورد و در این مبحث از امراض دماغی و داروهای مفید نیز سخن می‌رود. از صفحه ۱۷۷ تا ۲۳۰ بحث از امراض چشم و طبقات آن و داروهای مفیده برای امراض چشم می‌کند. اواخر کتاب لغت نامه گونه‌ای در واژه‌های پزشکی است.

آغاز نسخه: سبب لنفس القطع و التفرق الباقي ...

پایان کتاب: قال هشام بن الكلبي من بني يونس ابن يافث بن نوح علي نبينا و عليه السلام و الحكماء اليونان (كذا في النسخة) منسوبة الى هذا.

خط: نستعلیق، سید حسن بن کربلایی میرزا رفیع، ۱۲۷۰ ه.ق. و ۱۲۶۹ ه.ق.،
 روی پاره‌ای از عبارات با مرکب مشکی خط کشی شده، حاوی حواشی.
 کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۲۳۰ صفحه، 150×100 mm.
 جلد: تیماج مشکی، مقوایی، ساده، 220×175 mm.

ع/۲۵

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نسخ، محمد التیلکوی (از طایفه دونار)، ۱۳۳۰ ه.ق.، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده، حاوی مهر با نگاره م جج م د، صفحات با حواشی.

کاغذ: فرنگی، ۱۱ سطر کامل، ۲۱۲ صفحه، $۱۶۰ \times ۹۰ \text{ mm}$.

جلد: مقوایی، عطف و لبه تیماج قرمز، رویه کاغذی، $۲۲۵ \times ۱۷۰ \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ع/۲۵
۱

(منطق)

شرح رساله اثیریّه شارح: کلنبوی

رساله اثیریّه در منطق و از کتب مشهور ابهری است آن رساله را کلنبوی شرح کرده و شرح آن شرح و مزج است. در حواشی این رساله به خط ریز مشکلات متن شرح و توضیح شده است.

آغاز: بسم الله - الحمد لله الذي خصص نوع الانسان من جنس الحيوان ...

پایان: قد كمل هذا الشرح اللطيف للرسالة الاثيرية الميزانية للفاضل ... التحرير المشهور بالكلنبوی عليه رحمة ربّه القوی.

جای آن در این مجموعه از صفحه یک تا ۱۳۱ و تاریخ انتساخ ۱۳۳۳ ه. ق. است.

ع/۲۵
۲

(صرف و نحو)

كفاية

عبدالله بتيوشي؛ زمان تأليف: قرن سیزدهم ه. ق.

این کتاب دارای مطالبی است در باب صرف و نحو عرب به شعر و شاعر آن را به مثنوی آورده است.

آغاز: بسم الله - وبه العون والكرم ربّ تمّم بالخیر

احمد ربی حالة الضراء حمدی له فی حالة السراء

پایان: ممن لهم حسینی الاله عمّت و فیهم کل المزیای تمّت

جای آن در مجموعه از صفحه ۱۳۶ تا ۲۱۲ و تاریخ انتساخ ۱۳۳۰ ه. ق. است.

(صرف)

ع/۲۶

القيود الوافية في شرح الشافية

محمد شهير به کمال الدين فسوی؛ زمان تألیف: ۱۱۰۲ هـ.ق.

کتاب شافیه جمال‌الدین ابی عمرو عثمان معروف به ابن حاجب در صرف یکی از کتب معروف صرف زبان عرب است و بر آن شروحنی چند نوشته شده از آن جمله است این شرح. این شرح که شرح مزج گونه‌ای است همه مطالب شافیه را تبیین می‌کند. در این نسخه روی قول ابن حاجب با مرکب قرمز خط کشی شده و صفحات نیز دارای حواشی توضیحی فراوانی است.

آغاز: بسمله و به نستعين ربّ تمّم بالخیر: رب اشرح لی صدری و یسر لی امری... پایان: ولیکن هذا آخر العجالة التي قصد تعلقها على هذه الرسالة... من السنة الثانية من المائة الثانية من الالف الثاني من الهجرة و الحمد لله المحمود في افعاله و الصلوة على سيد رسله و آله تمت.

خط: نسخ، در پایان نسخه (صفحه ۴۹۰) شرحی از محمد حسینی آمده مبنی بر مالکیت او بر این کتاب که از ملا محمد سعدالدین الترجانی در شهر ساوجبلاغ به سال ۱۳۴۸ هـ.ق.، با حضور سه شاهد خریداری شده، نسخه حاوی حواشی و روی عبارات شافیه ابن حاجب با مرکب قرمز خط کشی شده و در صفحات ۴۹۱ و ۴۹۲ و ۴۹۳ محمد بن آدم بن عبدالله به شرح کتاب «عویصة الاعلال» ابن کمال پرداخته و محمد الداشلوغوجی بسال ۱۳۴۹ هـ.ق. آن را کتابت کرده است، نسخه وصالی شده و دارای حواشی چند است.

کاغذ: فرنگی، ۲۱ سطر کامل، ۴۹۳ صفحه، ۱۸۰×۱۱۵^{mm}.
جلد: مقوایی، رویه کاغذی، عطف تیماج تریاکی روشن، ۲۲۰×۱۷۰^{mm}.

(فقه)

ع/۲۷

کفاية المرام

ملا محمد باقر مجلسی؛ زمان تألیف: اوائل قرن یازدهم هـ.ق.

این کتاب حاوی یک دوره فقه شیعی، ولی بدون احکام به معنی اخص است. مطالب آن از باب طهارت شروع می‌شود. باب عبادات آن مطالب فقهی را به کمال داراست. پس از عبادات باب معاملات و بعد باب نکاح و طلاق و سپس کتاب صید و اطعمه و شهادت و قضا می‌آید. این نسخه در باب مواریث با افتادگی به پایان می‌رود.

آغاز: بسمله - الحمد لله علی الکفایة... و بعد فقه قال المولی الامام الفاضل...

پایان نسخه: فان القصد لا اعتبار به و فی التذکره نفی عن ...

خط: نستعلیق بد، احتمالاً قرن دوازدهم ه. ق.، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب

قرمز خط کشی شده، نسخه موریانه خورده، صحافی مجدد شده.

کاغذ: اصفهانی، ۲۲ سطر کامل، ۷۰۷ صفحه، $155 \times 120 \text{ mm}$.

جلد: مقوایی، تیماج ماشی، نوسازی، ساده، $220 \times 170 \text{ mm}$.

ع/۲۸

(دینی)

دیوان منسوب به حضرت امیر

آغاز نسخه: و قال علیه السلام فی ان شرف الانسان بالعلم و العرفان ...

پایان نسخه: من الثقات... نعم الوکیل نعم المولی و نعم النصیر.

خط: نستعلیق خوش، عناوین با مرکب قرمز، محمد علی بن سلطانی، ۱۵

جمادی الاخر ۹۲۲ ه. ق.، دارای حواشی، نسخه اوراق، موریانه خورده.

کاغذ: دولت آبادی، ۱۱ سطر کامل، ۳۷۸ صفحه، $135 \times 65 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی، عطف تیماج قرمز، دولانی، فرسوده، $210 \times 145 \text{ mm}$.

(ر.ک: دیوان منسوب به حضرت امیر در این فهرست).

ع/۲۹

(اصول فقه)

کتابی در اصول

این کتاب که در آغاز افتادگی دارد و ظاهراً بر اثر صحافی بد مطالب آن جابه جا

شده یک دوره مباحث علم اصول است و چون بحث از قیاس و خواص آن می‌کند، ظاهراً کتاب اصول اهل تسنن است. نسخه به آخر خود نیز سقطاتی دارد و به همین دلیل پایان آن مشخص نیست.

آغاز نسخه: بسملة - اصل هل الامر بالشئ على سبيل الاطلاق ...
پایان نسخه: ففي الصورتين الآخرين يجوز التجاوز عن المضمون.

خط: نسخ چند قلم، پاره‌ای از کلمات با حروف درشت تر، احتمالاً قرن سیزدهم هـ.
ق.، صحافی شده.

کاغذ: فرنگی، الوان، ۲۴ سطر کامل، ۲۵۶ صفحه، 180×140 mm.
جلد: تیماج تریاکی سیر، مقوایی، نوسازی، ساده، 220×160 mm.

(علوم خفیه)

ع/۳۰

کتاب الحروف

این نسخه که بر اثر افتادگی آغاز و انجام آن، نویسنده‌اش معلوم نشد، مباحث آن در خواص حروف و ربط آن به علوم خفیه است. نویسنده حقیقت حروف را بر سه قسم تقسیم می‌کند بدین شرح: قسم اول در حروف فکریه علویه؛ قسم دوم: در حروف؛ قسم سوم: در حروف رقمیه؛ در ذیل این تقسیمات در ده مقاله خواص حروف و اعداد را در علم کیمیا می‌آورد

آغاز نسخه: آخر الانبياء كما أن القرآن هو آخر الكتب...
پایان نسخه: البرودة و الرطوبة يجفف رطوبة العين.

خط: نستعلیق خوش، عناوین با خط نسخ نسبتاً درشت، پاره‌ای از صفحات حاوی حاشیه با حروف رمزی، نسخه اوراق.

کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۱۹۰ صفحه، 120×80 mm.
جلد: تیماج تریاکی روشن، مقوایی، جدا شده از نسخه، ساده، 215×145 mm.

ع/۳۱

(دینی)

فتح الملك المجید المؤلف لنفع العبد

احمد دیربی الشافعی؛ زمان تألیف: ۱۱۳۸ ه.ق.

نویسنده می‌گوید چون تحت عقدی سخت قرار گرفتم برای رهایی چاره آن دیدم که دست به دامن دعا زنم و استغاثه به درگاه الهی کنم و از سوره «یس» و غیر آن کمک گیرم. پس چون به این دعوات و آیات دست یازیدم صلاح کار در آن دانستم که این کتاب را در ۳۶ باب در باره دعوات و آیات به شرح زیر پردازم:

باب اول: در ذکر بعضی از خواص بسمله و منافع آن؛ باب دوم: در ذکر بعض خواص فاتحه؛ باب سوم: در ذکر بعض خواص «آیه الکرسی»؛ باب چهارم: در ذکر خواص یس؛ باب پنجم: در ذکر خواص سوره ملک؛ باب ششم: در ذکر خواص سوره واقعه؛ باب هفتم: در ذکر سوره قدر و منافع آن؛ باب هشتم: در خواص سوره انشراح و فیل؛ باب نهم: در خواص سوره عصر و همزه و قریش و کوثر؛ باب دهم: در خواص سوره اخلاص و معوذتین؛ باب یازدهم: در خواص بعض آیات سور مخصوصه؛ باب دوازدهم: در خواص بعض آیات؛ باب سیزدهم: در بعض فواید متعلق به صلاة بر پیغمبر؛ باب چهاردهم: در ذکر فواید چند متعلق بدشمنان و ظلمه؛ باب پانزدهم: در ذکر امری که تعلق به اسم لطیف دارد؛ باب شانزدهم: در ذکر بعض خواص لفظ جلاله؛ باب هفدهم: در ذکر اذکار و ادعیه عظیمه؛ باب هیجدهم: در ذکر و ادعیه‌ای که در صبح و عصر باید گفته شود؛ باب نوزدهم: در آنچه متعلق به استخاره است؛ باب بیستم: در آنچه متعلق به سفر در خشکی و دریاست؛ باب بیست و یکم: آنچه تعلق به چشم و نظرزدن دارد؛ باب بیست و دوم: در آنچه متعلق به صداع و شقیقه و رم و سردرد و غیر آن است؛ باب بیست و سوم: در آنچه متعلق به تب است؛ باب بیست و چهارم: در ذکر مطالب راجع به منع اسقاط جنین؛ باب بیست و پنجم: در مطالب راجع به دملها و ورم و جروح؛ باب بیست و ششم: در باره آبله و طاعون و غیره؛ باب بیست و هفتم: در مطالب راجع به گریه طفل؛ باب بیست و هشتم: در آنچه راجع به طحال در اطفال است؛ باب بیست و نهم: در باره زن سخت‌زا و آبستنی زن؛ باب سی‌ام: در مطالب راجع به امراض

دبر؛ باب سی و یکم: در مطالب متعلق به زنان؛ باب سی و دوم: در منافع چوب صلیب و جهة الملوك؛ باب سی و سوم: در امراض دهان؛ باب سی و چهارم: در دعایی که جلوگیری از مار و عقرب و غیره می‌کند؛ باب سی و پنجم: در ادعیه‌ای که برای یافتن گمشده و مال دزدیده شده و بنده فراری است؛ باب سی و ششم: در اموری که جلوگیری از پشه و شپش و مورچه، موش، و ملخ می‌کند. آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله رب العالمين والصلاة ... و بعد فيقول العبد الفقير المعترف بالعجز...

پایان کتاب: كان الفراغ منه يوم الخميس المبارك سادس عشر ربيع الاول الكاين من شهر سنة ثمانية و ثلاثين بعد المائة والالف من الهجرة النبوية على صاحبها الفضل الصلاة والسلام.

خط: نسخ، عناوین با مرکب قرمز، محمد، پانزدهم رمضان ۱۲۴۵ هـ. ق.

کاغذ: فرنگی، ۲۰ سطر کامل، ۲۶۰ صفحه، $155 \times 100 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی روشن، مقوایی، $220 \times 150 \text{ mm}$.

ع/۳۲

(منطق)

حاشیه تهذیب المنطق

(حاشیه ملا عبدالله)

تهذیب: مسعود بن عمر تفتازانی؛ زمان تألیف: قرن هشتم هـ. ق.

حاشیه: ملا عبدالله بن حسین یزدی، قرن دهم هـ. ق.

(ر. ک: حاشیه ملا عبدالله در این فهرست).

آغاز کتاب: بسملة - تهذیب المنطق و الکلام توشیحه بذکر...

پایان کتاب: وضعت النسبة بين كل اثنين منها... تسهيلا للضبیط على المبتدی.

خط: نسخ، محمد حسن، ۱۳۰۸ هـ. ق.، دارای حواشی به خط محمد حسن، به سال

۱۳۰۹ هـ. ق.، آخر کتاب در صفحات ۱۷۷ و ۱۷۸ دارای دو جدول در باره موجّهات

در قضایا، روی پاره‌ای از عبارات و کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده.

کاغذ: فرنگی، ۸ سطر کامل، ۱۷۸ صفحه، $120 \times 60 \text{ mm}$.

جلد: تیماج تریاکی، عطف وصالی شده، ساده، $220 \times 155 \text{ mm}$.

ع/۳۳

(فقه)

غایة التقريب

قاضی ابوالشجاع

مطالب این کتاب در باره فقه است و به شعر عرضه شده و در آن ابواب: طهارة (مسواک کردن و وضو و استنجاء و غسل و تیمم)، صلوة و ملحقات، جنایز، زکوة، صوم، اعتکاف، حج، بیع، ربا، حجر، ضمان، حواله، شرکة، وکالة، اقرار، غصب، شفعة، قراض، مساقات، اجاره، جعالة، احیاء موات، وقف، ودیعه، قَسَم، نشوز، خلع، طلاق، لعان، عَدَّة، استبراء، نفقات، رضاع، حضانت، جانیات، حدود، تعزیرات، دیات، جهاد، اطعمه، اضحیه، نذر، قضاء، عتق، ولاء، تدبیر، کتابت و ام الولد آمده است.

آغار کتاب: بسمله -

له نظیراً من قریش مجتهد

فهو ابن عم المصطفی و لم تجد

پایان کتاب:

و التابعین ثم کل حزبه

علی النبی و آله و صحبه

خط: نسخ، ابیات در یک سطر، نام کاتب پاک شده، محتملاً قرن سیزدهم ه.ق.،

عناوین با مرکب قرمز.

کاغذ: فرنگی، ۹ سطر کامل، ۱۳۶ صفحه، $۱۳۰ \times ۷۵ \text{ mm}$.جلد: مقوایی، رویه کاغذی قرمز، عطف پارچه‌ای قهوه‌ای کمرنگ، $۲۲۰ \times ۱۷۰ \text{ mm}$.

ع/۳۴

(دینی)

اقدس

میرزا حسینعلی بهاءالدوله؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

اقدس کتاب معروف میرزا حسینعلی بهاءالله پیشوای بهائیان است و در آن اوامر و دستورهای و تکالیف مذهبی این دین عرضه شده است.

آغاز نسخه: بسمه الحاکم علی ما کان و ما یکون ...

پایان کتاب: لمن فاز با یامی و مرثیاً لمن شرب کوثر الحیوان من هذا القلم .
خط: نسخ خوش، محرم الحرام ۱۳۰۵ هـ. ق.، بلوغ مقابله شده، بین جمله‌ها فاصله
با سه نقطه با مرکب قرمز.
کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۳۹۱ صفحه، $۱۴۰ \times ۷۰ \text{ mm}$.
جلد: تیماج تریاکی، ساده، جدا شده از نسخه، $۲۲۰ \times ۱۲۵ \text{ mm}$.

ع/۳۵

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نسخ بد، دو قلم، ۱۲۲۱ هـ. ق.، عبدالله بیتوشی، روی پاره‌ای از عبارات با
مرکب قرمز خط کشی شده، عناوین و پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز.
کاغذ: فرنگی، ۲۲ سطر کامل، ۹۷ صفحه، $۱۷۰ \times ۱۱۰ \text{ mm}$.
جلد: تیماج تریاکی، مقوایی، $۲۱۵ \times ۱۶۵ \text{ mm}$.
در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ع/۳۵
۱

(عروض)

شرح مختصر در عروض

مختصر از: ابو عبدالله محمد معروف به ابو حبیش انصاری اندلسی؛ شارح: محملاً قاسم.

اندلسی می‌گوید علل اعاریض ۳۴ و ضروب ۶۳ و غیر آن زحاف و حشو است و
در این «مختصر» آنها یعنی علل اعاریض و ضروب و زحاف و حشو به شرح می‌آید
و این شرح به خواست سلیمان بیگ فرزند امیر بیگ است. شرح احتمالاً از آن قاسم
نامی است که خود را به وجه دقیق معرفی نمی‌کند. قول شارح و ماتب در این نسخه
به صورت «قال» و «اقول» می‌آید و روی عبارات ابو حبیش یعنی قول ماتب با مرکب
قرمز خط کشی شده است.

آغاز کتاب: بسمله و به ثقتی اللهم ما ینبغی بفضلک احمد الله علی ان قصر...

پایان کتاب: و عکسه من عین فاعلن الاول.

جای آن در این مجموعه از صفحه یک تا ۴۳ است و در پایان آن آمده تمّ فی سنة الف و مائین و ثلثة و ثلاثین بعد الهجرة (= ۱۲۳۳ ه.ق.) بیدالحقیر قاسم.

ع/۳۵
۲

(گوناگون)

جنگ

این جنگ که از صفحه ۴۳ شروع می‌شود در صفحات ۴۳ و ۴۴ و ۴۵ خود مطالبی در شرح فعولن و مفاعیلن و فاعلاتن و فاعلن و مستفعّلن و مفاعیلن و متفاعّلن و مفعولات از جهت عروضی دارد و از صفحه ۴۵ تا ۴۶ قولی در باره «دور» در منطق و از ۴۶ تا ۴۹ مباحثی در باره «وضع» کلمه و اصول الفاظ و از اواسط ۴۹ تا صفحه ۵۰ اشعاری از ابن سینا به مطلع زیر در بهداشت دارد:

توق ان استطعت ادخال مطعم علی مطعم من قبل فعل الهواضم

ع/۳۵
۳

(عروض - قافیه)

کافی در علم عروض و قوافی

عبیدالله بن محمد

این رساله که از صفحه ۵۱ تا ۶۶ مجموعه می‌آید مثنوی است در عروض و قوافی و معایب قوافی و در حواشی آن توضیحات مفصلی در باره ابیات آن آمده. ناظم این ابیات می‌گوید قسمت عروض را در یک مقدمه و دو باب و یک خاتمه پرداخته‌ام.

آغاز کتاب: بسمله -

نجل محمد عبیدالله
کذاله الشکر علی الانعام

یقول ذو الافراط فی الملامی
الحمد لله علی الالهام

پایان کتاب:

علیه فی المبدء و الختام

تم صلوته مع السلام

جای آن در این مجموعه از صفحه ۵۱ تا ۶۶ و به کتابت قاسم است.

(نحو)

ع/۳۵
۴

الغاز نحوی

این رساله ظاهراً متعلق به کتابی بوده و در این نسخه قسمتی از آن کتاب آمده درباره‌ی الغازی است در نحو که ابتدا آن الغاز را طرح و سپس رفع مشکل اعرابی آنها شده است. محتملاً اصل آن باید ابیاتی باشد که به وسیله‌ی شارحی آن ابیات شرح شده است. آغاز آن از حرف «همزه» شروع و پایان آن به حرف «یاء» ختم می‌شود. آغاز نسخه: بسمله و به نستعین الباب الثانی فی الالغاز التی یطلب توجیه اعرابها...

پایان نسخه: فاسمعا ما اقول و عیا.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۶۸ تا ۹۵ است. کتابت آن به وسیله‌ی قاسم در سال ۱۲۲۱ ه.ق. انجام شده و در صفحات ۹۵ و ۹۶ ابیاتی به قافیه لام از عبدالله بیتوشی است.

(مطالب گوناگون)

ع/۳۶

مجموعه

خط: نسخ بد، دو قلم، محتملاً قرن سیزدهم ه.ق.، محمد ابن عبدالله، روی پاره‌ای

از عبارات با مرکب قرمز خط کشی شده، دارای حواشی.

کاغذ: فرنگی، ۱۱ سطر کامل، ۱۲۳ صفحه، $۱۴۵ \times ۹۰ \text{ mm}$.جلد: مقوایی، رویه کاغذی، عطف و لبه پارچه‌ای مشکی، $۲۱۵ \times ۱۵۵ \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره‌ی فرعی مشخص شده است:

(منطق)

ع/۳۶
۱

حاشیه بر فوائد فناریه

حاشیه: ملا احمد

کتاب ابهری در منطق به نام رساله‌ی اثیری به صاحب چند حواشی است، از آن

جمله حاشیه برهان است که نام دیگر آن فوائد فناریه است. بر این حاشیه، ملا احمد حاشیه دیگر نوشته و این رساله حاشیه ملا احمد است و در آن اقوال منطقی تحت «قوله» آمده و بعد در تحت آن «قوله» شرح آن قول می‌آید. محشی دوم می‌گوید چون متن یعنی حاشیه اول خالی از اغلاق نبود، لذا این حاشیه تحریر شد.

آغاز نسخه: بسمله و به نستعين حمداً لك اللهم على ما منحت به...
پایان نسخه: لهذا حصر المصنف العمدة في البرهان تم جعلنا الله تعالى من الواصلين .
جای آن در این مجموعه از صفحه یک تا ۹۹ است.

ع/۳۶
۲

(منطق)

حاشیه بر فوائد فناریه

عبدالله بن حیدر بن احمد کردی حسین آبادی

نویسنده می‌گوید فوائد فناریه مشکلات فراوان داشت، بر آن شدم که در این رساله به رفع آن مشکلات پردازم. پس به ابتدا کلمات فوائد فناریه را می‌آورم و بعد آن کلمات را شرح می‌کنم. این رساله در اینجا به پایان نمی‌رود و فقط مباحث مقولات را دارد.

آغاز نسخه: بسمله، به نستعين: بالله حمداً لمن تمثل في مرآت اجناس ...
پایان نسخه: للمعقولات الثانية ولا يجوز ان يحمل المعقولات ...
جای آن در این مجموعه از صفحه ۹۹ تا ۱۳۳ است.

ع/۳۷

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نسخ ریز، قرن سیزدهم ه. ق.، عبدالفتاح بیلنکانی، روی پاره‌ای از کلمات و عبارات با مرکب قرمز خط کشی شده، اکثر صفحات حاوی حواشی حمایلی، در پاره‌ای از صفحات بین السطور جملاتی برای توضیح متن، حاشیه نویس

ملاحسین، در اواخر هر کتاب جداول حاوی مباحث منطقی.
 کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۴۰۴ صفحه، 155×100 mm.
 جلد: تیماج مشکی، مقوایی، ترنج و نیم ترنج کوبیده، 220×170 mm.
 در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ع/۳۷
۱

(منطق)

تعلیقہ بر جہۃ وحدۃ

«جہۃ وحدۃ» کہ بحثی است در منطق و متداول بین طلاب در این تعلیقہ مورد بحث واقع شدہ و بہ قول تعلیقہ نویس در این تعلیقہ «تحقیقات شریفہ» با «عبارات لایقہ معجبۃ» بر متن «جہۃ وحدۃ» آمده است و اما «جہۃ وحدۃ» بحث در تعریف علوم و اجزای علوم از موضوع و مبادی و مسائل است و در آن ہر یک از موضوع و مسائل و مبادی بہ شرح می آید و نیز اعراضی ذاتی نمایانندہ می شود تا موضوع علم مشخص گردد و در تحت این بحث اعراض شناختہ شود و پس از آن بحث معقولات ثانویہ می آید و در آن بحث معقولات اولی ہم معرفی می گردد و نویسندہ پس از این مباحث تعریف منطق را می آورد و بعد از تصورات و تصدیقات و مبادی ہر یک سخن می گوید و تعلیقہ نویس خود توضیحاتی بر این مطالب دارد.

آغاز نسخہ: بسملہ و بہ نستعین: ان احسن ما یفتح بہ المنطق و الکلام ...
 پایان نسخہ: علی أنَّ ہمَّ المحصلین متقاعدۃ و عزائمہم متقاصرة حامداً للہ و مصلیاً علی رسول اللہ .

جای آن در این مجموعہ از صفحہ یک تا ۲۸ و حاوی حواشی توضیحی در اکثر صفحات است.

ع/۳۷
۲

(منطق)

حاشیۃ جلیلۃ جلالیۃ

متن از: سعدالدین تفتازانی

کتاب تهذیب المنطق تفتازانی از کتب بسیار معروف منطق است که بر آن حواشی بسیار نوشته شده است. تهذیب یک دوره مباحث منطق را از مبادی تصویری و تصور و مبادی تصدیقی و تصدیق و صناعات خمس را در خود دارد که در این حاشیه همه ابواب آن به شرح کشیده می‌شود و به صورت مستوفی از مبهمات آن رفع اشکال می‌شود. این حاشیه حاوی اقوال بسیار از احمد قزوینی و محیی‌الدین و ابوالقاسم و جامی و ملاحسین خلخالی و از شرح مطالع و دیگران است. در این نسخه قول تهذیب تحت «قوله» (با مرکب قرمز) آمده و به روی آن با مرکب قرمز خط کشی شده و در ذیل این «قوله» مطالب حاشیه تحریر یافته است. به آخر نسخه جداولی از قیاسات آمده که صغری و کبرای آنها دارای «جهت» مختلف‌اند و در این جداول نشان داده شده که «نتایج» آن قیاسات چه «جهاتی» را دارند.

آغاز نسخه: بسمله و به نستعین، تهذیب المنطق و الکلام توشیحه بذکر المفضل المنعم... پایان نسخه: من بین کلیهما تسهلاً للضبط علی المبتدی.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۳۷ تا ۳۱ و کتابت این نسخه روز دوشنبه دهه آخر رمضان مبارک در مدرسه بوکان از محال مکریات به دست عبدالفتاح بیلنکائی به سال ۱۲۸۳ ه. ق. است.

(منطق)

ع/۳۷
۳

رسالة جلال

این رساله به حل مشکلات حاشیه جلالیه می‌پردازد، ابتدا مشکلات آن را می‌آورد بعد آنها را شرح می‌دهد. بحث در آن از «جهات» شروع می‌شود و در آن پس از بحث در جهات و رفع ابهام از قول حاشیه جلالیه به قیاسات می‌پردازد و بعد آخر قول خود را در اجزای علوم قرار می‌دهد.

آغاز نسخه: بسمله و به نستعین: اذ قد تمت الحواشی الجلیلة الجلالیه...

پایان نسخه: کشف عن وجوه نقاب و عن کنوز فوائده الاتراب و من الله التوفیق. جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۳۹ تا ۲۴۲ و کتابت آن به وسیله عبدالفتاح

در سال ۱۲۸۳ ه.ق. است. نسخه دارای حواشی بسیار است که در بعضی از آنها از حاشیه ملا عبدالله یزدی نقل قول شده است.

ع/۳۷
۴

(منطق)

حاشیه فتحیه

عبدالفتاح بیلنکانی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

عبدالفتاح می‌گوید من این حاشیه را بر تهذیب المنطق تفتازانی و دو حاشیه معروف آن پرداخته‌ام. او در این حاشیه همه ابواب منطق را می‌آورد و عبارات تفتازانی و دو حاشیه تهذیب را شرح و تفسیر می‌کند و به آخر آن جدولی از «جهات» قضایا و ترکیب آنها در قیاسات برای اخذ جهت در نتایج می‌آید. آغاز نسخه: بسمله و به نستعین - الحمد لله علی تهذیب المنطق و الکلام فی تقرير عقائد الاسلام ...

پایان نسخه: من السبع الاخيره و هیئه الشكل.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۴۵ تا ۴۰۴ و کتابت آن به وسیله عبدالفتاح بیلنکانی در سال ۱۲۸۳ ه.ق. است.

ع/۳۸

(مطالب گوناگون)

مجموعه

خط: نسخ نسبتاً خوش، ۱۲۷۴ ه.ق.، محمد جسیم، روی پاره‌ای از عبارات با مرکب قرمز خط کشی شده، دارای حواشی به خط حمایی، پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز.

کاغذ: فرنگی، ۱۵ سطر کامل، ۳۵۳ صفحه، ۱۵۵×۸۵^{mm}.

جلد: مقوایی، رویه کاغذی الوان، عطف تیماج تریاکی روشن، ۲۱۵×۱۵۵^{mm}.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

ع/۳۸
۱

(فلسفه متعالیه)

رساله در وجود

عبدالقادر بن سعید؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید چون بحث وجود از امهات فلسفه است و با آنکه آن از اعراف اشیاست، ولی با این همه برای پاره‌ای از ازکیاء در باره آن شبهاتی است، پس بر آن شدم که این رساله را در سه بحث و یک خاتمه پردازم تا شاید رفع شبهه از اصحاب شبهه بنماید:

بحث اول: در تحقیق وجود؛ بحث دوم: در وجدان وجود؛ بحث سوم: در اینکه وجود نفس وجود است؛ خاتمه: در اقوال متألهین و مشائین در باره وجود.

آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله الذی هدانا لهذا سبیل الحق بتعلیم الحجج ...

پایان کتاب: لایصح متعلق الجعل هذا ما عندی و للناس ... من مذاهب .

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۱۲ است.

ع/۳۸
۲

(فلسفه ربوبی)

رساله در واجب الوجود

عبدالقادر بن سعید؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده در این رساله سعی در اثبات واجب الوجود از طریق بحث در «وجود» و «اصالة وجود» و «وجود بنفسه» و «وجود بغيره» دارد و بدین ترتیب چون به این مباحث پرداخت به مقدماتی دست می‌یابد که با آن به اثبات واجب الوجود پردازد. آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله رب العالمین ... و بعد فیقول افقر الوری الی عفو الملک المجید...

پایان کتاب: لجمع منهم الصدیق رضی الله عنه بالمعجزة اولی و الحمد لله علی ذلک .

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۲ تا ۱۷ است.

(فلسفه متعالیه)

ع/۳۸
۳

رساله در وجود و تحقیق در لفظ آن

عبدالقادر بن شیخ سعید؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید: برای بحث در باره وجود واجب لازم است که «لفظ وجود» ابتدا مورد بحث قرار گیرد و معنی مصدری آن آشکار گردد و از اشتقاق آن صحبتی به میان آید و سپس حدود ماهیه مشخص شود تا بتوان به اثبات واجب رسید. او در این مسائل مطروحه بحث مستوفی می‌نماید که محتویات این رساله‌اند.

آغاز کتاب: بسملة الحمد لله و الصلوة والسلام... و بعد يقول افقر خلق الله الى غفران الله ...
پایان کتاب: و هو معكم اينما كنتم لاله الا الله و له الحمد فى الاولى و الاخرة.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۷ تا ۲۱ است.

(فلسفه)

ع/۳۸
۴

رساله در باب علت شیء

عبدالقادر بن شیخ سعید؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید برای آنکه علت هر شیء محقق شود تحقق سه امر لازم است: «وجود» و «وجوب» و «یقین» او در ذیل این سه مطلب بحث لازم را می‌کند و در ضمن این بحث پاره‌ای از صفات الهی را ذکر می‌نماید.
آغاز کتاب: بسملة - اعلم انه لا بد فى كل علة لشیء فى امور ثلثة...
پایان کتاب: والسلام على تابعى الحق و انا الفقير المطلق.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۱ تا ۲۳ است.

(فلسفه)

ع/۳۸
۵

رساله در مباحث وجود

عبدالقادر بن شیخ محمد سعید؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید بعضی از ازکیاء از من خواستند که در قول بعضی از صاحب‌نظران در باره مطالب گفته شده در باره وجود جرح و تعدیلی کنم. من هم محض اطاعت از آنها به نگارش این مختصر پرداختم. او وجود را امر متحقق در صفات و ذات معرفی می‌کند و سپس مطالبی درباره «وجود» متحقق الذات و الصفات می‌آورد که بسیار خواندنی و قابل ارزش است.

آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله الواحد الاحد والصلوة والسلام... و بعد فيقول العبد الضعيف القليل البضاعة...

پایان کتاب: تمّ بعونه والسلام على اخواننا خصوصاً الاخ الفهيم شيخ محمد جسيم. جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۳ تا ۲۵ است.

ع/۳۸
۶

(کلام)

رساله در علم الهی

محملاً شیخ محمد جسيم؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده از قول استاد خود می‌گوید: «قال الاخ الاستاد مدّظله العالی...» خداوند عالم است و علم الهی از جمله صفات خداوندی است، چه خداوند تعالی مبدأ آثار است و این مبدئیت او یا باید «ذاتی» باشد یا بر حسب «قصد» و یا بر سبیل «اتفاق» بعد او بار ردّ و نقض بعضی از این قسمها به مبدئیت ذاتی الهی می‌رسد و از این مبدئیت ذاتی علم خداوندی را اثبات می‌کند.

آغاز کتاب: بسملة - قال الاخ الاستاد مدظله العالی فی اثبات علمه تعالی بما يتبعه... پایان کتاب: و لا يتصور ذلك هذا و بعد بقى ابحاث طوينا على عزها محمد الجسيم فيه ۱۲۷۴. (به ظاهر ۱۲۷۴ سال انتساخ این نسخه است). جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۵ تا ۲۶ است.

ع/۳۸
۷

(کلام)

رساله در توحید

محملاً شیخ محمد جسيم؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید: قوم در مسأله «وحدت» گفته‌اند که وحدت یا وحدت در ماهیت است یا وحدت در «وجود» و چون اصالت در باب وجود است نه ماهیت، پس وحدت از آن وجود است. بعد او در ذیل این قول، شبهه ابن کمونه را نقل می‌کند و می‌گوید در این باب رساله‌ای است تصنیف کرده و در آن رساله به تفصیل این شبهه را رد کرده است. او در اینجا اول شبهه را در مسأله علم الهی می‌آورد و در ذیل آن توضیحات مفصل می‌دهد و سپس شبهه را رد می‌کند و بعد به رد شبهه خود در باب دو «اله» (= دو خدا) می‌پردازد و عدم امکان آن را توضیح می‌دهد.

آغاز کتاب: بسمله یا ربِّ بسمک ابتدئ و بنور قدسک اهتدی...

پایان کتاب: و نحمده تعالی حمد الذاکرین و نصلی و نسلم علی رسوله المصطفی و آله نجوم الهدی و السلام علی تابعی الحق و أنا الفقیر المطلق. محمد جسیم فی سنة ۱۲۷۴.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۶ تا ۲۹ است.

ع/۳۸
۸

(فلسفه متعالیه)

رساله در وحدة الوجود

نویسنده که محتمل است محمد جسیم باشد، می‌گوید قصد آن دارم که در اینجا مطلبی آورم که چون شعله نوری باشد که هر کس آن را به دست گیرد از گمراهی نجات یابد و هر که از آن اعراض کند خسته و رنجور شود و بعد او به بحث در «ماهیت» و «وجود» می‌پردازد. ابتدا وجود را تبیین می‌کند و بعد ماهیات و تشعب آنها را نقل می‌کند که سرانجام مسأله به وحدت وجود می‌رسد. او در این مقوله عقاید متألّهان و جز آنها را نقل می‌کند.

آغاز کتاب: بسمله - الحمد للمستغنی عما سواه المفتقر الیه کل من عداه...

پایان کتاب: انت ولینا فی هذه النشأة و فی تلك فارحمنا و انت خیر الراحمین آمین یا رب العالمین.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۹ تا ۳۵ است.

ع/۳۸
۹

(کلام)

شرح رساله وجود

محمد کردستانی؛ زمان تألیف: محتملاً قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده که شارح کتاب شیخ عبدالقادر است می‌گوید عالیجناب ملافتح الله از من خواست که تعلیقه‌ای بر کتابی بنویسم که ملاشیخ عبدالقادر در باب وجود نوشته و من به اطاعت از امر او این تعلیقه را پرداختم. بعد او در این تعلیقه اقوال شیخ عبدالقادر را در باره وجود به اول می‌آورد و بعد در ذیل آن قول گفتار او را شرح می‌کند. شرح او شرحی توضیحی و تبیینی است نه انتقادی و تأسیسی و فقط در پاره‌ای از موارد اشاراتی به عقیده خود در این موضوع دارد که تازه آن منبعث از اقوال مشهوره است. اصل بحث هم دو مسأله اصلی کلام است: مسأله «علم الهی» و «خلق اعمال». در این نسخه روی اقوال رساله شیخ عبدالقادر با مرکب قرمز خط کشی شده است.

آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله و الصلوة ... و بعد فيقول العبد...

پایان کتاب: علی ماتم به الرسالة من مسئلتی العلم و خلق الاعمال و هما فی الحقيقة خارجتان عن مقصودها و الحمد لله اولاً و آخراً.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۳۵ تا ۴۰ است.

ع/۳۸
۱۰

(فلسفه - کلام)

رساله در خلق اعمال و توحید

جلال الدین دوانی؛ زمان تألیف: اوائل قرن دهم ه.ق.

ملاجلال دوانی می‌گوید مولانا سعدالدین محمد استرآبادی از من خواست در باره مسأله خلق اعمال مطالبی بنویسم و این به وقت گذر من از کاشان بود، من این رساله را در این باره پرداختم. او ابتدا افعال عباد را به سه قسم تقسیم می‌کند: یکی آنکه حصول آن به قدرت الهی است و دیگر اعمالی که حصول آن به قدرت بنده است و سه دیگر اعمالی که حصول آن وابسته به مجموع این دو است. دوانی پس

از این تقسیم به شرح و نقد هر یک از این اقسام می‌پردازد و به آخر رساله مسأله توحید را پیش می‌کشد و آن را به سه مرتبه تقسیم می‌کند و بعد آن مراتب را شرح می‌دهد و با بیان این مراتب بحث توحید را به پایان می‌برد. در مطالعه این رساله ما به فکری نو غیر از گفته‌های گذشتگان بر نمی‌خوریم.

آغاز کتاب: بسمله - اما بعد حمد الله فتاح القلوب و الصلوة و السلام علی صفیه المحبوب و نبیه المربوب ...

پایان کتاب: فقال زدنی بیانا فقال اطفأ المصباح فقد طلع الصباح .
جای آن در این مجموعه از صفحه ۴۱ تا ۴۶ است.

ع/۳۸
۱۱

(دینی)

رساله در شرح سؤال کمیل محمود علی بن ابی طاهر کاشی

کمیل بن زیاد از حضرت علی علیه السلام سؤالی در معنی «حقیقت» کرده و حضرت به این سؤال او پاسخ داده است. محمود علی بن ابی طاهر کاشی سؤال و جواب کمیل را در این رساله شرح کرده است. در اینجا روی سؤال و جواب با مرکب قرمز خط کشی شده و سپس در ذیل آنها قول کاشی آمده است.

آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله وحده و الصلوة و السلام علی محمد و آله و بعد فهذا ما سئل کمیل ...

پایان کتاب: فقد طلع الصبح والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۴۷ تا ۴۹ است.

ع/۳۸
۱۲

(دینی)

رساله در شرح سؤال کمیل

این رساله که نام نویسندۀ آن نیامده به شرح سؤال کمیل بن زیاد از حضرت علی (ع) درباره «حقیقت» پرداخته است. در تطبیق این رساله با رساله قبلی (ع/۳۸) ۱۱

نویسنده دو رساله یکی نیست و توضیحات این رساله بیشتر از رساله قبل است.
آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله رب العالمین و الصلوات الزاکیات علی محمد و اهل بیتی
الطاهرین و بعد فهذا...

پایان کتاب: لایحتاج الی السراج و الله اعلم بحقایق اسرارہ.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۴۹ تا ۵۴ است. در پایان این رساله به حدود
نیم صفحه قول «بعض العارفین» در باره احتجاج ذات الهی از طریق نور ظهور آن
آمده و در صفحه ۵۵ تا اوایل صفحه ۵۶ نامه شیخ ابوسعید ابوالخیر به شیخ رئیس
بوعلی سینا در باره خروج از اسلام مجازی و دخول در کفر حقیقی سؤالی آمده و
بوعلی در باره این سؤال می‌گوید «اوصلنی هذه الکلمات الی ما وصل عمر مائة الف
سنة فی العبادۃ» در ذیل این قول بوعلی از «سعد الملة و الدین الکانولی» توضیحاتی
در حل این کلمات داده شده است.

ع/۳۸
۱۳

(فلسفه)

شرح رساله خلاصه العقاید

عبدالقادر بن محمدسعید؛ زمان تألیف: محتملاً قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید چون رساله خلاصه‌العقاید در باره مسائل وجود را پرداختم که
در عین ایجاز دارای مطالب بسیار بود، بر آن شدم که رفع اختصار از آن کنم و آن را
شرح کنم، پس این شرح را پرداختم که مباشر بحث مطالب خلاصه‌العقاید است و
آن را تقدیم به عمر پاشا (به ظاهر باید امیری باشد، زیرا در وصف او قلمفرسایی
بسیار کرده است) می‌نمایم او در این رساله ابتدا تقسیم عقلی وجود را ذکر می‌کند و
سپس در ذیل آن تقسیم شرح مبسوطی می‌آورد. در این رساله روی قول
خلاصه‌العقاید با مرکب قرمز خط کشی شده و خود رساله نیز حاوی حواشی است
و کتابت آن به سال ۱۲۷۵ ه.ق. در سلیمانیه بوده است.

آغاز کتاب: بسمله - الحمد لله الذی کشف حجاب معرفته بافاضة ...

پایان کتاب: هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه الرساله و شرحها و الحمد لله اولاً و آخراً.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۵۶ تا ۸۵ است.

ع/۳۸
۱۴

(فلسفه)

رسالة ردّ شبهة ابن کمونه و مسألة علم الهی

محمد؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید محمد جسیم نامه‌ای برای من نوشت و در آن ابتدا شبهة ابن کمونه و مسألة علم الهی را طرح کرده بود و بعد شبهة ابن کمونه را تأیید نموده بود، ولی با این همه او از من در این باره نظر خواسته بود من بر اثر تشتت خاطر فرصت جواب نیافتم، پس آن را به شیخ عبدالقادر مهاجر دادم. او چون خاطری آرام داشت به جواب آن پرداخت. پس من این جواب را برای او فرستادم، ولی به ظاهر این جواب مثل آن بود که او را ارضاء نکرد، چه او دوباره این مسألة را با مسألة علم الهی با نظریات خود آمیخت و برای من فرستاد، گرچه در این سال که سال ۱۲۷۵ ه.ق. است، نامه او به من رسید، ولی باز مرا همان پریشانی خاطر بود، اما این بار دیگر صلاح ندانستم که نامه او را بی جواب گذارم، لذا این جواب را که در ردّ قول ابن کمونه و حل مسألة علم الهی است پرداختم و برای او فرستادم.

آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله الذی هدانا لسلب اقتناص الحقایق و منّ علینا بما هو طریق...
پایان کتاب: و منها ان فعل المختار مسبوق بالعلم والشعور ثم الا (كذا فی النسخة) تصیر الامور تمفیسة (= تمّ فی سنة) ۱۲۷۵.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۸۶ تا ۹۵ است.

ع/۳۸
۱۵

(کلام)

رفع الحاجب فی شرح اثبات الواجب

عبدالقادر؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید مسألة اثبات واجب الوجود یکی از مسائل مهم فلسفی و کلامی است که در باره آن بزرگان زیادی از جمله ملاجلال دوانی مطلب نوشته‌اند. چون گفتار او در این باب بسیار مغلق بود و حاجت به تبیین داشت پس من کتاب اثبات واجب الوجود او را برداشتم و این رساله را در شرح آن پرداختم و آن را تقدیم

به سلطان عبدالمجید خان (پادشاه عثمانی) کردم. در این رساله ابتدا قول دوانی می‌آید و سپس قول شارح. این رساله در این نسخه حواشی توضیحی فراوانی دارد. آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله الذی لم یکن له شریک فی الملک ...

پایان کتاب: تمّ شرحه بتوفیقه تعالی و هو متمّ النور و نسئله حسن الخاتمة و جوارالحوور بالسرور آمین.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۹۶ تا ۲۳۳ است.

ع/۳۸
۱۶

(کلام)

رساله در اثبات الواجب

این رساله که در باره اثبات واجب نوشته شده طبق قول نویسندۀ آن رساله‌ای است که در آن اثبات واجب بر نهج و روشی نو است که گذشتگان به آن روش چیزی ننوشته‌اند او ابتدا «معنی اضافی» را طرح می‌کند و سپس با استفاده از این معنی به اثبات واجب می‌پردازد در حاشیۀ صفحه اول در توضیح لفظ «اوردت» متن آمده: «المورد....عبدالقادر بن شیخ سعید» و از این تذکر احتمال داده می‌شود که نویسندۀ این رساله شاید شیخ عبدالقادر بن شیخ سعید باشد.

آغاز کتاب: الحمد لله الهم للصواب و الصلوة و السلام علی نبیّه المنعوت فی الکتاب...

پایان کتاب: هذا آخر ما اردت ابراده فی هذه الصحيفة و الحمد لله اولاً و آخراً.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۳۳ تا ۲۳۵ است.

ع/۳۸
۱۷

(فلسفه ربوبی)

الدرة الفاخرة

عبدالرحمن جامی؛ زمان تألیف: قرن نهم ه.ق.

در این رساله مذهب صوفیان و متکلمان و حکیمان در باره واجب الوجود می‌آید و جامی بحث خود را از «وجود واجب و ممکن» آغاز می‌کند و سپس با پذیرش وجود واجب آرای هر یک از صوفی و متکلم و حکیم را در این باره

می‌آورد. این رساله دارای حواشی توضیحی چندی است که برای رفع غوامض متن آمده است.

آغاز کتاب: بسملة - الحمد لله الذی تجلی بذاته لذاته فتعین فی باطن علمه مجالی ذاته و صفاته ...

پایان کتاب: كما ذهب اليه الصوفية قدس الله اسرارهم.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۳۸ تا ۲۷۵ است.

ع/۳۸
۱۸

(فلسفه ربوبی)

فرائد غفوریه

رضی الدین عبدالغفور لاری

نویسنده کتاب «الدرة الفاخرة» جامی را که در اثبات واجب الوجود است در این رساله شرح می‌کند و قول او را ضمن شرح مزج تفسیر می‌کند. در این نسخه روی قول جامی با مرکب قرمز برای تمیز از قول شارح خط کشی شده است و پاره‌ای از صفحات آن حواشی توضیحی دارد.

آغاز کتاب: قوله - الحمد لله الذی تجلی بذاته لذاته ای علم ذاته ...
پایان کتاب: کونه قائماً بكل واحد منهما و کونه قائماً بالمجموع فلا یجدی نفعاً ...
جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۷۶ تا ۳۰۰ است.

ع/۳۸
۱۹

(دینی)

شرح ثانی رساله خلاصة العقاید

محتملاً: عبدالقادر؛ زمان تألیف: ۱۲۷۶ ه. ق.

نویسنده می‌گوید به سابق رساله‌ای در عقاید پرداختم و بعد به من رجوع شد که شرحی بر آن پردازم و آن را به نام واحدی از لشکر سلطان عبدالمجید خان کنم. من چنین کردم. بعد باز به من رجوع شد که شرح دیگر در باره آن پردازم. محض اتیان امر این شرح مجدد را در باره رساله عقاید پرداختم و آغاز آن از تسمیه کردم و سپس

مسائل وجود را که در رساله عقاید آورده بودم در اینجا به شرح کشیدم. این رساله به احتمال اقرب به یقین از شیخ عبدالقادر مذکور در رسائل قبل است. این نسخه حواشی متعددی برای توضیح متن دارد.

آغاز کتاب: نحمده علی ما اخرجنا من ظلمة العدم...

پایان کتاب: هذا آخر الشرح الثانی للرسالة الموسومة... يوم الاحد سادس و عشرين من شهر شعبان المعظم من شهور سنة ۱۲۷۶ بعد الهجرة النبویه.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۳۰۱ تا ۳۲۳ است.

توضیح: از صفحه ۳۲۴ تا ۳۲۸ اقوالی در مسائل مختلف فقهی اهل سنت و اشعاری پراکنده آمده است.

ع/۳۸
۲۰

(مطالب فلسفی)

جنگ فلسفی

این جنگ که از صفحه ۳۳۴ شروع می‌شود و تا ۳۵۳ می‌آید در آغاز (از صفحه ۳۳۴ تا ۳۳۸) از مسائل وجود بحث می‌کند و در دوازده سؤال مطلب را طرح و جواب می‌دهد: سؤال اول: آیا وجود عام است؛ سؤال دوم: تخصص وجود در افراد؛ سؤال سوم: وجود رابطی چیست؛ سؤال چهارم: آیا علاقه لزومی بین دو واجب وجود دارد؛ سؤال پنجم: انبیت موجودی از موجودات؛ سؤال ششم: حقیقت واجب چیست؛ سؤال هفتم: آیا غیر واجب صاحب وجود است؛ سؤال هشتم: آیا رجحان عدم ممکن بر وجود ممکن بر اثر سبب خارجی است؛ سؤال نهم: آیا وجود هر ممکن وجود محفوف بین دو وجود است؛ سؤال دهم: آیا ممتنع قابل شناخت است؛ سؤال یازدهم: آیا ممتنعی مستلزم ممتنع دیگر است؛ سؤال دوازدهم: در سوق هیولی به صورت. این سؤالات در این رساله پس از طرح جوابش در ذیل آن می‌آید. از پایان صفحه ۳۳۸ تا وسط صفحه ۳۴۱ عبدالقادر بن محمد سعید غفاری (این شیخ عبدالقادر به ظاهر همان شیخ عبدالقادری است که در رسائل قبل نام او آمد) در دو مطلب: «مبدأ» و «معاد» بحث می‌کند و در تحت این دو مطلب او نظر متبع را می‌آورد و با «ان قلت» و «قلنا» به طرح ایراد و پاسخ آنها در

این مقوله می‌پردازد. از صفحه ۳۴۱ تا ۳۴۵ همان عبدالقادر بن محمد سعید مطالبی در بیان حدوث، عالم و وجود صانع آن و توحید این صانع و اثبات معاد و نبوت می‌آورد و می‌گوید: این بیان من در باره این مطالب بر «وجه بدیع و نهج صنیع» است. از اواخر صفحه ۳۴۵ تا اواخر صفحه ۳۴۶ بحث در «لایتناهی» و ابطال لایتناهی است و از اواخر صفحه ۳۴۶ تا اوایل صفحه ۳۴۸ طرح مسأله «کلام الهی» است که آیا آن لفظی است یا نفسی و قدیم است یا حادث، واحد است یا متکثر، قائم به حق تعالی است یا به غیر او. از اواسط صفحه ۳۴۸ تا اواخر صفحه ۳۴۹ بحث در اختلاف متکلمان است در کلام الهی مبنی بر اینکه می‌دانیم کلام صفت متکلم است حال درباره کلام الهی چه باید بگوییم در ذیل این سؤال عقاید معتزله و جز آنها آورده می‌شود. در ذیل صفحه ۳۴۹ تا آخر صفحه ۳۵۰ بحث در این است که حق تعالی رازمانی و مکانی نیست و این مطلب با پرسشهای مطروحه به صورت «ان قیل» با «قلنا» جواب گفته می‌شود. از صفحه ۳۵۱ تا اوایل صفحه ۳۵۲ بحث در کلمه «لا اله الا الله» است و این عبارت از طریق نحوی و فلسفی مورد تحلیل قرار می‌گیرد و در صفحه ۳۵۳ تقسیم حکیمان و فلاسفه می‌آید و بر حسب این تقسیم حکیمان بر دو گروه منقسم می‌گردند گروهی «مشائی» که بر حسب تعریف مُقَسِّم، «مشائی‌ها» آنانند که قائل اند که به حقایق موجودات از طریق برهان و عقل می‌توان راه یافت و در برابر آنها گروه دوم اشراقیین اند که معتقدند شناخت حقایق با ریاضت و صفای نفس حاصل می‌شود.

(مطالب گوناگون)

ع/۳۹

جنگ

این جنگ از صفحه یک تا شش مطالبی در باره «کلمه» و تقسیم آن به حرف و اسم و فعل و بعد مطالبی در باب معرب و مبنی و الف و لام و ظرف در نحو دارد و بنا بر قول مندرج در صفحه ۶ این گفتارها از افادات حاجی سید حسن چوری است که در ۱۲۹۲ ه. ق. تقریر کرده و در سال ۱۳۰۴ ه. ق. کتابت گردیده است. از صفحه ۱۵ تا ۷ مطالبی در باب ظرف در نحو عرب و اقسام آن آمده و باز آن از افادات سید

حسن چوری است که از طریق محمد صادق ملقب به ابوالوفا به سال ۱۳۰۴ ه.ق. کتابت شده است در صفحه ۱۹ و ۲۰ فهرست کتاب فریده در شرح شیخ جلال‌الدین سیوطی (یعنی بهجة المرضیة) است که در جداولی آمده است و در پایان صفحه ۲۰ کاتب می‌گوید این جدول در عصر روز شنبه در قریه چور کتابت گردیده است؛ از صفحه ۲۳ تا ۱۸۶ الفیه‌ای به شعر در «نحو و صرف و کتابت» آمده که محمد صادق ملقب به ابوالوفا می‌گوید در چور آن را به سال ۱۳۰۴ ه.ق. کتابت کرده است. این قسمت از جنگ دارای حواشی توضیحی بسیار در باره ابیات «فریده» است و در باره عوامل نحوی نیز مطالبی دارد و طبق ذیل صفحه ۱۹۷ این مطالب را چوری برای فرزندش محمد تحریر نموده است. از صفحه ۲۰۲ تا ۲۶۴ قصیده‌ای است با قافیه همزه در مدح خاتم النبیین پیغمبر اسلام به کتابت محمد صادق مشهور به ابوالوفاء و در تاریخ ۱۳۰۷ ه.ق. تحریر شده، از صفحه ۲۷۱ تا ۲۸۸ اشعاری است در باب «عروض شعر» که سراینده آن خود را حسینی النسب معرفی می‌کند: «يقول معروف حسینی النسب» این ابیات در این جنگ به سال ۱۳۰۷ ه.ق. کتابت شده است از صفحه ۲۹۰ تا ۳۲۰ رساله‌ای است به نثر در یک مقدمه و دو باب و یک خاتمه در علم عروض و کاتب آن به ظاهر محمد صادق مشهور به ابوالوفاء در سال ۱۳۰۷ ه.ق. است.

خط: نسخ، محمد صادق مشهور به ابوالوفاء، ۱۳۰۷ ه.ق.، روی پاره‌ای از عبارات

و کلمات و عنوانها با مرکب قرمز خط کشی شده، حاوی حواشی.

کاغذ: فرنگی، ۱۷ سطر کامل (در نثر)، ۳۲۰ صفحه، 130×70 mm.

جلد: تیماج ماشی، کوبیده، مقوایی، 210×160 mm.

(مطالب گوناگون)

ع/ ۴۰

مجموعه

خط: نسخ دو قلم، احتمالاً قرن سیزدهم ه.ق.، پاره‌ای از ابتدا صفحات و پاره‌ای از صفحات آخر مجموعه پاره شده، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز و سیاه خط کشی شده.

کاغذ: فرنگی الوان، ۱۷ سطر کامل، ۲۲۷ صفحه، $۱۶۰ \times ۸۵ \text{ mm}$.

جلد: مقوایی، رویه کاغذ رنگی، عطف پارچه، $۲۲۰ \times ۱۵۰ \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

$\frac{ع/۴۰}{۱}$

(صرف)

شرح تصریف

متن: زنجانی؛ شارح: تفتازانی؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

(ر.ک: شرح تصریف در این مجموعه).

آغاز نسخه: التفتازانی بیّض الله غرة احواله و اورق اغصان اماله (چند سطر اول نسخه به واسطه پارگی صفحه از بین رفته است).

پایان نسخه: و حسنة او قبيحة و نحو هما للنوع كذلك البواقی .

این نسخه در دوشنبه ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۴۸ ه.ق. کتابت شده است.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۱۰۲ است در صفحه ۱۰۴ و ۱۰۵ و ۱۰۶ پاره‌ای مطالب نحوی آمده چون فعل مدح و ذم و افعال شک و یقین و اضافه و معنی ابتدا و عامل در مبتداً.

$\frac{ع/۴۰}{۲}$

(نحو)

شرح انموزج

(=انمودج)

متن: جارالله زمخشری؛ شارح: محمد بن عبدالغنی الاردبیلی

شارح می‌گوید چون انموزج زمخشری را در نحو بسیار مفید، ولی مختصر یافتیم بر آن شدم که آن را شرح کنم تا طالبان و مبتدیان نحو را مفید افتد. پس این شرح که حاوی باب مرفوعات و منصوبات و مجرورات و توابع و مبهمات و کنایات و سایر مطالب نحو است فراهم آوردم. این کتاب در بین طلاب مبتدی بسیار متداول است. پایان نسخه افتادگی دارد.

آغاز نسخه: بسمله، الحمد لله الذي جعل العربية مفتاح البيان...
پایان نسخه: لایکون مسنداً و مسندالیه فی حالة واحدة.
جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۰۷ تا ۲۲۷ است.

(مطالب گوناگون)

ع/۴۱

مجموعه

خط: نسخ، قرن سیزدهم ه. ق.، ساوجبلاغ مکرری، روی پاره‌ای از عبارات و
کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده، پاره‌ای از صفحات دارای حواشی.
کاغذ: فرنگی، ۱۴ سطر کامل، ۳۲۵ صفحه، 145×110 mm.
جلد: مقوایی، رویه کاغذی، 210×175 mm.
در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

(معانی و بیان)

ع/۴۱
۱

تحریر البلاغة

محمد بن آدم بن عبدالله؛ زمان تألیف: ۱۲۰۶ ه. ق.

نویسنده می‌گوید چون علم بلاغت از اجلّ علوم است و از طریق آن می‌توان
مشکلات گفتارها را رفع کرد، لذا بر آن شدم کتابی موجز در این باره بنویسم که
حاوی امهات این علم باشد. نویسنده پس از ختم کتاب مدت تحریر این کتاب را
هفده روز بیان می‌کند و مباحث آن عبارتند از: یک مقدمه در باب «فصاحت» و
هشت باب در معانی به این شرح: باب اوّل: در احوال اسناد خبری؛ باب دوم:
احوال مسندالیه؛ باب سوم: احوال مسند؛ باب چهارم: در متعلقات فعل؛ باب
پنجم: در قصر؛ باب ششم: در انشاء؛ باب هفتم: در فصل و وصل؛ باب هشتم: در
ایجاز و اطناب و مساوات. از صفحه ۱۳ فن بیان آغاز می‌شود در آن این ابواب
می‌آید: باب اول: در تشبیه؛ باب دوم: در مجاز؛ باب سوم: در کنایه. از صفحه ۱۸ فن
سوم در بدیع آغاز می‌گردد و در تحت آن این ابواب می‌آید: باب اول: در محسنات

معنویه؛ باب دوم: در محسنات لفظیه؛ خاتمه: در دو فصل: فصل اول: در سرقات شعریه؛ فصل ثانی: در حسن ابتدا و تخلص و انتهاء.

آغاز نسخه: بسمله و به نستین - الحمد لله الذی خلق الانسان و علّمه البیان...

پایان نسخه: علی احسن و اکمل وجوه البلاغة و التفنن و سایر انواع الاشارة واللّه اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب.

جای آن در این مجموعه از صفحه یک تا ۲۴ و کاتب آن محمد داشاغلو جی است و کتابت از روی خط مصنف در قریه سیلوه از قرای لاریجان به سال ۱۳۴۹ ه.ق. انجام گرفته است.

ع/۴۱
۲

(اصول)

تهذیب الاصول

محمد بن آدم بن عبدالله؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه.ق.

نویسنده می‌گوید چون علم اصول از امهات علوم دینی و از مهمات مسائل فقهی و قضایی است بر آن شدم که وجیزه‌ای در آن پردازم و آن را در یک مقدمه و چهار باب و یک خاتمه تقدیم علاقه‌مندان کنم: مقدمه: در تعریف فقه؛ باب اول: در کتاب؛ باب دوم: در سنت؛ باب سوم: در اجماع؛ باب چهارم: در قیاس. خاتمه در سه فصل: فصل اول: در دلائل لفظیه؛ فصل دوم: در تعارض و تراجیح؛ فصل سوم: در اجتهاد. نویسنده می‌گوید این کتاب را در نه روز پرداختم و سال تحریر آن ۱۲۰۶ ه.ق. است.

آغاز کتاب: بسمله و به نستین - الحمد لله الذی مهّد اصول الفقه...

پایان کتاب: اّنه الّهادی فی کلّ مأمول و مسؤول ولیکن هذا اخر الکتاب و الیه المرجع و المآب.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۲۵ تا ۴۱ و کاتب آن محمد داشاغلو جی است و کتابت از روی خط مصنف در سال ۱۳۴۹ ه.ق. در ساوجبلاغ (مکری) در مسجد سید نظام انجام گرفته است.

ع/۴۱
۳

(علم بیان)

شرح رساله استعاره

شارح: عصام‌الدین ابراهیم بن محمد اسفراینی، زمان تألیف: قرن دهم ه.ق.

نویسنده رساله‌ای در استعاره که ابوالقاسم سمرقندی پرداخته است شرح می‌کند و به ظاهر باید نام آن رساله فریده باشد، چه اصل رساله در سه عقد است و هر عقد شامل فرائد چند است و در این عقود و فرائد: لفظ استعاره و معنی استعاره و اقسام آن و مجاز مرکب و کنایه شرح داده می‌شود.

آغاز کتاب: بسمله - يقول العبد الفقير الى الطاف ربه الخفيه...

پایان کتاب: فی سلک دعاء الطلبة الصلحاء فی الصباح والرواح.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۴۳ تا ۱۰۵ و کاتب آن محمد داشاغلوچی و کتابت آن در قصبه ساوجبلاغ مکرری به سال ۱۳۴۹ ه.ق. است.

توضیح: از صفحه ۱۰۶ تا ۱۰۸ مطالبی شرح مزج گونه از فاضل قزلبی در باره قول قوشجی شارح رساله «عضدیه» آمده و به احتمال این قسمت مندرج در اینجا قسمتی از کتابی بوده که در این صفحات فقط قول شارح، یعنی قول قوشجی در اسماء «حروف مبانی» مثل الف و باء و لفظ تعیین به ابتدا مورد بحث قرار گرفته و بعد اسماء کتب و الفاظ موضوعه و اسماء اعداد و اسماء افعال و اسماء علوم شرح داده شده است و سپس عبارت «لفظ تعیین» مورد بحث واقع شده و در تحت آن ضمن بحثهایی دوباره به اشتقاق کلمه مسأله وضع پیش کشیده می‌شود و در آخر این قول می‌آید که اعتراض قوشجی بر قاضی عضد وارد نیست. در این سه صفحه حواشی توضیحی و انتقادی مفیدی که اشاره به مباحث دقیق علم الالفاظ است وجود دارد.

ع/۴۱
۴

(علم الالفاظ)

فائده (= فوائد غیائیه)

قاضی عضد (= قاضی عضدالدین عبدالرحمن بن احمد ایجی)؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه.ق.

این رساله که با «قال» شروع می‌شود و بعد از آن فاعل «قال» مشخص می‌شود که قاضی عضد است. بنا بر قول قاضی عضد رساله یعنی فائده (= فوائد غیائیه) بحث خود را در یک «مقدمه» و «تقسیم» و «خاتمه» دارد به این شرح: «مقدمه» سخن در وضع لفظ است و در آن «وضع» به «وضع شخصی» و «وضع عام» منقسم می‌گردد و سپس هر دو وضع شرح داده می‌شود و این شرح مطالب دقیقی در باره وضع و اقسام آن دارد در «تقسیم» سخن از مدلول لفظ است و بر حسب قول قائل مدلول لفظ یا «کلی» است یا «مشخص» و هر دو آنها را قاضی به تفصیل تبیین می‌کند. «خاتمه» تنبیهاتی است به این شرح: الاول: الثلاثة مشترک فی ان مدلولاتها لیست معانی فی غیرها «مراد از ثلاثة ضمیر و موصول و اسم اشاره است». ثانی: الاشارة العقلیه لا تنفید التشخص. الثالث: فرق بین عَلم و مضمَر. الرابع: تبیین قول نحاة که «أَنَّ الحرف مادل علی معنی فی غیره انه لا یستقل بالمفهومیة». الخامس: فرق بین فعل و مشتق. السادس: فرق بین اسم جنس و علم جنس. السابع: اینکه موصولات عکس حروف‌اند (زیرا حروف معانی خود را از غیر خود تحصیل می‌کنند، ولی موصولات مبهمات‌اند که معانی را در خود دارند منتها با رفع ابهام آن از طریق صله). الثامن: اشتراک «فعل» و «حرف» در این است که هر دو دلالت بر معنی می‌کنند که ثابت در غیر است و از این جهت نمی‌توانند مخبر عنه واقع شوند. التاسع: مفهوم فعل کلی است متحقق در ذوات متعدده و جایز است نسبت آن به ذات خاص. العاشر: در ضمیر غائب. الحادی عشر: در معنی دو کلمه «ذو» و «فوق». الثانی عشر: در قرار گرفتن بعضی از الفاظ به جای بعض دیگر به شرط آنکه نباید این جایگزینی موجب شک شود.

آغاز نسخه: بسملة - قال وحید عصره و فرید دهره المولی العلامة عضد الملة ...

پایان نسخه: تعاور الالفاظ بعضها مکان بعض اذا المعتبر الوضع.

در پایان نسخه آمده: در چهارشنبه ۲۲ شهر صفر سال ۱۳۳۴ ه. ق. نماز مرحوم اخوی سید عبیدالله به واسطه برودت موقوف شد و سپس در چند سطر عریضه ملامحمود باکی به نثر آمده و سپس ضمن چند بیت شعر جواب آن عریضه به وسیله «حضرت ضیاءالدین قدس سره» می‌آید.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۱۰ تا ۱۱۲ است.

ع/۴۱
۵

(علم الالفاظ)

شرح رساله عضديه

متن: قاضی عضد؛ شارح: علی سمرقندی ملقب به قوشجی؛ اهدا به: عبدالکریم

شارح می‌گوید چون رساله عضديه (= فوائد غیائیه ع/۴۱) کثیر المعنی و مختصر اللفظ بود و از این جهت فهم آن دشوار می‌نمود و نیز بحث دقیق و مستوفی در یکی از مباحث علم الالفاظ یعنی وضع داشت نیکو یافتیم تا آن شرح داده شود. پس قول قاضی عضد را که در یک «مقدمه» و یک «تقسیم» و یک «خاتمه» تحت فایده آمده بود به شرح کشیدیم. در این شرح که شرح مزج است چنین می‌آید: اما «شرح مقدمه» در حقیقت شرح این عبارت است «اللفظ قد یوضع لشخص بعینه» در این شرح مسأله «وضع» مطرح و تحلیل می‌شود. جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۱۹ تا ۱۲۷ است. اما «شرح تقسیم»: تبیین این عبارت است: «اللفظ مدلوله اما کلی او مشخص». جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۲۷ تا ۱۳۴ است. اما «شرح خاتمه»: در بیان تنبیهاتی است که آن تنبیهات در شماره ع/۴۱ تعداد شده‌اند. (ر.ک: ع/۴۱ در این فهرست).

آغاز نسخه: بسمله و به العون والتوفیق: الحمد لله الذی خصّ الانسان بمعرفة...

پایان نسخه: بخلاف زید فانه جزئی لوضعه لذلك الشخص و کذا الحال فی مثل هذه الصورة.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۱۴ تا ۱۵۳ است و کاتب آن جلال‌الدین حسینی در سال ۱۳۳۴ ه.ق. است.

ع/۴۱
۶

(صرف و نحو)

فریده

این فریده، الفیه‌ای است در صرف و نحو عرب به شعر و آن غیر از الفیه ابن مالک است که جلال‌الدین سیوطی و جز او آن را شرح کرده‌اند و از بین آن شروح شرح سیوطی به نام «بهجة المرضیه» در بین طلاب مشهور است اما به تازگی شرح

ابن عقیل دارد جایگزین آن می‌شود. سراینده الفیه خود را برتر از الفیه ابن مالک می‌داند و مطالب آن در یک مقدمه و هفت کتاب به این شرح می‌آورد: مقدمه: در تعریف کلام و اقسام آن؛ هفت کتاب: کتاب اول: در مرفوعات؛ کتاب دوم: در منصوبات؛ کتاب سوم: در مجرورات؛ کتاب چهارم: در عوامل؛ کتاب پنجم: در توابع؛ کتاب ششم: در ابنیه؛ کتاب هفتم: در «تغییرات الکلام الافرادیه».

آغاز نسخه: بسمله یا شمس الدین:

على التَّبَيُّ أَفْصَحُ الْأَنَامِ

أَقُولُ بَعْدَ الْحَمْدِ وَالسَّلَامِ

پایان نسخه:

وَالْآلَ وَالْأَصْحَابَ أَهْلَ الْفَضْلِ

ثُمَّ عَلَى نَسَبِهِ أَصَلَّى

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱۵۵ تا ۳۲۵ و کاتب آن ملاعبدالله و پاره‌ای از صفحات آن حاوی حواشی است.

ع/۴۲

(دینی)

کتاب الطهارة و کتاب الصلوة

(از بحار الانوار)

محمد باقر مجلسی (محمد بن محمد مدعویه باقر)؛ زمان تألیف: قرن یازدهم ه.ق.

کتاب بحار الانوار مجلسی یکی از کتب احادیث و اخبار معروف شیعی و در آن احادیث و اخبار درباره اعمال عبادی و غیر عبادی یک فرد شیعه مندرج است. این نسخه جزء هیجدهم بحار الانوار است و آن شامل کتاب طهارة و کتاب صلوة بحار است. کتاب طهارة از صفحه ۱ تا ۱۷۰ و کتاب صلوة از صفحه ۱۷۱ تا آخر نسخه است. در کتاب صلوة مبحث صلوة به پایان نرفته است.

آغاز کتاب (کتاب طهارة): بسمله و به ثقتی. الحمد لله الذی هدانا الى الصلوة لتنهانا عن الفحشاء و منکر...

پایان نسخه (کتاب صلوة): أقول هذا آخر لفظ الدعاء المذكور و فيه ما يحتاج الى استدراك و تحقيق الامور انتهى و لعل اكثر تلك القنوتات بالصلوة المستحبة النسب لاسيما صلوة الوتر. تمت. باب التشهد و احكامه.

خط: نسخ بسیار زیبا، ابواب با مرکب قرمز، نام کتب با مرکب قرمز، در بعضی از صفحات یک یا چند کلمه در حاشیه، در حاشیه صفحه دو آمده: هو نقل فی نوبتی و انا العبد العاصی فرهاد بن ولیعهد طاب ثراه ۱۶ شهر شعبان المعظم ۱۳۰۵ ه. ق. کاغذ: فرنگی، آش و مهرخورده، ۴۱ سطر کامل، ۴۱۶ صفحه، 170×290 mm. جلد: تیماج مشکی، مقوایی، تونج و نیم تونج، 270×400 mm.

۴۳ ع/

(پزشکی)

شرح کتاب قانون

(= تحفة السعدیه، نزهة الحکماء و روضة الاطباء)

شارح: محمود بن مسعود شیرازی ملقب به قطب الدین شیرازی؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه. ق.

قطب الدین شیرازی یکی از فلاسفه و اطباء معروف ایران در قرن هفتم ه. ق. است کتب معروف او در فلسفه، شرح حکمة الاشراق شیخ شهاب الدین سهروردی و کتاب درة التاج (به فارسی) است. در پزشکی او به شرح کتاب قانون بوعلی پرداخته است. در تفسیر قرآن و فنون ادب نیز کتبی دارد (رجوع شود به کشف الظنون حاجی خلیفه). در این نسخه که قانون بوعلی شرح می شود عبارات متن قانون با مرکب قرمز می آید و سپس آن عبارات شرح می گردد. نسخه از ابتدای کتاب قانون تا مطالب «نبض و بول از علامات کلیه» را حاوی است. قطب الدین شیرازی در تدوین این کتاب از کتب چندی استفاده کرده است. (ر. ک. «مجموعه متون و مقالات در تاریخ و اخلاق پزشکی در اسلام و ایران». انتشارات سروش. ۱۳۷۴ ش. از صفحات ۱۹ تا بیست مقدمه، تألیف دکتر مهدی محقق).

آغاز نسخه: بسملة: انّ اولی ما افتتح ... کتاب حمدالله المنعم ...

پایان نسخه: علی ما آوردوا ان ورد شیء ... الحق فی مقام بتوفیقه تعالی.

خط: نسخ ریز، عبارات متن قانون با مرکب قرمز، همه صفحات موربانه خورده به وجهی که نسخه از حیث ارتفاع افتاده، محتملاً قرن دهم ه. ق.، صفحات جدا شده از جلد و بدون صحافی.

کاغذ: هندی، ۳۹ سطر کامل، ۵۶۸ صفحه، 180×120 mm.

جلد: مقوایی، تیماج مشکی، جداشده از نسخه، موریانه خورده، با ترنج و نیم ترنج،
۲۳۰×۱۵۰ mm.

ع/۴۴

(دینی)

صحیح البخاری

محمد بن اسماعیل (مشهور به امام بخاری)؛ زمان تألیف: قرن سوم ه.ق.

بخاری یکی از راویان احادیث عامّه است و کتاب او در نقل احادیث از امّهات کتب حدیث است. این نسخه که آغاز آن افتادگی دارد جزء اول صحیح بخاری است و ابتدای آن از مناقب عایشه است و پایان آن حدیث قرائت فاتحه در دو رکعت نماز ظهر و عصر پیغمبر (ص) است.

آغاز نسخه: ...النبی صلی الله علیه و سلّم فاطمه سیده نساء اهل الجّنة. حدثنا ابو الولید...

پایان نسخه: بفاتحة الكتاب و سورة سورة و یسمعنا الایه احیانا.

خط: نسخ، ابواب با مرکب قرمز، ابواحمد بن سعید الشافعی، ۸۹۹ ه.ق. بلوغ مقابله در این نسخه به عمل آمده است.

کاغذ: بخارایی، ۱۵ سطر کامل، ۱۷۸ صفحه، ۱۹۰×۱۲۰ mm.

جلد: تیماج مشکی، مقوایی، ۲۶۰×۱۷۰ mm.

ع/۴۵

(دینی)

کافی

محمد بن یعقوب کلینی مکنّی به ابو جعفر؛ زمان تألیف: قرن چهارم ه.ق.

کافی کلینی یکی از چهار کتاب معروف احادیث و اخبار شیعی است و در این نسخه بحث از کتاب عقل و جهل کافی آغاز می‌شود و تا اواسط صفحه ۱۴۰ مطالب کتاب عقل و جهل و توحید می‌آید و از اواخر صفحه ۱۴۰ کتاب الحجة کافی شروع می‌شود و تا پایان نسخه سه جزء کتاب حجة می‌آید.

آغاز نسخه: الحمد لله المحمود لنعمه، المعبود لقدرته، المطاع...
پایان نسخه: قال سألت ابا عبد الله عليه السلام عن العنبر و غوص اللؤلؤ فقال عليه السلام
الخمس.

خط: نسخ، سنه ۱۱۱۴ هـ. ق.، محمد بن مهدی، روی پاره‌ای از عبارات با مرکب
قرمز خط کشی، پاره‌ای از صفحات دارای حواشی به زبان عربی و فارسی، قسمت
اول که تا صفحه ۱۴۰ می‌آید در سال ۱۱۱۹ هـ. ق. تحریر شده و قسمت دوم در
سال ۱۱۱۴ هـ. ق. به ظاهر باید دو قلم باشد.

کاغذ: اصفهانی، ۲۰ سطر کامل، ۵۱۶ صفحه، $170 \times 105 \text{ mm}$.
جلد: تیماج تریاکی، مقوایی، لبه و عطف الحاقی، ساده، $230 \times 170 \text{ mm}$.

(فقه)

ع/۴۶

الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة (ج ۱) (شرح لمعه)

زین الدین بن علی بن احمد شامی عاملی (شهیر به شهید ثانی)؛ زمان تألیف: قرن دهم هـ. ق.

کتاب لمعة دمشقیة از ابو عبدالله محمد بن مکی معروف به شهید اول در فقه
شیعی است و شهید ثانی این کتاب مختصر فقهی را شرح کرده است و به نام شرح
لمعه در بین طلاب مشهور است. در این نسخه از کتاب شرح لمعه این کتب می‌آید:
طهارة، صلوة، زکوة، خمس، صوم، حج، جهاد، کفارات، نذر، شهادات، وقف،
عطیه، متاجر، دین، رهن، حجر، ضمان، حواله، جعاله، صلح، شرکه، مضاربه،
ودیعه، عاریه، مزارعه، مساقاة.

آغاز نسخه: الحمد لله الذی شرح صدورنا بلمعة من شرایع الاسلام...
پایان نسخه: تم الجزء الاول من الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة و يتلوه فی الثانی
کتاب الاجارة علی مصنفها... بمنه و کرمه.

خط: نسخ، روی عبارات متن (= لمعة دمشقیة) با مرکب قرمز خط کشی، سنه
۱۰۱۶ هـ. ق.، سرفصلها با مرکب قرمز، اکثر صفحات حاوی حواشی، لبه صفحات
موریانه خورده، وصالی شده.

کاغذ: دولت‌آبادی، ۱۷ سطر کامل، ۶۸۳ صفحه، $۱۷۰ \times ۱۱۰ \text{ mm}$.
جلد: مقوایی، رویه گالینگور، عطف و گوشه چرم عنابی، الحاقی، $۲۶۰ \times ۱۹۰ \text{ mm}$.

ع/۴۷

(دینی)

من لایحضره الفقیه

ابن بابویه محمد بن علی مکتبی به ابوجعفر؛ زمان تألیف: قرن چهارم ه. ق.

کتاب من لایحضره الفقیه یکی از چهار کتاب اخبار و احادیث شیعه است و در این نسخه مطالب آن از ابواب القضا و الاحکام شروع می‌شود و تا اواخر احکام ارث می‌آید.

آغاز کتاب: هو المستعان، بسمله و به نستین ابواب القضا و الاحکام، باب: من یجوز التحاکم الیه و من لایجوز...

پایان کتاب: شیخنا و شیخ المسلمین شیخ ابی جعفر محمد بن علی بن الحسین بن موسی بن بابویه القمی رضی الله عنه...

خط: نسخ نسبتاً خوش، ابواب با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از عبارات با مرکب قرمز خط کشی شده، اکثر صفحات حاوی حواشی، پاره‌ای از صفحات آب افتاده، از صفحه ۳۱۳ تا ۳۱۸ صدر و ذیل صفحات افتاده و کاغذ بیاض بجای آن الصاق شده.

توضیح: از صفحه ۳۲۰ تا ۳۲۵ فهرست مشیخه بر ترتیب حروف معجم در کاغذ فرنگی آبی آمده است.

کاغذ: بخارایی و فرنگی الوان، ۲۴ سطر کامل، ۳۲۵ صفحه، $۲۲۵ \times ۱۲۰ \text{ mm}$.
نسخه فاقد جلد است.

ع/ ۴۸

(دینی - اصول)

قوانین الاصول

ابوالقاسم حسن جیلانی مشهور به میرزای قمی؛ زمان تألیف: قرن سیزدهم ه. ق. (= ۱۲۰۵ ه. ق.).

در بین کتبی که در علم اصول شیعه پرداخته شده است کتاب معالم اصول الدین از حسن بن شیخ زین الدین (= فرزند شهید ثانی) بسیار مشهور است که در عین اختصار، امّات علم اصول را حاوی است. این کتاب چون تداول عام بین طلاب یافته بزرگانی که بعد از صاحب معالم آمده‌اند بر آن شده‌اند که در شرح و انتقاد آن کتابی پردازند که در ضمن نظرات و آرای خاص خود را نیز در ابواب مطروحه در «معالم» بیاورند. از جمله آن کتب «قوانین الاصول» میرزای قمی، یعنی نسخه حاضر است. میرزا در این قوانین یک دوره علم اصول که شامل مباحث الفاظ و اصول عملیه است می‌آورد و در آوردن این مطالب توجه خود را از کتاب «معالم» منعطف نمی‌کند، ولی مطالب اضافی فراوانی که حاوی نظرات اوست ذکر می‌کند.

آغاز کتاب: بسمله و به نستین، الحمد لله الذی هدانا الى اصول الفروع و فروع الاصول... پایان کتاب: قد فرغ مؤلفه الفقیر الى الله الغنی الدائم ابن الحسن الجیلانی ابوالقاسم فی بلدة المؤمنین قم فی سلخ الربیع الثانی من شهر سنة الف و مائین و خمس حامداً مصلياً مسلماً و الحمد لله رب العالمین.

خط: نسخ چند قلم، در قسمتی از کتاب سرفصلها با مرکب قرمز، روی پاره‌ای از عبارات با مرکب قرمز خط‌کشی شده، پاره‌ای از صفحات آب افتاده، پاره‌ای دیگر حاوی حواشی.

کاغذ: فرنگی، ۲۸ سطر کامل، ۵۴۱ صفحه، ۱۹۰×۱۱۰ mm.

جلد: چرمی مشکی، مقوایی، ۲۹۰×۱۹۰ mm.

ع/۴۹

(دینی)

من لایحضره الفقیه

محمد بن علی بن الحسین بن موسی بن بابویه ملقب به ابن بابویه مکتبی به ابوجعفر؛ زمان تألیف: قرن چهارم ه.ق.

این نسخه حاوی کتاب من لایحضره الفقیه است. (ر.ک: من لایحضره الفقیه در این فهرست).

آغاز کتاب: بسمله و به نستین، اللهم ائی احمدک و اشکرک و اومن بک و اتوکل علیک...

پایان کتاب: (صفحه ۸۹۰)، من کان له من انبیائک و رسلک ثقل و اهل بیت فعلی و فاطمة و الحسن و الحسین اهل بیتی و ثقلی فاذهب عنهم الرجس و طهرهم تطهیرا.
خط: نسخ، سنه ۱۱۰۳ ه. ق.، ملامحمد شفیع بن ملایوسف، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب قرمز خط کشی شده، پاره‌ای از صفحات حاوی حواشی، سرفصلها با مرکب قرمز، پاره‌ای از صفحات آب افتاده، از صفحه ۸۹۰ تا ۹۳۵ فهرست مشیخه، صحافی شده.

کاغذ: فرنگی، ۱۹ سطر کامل، ۹۳۵ صفحه، 200×110 mm.

جلد: مقوایی، چرمی، الحاقی، صحافی شده، 265×200 mm.

ع/۵۰

(معانی و بیان)

مطوّل

مسعود بن عمر تفتازانی؛ زمان تألیف: قرن هشتم ه. ق.

کتاب خطابه ارسطو (= ریطوریکا RHetoric = RHetorique) در دوره مأمون به زبان عربی ترجمه شد چون در بخش کلام خطیب مطالب دقیقی آورده بود بعد از ترجمه، آن مطالب مورد توجه عبدالقادر جرجانی واقع شد و جرجانی با تکیه بر قول ارسطو کتاب بلاغت خود را نوشت. بعد از جرجانی سکاکی کتاب «مفتاح العلوم» بر پایه اقوال او تدوین نمود و بدین ترتیب علم بلاغت و فصاحت در فرهنگ اسلامی به وجود آمد. بعدها از قول سکاکی تلخیص‌ها شد که یکی از آنها کتاب «تلخیص المفتاح» محمد بن عبدالرحمن قزوینی خطیب است. تفتازانی چون بر این تلخیص دست یافت و آن را ممتّع دید بر آن شد که این تلخیص را شرح کند پس دو شرح بر این تلخیص نوشت که یکی مفصل‌تر از دیگری بود و آن شرح مفصل مطوّل نام نهاد یعنی نسخه حاضر. مطوّل پس از بحث در فصاحت آغاز سخن در معانی و سپس در بیان می‌کند و به آخر مطالب بدیعی را می‌آورد. کتاب مطوّل از کتب درسی طلاب علوم دینی است و در دست آنها تداول دارد و شرح آن به صورت شرح مزج است، یعنی عبارات «تلخیص المفتاح» در مطاوی آن به صورت مزج مندرج است.

آغاز کتاب: بسمله، الحمد لله الذی الهمنا حقایق المعانی و دقائق البیان...
پایان کتاب: تشتت الاحوال و تفاخم الاخوان و تکاثر الافزاع و الفتن و تواتر حوادث اورثت
الطبع ملالاً.

خط: نسخ، احتمالاً قرن دوازدهم ه.ق.، روی پاره‌ای از کلمات و عبارات با مرکب
قرمز خط‌کشی شده، پاره‌ای از صفحات حواشی مختصر، حسین، قریه محلات،
۱۲۴۵ ه.ق.

کاغذ: فرنگی، ۲۶ سطر کامل، ۲۹۹ صفحه، $210 \times 125 \text{ mm}$.
جلد: مقوایی، تیماج تریاکی روشن، الحاقی، $270 \times 210 \text{ mm}$.

(مطالب گوناگون)

ع/۵۱

مجموعه

خط: نسخ بد، ربیع الاول ۱۱۶۲ ه.ق.، شهر صنعاء، روی پاره‌ای از کلمات با مرکب
قرمز خط‌کشی، اسامی در حواشی با مرکب قرمز و در متن با مرکب سیاه و کمی
درشت‌تر آمده، لبه صفحات آخر کتاب موریانه خورده، ابیات با مرکب قرمز.
کاغذ: فرنگی، ۴۳ سطر کامل، ۴۰۶ صفحه، $225 \times 150 \text{ mm}$.
جلد: مقوایی، تیماج مشکی، ترنج ونیم ترنج، لبه موریانه خورده،
 $300 \times 195 \text{ mm}$.

در این مجموعه کتب زیر آمده و هر یک با شماره فرعی مشخص شده است:

(تاریخ)

ع/۵۱
۱

وفیات الاعیان

احمد بن ابراهیم بن ابی بکر بن خلکان مشهور به ابن خلکان؛ زمان تألیف: قرن هفتم ه.ق.

ابن خلکان می‌گوید من از دیرباز به مطالب تاریخی علاقه داشتم و به کتب
تاریخی علاقه‌مند بودم، بعدها بر آن شدم تا کتابی درباره افراد مشهور در بین مردم
پردازم و در آن فقط به ذکر نام اکابر از شاهان و وزیران و ادیبان و اهل علم اکتفا نکنم،

بلکه هر فرد که در بین خلق شهرتی داشت نام و کار او را بیاورم حاصل کارم این کتاب شد. او در آوردن نام افراد ترتیب الفبایی حرف اول نام افراد را رعایت کرده است، مثلاً «ابراهیم» را قبل از «احمد» ثبت کرده است. این نسخه جزء اول و ثانی و فیات الاعیان ابن خلکان را حاوی است.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۱ تا ۳۷۵ است.

ع/۵۱
۲

(دینی)

الدّر المنضّد و شذور عقود العسجد

صلاح الدین عبدالله بن المفضل

نویسنده پس از حمد خدا و مدح پیغمبر اسلام می‌گوید بر آن شدم که قصیده عقود العسجد پدرم را که در حسب حال و تعداد ائمه آل محمد صلوات الله علیه است به شرح کشم و از شذور و نوادر موجود در این قصیده رفع حجاب نمایم. پس حاصل کارم این شرح شد. در این شرح نویسنده برای بیان «شواهد» از اقوال و ابیات بزرگان زبان عرب استفاده می‌کند و آنها را می‌آورد. متأسفانه کتاب پایان نرفته نسخه خاتمه می‌پذیرد.

آغاز کتاب: بسمله و به نستعین و نستمد به و نستبین و نصلی علی محمد الامین ...

پایان نسخه: فقال علی ان لا احارب و لا اباشر قتالا... ما وجد.

جای آن در این مجموعه از صفحه ۳۷۶ تا ۴۰۶ است.

فهرست نامهای کتب فارسی

نام کتاب	شماره صفحه	المفید للمستفید	۳۹
«الف»			
ابواب الجنان	۱۶۷، ۱۶۰، ۱۵۲	انتقادات آخوندوف	۸۷
احادیث و اخبار	۱۴۶	انیس العشاق	۱۳۴
«ب»			
احیاء العلوم	۸۲، ۳۵	بدایع	۱۰۸
اختیارات	۷۹	برهان قاطع	۱۶۳، ۱۵۵
اخلاق جلالی	۳۷	بوستان	۱۰۸
اخلاق ناصری	۱۰۱	بیاض دینی	۷۵
اخلاق نیکوماخس	۳۸	بیع نامه	۱۱۴
«پ»			
اخوان الصفا و خلان الوفا	۱۳۷، ۳۵	پندنامه	۱۲۳، ۱۰۳
ادعیه مختلفه	۵۳	پیر و جوان	۷۴
«ت»			
اشعار کوثر علیشاه	۷۷	تاریخ سیاقی	۱۴۱
اشعار گوناگون	۴۴	تاریخ طبیعی (حیوانشناسی)	۴۶
اشعاری از جامی	۸۹	تاریخ طبرستان و رویان...	۱۶۹
اشعاری از ناجی قزوینی	۴۵	تاریخ معجم	۱۵۰، ۸۹
اصول تمدن	۸۳	تجزیه الامصار (تاریخ و صاف)...	۱۶۷
اطوار هفتگانه قلب	۷۱	تحفه	۷۳
اکبرنامه	۱۷۰	تحفه العراقین	۶۶
التنبیه فی التنبیها	۳۱	تحفه الوزراء	۹۰
السبع العلویات	۱۳۰	تحفه سپهداریه	۱۵۱
المعجم فی آثار ملوک المعجم	۱۵۰، ۸۹		

۲۶	جنگ در طالع	۸۲	تحقیق احوال کنونی ایران
۷۵، ۷۴، ۷۰، ۴۷	جنگ شعر	۱۶۶	تذکرة الائمه
۴۹	جوامع الکلم	۱۴۳	تذکرة الشعراء
	«ج»	۸۴	ترجمه از روزنامه جات روسی
۱۱۱	چهار فصل	۶۱	ترجمه بيطارنامه
	«ح»	۱۶۳	ترجمه زهرالربیع
۱۲۵	حبیب السیر	۱۴۸	ترجمه شرح اربعین شیخ بهائی
۸۴	حرف غریب	۶۳	ترجمه شرح عوامل جرحانی
۴۳	حسن و دل	۱۷۶	ترجمه طب الرضا
۹۱	حکایت شیخ صنعان	۱۰۹	ترجمه عیون الاخبار
۸۲	حکمة الاشراق	۱۴۸	ترجمه قطب شاهی
۶۵	حیوانشناسی	۱۶۱	ترجمه کتاب تاریخ ناپلئون
	«خ»	۸۵	ترجمه وصیت‌نامه پطر
۱۰۹	خبیثات (لغویات)	۱۰۳	ترجیع بند هاتف
۱۳۷	خلاصه رسائل اخوان الصفا	۶۷	ترغیب الصلاة
۱۴۱	خلاصة التاریخ	۸۰	تعبیرالرویا
۱۰۷	خیل نامه	۳۸	تفسیر بیضاوی
	«د»	۳۳	توحید مفضل
۱۲۶	دانشنامه علائی	۵۶	تهذیب الکلام
۲۳۳	درة التاج	۹۷	تهذیب المنطق
۹۶	در ذکر قوای انسانی		«ج»
۵۳	دعای کمیل	۹۳	جغرافیای بلوچستان
۱۳۶	دیوان احمد بن اویس	۲۰	جمشید و خورشید
۱۳۷	دیوان انوری	۱۲۳، ۹۳، ۳۴، ۲۵، ۲۲	جنگ
۱۳۵	دیوان بساطی	۱۳۰	جنگ اشعار عربی با ترجمه
۲۹	دیوان رضوانی	۵۸	جنگ پزشکی
۵۲	دیوان رونق علیشاه	۱۲۰	جنگ حکایات

دیوان سلمان ساوجی	۱۱۱	رسالة ماشاءالله در رد ان شاءالله	۸۱
دیوان شمس	۱۶۹	رسالة مجديه	۱۰۵
دیوان ظهیر قاریابی	۵۱	رسالة نصیحة الملوك	۱۰۸
دیوان مسعود سعد سلمان	۱۶۸	روزنامه سفرناصرالدین شاه به روسیه	۱۱۵
دیوان مطیع	۱۳۹	روزنامه میرزا محمدکلاتر فارس	۱۳۲
دیوان مغربی	۶۷	روضه اطهار (تذکره ملاحشری)	۹۲
دیوان منوچهری	۹۱	روضه الابرار	۱۵۶
دیوان نشاطی	۱۴۰	روضه کلینی	۳۴
دیوان وحشی	۹۷	«ز»	
دیوان و منشآت نشاط آصفی	۱۲۸	زاد السالک	۱۰۴
«ر»		زاد المعاد	۵۳
رباعیات	۱۰۹	زیده	۱۵۴
رباعیات باباطاهر	۱۰۳	زیده الاسرار	۱۱۷
رباعیات خیام	۲۱	زیده المعارف	۱۴۹
رباعیات شیخ ابوسعید ابوالخیر	۲۲	«س»	
رزاقیات	۴۹	سبع المثانی	۳۵
رسالة اسهالیه	۵۹	سراج القلوب	۶۰
رسالة ان شاءالله	۸۲	سعد و نحس	۷۰
رساله انکیانو	۱۰۸	سفرنامه	۱۲۲
رساله در اخلاط	۴۳	سفرنامه حشمت الدوله	۱۱۶
رساله در فقه	۲۸	سلسله الذهب	۸۷
رساله در خواص میوه‌ها	۱۷۵	سلطنت واستیلاي خوف و وحشت در ایران	۸۲
رسالة ذهبیه	۱۴۷	سیاحتنامه ترکستان	۱۳۲
رسالة طب الرضا	۱۴۷	«ش»	
رسالة عرفانی	۷۸، ۷۷	شاهنامه فردوسی	۱۷۷
رسالة عشق	۲۹	شاهنامه ابومنصوری	۱۷۷
رسالة عقل و عشق	۱۰۸	شرح بیست باب	۱۰۰

۱۰۹	فردیات	۱۴۸	شرح خاتون آبادی
۱۲۶	فرمان محمد شاه قاجار	۸۸	شرح دیوان انوری
۳۵	فصوص الحکم	۷۶	شرحی عرفانی بر بیت سنایی
۱۴۲	فوائد البصر	۶۴	شرح عوامل
	«ق»	۵۶	شرح فارسی تهذیب الکلام
۱۱۲	قرباذین	۳۴	شفا
۱۲۹	قصائد ادیب صابر		«ص»
۱۲۱	قصص الانبیاء	۱۰۸	صاحبه
	«ک»	۵۳	صحیفه کامله سجادیه
۸۰	کامل التعبير	۱۱۴	صد حکایت
۹۵، ۵۵	کبری	۱۶۵، ۱۶۴	صفوة الصفا
۸۰	کتاب ارشاد	۱۶۲	صورت جمع و خرج
۱۳۱	کتاب اکسیر		«ط»
۱۲۲	کتاب العلل و الامراض	۲۶	طالع نامه
۸۰	کتاب تقسیم	۱۰۸	طببات
۸۰	کتاب جوامع		«ع»
۱۲۵	کتاب حکمة	۱۷۶، ۱۷۱	عالم آرای عباسی
۲۶	کتاب حیوة	۱۰۷	علاج خیل
۸۰	کتاب دستور	۶۴	عوامل جرجانی
۱۱۱	کتاب روزنامه فرنگستان	۱۵۳	عین الحیوة
۸۰	کتاب صحة		«غ»
۱۲۱	کتاب طب	۱۳۵	غزلیات رضا سبزواری
۲۵	کتاب نکبت و دولت نامه	۱۴۲	غزلیات نوائی
۱۵۹	کشف اللغات و الاصطلاحات	۱۳۶	غزلیات همام
۲۸	کشکول فارسی		«ف»
۱۱۸	کفایة منصورى	۷۳	فارسی هیئت
۲۵	کلثوم ننه	۳۴	فتوحات مکی

۱۰۷، ۱۰۵، ۱۰۲، ۹۵، ۸۱، ۷۹، ۷۶، ۷۲، ۶۸	۳۰	کلیات ابن حسام قهستانی
۶۱، ۵۹، ۵۷، ۵۵، ۴۸، ۴۱، ۳۷، ۳۵، ۳۴	۱۰۸	کلیات سعدی
۲۲، ۲۱، ۱۹	۵۰	کلیات عراقی
۱۲۸	۳۴	کلیله و دمنه
۱۴۷	۱۴۹	کنز الرموز
۸۵		«گ»
۱۴۶	۱۶۶	گزیده حدیقه الشیعه
۶۳	۱۰۸	گلستان
۱۲۴		«ل»
۱۴۵	۷۲	لب لباب مثنوی
۱۲۰	۳۷	لوامع الاشراف
۱۰۶	۱۰۲	لوايح
۳۶	۱۷۲	لیلی و مجنون
۳۴		«م»
۱۱۰	۳۴	مباحث المشرقیه
۸۶، ۳۸	۷۴	مثنوی پیر و جوان
۴۱	۱۴۰	مثنوی در مدح فتحعلیشاه
۱۲۴	۷۷	مثنوی کوثر علیشاه
۱۱۳	۱۵۹	مثنوی معنوی
۷۸	۱۹	مثنوی ناز و نیاز
۱۳۴	۹۹	مثنوی ناظر و منظور
۱۲۴	۳۵	مثنوی هفتگانه
	۱۰۶	مخزن الحکمة
۵۴	۱۵۸، ۱۲۷	مجالس المؤمنین
۶۸	۱۳۷	مجمال الحکمة
۶۰		مجموعه
۳۹	۱۷۵، ۱۶۵، ۱۴۵، ۱۴۴، ۱۳۹، ۱۳۳، ۱۱۹	نزهة الارواح
		«ن»
		نادرنامه
		نامه‌ها و مکاتبات
		نخبه

نسب‌نامه ۹۸

نسب‌نامه پیامبر ۱۱۹

نقایس‌الفنون و عرایس‌العیون ۱۲۴

(۸)

هدایت‌نامه ۹۴

هزلیات ۱۰۹

هشت بهشت ۵۶

هیئت ۱۴۵

(۹)

یوسف وزلیخا ۱۰۰

فهرست نامهای کتب عربی (۱)

نام کتاب	شماره صفحه	تحفة السعدية (= شرح کتاب قانون)	۲۳۳
«الف»			
اثیریہ	۲۰۸، ۱۹۹	تلخیص المفتاح	۲۳۸، ۱۹۰
ادعیہ	۱۸۷	تهذیب الاصول	۲۲۸
الغازنحوی	۲۰۸	تهذیب المنطق	۲۱۲، ۲۱۰
«ج»			
المسائل الاجارنیہ	۱۸۴	جامع المقال	۱۸۱
اقدس	۲۰۵	جنگ	۲۲۴، ۲۰۷، ۱۸۳
ایضاح الاشتباه فی اسماء الرواة	۱۸۲	جنگ اشعار عربی و فارسی	۱۳۰ (ف)
«ب»			
بحار الانوار	۲۳۲	جنگ فلسفی	۲۲۳
«ح»			
بحر الجواهر	۱۹۸	حاشیه بر حاشیه خطایی	۱۹۷
بهجة المرضیه	۲۳۱، ۲۲۵	حاشیه بر حاشیه مختصر النافع	۱۹۶
«ت»			
تجريد الکلام	۱۷۹	حاشیه بر فوائد الضیائیہ	۱۹۲
تجريد الاعتقاد	۱۷۹	حاشیه بر فوائد فناریہ	۲۰۹، ۲۰۸
تحریر البلاغة	۲۲۷	حاشیه برهان	۲۰۹
تعليقات اللهيات تجريد	۱۸۹	حاشیه تهذیب المنطق	۲۰۴
تعليقه بر جهة وحدة	۲۱۰	حاشیه جلالیه	۲۱۱، ۱۸۷
تعليقه خفري	۱۸۹	حاشیه جلیلة جلالیه	۲۱۰

۱. در این فهرست اگر الف و لام تعریف با اسم کتاب ترکیب مزجی شده باشد در ترتیب رعایت ترتیب حروف آن می شود و الا رعایت ترتیب حروف خود نام می گردد.

۲۱۵	رساله در علم الهی	۱۹۶	حاشیه خطائی
۲۱۴	رساله در مباحث وجود	۱۴۵	حاشیه خلیفه السلطان
۲۱۳	رساله در واجب الوجود	۱۹۴	حاشیه شرح نجم الدین
	رساله در وجود و تحقیق	۲۱۲	حاشیه فتحیه
۲۱۴، ۲۱۳	در لفظ آن	۱۹۶	حاشیه مختصر النافع
۲۱۶	رساله در وحدت وجود	۲۰۴، ۹۷	حاشیه ملا عبدالله
۲۲۰	رسالة رد شبهه ابن کمونه و مسأله...	۲۳۳	حکمة الاشراق
۲۲۹، ۲۳۱	رسالة عضدیه	۱۷۹	حواشی شرح تجرید
۲۲۹	رسالة فریده	۱۴۵	الحواشی علی معالم الدین
۱۹۳	شرح الحساب فی شرح نظم الحساب		«خ»
۲۲۰	رفع الحاجب فی شرح اثبات واجب	۲۱۹	خلاصة العقاید
	الروضة البهیة فی شرح	۱۱۲	خمیره
۲۳۵	اللمعة الدمشقیة		«د»
	«ز»	۲۲۱	الدرة الفاخرة
۱۸۰	زیور اهل البيت و انجیل آل محمد	۲۴۰	الدر المنضد و شذور عقود العسجد
	«ش»		دیوان منسوب به حضرت
۲۰۰، ۱۸۲	شافیه	۲۰۱، ۱۹۳	امیر علی (ع)
۲۱۶	شبهه ابن کمونه		«ر»
۲۳۲	شرح ابن عقیل	۳۸	رساله ای در مقادیر
۲۲۶	شرح انموزج	۱۹۰	رساله ای در منطق
۱۸۷	شرح تجرید الکلام	۵۹	رساله ای عرفانی
۱۸۷	شرح تجرید الاعتقاد	۲۱۱	رساله جلال
۲۲۶، ۱۷۹	شرح تصریف	۲۲۱	رساله در اثبات الواجب
۲۲۲	شرح ثانی رساله خلاصة العقاید	۲۱۴	رساله در باب علت شیء
۱۹۹	شرح رساله اثیریة	۲۱۵	رساله در توحید
۲۲۹	شرح رساله استعاره	۲۱۷	رساله در خلق و اعمال و توحید
۲۱۹	شرح رساله خلاصة العقاید	۲۱۸	رساله در شرح سؤال کمیل

۲۳۱	شرح رساله عضديه	۲۳۱	فوائد غياثيه	۲۳۱، ۲۳۰، ۲۲۹
۲۱۷	شرح رساله وجود	۲۱۷	فوائد فناريه	۲۰۹، ۲۰۸
۱۹۱	شرح زیارت جامعه	۱۹۱	(ق)	
۱۸۸	شرح قصیده حسناء	۱۸۸	قانون	۲۳۴، ۲۳۳
۱۹۷	شرح کتاب الفقه	۱۹۷	قربابدين	۵۸
۲۳۳	شرح کتاب قانون	۲۳۳	قرآن مجيد	۱۸۶
۲۳۵	شرح لمعه	۲۳۵	قصیده برديه	۱۳۰
۲۰۶	شرح مختصر در عروض	۲۰۶	قصیده طيطرانيه	۱۳۰
۲۱۲	شرح مطالع	۲۱۲	قصیده مدح النبي	۱۳۰
۱۹۰	شرح هداية الحكمة	۱۹۰	قوانين الاصول	۲۳۶
«ص»			القيود الوافيه في شرح الشافيه	۲۰۰
۲۳۴	صحيح البخارى	۲۳۴	(ک)	
۹۶	صمديه	۹۶	کافی	۲۳۴
«ط»			کافی در علم عروض و قوافی	۲۰۷
۱۸۸	طبقات جلالیه و صدریه	۱۸۸	کافیه	۱۸۶
«ع»			کتاب الاسرار	۱۹۰
۲۰۰	عویصة الاعلال	۲۰۰	کتاب الحروف	۲۰۲
«غ»			کتاب الطهارة و کتاب الصلوة	۲۳۲
۲۰۵	غاية التقريب	۲۰۵	کتابی در اصول	۲۰۱
۱۸۴	غاية نيل السؤال في جمع بين الاخبار	۱۸۴	کشف الظنون	۲۳۳
«ف»			کشف المقال في معرفة الرجال	۱۸۲
۲۳۰، ۲۲۹	فائده	۲۳۰، ۲۲۹	کفاية	۱۹۹
۱۹۴	فتاواى فقهی	۱۹۴	کفاية المرام	۲۰۰
۲۰۳	فتح الملك المجيد المؤلف لنفع العبيد	۲۰۳	(ل)	
۲۲۲	فوائد غفوريه	۲۲۲	لمعة دمشقيه	۲۳۵
۲۳۱، ۲۲۵	فريده	۲۳۱، ۲۲۵	لامية العجم	۱۳۰
۱۹۲	فوائد الضيائية	۱۹۲	لامية العرب	۱۳۰

لامية الكرد ١٣٠

«م»

مجموعه ٢٣٩، ٢٢٧، ٢٢٥، ٢١٢،

١٨١، ١٨٩، ١٩٦، ١٩٨، ٢٠٦، ٢٠٨، ٢٠٩

محاسبة النفس ١٤

مطوّل ٢٣٨، ١٩٦

منتقى الجمان فى معرفة

الاحاديث الصحاح ١٨٢

من لا يحضره الفقيه ٢٣٦، ٢٣٧

منظومه در نعت نبى ١٩١

«ن»

نزهة الحكماء و روضة الاطباء ٢٣٣

نظم الحساب ١٩٣

«و»

وافيه ١٨٦

الوافيه فى شرح الكافيه ١٨٦

وفيات الاعيان ٢٣٩

«هـ»

هداية ١٩٠

هداية المحدثين الى طريقه المحدثين ١٨١

هداية المسترشدين ١٩٥

فهرست نام کسان^۱

نام	شماره صفحه	
نام	شماره صفحه	
«آ»		
آخرندوف	۸۷	ابن زیناد
آقاجانی خان مکری	۱۶۳	ابن سلام
آقاخان سیار	۵۱	ابن سینا
آقاخان محلاتی	۱۲۵، ۶۹	ابن کمال
آقانجفی	۱۰۹	ابن کمونه
آمینوس وامبری	۱۳۲	ابن مالک
«الف»		
ابراهیم	۶۰، ۴۲	ابو احمد بن سعید الشافعی
ابراهیم ادهم	۲۹	ابو الحسن خان
ابراهیم بن علیمحمد	۵۹	ابو الحسن نوری یوشی
ابراهیم کرمانی	۸۰	ابو الحسن یغما
ابراهیم همدانی	۳۸	ابو السعود افندی
ابن ابی اسحاق	۱۸۳	ابو العباس
ابن ابی الحدید	۱۳۰	ابو العلاء گنجی
ابن اویس	۱۳۶	ابو الفتح ارسلان مسعود
ابن بابویه قمی	۲۳۷، ۲۳۶، ۱۰۹	ابو الفتح طاهر
ابن بزّاز	۱۶۵	ابو الفضل العباس
ابن تمامه	۲۸	ابو الفضل حبیب بن ابراهیم تفلیسی
ابن حاجب، عثمان بن عمر	۲۰۰، ۱۸۲	ابو الفضل علّامی
ابن حسام	۷۶	

۱. در این فهرست «الف و لام» تعریف و القاب و کنیه‌ها چون «شیخ» و «میرزا» و «ملا» و «سید» و «سلطان» و... اگر با اسم ترکیب مزجی پیدا کرده باشند آنها جزء اسم به حساب می‌آیند و در ترتیب رعایت حروف آنها می‌شود، ولی اگر ترکیب مزجی نشده باشند در ترتیب رعایت حروف آنها نمی‌شود و آنها در داخل بین‌الهالین قرار می‌گیرند.

۱۴۳	احمد سهیلی	۲۱۱، ۱۲۰، ۱۱۴	ابوالقاسم
۹۳	احمد علی بن محمد علیخان	۱۹۷، ۱۹۶	ابوالقاسم ایروانی (میرزا)
۷۱	احمد علیخان سرتیپ	۲۳۶، ۱۸۹	ابوالقاسم بن محمد حسن
۲۱۱	احمد قزوینی		جیلانی (میرزا قمی)
۱۵۰	احمد کبیر ذکری	۲۲۹	ابوالقاسم سمرقندی
	احمد گلچین معانی ← گلچین معانی	۱۷۷	ابوالقاسم فردوسی
۱۷۱	احمد موسوی حسینی	۳۲	ابوالمحسن ابن محمد الخوسفی
۱۲۹، ۴۷	ادیب صابر ترمذی	۱۱۴	ابوالمکارم
۲۳۸، ۳۸	ارسطو	۲۳۴	ابوالولید
۱۲۵	ازرقی	۱۲۰	ابوجهل
۶۴	اسدالله خان	۲۰۶	ابوحبیش
۱۱۴	اسدالله خان آشناخوری	۱۵۴	ابوذر غفاری
۴۷	اسدی	۲۱۹، ۲۲	ابوسعید ابوالخیر (شیخ)
۱۸۸	اسراری	۲۴	ابوطالب نصرآبادی
۵۵	اسفندیار غضنفری		ابوعبدالله محمد
۱۷۶، ۱۷۱	اسکندریک منشی	۲۰۶	(ابوحبیش انصاری اندلسی)
۱۶۴	اسماعیل بن حسن	۱۲۶	ابوعبید جوزجانی
۸۱	اسماعیل بن محمد	۶۰	ابونصر غزنوی
۱۰۶	اسماعیل کوفی	۲۰۸، ۱۹۹، ۱۹۰	ابهری (اثیرالدین مفضل)
۱۲۷	اسماعیل موسوی	۱۳۰	احتشام السلطنه
۲۹	اعتضادالممالک	۱۹۱	احمد بن زین الدین احسائی
۱۶۸	اعتمادالدوله		(شیخ احمد احسائی)
۱۲۷	اقبال، عباس	۱۸۴	احمد بن محمد
۴۲	اللهیارخان	۱۷۱	احمد بن محمد موسوی حسینی
۵۴	الماس خان کندوله‌ای	۱۱۲	احمد بن محمد هاشم
۳۴	امام فخر رازی	۴۲	احمد پاشا
۴۱	امامقلی میرزا	۲۰۳	احمد دیربی الشافعی

۲۵۳	فهرست نام کسان	
۱۰۰	بیرجندی	۲۰۶
	«پ»	۱۴۹،۳۹
۸۶،۸۵	پطرکبیر	۵۶
۵۴	پولاد	۱۴۳،۹۱
	«ت»	۱۲۵،۴۷
۱۹۵	تاتارخانیه	۴۳
	تفتازانی، مسعود بن عمر	۱۶۲،۱۲۲
۲۲۶، ۲۱۰، ۲۰۴، ۱۹۶، ۱۷۹، ۹۷، ۵۶		۳۶
۱۵۱	تفرشی (عبدالحمید)	۷۰
۸۲	تقی زاده	۱۴۷
۴۲	تیمورخان	۱۳۴
	«ث»	
۷۶	ثاقب	۳۹
۷۰	ثنائی	۱۳۵
	«ج»	۱۶۷
۸۰	جابر مغربی	۱۰۳
۲۲۶	جارالله زمخشری	۲۳
۱۴۱	جارچی باشی	۱۴۸
۲۲۲، ۲۲۱	جامی (نورالدین عبدالرحمن)	۲۳۴
۱۹۲، ۱۲۳، ۱۰۲، ۸۹، ۸۷، ۷۶، ۷۰، ۴۴، ۳۵		۸۱
۹۵، ۵۶	جرجانی (میرسیدشریف)	۱۵۰
۱۶۳	جزایری شوشتری	۱۳۰
۱۸۴	جعفر بن محمد طاهر خراسانی	
۲۲۰، ۲۰۷، ۱۸۷، ۳۷	جلال الدین دوانی	۸۱
۲۳۱، ۲۲۵، ۱۹۵	جلال الدین سیوطی	۵۷
۸۲	جمال الدین افغانی	۱۲۰
۱۸۸، ۲۵	جمال الدین محمد خوانساری	۱۲۶
	«ب»	
	باباافضل کاشی	
	باباحسن قوچین	
	باباخان بیک	
	باباطاهر (همدانی)	
	باقرلوش	
	بانو خاتون	
	بخاری (محمد بن اسماعیل)	
	برهان الدین بلخی	
	بوسعید	
	بوصیری (=بوسیری)	
	بوعلی سینا ← ابن سینا	
	بهاءالدوله	
	بهرام	
	بهرام گور	
	بهمن میرزا	

جمال‌الدین موصل	۶۶	«خ»	۷۵،۶۶
«ح»		خاقانی شروانی	۴۷
حاج میرزا عبدالکریم	۵۹	خسرو علوی	۱۹۶
حاجی خلیفه	۲۳۳	خطیب قزوینی	۱۴۵
حاجی سید حسن چوری	۲۲۵، ۲۲۴	خلیفه‌السلطان	۱۰۰
حاجی سید محمد باقر	۲۳	خواجه	۱۴۳
حافظ	۷۰	خواجه افضل‌الدین	۱۴۳
حسرتی	۴۴	خواجه محمودپرسه	۱۰۰، ۱۰۱
حسن (صاحب معالم)	۱۸۲	خواجه نصیرالدین طوسی	۴۷، ۲۱
حسن بن یوسف بن مطهر حلّی	۱۸۲	خیام	«د»
حسنعلی خان	۱۲۶		۱۰۴
حسنعلی خان گروسی (امیرنظام)	۸۵	درم‌بخش	۶۹
حسنعلی خان منشی باشی	۱۳۰	دشتی، علی	۶۵
حسن کاشی	۳۱	دکتر محمد	۵۶
حسنى، نورالله بن فضل‌الحق بن		دلارام	
لطف‌الله	۱۷۸	دوانی ← جلال‌الدین دوانی	۱۴۳
حسین	۲۳۹	دولتشاه سمرقندی	«ذ»
حسین بن محمد قاسم اشکوری			۲۹
جیلانی	۱۹۲	ذوالنون مصری	«ر»
حسین بن کربلایی میرزا رفیع	۱۹۸		۴۸
حسین بن معین‌الدین میبدی	۱۹۰	رئیس‌العلماء	۱۲۷
حسین بن هدایت‌الله	۱۶۲	رستم	۱۳۰
حسین‌خان آجودانباشی	۱۱۱	رشیدالدین وطواط	۴۴
حسین حموی	۱۹۵	رضا	۱۱۳
حسینعلی بهاء (میرزا)	۲۰۵	رضا حسینی تفرشی	۲۹
حسینعلی خان (اعتضادالممالک)	۳۰	رضا قلی	۱۸۱، ۱۷۰، ۹۶
حمزه میرزا	۱۱۶	رضاقلی‌خان هدایت، لله‌باشی	

۲۵۵	فهرست نام کسان		
۶۱	سلیمان	۲۲۲	رضی الدین عبدالغفور لاری
۱۲۱	سلیمان (ع)	۱۲۷	رفیع بن علی
۲۰۶	سلیمان بیک	۲۳	رمضان شاه
۸۶	سلیمان صباحی	۸۳	روچیلد
۱۷۳	سلیم عامری	۱۴۳، ۴۷	رودکی
۴۷	سنائی	۵۲	رونقعلی
۴۳	سیبک نیشابوری		«ز»
۳۲	سید طاووس	۷۶	زرگر
۶۴	سید کاظم طباطبائی	۲۲۶	زنجانی
۲۳۰	سید عبیدالله	۱۷۴	زید
۴۲	سید مفید		زین الدین بن علی بن احمد شامی
۲۲۸	سید نظام	۲۳۵	(شهید ثانی)
۲۳	سیف الدوله	۱۷۴	زینب
	سیوطی ← جلال الدین سیوطی		«س»
	«ش»	۳۵	سپهری
۱۱۷	شاه اسماعیل دوم	۱۳۵	سراج الدین بساطی
۱۳۵	شاهرخ		سعد الدین تفتازانی ← تفتازانی
۶۹	شاهزاده خانم	۲۱۷	سعد الدین محمد استرآبادی
۷۰	شاهزاده معزالدوله	۱۳۰	سعد الدین ملا لطف الله
۴۲	شاه سلطان حسین صفوی	۱۰۸، ۷۵، ۷۰، ۴۵، ۳۴	سعدی
۳۵	شاه سلیم	۳۰	سعید السلطنه
۱۱۷، ۹۸، ۷۳	شاه طهماسب اول	۱۹۶	سکاکی
۴۲	شاه طهماسب دوم	۲۲۲، ۲۲۱	سلطان عبدالمجید خان
۱۷۶، ۳۵	شاه عباس	۱۶۷	سلطان غازان خان
۹۹	شاه نعمت الله	۱۶۷	سلطان محمد خدا بنده
۱۳۴	شرف الدین رامی	۱۷۰	سلمان بن جعفر
۱۳۵	شرف الدین رضا سبزواری	۱۱۱، ۲۰	سلمان ساوجی

	شرف‌الدین فضل‌الله	۸۹	«ض»
۲۳۰	شعاع‌السلطنه	۶۹	ضیاء‌الدین
۱۹۲	شفیع بن فولادخان	۱۸۰	ضیاء‌الدین یوسف
	شمس مغربی	۶۷	«ط»
۴۸	شنفری	۱۳۰	طباطبائی رزمی
۱۴۷	شوشتری (قاضی نورالله)	۱۵۸، ۱۲۷	طبرسی
۱۳۰	شهاب‌الدین زکریا	۱۵۰	طفرائی
۷۸	شهاب‌الدین سهروردی	۲۳۳، ۱۴۹، ۸۲	طهماسب میرزا
	شهاب‌الدین عبدالله مروارید	۱۴۳	«ظ»
۴۲	شهابی (محمود)	۱۳۱	ظهرالدوله
۵۱	شهید اول (محمد بن مکی)	۲۳۵	ظهرالدین فاریابی
۱۶۹	شهید ثانی « زین‌الدین بن علی		ظهرالدین مرعشی
	شیخ رئیس « ابن سینا		«ع»
۱۲۳	شیخ اویس احمد جلایر	۱۳۶	عاشق
۷۰	شیخ بهائی	۱۴۸، ۱۲۳، ۷۳	عاشق اصفهانی
۱۰۸	شیخ‌زاده گیلانی	۱۶۵	عایشه صدیقه
۱۱۲	شیخ طوسی	۱۳۴	عباس بن محمد حسن قاجار
۶۳	شیخ علی	۱۸۴	عباسقلی بن محمد تقی سپهر
۶۱	شیخ محمد زکریا	۱۵۰	عباسقلی بیگدلی
۱۱۶، ۱۱۰	«ص»		عباس میرزا نائب‌السلطنه
۳۸، ۳۴	صائب	۴۴	عبدالباقی تبریزی
۱۸۴	صباغ	۲۳	عبدالحسین بن محمد احسائی
۱۳۴، ۹۹	صدرالدین دشتکی	۱۸۷	عبدالحسین بیات
۱۳۰	صفی	۱۴۹	عبدالرحمان دیری
۱۵۹	صفی‌الدین اردبیلی	۱۶۴	عبدالرحیم (شیخ‌المشایخ)
۴۹	صفی علی بیگ	۴۲	عبدالرزاق بیگ دنبلی
۹۶	صلاح‌الدین عبدالله بن المفضل	۲۴۰	عبدالصمد

عبدالعلی بن شاه تقی اردکانی	۱۸۸	علامه حلی ← حسن بن یوسف
عبدالعلی بن محمد بیرجندی	۱۰۰	علاءالدوله صوفی
عبدالفتاح بیلنکانی	۲۱۲، ۲۱۱، ۲۰۹	علاءالدین محمدشاه
عبدالفتاح گرمودی	۱۱۱	علم الهدی
عبدالقادر بن سعید (مهاجر، شیخ)	۲۲۴،	علوی
عبدالقاهر جرجانی	۶۴، ۶۳	علی اکبر
عبدالکریم	۲۳۱	علی اکبر بن شیخ محمد ولی
عبدالکریم حبیبی	۳۴	علی اکبر نساچ
عبدالله بن حسین یزدی (ملاً)		علی بن حسن زواری
عبدالله بن حیدر... کردی حسین آبادی	۲۱۲، ۲۰۴، ۱۹۷، ۹۷	علی بن موسی (سید طاووس)
عبدالله بیتوشی	۲۰۸، ۲۰۶، ۱۹۹	علی رضای حسینی
عبدالله رحیم عارف	۱۰۴، ۱۰۲	علیمحمد
عبدالله عقیف	۷۵	علی نقی
عبدالله قطب شاه	۱۵۵	عمر بن الفارض
عبدالمولی	۱۸۱	عمر بن خطاب
عبدالمومن	۳۴	عمر پاشا
عبدالواسع جبلی	۴۷	عمیق بخاری
عبد الوهاب نشاط	۱۲۸	عمیدالدین اسعد
عبیدالله بن محمد	۲۰۷	عنصری
عراقی	۷۰، ۵۰، ۴۴، ۳۱	عیانی شیرازی
عرفی	۴۴، ۳۵	غزالی
عزیزخان سردارکل	۱۲۹	غلامحسین خان
عصام الدین ابراهیم بن محمد اسفراینی	۲۲۹	غیاث الدین میرمیران
عصمت بخارائی	۷۰	«ف»
عطار	۷۸	فارابی

۵۴	قلی خان افشار	فاربابی ← ظهیرالدین فاربابی
۱۶۲	قوام الدوله	فاضل خان
۱۹۳	قوام‌الدین محمد حسنی	فاضل قزلجی
۲۳۱، ۲۲۹، ۱۴۴، ۷۳	قوشچی علاءالدین	فتح‌الله
۱۹۵	قهستانی	فتحعلی افشار
	«ک»	فتحعلیشاه
		۱۴۰، ۱۲۴، ۱۲۳، ۲۳
۲۵	کاتبی	فخرالدین
۷۲	کاشفی بیهقی	فخر رازی
۱۶۰	کاظم بن ملا محمد	فراهانی ← قائم مقام فراهانی
۱۴۸	کاظم کاظمی	فرخی سیستانی
۲۱۹	کانولی	فرهاد میرزا قاجار
۱۱۰	کداویچ	فریدالدین عطار نیشابوری
۸۵	کریمخان زند	فصیح الزمان
۱۳۰	کعب بن زهیر	فضل‌الله قزوینی
۱۹۹	کلنبوی	فیاض شیرازی
۳۵	کلیم (کاشی)	فیض کاشانی
۴۷	کمال‌الدین اسماعیل	«ق»
۲۰۰	کمال‌الدین فسوی (محمد)	قائنی
۲۱۸	کمیل بن زیاد	قاسم
۷۸، ۷۷، ۷۶	کوثر علیشاه	قاسم انوار
۱۲۳	کیوان	قاسم غنی
	«گ»	قاضی (ابوالشجاع)
		۲۰۵
۱۷۰	گورکانیان	قاضی عضدالدین... احمدایجی
۱۰۰، ۹۹	گلچین معانی، احمد	قاضی نورالله شوشتری ← شوشتری
	«ل»	قائم مقام فراهانی
		۱۲۵، ۱۱۳، ۶۹، ۴۹
۴۸	لامعی	قدسی
		۱۷۴، ۱۳۳
۱۱۸	لطفعلی بیگ آذربگدلی	قزل ارسلان
		۸۰، ۵۱

۱۸۶، ۱۸۴	(رضی الدین)	۹۱	لطفعلی شادلو
۱۸۱، ۱۸۰	محمد امین بن محمد (کاظمی)	۱۲۳، ۱۲۱	لقمان
۱۵۸	محمد امین تستری	۲۳	لنزی (صاحب)
	محمد امین حشری	«م»	
۹۲	(تبریزی انصاری)	۲۸	مأمون
۱۳۷	محمد انوری	۸۴	ماردروس خان مسیحی
۱۰۹	محمد باقر اصفهانی مسجد شاهی	۱۰۵	مجدالملک (حاج محمد خان سینکی)
	محمد باقر بن محمد تقی ← مجلسی،		مجلسی، محمد باقر
	محمد باقر	۲۳۲، ۲۰۰، ۱۶۶، ۱۵۳، ۷۹، ۵۳، ۳۸، ۳۶	
۲۲۸، ۲۲۷، ۲۰۰	محمد بن آدم بن عبدالله	۱۲۵، ۷۰	مجمر اصفهانی
۱۳۲	محمد بن ابوالقاسم کلاتر	۱۲۳، ۷۰، ۴۴، ۳۵	محتشم
۱۸۹، ۱۸۸	محمد بن احمد خفری	۳۳	محرز بن سعید
۶۷	محمد بن احمد زاهد	۱۹۳	محسن بن محمد طاهر
۳۰	محمد بن حسام الدین خوسفی	۴۳	محسنا قلندر
۱۹۴	محمد بن حسن اعرجی (سید)	۱۰۴	محسن کاشی
۸۸	محمد بن داود شادی آبادی	۱۲۳	محسن میرزای میرآخور
۴۱	محمد بن رضا	۲۳۳	محقق، مهدی
۱۸۴	محمد بن سید ابراهیم (سید)	۲۲۵، ۲۲۰، ۲۰۴، ۱۷۲	محمد
	محمد بن عبدالرحمن قزوینی ←	۶۰	محمد ابراهیم اصفهانی
	خطیب قزوینی	۱۵۴	محمد ابراهیم بن علی محمد
۲۲۶	محمد بن عبدالغنی اردبیلی	۱۶۱	محمد ابراهیم تفرشی
۳۵	محمد بن محمد بن مکی	۸۱	محمد ابراهیم (میرزا)
	محمد بن محمد نصیرالدین طوسی ←	۸۰	محمد ابن سیرین
	خواجه نصیرالدین طوسی	۸۱، ۷۹	محمد اسماعیل بن ابراهیم کاشانی
	محمد بن محمود آملی	۹۳	محمد اسماعیل خان وکیل الملک
۱۸۸، ۱۵۷، ۱۲۴	(شمس الدین)	۱۹۸	محمد التیلکوی
	محمد بن مکی (ابو عبدالله) ← شهید اول		محمد امین استر آبادی

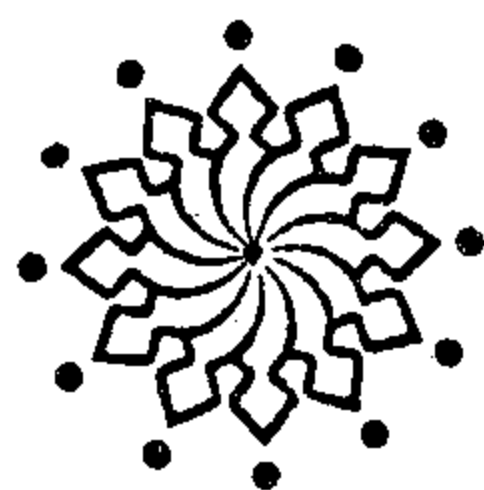
۱۵۷	محمد شریف کارانی	۲۳۵	محمد بن مهدی
۲۳۸	محمد شفیع بن ملا یوسف	۲۳۴	محمد بن یعقوب کلینی
۱۵۷، ۷۹، ۷۶	محمد صادق		(مکتبی به ابو جعفر)
۲۲۵	محمد صادق (ابوالوفا)	۱۹۸	محمد بن یوسف هروی
۷۶	محمد صادق بن حاج محمد رضا	۱۴۱، ۲۱	محمد تفرشی
۳۰	محمد صادق علی آبادی	۱۹۵	محمد تقی اصفهانی
۱۲۷	محمد صالح اردبیلی	۱۹۳	محمد تقی بن ابوطالب کازرونی
۱۷۵	محمد صالح بسطامی	۶۴	محمد تقی سپهر
۱۴۴	محمد صالح جزایری	۱۲۵	محمد تقی علی آبادی
۱۶۳	محمد صالح خان	۲۶	محمد تقی فارسی
۷۳	محمد عاملی	۲۲۰، ۲۱۶، ۲۱۵، ۲۱۲	محمد جسیم
۷۱	محمد علی	۶۸	محمد جعفر قزوینی
۷۰	محمد علی آشتیانی	۲۰۴	محمد حسن
۹۲	محمد علی ابن سرکار آقا	۶۹	محمد حسین
	میرزا محمد طاهر طغروی	۵۷	محمد حسین بروجردی
۱۸۴	محمد علی ارجانی	۱۶۳	محمد حسین بن خلف تبریزی
۲۰۱	محمد علی بن سلطانعلی	۲۰۰	محمد حسینی
۶۹	محمد علی خان شیرازی	۱۴۸	محمد خاتون آبادی
۲۳	محمد علی خان ناظر	۴۶، ۴۲	محمد خان
۱۶۳	محمد علی میرزا	۲۲۹، ۲۲۸	محمد داشاغلو جی
۳۴	محمد علی نصرآبادی	۷۷	محمد رضا بن محمد امین کوثر همدانی
۱۷۶	محمد قاسم بن حکیم	۱۶۱	محمد رضا تبریزی
۱۴۸	محمد قطب شاه	۴۲	محمد رضا خان عبدلو
۳۴	محمد کاظم کاشانی	۷۰	محمد رضا خان وزیر
۱۰۰	محمد کربلائی حسنخان سبزواری	۱۵۸	محمد رضا حسینی
۲۱۷	محمد کردستانی	۲۹	محمد رضوانی شیرازی
۹۵	محمد کریم	۱۴۶، ۱۲۶، ۱۱۱، ۵۴	محمد شاه قاجار

۳۳	مفضل بن عمر جعفری	۱۸۸	محمد موبد جیلانی
۱۶۶	مقدس اردبیلی	۱۲۴	محمد مؤمن جزایری
۱۸۱	ملا ابوالقاسم جناب قندهاری	۱۸۹	محمد نظام بن ملا احمد اردبیلی
۲۰۸	ملا احمد	۳۵	محمد هاشم
	ملا جلال دوانی ← جلال الدین دوانی		محمد هاشم بن میرزا ابوالقاسم
۲۱۱، ۲۱۰	ملا حسین خلخالی	۱۸۷	طالقانی
۱۱۴	ملا زین العابدین	۵۲	محمود بن محمد حسین
۱۲۳	ملا شیخعلی	۲۳۳	محمود بن مسعود شیرازی
	ملا عبدالله بن حسین یزدی ← عبدالله بن حسین یزدی		(قطب الدین شیرازی)
	حسین یزدی	۶۹	محمود خان
۲۱۷	ملا فتح الله	۱۱۷	محمود دهدار
۱۳۰	ملا لطف الله سعدالدین	۲۱۸	محمود علی بن ابی طاهر کاشی
	ملا محسن فیض کاشانی ← فیض کاشانی	۲۱۱	محمی الدین
۲۰۰	ملا محمد سعدالدین ترجانی	۱۶۲	مخبرالدوله
۲۳۰	ملا محمود باکی	۴۴	مداح
۱۷۹	ملا میرزا جان	۵۵	مراد اورنگ
۱۵۶	ملک احمد بن ملا محمد	۶۷	مرتضوی الطباطبائی
۱۱۸	منصور بن محمد	۱۶۲، ۱۲۳	مستوفی الممالک (میرزا یوسف)
۹۱	منوچهری دامغانی (احمد بن قوص)	۵۱	مسعود
۱۶۹، ۱۵۹، ۷۰	مولوی	۱۶۸، ۴۷	مسعود سعد سلمان
۱۹۲	مولوی عبدالغفور	۱۰۹	مشار، خان بابا
۴۲	مهدی قلی خان	۱۸۹، ۱۵۱	مصطفی قلی
۷۴	مهری	۲۹	مظفرالدین شاه
۲۳	مهیاریان	۱۳۹	مطیع
۴۸	مهین	۷۴، ۶۹	معتمد
	میبدی ← حسین بن معین الدین	۷۴	معزالدوله
۶۹	میرآخور	۱۵۰	معزالدین محمد حسینی

۱۶۱	ناپلئون	۱۶۷	میرزا ابوالحسن
۴۵	ناجی قزوینی	۶۹	میرزا ابوالقاسم
۵۴	نادر	۵۹	میرزا احمد
۱۴۶، ۱۱۵، ۱۰۵	ناصرالدین شاه قاجار	۶۹	میرزا بزرگ نوری
۱۰۱	ناصرالدین عبدالرحیم‌ابی منصور	۶۹	میرزا تقی علی آبادی
۱۲۵	ناصر خسرو	۱۲۳	میرزا حسین حکیم‌باشی
۱۹۴	نجم الدین	۱۱۰	میرزا حسین خان سردارایروانی قزوینی
۴۴	ندیمی	۹۳	میرزا حسین خان وزیرکرمان
۱۴۰	نشاطی	۱۶۱	میرزا رضای مهندس‌باشی
۴۲	نصرالله میرزا	۷۰	میرزا صادق وقایع‌نگار
۳۵	نصیرای همدانی	۲۹	میرزا علی اصغر خان اتابک (امین السلطان)
۵۶، ۲۵	نظام‌الدین	۱۳۰	میرزا محمد خان
۶۳	نظام‌الدین احمد	۱۱۴	میرزا محمد رضا
	نظام‌الدین عثمان بن عبدالله	۴۸	میرزا محمد سبزواری
۱۹۶	خطائی	۷۰	میرزا محمد علی آشتیانی
۳۴	نظام‌الملک	۸۴	میرزا ملکم خان
۱۷۲، ۷۵، ۴۷	نظامی	۷۰	میرزا موسی خان
۱۳۰	نعمت‌الله مردوخی	۷۰	میرزا مهدیخان
۱۴۳	نورالدین محمد ارزنه	۴۳، ۴۱	میرزا مهدیخان نصیراسترآبادی
۱۷۳	نوفل	۸۲	میرزا نصرت
(و)		۸۶، ۷۴	میرزا نصیر شیرازی
۱۶۷، ۱۶۰، ۱۵۲، ۳۵	واعظ قزوینی		میرزای قمی ← ابوالقاسم بن محمد
۹۷، ۱۹	وحشی بافقی		حسن جیلانی
۲۰، ۱۹	وحید قزوینی	۴۲	میرزا یوسف
۱۶۷	وصاف‌الحضره	۱۷۴	میرعماد حسنی
۹۴	ولی بیگ		«ن»
(هـ)		۱۳۰	نابغه ذبیانی

۲۶۳	فهرست نام کسان		
۱۳۶	همام تبریزی	۱۰۳،۷۰،۴۷	هاتف اصفهانی
(ی)	۱۲۰	هارون الرشید	
۱۹۸	یافت بن نوح	هدایت ← رضاقلی خان هدایت لله باشی	
۲۸	یحیی بن اکثم	۱۴۹، ۳۹	هروی (امیرحسینی)
۱۲۳، ۷۱، ۷۰، ۴۷	یفما	۱۹۸	هشام بن کلبی
۸۱	یوسف رضا پاشا	۱۲۳، ۷۰	هلالی
۱۲۳	یونس	۱۳۱	همائی، جلال الدین

Catalogue of
Persian and Arabic Manuscripts
Preserved in
Anjuman-i Âthār va Mafâkhir-i Farhangî

**Society for the Appreciation of
Cultural Works and Dignitaries**

**Tehran
2001**